Vasjanie nacia akiepas

№ 25

Yrjänä Kailanen

ja

Hänen poikansa.

Kuwaelmia

Ruotsin suomalaisten elämästä ja metsästyksistä Wermlannin ja Taalain metsäseuduilla.

Kirjoittanut

Gustaf Schröder.

Tekijän luwalla suomentanut

F. H. B. Lagus.

Sisältää 4 kuwaa, jotka on piirtänyt August Malmström, kuwallisen kansilehden, purtanut B. Liljefors, seka kartan, osoittawa suomalaisten muuttoteet Ruotsiin.

Porwoossa,

Werner Söderströmin kustannuksella.

Turku,
Auran kirjapaino, 1894.

Lauvukirjasto.

Lukijalle.

Jo lapsena käänthi huomioni Wermlannin synkillä salomailla asuwiin suomalaisiin. Heidän ulkonuotonsa, tapansa, pukunsa ja kielensä ei woinut olla herättämättä sekä wanhojen että nuorten huomiota. Heidän kohhyytensä, heidan aukara taistelunsa olemassa olosta ja ennen kaikka heidän metsästyksensä ja tarinansa wetiwät minut puoleensa wastustamattomasti ja herättiwät minussa wilkkaan halun saada lähemmin tulla tuntemaan nämä omituiset ihmiset.

Sitte toimeni weiwät minut monekši wuodekši aiwan heidän keskuuteensa. Mitä silloin tulin näkemään, se waan lisäsi minun tiedonhaluani ja harrastustani tätä huomaamattomuuteen jäänyttä kansaa kohtaan, joka 19:nen wuosisadan keskiwaiheilla eleli synkässä metsäseudussa ja jota tuskin nimekšikään tunsi wäestö siinä maassa, jossa se oli raataunut maata ja elanyt aikojansa.

Tämä wilkas innostus on antanut minulle aihetta etupäässä nuorisoa warten sowittaa yhteen ja kertoa ne tarinat ja sadut, jotka olen kuullut ja säilyttänyt muistossani. Että niissä on paljon totta, sitä ei ole epäilemistä, waikka kansan luonne on taipuisa kohottamaan ja warustamaan kaikellaisilla hywillä ominaisuuksilla niitä henkiloitä, jotka owat saawuttaneet kansan luottamuksen ja kunnioituksen, mutta sitäwastoin näkee ainoastaan warjopuolia niissä, jotka owat herättäneet heissä wastoinmielisyyttä.

Ainekset „Historiallisеen johdantoon“ olen lainannut etupäässä tohtori Petrus Nordmannin yliopistollisesta wäitöskirjasta: „Finnarne i mellersta Sverige“ (painettu Helsingissä 1888) ja lehtori Gottlundin kirjoittamasta „Lukemista suomalaisille“ sekä Albrekt Segerstedtin käsikirjoitetuista muistoonpanoista.

Jos nyt yksinkertaiset kertomukseni suomalaisten elämästä ja metsästyksistä woiwat synnyttää harrastusta ja säilyttää muiston wieraasta kansasta, joka uskomattomia waiwoja ja puutteita kärsien on raiwannut maata wiljelykselle ja on nyt saatettu yhdenwertaiseksi meidän ruotsalaisten kanssa, niin on tällä wähäisellä teoksella sen tarkoitus saawutettukin.

Tukholmassa marraskuulla 1893.

Gustaf Schröder.

Sisällys.

Historiallinen johdanto.

1. Maahan muutto . . . . . 1.
2. Wainoaminen . . . . . 5.
3. Suomalaiset Amerikassa . . . . . 12.
4. Siirtyminen Norjaan . . . . . 14.
5. Suomalaisten ystäwä . . . . . 16.
6. Siirtymistiet ja ajannot . . . . . 19.

Yrjänä Kailanen ja hänen poikansa.

1. Matkalle lähtö . . . . . 35.
2. Antti ja Pekka matkalla Ruotsiin . . . . . 42.
3. Ensimmäinen suuri metsästys . . . . . 52.
4. Kansalaisia tawataan . . . . . 56.
5. Pekan seikkailu karhun jahdilla. Majawan pyynti . . . . . 63.
6. Olo Pekanhuuhdassa. Ilweksenpyynti . . . . . 68.
7. Räädänpyynti . . . . . 73.
8. Malmivuoren luona . . . . . 75.
9. Taas matkalla . . . . . 79.
10. Autiotalo . . . . . 82.
11. Erämaassa . . . . . 86.
12. Eräs karhunpyynti . . . . . 91.
13. Yrjänän matka herttuan luo . . . . . 94.
14. Suomalais-mökki Oren metsässä . . . . . 96.
15. Hyökkäys ja ilkityö . . . . . 101.
16. Ennellinen kohtaus . . . . . 104.
17. Lumituiskun pelteessä . . . . . 109.
18. Kuusiwuoren suomalais-ukko . . . . . 115.
19. Peuratunturi . . . . . 121.
20. Majawan pyydystäjät . . . . . 134.
21. Oikeudenkäynti erämaassa . . . . . 144.
22. Jälleen näkeminen . . . . . 148.
23. Bogen . . . . . 151.
24. Kamala wieras . . . . . 161.
25. Takaisin tuntureille . . . . . 169.
26. Myötäwirtaan koskia pitkin . . . . . 171.
27. Kahakka Lahtarilaaksossa . . . . . 174.
28. Tappelu Wiggenin luona . . . . . 177.
29. Antti . . . . . 184.
30. Pekka . . . . . 196.
31. Rauhaton . . . . . 204.
32. Taistelu Pyssyn jaolla . . . . . 213.
33. Kirnuunen kosto . . . . . 227.
34. Ruoxi Pekka . . . . . 230.

Historiallinen johdanto.

1. Maahan muutto.

Aika, jolloin suomalaiset muuttivat Ruotsiin, lienee tätä nykyä enää epäselvä määrätä. On tutkijoita, jotka arvelevat, että suomalaisia on ollut Ruotsissa ennen swealaisten maahan tuloa. Toiset wäittävät heidän tulleen Eerikki Pyhän käskystä. Ei ole pätewiä todistuksia olemassa kumpaankaan edellytykseen. Sen werran waan näyttää olewan historiallisesti todistettu, että heitä oli wuoden 1520 aikoina n. s. Wermlannin wuoren ympäristöllä, jossa heitä jo silloin oli jangen suuri luku.

Nwan warmaa on, että maahan muuttoa on mainitun ajan jälkeen jatkunut, waikki kenties niin suuressa määrässä ennen kuin n. s. Ruijasodan jälkeen, jolloin Kaarle-herttua lupasi suomalaisille suojeluksensa ja antoi heille autioita metsäsentuja raiwattawiksi ja asuttawiksi. Etupäässä tämä lienee sillä ajalla koskenut Wermlantia, päättäen eräästä kertomuksesta, jonka Eerikki Yrjönpoika w. 1594 jätti herttualle.

Että muutamia harwoja suomalaisia oli asettunut asumaan Angermanlantiin ja Medelpadun, sen saamme tietää kirjolle makset-tawain kymmenysten yloskantokirjasta wuodelta 1600 ja Medelpadin tuomiokirjasta wuodelta 1610.

Samaan aikaan muutti suomalaisia Helsinglantiin ja Gestrik-lantiin Wuonna 1609 antoi kuninkaall. käskynhaltija Gefless sujeluksen ja weronwapautuskirjeen kolmelle suomalaiselle perheelle Järbossa ja Dwansjössä; ja kuningas Kaarle antoi 18 p. helmik. 1611 asumaan Dckelbohon.

Waikka eiwät mitkään historialliset asiakirjat osoita, että tähän aikaan olisi maahan muuttanut asukkaita yhä edelleen, niin woidaan kuitenkin, nojautuen suomalaisten keskuudessa liikkuwiin suullisiin

kertomuksiin, olettaa tämä varmaksi, koska suomalaiset tässä maakunnassa sekä sen rajaseudulla Norjan puolella ovat kaikkina aikoina näyttäneet olleen lukuisimmat. Tämän voi päättää jo siitäkin, että papiston v. 1606 tekemien henkikirjoituskuutteloiden mukaan jo silloin oli Dalbyn suomalaismerkissä 131 henkilöä 16:n ja 20 n vuoden vaiheilla, ja että pappismies Fernow, joka arvatenkin 1700-luvun keskivaiheilla tutkiskeli Wermlannin maata ja kansaa, v. 1779 julkaisemassaan Kertomuksessa Wermlannista lausuu suomalaisista, että heitä Ruijasodan jälkeen tuli laumoittain Ruotsiin, „jossa herttua Kaarle vastaanotti heidät armollisesti ja kehoitti heitä asettumaan metsäseutuihin asumaan". Suuri joukko tuli Wermlantiin, jossa he asettuivat asumaan salomaille Bergslagenissa, Elfdalissa, Fryksdalissa, Jössen kihlakunnassa, Nordmarkissa ja Gillbergin kihlakunnassa eli aivan kuin puolimpyrään koko maassa.

On luultava, että Fernow antoi tämän kertomuksensa nojautuen keskusteluihin suomalaisten kanssa, ja että suomalaiset itse olivat kertomuksen kuulleet isi-isiltään; ja kun tunnetaan suomalaisten viimeisiin aikoihin asti säilynyt totuudenrakkaus, niin lienee Fernowin kertomus yhtä luotettava kuin sen ajan historialliset muistoonpanotkin

Että Fernow on kirjoittanut muistoonpanonsa suomalaisista totuudella ja harrastuksella näkyy siitäkin, että hän voi nimittää kokonaista 114 suomalaista sukunimeä ainoastaan Elfdalin, Fryksdalin ja Jössen kihlakunnissa. Kuningas Olof Trätälja tuskin wei mukanaan enempi väkeä Wermlantiin kuin nämä suomalaiset.

Etteivät suomalaiset ennen Ruijasotaakaan olleet niin warsin harvat, sen todistaa sekin, että herttua Kaarle 6 p. lokak. 1583 antoi julistaa „Warman ohjekirjan suomalaisille" *) jonka kautta heille myönnetään oikeus asettua asumaan kruunun metsiin ja wiljelemään maata. Ainoastaan wuotta pui heidän saada olla wapaat wcroista. Tämä „concept för finnar" näkyy olleen voimassa koko herttuakunnassa

Samoin kuin hänen isänsäkin edisti Kustaa II Adolf maansa wiljelemistä wastaanottamalla ja suojelemalla niitä suomalaisia, jotka jättivät isänmaansa asettuakseen Ruotsiin asumaan. Sen aikuiset suomalaiset arvelivat tarwitsewansa tilavat maat asuakseen ja kenties tämä oli kin syynä siihen, että useat maahan muuttajat asettuivat kauvemmaksi itäänpäin ja kulkivat niihin suuriin metsiin, joita Taalain maakunnassa oli niin paljon, sillä jo v 1626 oli tässä maakunnassa suomalaisia kaikissa pohjoisimmissa ja läntisimmissä pitäjissä Orsan pitäjään tiedetään suomalaisia muuttaneen jo sata

*) Wisst concept för finnar.

wuotta ſitä ennen, eli 1526, mutta lukuiſimmin ſiencc aljettu maahan muuttaa Kustaa II Adolfin hallituſsen aluilla.

»Kristiina kuninkaattaren aikana lewiſi suomalaiſia keskimmaiſissä osissa Ruotsia ja yksityisiä parwia tuli Suomesta ja kulki Wermlantiin Luultawasti he myös tällä ajalla yleisemmin kuin ennen siirtywät rajan yli Norjan puolelle

Ensimmäisten suomalaisten siirtymistä Ruotsin ei siellä wakinainen ajujamisto näytä ottaneen huomioonsakaan; mutta pian alkoiwat he syyttää suomalaisia muka haitan tekijöiksi ja walittiwat, että nämä olinwat asettuneet liian lähelle emäkyliä, että he kaatoiwat metsät kastiksi ja laskiwat kulowalkeita metsiin, jotka sen kautta haasfattiin. Pian tämä walitus tuli yleiseksi ja tyytymättömyys sekä suomalaisiin että kaskenpolttoon lisäytui

Että kaskenpolttoa harjoitettiin esiwallan suostumuksella, näkyy herttua Kaarlen awonaisesta kirjeestä rahwaalle Wermlanmssa w. 1587, jossa hän antaa käskyn „kaataa kaskeksi ja polttaa halmeeksi niin paljon metsää, että oikealla ajallansa syksyllä suhen woitaisiin kylwää tynnöri ruista“.

Kun ruotsalaisiakin kehoitettiin kaskea wiljelemään ja he oppiwat tämän maanwiljelystawan suomalaisilta, niin he pitiwät itseään ikäänkuin syrjäytettyinä ja ahdinkoa kärsiwinä maahan tulijain kautta. Siihen waikutti lisäksi, että koko joukko suomalaisia oli asettunut wuorikuntaan ja harjoitti syksien polttamista ja wuorityötä. Tätä katsottiin hywin karsain silmin

Sen jälkeen kuin suomalaisille myönnetyt kuusi werotonta wuotta olinwat päättyneet, joutuiwat heidän asutut ja wiljellyt torppansa weronalaisiksi ja sitte he saiwat herttua Kaarlen w. 1582 antaman asetuksen mukaan „oikeuden ijäksi päiwäksi omistaa ja asua näitä“.

Suomalaisten maanwiljelys oli alkuansa kaskenpolttoa, kunnes he olinwat ehtineet wiljellä maata, ja tämäkin otettiin kuitenkin weron määräyksessä, eikä niin, että useimmat suomalaiset katsottiin maanomistajiksi kun heidän talukseusa woitiin arwostella neljänneksi osaksi taloa eli manttaalia. Kun talonpoika tarwitsi koko talon lääkseen, niin oli selwä, ettei suomalainen woinut neljännesosalla elää muulla kuin kasken poltolla, joka oli arwostelijankin mielipide. Niin olinwat asiat edelleen herttua Kaarle Filipin kuolemaan asti.

Silloin oli suurin osa maata Wermlannissa kruunun omaa, olipatpa talot suurempia tai pienempiä. Fernow sanoo sw. 365: „Sa jollei suuri aina tapahtunut, että ajukas ajettiin pois kun talo soweltui toiselle, joka paremmin soweltui woudin kiskarolle, niin rasitti ainakin taloja yksi waikeus niinpian kun sinne tuli koko asunnaan laiskuri, tai jos sattui katowuosi taikka jota Silloin talo

jätettiin joko kokonaan tai osittain autioksi ja kruunu ei saanut sotamiestä eikä veroa.

Kustaa II Adolf näki miten häilyvä tämä asema oli sillä kertaa kun hän tarvitsi rahoja aijottuun salsalaiseen sotaansa. Hän huomasi voivansa pikaisesti hankkia rahoja rasittamatta kansaa. Talonpoikakin tulisi huolellisemmaksi maanviljelyksessään, jos hän saisi ostaa talonsa perintömaaksi. Huhtikuun 29 p. 1629 annettiin tuo kuulutus, josta oli tärkeät seuraukset kun koko joukko taloja kruunulta siirtyi yksityisten omaksi.

Suomalaisille nämä perinnölliset ostot olivat erittäin tärkeät, sillä ei oltu niin tarkkaa lukua pidetty myöntäessä heille lupaa asettua rakentamaan, kaskea viljelemään ja polttamaan emäkylienkin metsissä vuorikunnassa. Nyt ruvettiin pitämään tarkempaa lukua ja pian syntyi eripuraisuutta. Ensimmäisiä riitajuttuja, joita lykättiin oikeuden ratkaisuun oli Uddeholmin tehtaanomistajan Carlströmin ja Sandsjön suomalaisten välillä. Suomalaisten täytyi kärsiä kovaa kohtelua ja muuan suomalaisraukka pakoitettiin juoksemaan katujuoksua Rådan kirkon luona, vaikka hän ei ollut tehnyt mitään muuta rikosta kuin että hän oli useina vuosina kulkenut ympäri vuorikunnassa kerjäämässä.

Nyt alkoi suomalaisille kova taistelu. Maahan muuttoa ja asuttumista kruunun metsiin kesti kuitenkin samalla tavoin kuin Kaarle IX.nen aikana. Mutta suomalaiset tulivat warowaisemmiksi ja moni meni itse Tukholmaan saadakseen n. s. rakennus-lupakirjoja niihin paikkoihin, jotka he saisivat viljelläkseen. Toiset taas välinpitämättömyydessään tämän laiminlöivät ja menivät heti metsiin, ja oleskelivat siellä ilman kirjoja ja passia, kunnes wapaachtoisesti tai pakosta näkivät syytä olewan pyytää kuninkaallisia kunnekirjoja. Sellaisia kunnkaallisia kunnekirjoja antoi Kustaa II Adolf useita, sillä suomalaisten siirtymistä Ruotsiin jatkui tähän aikaan säännöllisesti.

Kuninkin ruotsalainen wäestö yhä waan walitteli suomalaisen wäestön lisääntymistä ja ylivaltaisuutta ja tämän johdosta Kustaa II Adolf käski kirjuri Anders Eriksson Helsinglannissa tutkia asiaa, haastaa oikeuteen ja sakoittaa niitä suomalaisia, jotka olivat tehneet itsensä syyllisiksi ylivaltaisuuteen.

Maahan tulleiden suomalaisten joukossa oli useita, jotka osittain olivat kykenemättömät hankkimaan itselleen wakinaisia asumuksia, osiksi taas olivat haluttomat työhön. Toiset lienevät kotiseuduillaan tulleet rangaistuiksi lainrikkomisista ja kuljeksivat metsissä, elättäen itsensä metsästyksellä, kalastuksella ja kun hätä käski, satunnaisella työllä. Näistä oli kirjurille annettu käsky, että sellaiset irtolaissuomalaiset „dreffjefinnar“ eli „struffinnar“ piti hänen ottaa kaikki kiinni ja panna sotawäkeen sekä wiimeinkin toimittaa niin, etteiwät

he pääſe korkeimmalla rangaistuksella wapaiksi. Wielä liikkeessä olevat kertomukset osoittawat, että ruotsalaiset talonpojat olivat kärkkäät täsjä toimessa auttamaan kirjuria.

Tähän jaakka olivat ainoastaan ruotsalaiset talonpojat walittaneet: nyt tuli walituksia suomalaisia wastaan myöskin maaherroilta Norrlannin, Neriken ja Wermlannin maakunnissa, „että he tarpeettomasti haaskasivat metsät, pitivät luonaan ja antoivat asunnon karkulaissotamiehille ja muille kerytmiehisille ihmisille“. Näihin walituksiin holhojahallitus wastasi, että maaherrat koetelkoot millä keinoin sellainen konnuus saataisiin ehkäistyksi.

Ja näin alkoi suomalaisten wainoaminen. Wermlannin maaherra Gustaf Lejonhufwud ehdotti hallitukselle, että irtolaissuomalaiset rangaistaisiin siten, että heidän täytyisi omassa ruuassaan tehdä kuukauden tai pari työtä wuorikaiwannoissa ja sitte ajettaisiin maanpakolaisuuteen.

Tämä hywäksyttiin, ja hallitus ilmoitti tyytywäisyytensä maaherran intoon. Maaherralle myönnettiin muutamissa tapauksissa sangen laaja walta. Niin esim. saiwat he erkenden tutkimotta tuomiotta mestauttaa metsissä kulkijat, roswot ja törkeät pahantekijät, jotka tawattiin itse rikoksessa.*) Wielä lisäsi hallitus: „että jos suomalaisia torppareita on, jotka haluawat päästä wakinaisesti asuwiksi ja kykenewät torppaa parantamaan maan ja ruunuun hyödyksi, niin ettei ruunu kadottaisi weroa muista torpista, joiden täytyisi ylläpitää irtolaiswäestöä, woitte ne liittää emäkylien talonpojille ja waatia ulosteot“. Loppusanoissa ilmaisee hallitus wielä yrkemmän mielipiteen. „Koska suomalaiset eiwät suostu kaupunkiin menemään, waan tahtowat pysyä metsissä, niin woitte antaa wanhojen ja ainoastaan yhden asua talossa ja muuttaa kaikki muut kaupunkeihin siellä tekemään käsityötään. Ja joka sitä ei tahdo tai woi tehdä, se sotawäen otossa otettakoon sotamiehekši ja joka talosa jää asumaan, polttakoon syysiä sille, joka kaupungissa käsityötä tekee.“

2. Wainoaminen.

Tästä ajasta alkaen pitempi olo Ruotsissa tuli suomalaisille hywin tukalaksi. Woidaanpa sanoa, että wuodesta 1637 alkaa wainon aika. Ruotsalaiset talonpojat, joiden mielestä suomalaiset torpparit „olivat liian lähellä heidän emäkyliään ja tekiwät niille huomattawaa haittaa ja wahinkoa“ — niin tuo tawallinen walituswirsi

*) Katso C. T. Odhnerin kirj. „Drottning Kristinas förmyndare“, siw. 200.

kululi, — kokivat kaikin mokomin saada heidät poisajetuiksi. Jos suomalaisella oli tallella kuninkaallinen kirjeskirjansa, niin hän useimmissa tapauksissa sai jäädä asumaan torppaansa; mutta jos se oli hukkaan joutunut, tai jos torppa oli perustettu ilman lupaa, niin hän armotta ajettiin pois, jos nimittäin lainpalvelijan onnistui hänet pois häätämään

Ja niin ei aina tapahtunut, sillä suomalainen puolusti itseään ja maatilkkuaan. Hidasluontoinen, uskollinen mies, joka eleli syrjäisellä autiolla salomaalla ja johon uudet aatteet hyvin vähän pääsivät vaikuttamaan, ei voinut niin pian käsittää äskettäin muodostuneita uusia olosuhteita ja tajusi hallituksen muuttumutta mielipidettä hänen kotopaikka-oikeudestaan maassa Hän tiesi, että hänen isänsä tai isän-isänsä oli herttua Kaarle kutsunut maahan ja kehoittanut kaskenviljelykseen, ja nyt sanottiin että hän, perillinen piti ajettaman pois tai myöskin patoitettaman toisellaiseen elintapaan. Hänellä oli lähin syy arvella, ettei paikallisvirkamiesten ankarundella yhtänvähän kuin kotellisten naapurienkaan toimilla ollut mitään tukea voimassa olevassa laissa. Sellaisissa oloissa ei hänellä ollut muuta neuvoa kuin tarttua matkasauvaan mennäkseen valittamaan hallitukselle Tukholmassa.

Valtion rekisterikirjassa huhtikuun 14 p:ltä 1637 on säilynyt seitsemän suomalaisen nimet läntisestä Norrlannista, jotka tulivat pääkaupunkiin ja ilmoittivat, etteivät he metsänhaaskauksella eikä rikkomalla metsästysjäänteäkään vastaan olleet tehneet kruunulle eikä muille asukkaille mitään vahinkoa ja rukoilivat sentähden, että he saisivat omistaa kotipaikkansa. Asiaa käskettiin tutkimaan ja maaherran käskettiin „niin toimimaan, että patenttia kaikkine välichtoneen tarkoin noudatetaan".

Erityisenä poikkeustapauksena on pidettävä sitä, että ruotsalaisten seutujen asukkaat, s. o. tällä kertaa niitä edustava talonpoikaiskansa Hanebon, Arbrån ja Bergsjön tienoilta Helsinglannista alamaaundessa pyytää „saada nauttia ja pitää luonansa kolme suomalaista, jotka ovat hyviä seppiä ja voivat hyvin hyödyttää maan asukkaita työllänsä". Tähän hallitus ei muuta voi vastata, kuin että se suomalaisia koskevalla patentilla ei ole tarkoittanut niitä, joista maalle ja kruunulle voisi olla jotain hyötyä.

Suomalaisten itsepintaisesta jatkuma kaskenviljelys antoi aihetta pari vuotta myöhemmin uuteen asetukseen. Maaherra Kaarle Bondelta oli tullut valituksia suomalaisten kaskenpoltosta ja metsänhaaskauksesta, jonka jälkeen hallitus hyväksymällä hänen ehdotuksensa tämän valtakunnan ehkäisemiseksi antoi hänelle käskyn *)

*) Kelätuun 22 p. 1641.

„polttaa ſuomalaisten riihet ja aſuinhuoneet, jotka he ſiellä täällä metſissä owat rakentaneet itſelleen, ſamoin kuin heidän wiljanſa, kun ſe on kypſynyt, joko ottaa pois tai ſamalla tawoin polttaa, niin että he ruokatawarain puutteessa lähtiſiwät pois metſistä".

Sanallaiſia käskyjä annettiin monelle haaralle. Niinpä nähdään wanhimmasta ſäilyneestä tuomiokirjan-pöytäkirjasta (14 p:ltä heinäkuuta 1641) Grythytten keräjäkunnassa, että wuorimestari „ilmoitti rahwaalle korkean eſiwallan tahdon ja käskyn, että kaikilta ſuomalaiſilta tai torppareilta, jotka eiwät wuorityötä tee eiwätkä wiljele peltoa tai niittyä, waan kaatawat metſää, on heidän huoneensa ja rukiinſa poltettawat".

Seurauksena näistä epäinhimillisistä käskyistä oli, että ſuomalaisten lähetyskuntia taas tuli Tukholmaan walittamaan wäärynkäistä, joita he olivat kärſineet. Lähettiläät Grängestä läntiſeſſä wuorikunnassa ſanowat, että he kuningas Kuſtaa II Adolfin ja maaherrojen luwalla olivat perustaneet uudistorppia, jotka olivat weroitetut ja että he olivat ſiihen työhön kuluttaneet paljon waiwaa, ja koska he eiwät olleet kaataneet enempi metſää kuin oli tarpeen pellon ja niityn ranwaamiſeen, niin he pyyſivät ſuojelusta. Aſia lykättiin takaiſin maaherran tutkittawakſi ja hänen tuomittawakſeen. Tästä annettu wälipäätös loppuu käskyyn, että katſanto ja ſilmällä-pito pidetään jälellä olewista, etteiwät he mahtaiſi hakata enemmän metſää kuin mikä werran he tarwitſewat tarpeellisiin rakennuksiinſa tai muutoin ehtiwät raiwata-pelloksi, niityksi ja muuksi wiljelyksmaiksi".

Uuultawasti ſamalta ajalta on ſäilynyt eräs anomuskirje, josta ei ole päiwän määrää ja joka alkaa ſanoilla: „We kohät weronalaiſet ſuomalaiſet kanſalaiſet Lyusnärin Finmarkiſſa". Suomalaiſet Lyusnärin waskitehtaalla kertoiwat ſiinä kirjoituksessa, että kelpo herra Kriſter Bonde muutamia wuoſia takaperin heidän hywän käytöksensä takia ja tehtaan edistymiſen wuoksi oli ſallinut jokaiſen talonpojan wuoſittain kaataa puolen tynnörinalan laajuiſen kasken, mutta ſittekun armollinen kuninkaatar oli antanut ankaroita aſetuksia ſuurien kaskien kaatamiſesta, oli heitä kaſoitettu wiiden wuotiſista kaskenpoltoista. Mutta nämä oli ilmoitettu kahta wertaa ſuuremmiksi kuin ne olivatkaan. Sentähden he muutoinkin ſuurien welkojen takia hätäytyneinä rukoilivat armoa kaskojen maksuista. Mitä näyrimmillä ſanoilla kirjoitetun kirjoituksensa he lopettivat toiwottamalla Hänen Kuninkaalliſelle Majeſteetillensä henkiſtä ja ruumiillista hywin wointia — jota heiltä itſeltään toden totta puuttui.

Edellä mainittu aſetus 22 p:ltä keſäk. 1641 uudistettiin wielä, eiſi kerran 16 p. maaliskuuta 1642 ja toiſen kerran 29 p. elokuuta

1644. Wiimein ilmestyi kuninkaallinen asetus 22 p:ltä maaliskuuta 1647, jossa sanotaan 3 §:ssä:

„Ne torpat ja talot, jotka owat luwattomasti rakennetut yhteismaalle, sanoin kuin nekin, jotka owat luwan saaneet, mutta owat liian pienet, että niille woitaisiin määrätä neljännestalon wero (huomaa että suomalaisten asunnot tawallisesti olivat weroitetut kahdeksanneksosiksi taloa, eli kahdeksanneksi osaksi manttaalia) owat jätettäwät asumattomiksi, saatettawat autioiksi ja jälleen jatettwät metsää kaswamaan."

Tämän jälkeen sanotaan 8:sta §:sta: „Kaikki muita, jotka siellä taskea wiljelewät tai sinne asettuwat, koetettakoon estettömästi ottaa kiinni ja tehdä heistä loppu niinkuin muista wahingollisista elukoista;" ja 9:nestä § stä sanotaan:

„Ne suomalaiset, jotka wuoriteollisuudelle owat enemmän haitaksi kuin hyödyksi, heidän rakennuksensa ja torppansa rewittäköön hajalle ja häwitettäköön, heidän halmeensa wiljoinensa otettakoon heiltä pois, ja missä wielä joku tawataan, hän wangittakoon, hänen rakennuksensa poltettakoon ja on han samalla menettänyt työnsä tuotteet ja mitä hänen tuonansa ja hänen hallussaan löytyy, jaettakoon kolmia, meille, maalle (eli kihlakunnalle) ja syyttäjälle."

„Ei sowi kieltää", lausuu eräs ruotsalainen kirjoittaja, „että ne rangaistusmääräykset, joilla koetettiin heitä pakoittaa lainkuuliaisuuteen, olivat liian ankarat, ja kenties juuri tämä seikka, joka teki niiden toimeenpanemisen waikeaksi ja waikutti jäykkää wastarintaa, oli yksi niistä syistä, joidenka wuoksi ne eiwät tuottaneet sitä waikutusta, jota oli tarkoitettu. Mutta niin ei asioita käsitetty siihen aikaan. Kun määrätty rangaistus ei waikuttanut lainkuuliaisuutta, niin pidettiin siihen syynä sitä seikkaa, ettei se ollut kylliksi peloittawan ankara ja sitä korwennettiin ihan järjettömyyteen asti."

Uudessa metsä-asetuksessa — maan oikeastaan wanhimmassa metsänhoitolaissa — joka oli annettu 22 p. maaliskuuta 1647 lisättiin senwuoksi uusia ankaroita määräyksiä suomalaisista. Muuan ruotsalainen tässä laissa sisältää seuraawan määräyksen:

„Missä jotkut suomalaiset wiimeksi kuluneiden wuosien aikana owat asettuneet suuriin metsiin läntisessä Norrlannissa, Taalain maakunnassa, Bergslagenissa ja Wermlannissa ja rakentaneet sinne, siellä tulee meidän maaherrojemme yhdessä laamannien ja lautakuntain kanssa pitää siitä tarkka tutkinto ja jos he huomaawat, että joku on asettunut niihin metsiin ja maakuntiin, joihin woi rakentaa asuntoja ilman wahinkoa maalle ja suomalaiset owat raiwanneet itsellensä peltoja ja niittyjä tai wielä woiwat sitä tehdä; missä myöskin on siihen tilaisuutta ja jos he

warmasti wakuuttawat kruunulle tahtowansa raiwata peltoa ja niittyä tai mennä wuoritöitä edistämään, siellä sallittakoon heidän pitää torppansa tai warmat miehet antakoot heille maata asuttawaksi". — — — Mutta jollei heillä ole sitä tarkoitusta ja teoillansa sitä osoita: Taikka myöskin jos heidän asunnsensa huomataan maalle ja wuorityölle enemmän haitaksi kuin hyödyksi, josta laamannien, kihlakunnan tuomarien ja lautakunnan tulee tutkia ja tuomita, silloin hänen rakennuksensa ja torppansa on rewittäwä ja häwitettäwä, heidän halmeensa wiljoineen heiltä poisotettawa ja missä wielä joku on, joka luwattomasti taas rupee siinä työtä tekemään, hän on wangittawa, hanen rakennuksensa poltettawa ja olkoon sen ohessa menettänyt työnsä sekä mitä hänen luonansa ja hänen hallussaan on 'kolmijakoon, Meille, asianomaiselle maalle tai kihlakunnalle samoin kuin syyttäjälle."

Kun uusi asetus oli annettu, tuli sen jälkeen harwoin enää walituksia suomalaisten metsänhaaskauksista, sillä ruotsalaiset talonpojat ja tehtaanomistajat, jotka yleisessä laissa olivat saaneet puolustusta waatimuksillensa, syyttivät suomalaisia kihlakunnan oikeuksissa ja wapauttivat itsensä heistä sittekun syynimiehet olivat antaneet lausuntonsa ja oikeus tuomionsa Eräässä toisessa pykälässä sanotaan:

„Jos joku talonpoika tämän jalkeen sallii jonkun suomalaisen taikapa jonkun muun rakentaa ja ajua sillä tawoin (s. o. maan ja wuorityön haitaksi) omassa metsässään niinkuin sanottu on, hän maksakoon sakkoa ensi kerralla 40 taaleria hopearahaa; jos hän useamman kerran rikkoo sitloin on hän hirsipuussa rangaistawa jollemme Me tahdo häntä armahtaa"

Tämä kohtuuttoman ankara laki ja sen kowa toimeenpaneminen herätti kansalliswihan wireille. Ruotsalaiset kokiwat karkoittaa metsistänsä weroa maksamattomat suomalaiset, mutta nämä tekiwät sitkeätä wastarintaa. Tarinat säilyttäwät muiston monesta werisestä kahakasta, jossa molemmin puolin päätehtäwä oli kirweellä ja luotipyssyllä. Mutta kun sillä kertaa tappiolle jäämyt puoli tawallisesti kosti, niin ei kummallakaan kansakunnalla ollut mitään syytä toista nuhdella. Usein suomalaisten, jotka olivat olleet osallisina näihin kahakoihin, täytyi maanpakolaisina paeta Norjan puolelle ja saiwat siellä suojaa heimolaistensa luona.

* * *

Metsä-asetuksen ankaroita määräyksiä kaskenpoltosta ei kuitenkaan woitu kuwemmin noudattaa. Joulukuun 13 p. w. 1673 annettiin asetus, jossa rangaistus helpotettiin; joka luwattomasti

harjoitti kaskenviljelystä, hän rangaistiin raippawitsoilla. „Ja 1600-luwun loppupuolella koko waltakunnalle annettujen metsiä koskewien asetusten ohessa annettiin useita päätöksiä ja selityksiä, jotka koskewat yksityisiä osia waltakunnasta ja sisältäwät usein sangen tärkeitä poikkeuksia yleisesti woimassa olewista määräyksistä. Myöskin maaherrat lienewät sen wallan nojalla, joka heillä oli antaa talousdellisia määräyksiä läänissänsä, usein antaneet tärkeitä metsänhoitoa koskewia kululuksia". Kaikki tämä antoi metsänlainsäädännölle paikallis-oloja koskewan luonteen ja sen toimeenpaneminen tuli riippumaan asianomaisten wirkamiesten suuremmasta tai wähemmästä harrastuksesta.

Koko joukko erilaisia asetuksia ilmestyi sen ohessa, muun muassa yksi wuonna 1650, jossa kielletiin suomalaisten pitämästä tammaa, „koska orut eiwät saaneet käydä rauhassa laitumella". Tämä kielto, joka oli woimassa 40 wuotta, eliikä wuoteen 1690, waikutti, etteiwät suomalaiset woineet saada wetoeläimiä, waan heidän täytyi ostaa itselleen hewosia Norjasta, joten norjalainen hewoiskauppa pääsi alkuun ja on kestänyt wiime aikoihin asti

Wuonna 1671 kielletiin 40 markan sakon uhalla metsästä ottamasta hawupuun neulasia ja ottamasta lehtiä wuohille ja lampaille syödä, ja wiimein 1735 kielletiin wuohia pitämästä

Toisetkin asetukset sortiwat suomalaisia ja talonpoikia ankarasti. Niinpä määräsi maaherra G. Soop Wermlannissa, etteiwät suomalaiset 40 markan sakon uhalla saisi myödä polttamiansa syitä siellä missä he saiwat parhaan hinnan tai mihin oli lyhin matka, waan pakoitettiin kuljettamaan syöet erittäin määrättyihin tehtaisiin, jossa heidän täytyi tyytyä siihen hintaan minkä tehtaanomistaja määräsi, joka siihen aikaan oli 16 äyriä parmalta eli kaksi penninkiä tynnöriltä. Kun suomalaiset tästä walittiwat, niin Wuorihallitus hywäksyi tämän hinnan ja sen wahwisti kuningas Fredrik 27 p. heinäkuuta 1726.

Samoin kielletiin kaikki puutawaran kauppa Norjan kanssa sillä uhalla, että tawara menetettiin ja 2 wuoden pakkotyöllä linnassa rangaistiin sekä ostaja ja myöjä että se, joka oli awullisena puita hakkaamaan ja kuljettamaan. Wuonna 1682 annettu asetus sääti, että ne suomalaiset, jotka eiwät oppineet kuotsia, olisiwat ajettawat ulos maasta.

Woidaan arwella, että edellä maintut lainmääräykset olisiwat tehneet suomalaisille olemassa olon ja lisääntymisen aiwan mahdottomaksi; mutta niin ei ollut asian laita. Ne edistyiwät yhä waan. Arwattawasti lain wahwojat huomasiwat, että käskyt olisiwat järjettömät ja joskus mahdottomat toimeenpanna, sillä epäilemätta suomalaiset tekiwät itsepäistä, sitkeää ja urhoollista wastarintaa osittain wäkiwallalla osittain kawaluudella.

Eipä liene ollut aivan helppoa panna toimeen rangaistusmääräyksiä kaikkia ajuvia suomalaisia wastaan, waikka tuomiokirjat todistavat, että monen suomalaisen ajumus oli poltettu ja moni suomalainen oli kaatunut puolustaessaan kotiansa, jonka hän oli suurella waivalla rakentanut kärsien hätää ja puutetta. Ja kostoa peljättiin, sillä kodittomakji jääneellä suomalaisella ei ollut enää paljon kadottamista eikä tarvitse epäilläkään, ettei olisi kostonhalua syntynyt kun inhottava wäkivalta oli tapahtunut.

Että suomalaiset herkompana puolena käyttivät kawaluutta, sen tiedämme; sillä osittain suomalainen hyökkäsi wastustajansa kimppuun salaisesti sellaisissa tilaisuuksissa, joita hänellä oli kun hän tunsi paikallisolot, ja osittain hän wahingoitti tai hävitti wihamiestensä omaisuutta. Kaikkina talonpoikain kodista merkissä kuljeksiva karja tarjosi monta hywää koston tilaisuutta ja tarinoissa kerrotaan, että suomalaiset olivat wieneet pois, pistäneet tuolioaksi tai myrkyttäneet talonpoikain karjat

Ikiwanhoista ajoista asti on suomalaisilla ollut se maine, että he osasivat taikakeinoja ja tätä mainetta he käyttivät hywäkseensä. Monen talonpojan lehmän, joka kuoli itsestään, arweltiin kuolleen noidan nuolen wahingoittamana. Wielä minunkin muistini aikana on usein tapahtunut, että monen talonpojan eluka huoneessakin myrkytettiin tai muulla tawalla tapettiin hiipien kuljeksiwan kostonhimoisen suomalaisen toimesta.

Suomalaisten jäykkäluontoinen rohkeus ja urhous puolustaessaan ajumoitaan ja omaisuuttaan samoin kuin pelko heidän kostonsa takia kyllä teki, että jokä lain wahwojat samoin kuin talonpojat jättiwät heidät rauhaan ja ankarat käskyt jäiwät suurimmakji osakji ilman waikutusta. Jos asia olisi ollut toisin, niin suomalaiset olisiwat perin pohjin sukupuuttoon häwitetyt.

Wermlannin suomalaisia ruotsalaiset arwattawasti pahimmin ahdistiwat, mutta sittekin he lisäntyiwät arweltiin, että heistä oli hyötyä warsinkin sotien aikana ja sellaisissa tilaisuuksissa ei laiminlyoty kayttaa heidan apuaan warsinkaan rajalla, jossa he olivat oivallisia wakoilijoita.

Fernowin kertomuksen mukaan otti muutamia satoja suomalaisia osaa n. s. Hannibalin kahakkaan w. 1644. Tappelussa jäällä lähellä Edan linnoitusta seisoiwat suomalaiset ja ratsuwäki itäisellä siwulla. Heillä oli korkeat wuoret suunillaan niin ettei wihollinen woinut päästä eteenpäin ampuipa kuinka tuimasti tahansa Tappelusta kertoo Fernow edelleen: „Mutta waikka heillä ei ollut ampumawaroja kuin aiwan wähän, niin eiwät he jättäneet solaa eikä maantietä ennenkun heidän kapteeniansa Lorentzia oli ammuttu olkapäähän; silloin jokainen wetäytyi omalle haaralleen pimeässä niinkuin lampaat ilman paimenta eikä ollut muuta kuin wähäinen loh-

dutus, etteivät he koko päivänä olleet kadottaneet enempää kuin 30 miestä, vaikka he olivat tappaneet 300 norjalaista.

Monet kertomukset todistavat, että suomalaiset kiitettävällä tavalla olivat ottaneet osaa metsäkeisiin Wermlannissa, jolloin he olivat taistelleet urhoollisesti mutta olivat myöskin kärsineet suuria tappioita osittain jo edellä mainitussa Hannibalin kahakassa, osittain Krabben kahakassa 1657—1660 sekä Gyllenlöwin sodassa 1675, jota myöskin sanotaan neljänneksi kahakaksi ja lopullisesti ison vihan aikana 1709—1720.

---

3. Suomalaiset Amerikassa.

Muutamain suomalaisten mielestä elämä Ruotsin metsissä oli liian tukalaa ja he siirtyivät Amerikkaan. Ensimmäiset, jotka tunnetaan, karkoitettiin sinne sentähden, että he olivat rikkoneet kaskenpoltto-asetusta vastaan. He olivat Sunnen pitäjästä Wermlannissa ja jonkun aikaa sen jälkeen sai maaherra Stake käskyn taivuttaa hänen läänissään asuvaiset suomalaiset siirtymään äsken perustettuun siirtomaahan „Nya Sverige“ Delaware-virran rannoilla.

Hänen omien ilmoitustensa mukaan hän ei tässä onnistunut. Hän antoi silloin ottaa kiinni koko joukon suomalaisia ja sulkea heidät vankeuteen. Tämä tapahtui huhtikuussa 1641.

Kun hän sen jälkeen kysyi miten vankien kanssa olisi meneteltävä, niin vastasi hallitus, „että oli miellyttävä asia, että hän oli onnistunut saamaan sellaiset vahingolliset ja metsää turmelevat suomalaiset ja irtolaiset vangituiksi ja jolleivät nämä mielisuosiolla menisi siirtomaahan Amerikassa, piti heidän hankkia takausmiehiä, jotka menisivät siitä takaukseen, että he huolellisesti ottaisivat viljelläksensä autioita tiloja tai uusia torppia. Jolleivät suomalaiset sanoi takauksia, niin ei heillä ollut muuta neuvoa jäljellä kuin lähteä Amerikkaan tai myöskin maaherra panettaisi heidät rautoihin ja pitäisi heitä työssä kruunun linnoissa ja taloissa.“

Että muutamat suomalaiset vapaaehtoisesti lähtivät Amerikkaan, sen tiedämme Thomas Campaniuksen kirjoittamasta kirjasta „Kort beskrifning om provinsen Nya Sverige i Anerika“.*) Charnassungh Finland: Siellä asuivat suomalaiset ja siellä oli rakennettu lujat huoneet, ei kuitenkaan linnoituksia. Se on Kristinan linnoituksesta puolen kolmatta Saksan peninkulman päässä meritietä

*) Lyhyt kertomus Nya Sverige nimisestä maakunnasta Amerikasia.

itään päin. „Maantie runsaasti puolikolmatta Ruotsin peninkulmaa". Minun tähän teokseen liitetty kartta osoittaa, että „Finland" oli Fort Kristinan ja Uuden Göötepuorin välillä Delaware-virran länsirannalla lounaaseen päin nykyisestä Filadelfiasta.

Useimmat suomalaisista kuuluivat siihen väestön ryhmään, joita sanottiin „wapaiksi miehiksi", jolla sanalla tarkoitettiin niitä uudisasukkaita, jotka omasta tahdostaan olivat lähteneet Amerikkaan ja siellä nauttineet wissejä wapauksia ja etuja. Muihin ryhmiin taas kuuluivat komppanian virkamiehet, joilla oli vuotuinen palkka, sekä „irtolaiset ja pahantekijät, (maanpakoon ajetut)" jotka asuivat erillään ja heitä pidettiin orjina. Minkä werran suomalaisia siellä oli, sitä emme tiedä mainita, emmekä myöskään tiedä saivatko useammat tai harwemmat niistä 300:sta suomalaisesta, jotka v. 1649 olivat pyytäneet saada siirtyä Amerikkaan, tilaisuutta täyttää aikomuksensa.

Mitä töitä suomalaiset tekiwät, näkyy eräästä William Pennin v. 1683 kirjoittamasta kirjeestä, jossa hän sanoo: „Ensimmäiset kristityt asukkaat tässä maassa owat olleet hollantilaisia, sitä lähimmä ruotsalaisia ja suomalaisia. Edelliset toiminat kaupan alalla, jälkimäiset wiljelewät maata". Kymmenen wuotta myöhemmin lähetetyssä kirjeessä lausuu eräs suomalainen maan hedelmällisyydestä ja elinkeinoista: „Mitä meidän tilaamme ylipäänsä tulee tässä maassa, niin, olemme kaikki ylipäänsä talonpoikia, jotka kynnämme ja kylwämme, wiljelemme maata — joka on arwokasta ja hedelmällistä, — saamme hywät sadot ja runsaan toimeentulon, wiemme maasta ulos leipää, wiljaa, jauhoja, olutta j. n. e.. Meidän wainomme ja tyttäremme owat ahkerat kehräämään ja kutomaan. Me asumme kaikessa sowussa intiaanien kanssa, jotka monena wuonna eiwät ole tehneet meille mitään wahinkoa."

Wapaat miehet eiwät kuitenkaan olleet tyytywäiset ylimpään päällikköönsä sillä v. 1653 he lähettiwät hallitukselle Tukholmassa kirjoituksen, jossa he walittiwat, että kuwernööri Printz oli tuolemaan uhalla kieltänyt heiltä kaiken kaupan ja käyttämästä maata wiljelyksiin ja wettä kalastukseen, „ja on kuwernööri", kirjoittawat he, „uhkaellut meitä niin kohdella, että wainomme ja lapsemme saisiwat itkeä ja että me tulemme kaljupäisiksi, josta meillä on esimerkkinä Suomalais-Antti samoin kuin muut suomalaiset Finlannissa, jotka owat tutkinnotta tuomiotta ajetut taloistaan ja joiden waimot nyt sentähden owat järjettömiksi ja mielettömiksi joutuneet, ja nyt heidän täytyy köyhinä lestinä lapsineusa kulkea kerjäten leipänsä". Kymmenes kohta walituksessa sisälsi anomuksen, että Suomalais-Antti saisi pitää sen rukiin, minkä kuwernööri oli tuominnut hänen menettäneeksi.

Syksyllä 1653 matkusti Printz takaisin Ruotsiin ja jätti silloin wastaukseksi kirjoituksen 3 p. elokuuta 1653 „kapinoitsijain"

walitukſille, jota hän wättti perättömäſti Ridutusta kärſineestä ſuomalaiſesta hän lauſuu: „Suomalais-Anttia tutkittiin lailliſesti, mutta Suomalais-Laſſi ja Suomalais-Kaiſa owat noituuden ja muun lewottomuuden täyden meistä eroitetut, waan on heille kuitenkin annettu parempia maita ja tiluſſia kuin heillä olikaan"

Pääſyynä Printzin palajamiſeen oli kuitenkin ſe, että hollantilaiſet, jotka Delaware-wirran länſi-rannalla olimat rakentaneet Fort Kaſimir nimiſen linnoituksen, warustauſimat täydellä todella hyökkäämään ruotſalaiſen uudisſiirtolan kimppuun. Elokuuſſa w. 1654 purjehti hollantilainen maaherra Stuyveſant ſeitſemällä laiwalla Uudesta Amſterdamista ja teki ruotſalaista ſiirtolaa wastaan hyökkäyksen ſillä menestyksellä, että koko ſiirtola hyyskuuſſa oli hänen wallassaan.

Antautumisehdoiſſa määrättiin, että ſiirtolaismaan wirkamiehistä ja alamaiſista, ruotſalaiſista ja ſuomalaiſista, ne jotka ſitä halusimat, ſaiwat palata Ruotſiin; ne jotka miehuummin jämpät paikoilleen, ſaiſimat pyſyä augsburgilaiſeſſa uskoſſaan ja itſeänſä warten palkata ſaarnamiehen. Useimmat jäiwät aloillenſa koska he kerran olimat tutustuneet oloſuhteiſiin uudeſſa kotimaaſſa.

4. Siirtyminen Norjaan.

Yksi keino Ruotſin hallituksella päästä eroon metſää haaskaawiſta ſuomalaiſiſta oli ſekin, että heitä karkoitettiin takaiſin ſuhen maahan, joſta he olimat tulleet. Tämä keino oli hyllä lähellä käſillä, mutta miten ſe oliſi toimeenpantawa, kuinka oliſi mahdollista monta wuotta jo wakinaiſesti aſunnaan aſettuneen ſuomalaiſen torpparin perheitä kotinſa ja lapſinenſa waimoinenſa lähteä meren poikki takaiſin; näitä waikeuksia ei otettu lukuun. Senpä wuoksi jäiwätkin käskyt (esim. 2 p. maaliskuuta 1636 ja 7 p. joulukuuta 1682 annetut) melkein joka tapauksessa aiwan woimattomiksi.

Seuraawien wiidenkymmenen wuoden ajalta ei meillä ole juuri mitään kerrottawaa takaiſin muuttamiſiſta Suomeen. Joku muuan ſuomalainen muutti kuitenkin takaiſin kotimaahanſa.

Norjaan kuului ſuomalaiſia Wermlannista ſiirtyneen jo wuoden 1600 tienoilla kun muutamat ſukunimeltään Mulikka, Räiſänen ja Lehmoinen nimiſet olimat aſettuneet Röytäjärwen (Rögden) ympäriſtölle nykyiſellä Gruen ſalomaalla. Tältä paikkakunnalta, joka wieläkin on keskikohta Norjan ſuomalaiſten aluetta, he lewiſimät pohjoiſeen Elwerumin kautta Tryſildiin, eteläämpään koko monen

harjanteen ylitse Wingerin, Näsin ja Urstrugin kautta Sitsoveniin Hölandissa. Toiset kulkivat Glommenin poikki ja levisivät ulkojeutujen yli Odalissa Stangeen asti Hedemarkissa ja aina Mjösenin jaakka. Tästä he jeurasivat korkeata harjannetta, joka pohjoispuolella Tistedalia ja Askeria kääntyy Modumin harjuun ja länsipuolella Beina-Drammenin jokea kajahtelivat suomalaisten kirveiden isut Adalissa ja Sigdalissa. Ne pitäjät, joihin he asettuivat asumaan, olivat sus Aeidskog, Winger, Brandvold, Grue, Hoff, Nasnaes, Waaler, Elverum ja Trysild.

Elämältään ja tavoiltaan eivät Norjan suomalaiset wähääkään olleet erilaisia kuin heidän maanmiehensä rajan itäpuolella, jonka wuoksi heidän asemansa norjalaisia ja hallitustansa kohtaan tuli jonkallaiseksi kuin Ruotsinkin puolella. Kuningas Fredrik III antoi elok. 30 p. 1648 käskyn, että suomalaisten tulisi ennen joulua sanana wuonna joko lähteä pois waltakunnasta tai myöskin asettua asumaan wakinaisesti ja maksaa werra niinkuin muutkin Norjan asukkaat.

Helmikuun 7 p. 1685 annetussa ohjeessa welvoitettiin maaherrat pitämään silmällä „salomaan suomalaisia, kerjäläisiä ja juutalaisia, joita ei maassa saa kärsiä". Tästä seuraa, että suomalaiset v. 1686 haastettiin oikeuteen ja heitä tutkittiin. Muutamat perheet hajoitettiin sitä seuraawien wainojen aikana ja yksityiset henkilöt „lykättiin mustalaisten ja hylkyjen joukkoon".

Ensimmäisten wuosikymmenten aikana Norjaan asettumisensa jälkeen oli suomalaisilla siellä warsin hywä olo; esim. Trysildissä oli useita oikein waraksia suomalaisia, jotka hywinä wuosina möiwät wiljaa. Mutta kun metsien ja wiljawainioiden omistusoikeutta ruwettiin tutkimaan, niin siellä syntyi samoin kuin Ruotsissakin maakysymys, jonka ratkaisemmen tuotti usean perheen ainoellisen häwiön.

Useat heistä olivat Kristianiassa kauppamiehiltä ottaneet tawaroita welaksi ja wakuudeksi olivat pantanneet metsälohkonsa, joita he kuitenkin tarpeen mukaan mielin määrin saiwat itse esteettömästi käyttää; mutta kun lopputuli tehtiin, niin he eiwät enää olleet maata omistawia talonpoikia, waan kristianialaisten kauppahuoneiden torpparei[illegible].

Tätä tekawaan yhteä koli Gottlund selwittää käydessään Norjassa w. 1821. Marraskuun 23 p hän kutsui kaikkien ympärillä olewien suomalais-kylien isännät Räkhultet nimiseen taloon Gruen pitäjässä keskustellakseusa heidän kanssaan niistä keinoista, mihin woitaisiin ryhtyä suomalaisten aseman parantamiseksi. Ensin tuli puhe siitä, miten pahasti herrat heitä kohtelivat ja miten heitä nyt huutokaupalla myötiin uusille herroille. „Ei edes tiedetty miten heidän omaisuutensa oli joutunut kauppiasten kaisin", sanotaan Gottlundin päiwäkirjassa.

Mutta wanhojen henkilöiden wäitösten mukaan olivat suomalaiset ensin ajettuneet niihin metsiin, jotka silloin olivat ruunun. Muutamat heistä olivat myöhempinä aikoina saaneet jonkunlaisen kirje- eli omistuskirjan, jonka antoi Kristian Knoff, ewerstiluutnantti Jalkawäessä ja Norjan maamittauslaitoksessa. Hän oli tullut Kopenhaminasta ja muutamille taloille oli hän mitannut maata, jota he wapaasti saiwat wiljellä. Sitte oli hän Kristianiassa kadonnut, ja hywin epäiltiin, että hän oli jollakin salaisella tawalla raiwattu tieltä pois (').

„Wiime aikoina oliwat he pakoitetut wastaanottamaan sellaisia kontrahtikirjoja, että heidät woitiin komentaa pois milloin kauppias waan tahtoi. Tämän heille pakoitti tiranni Johan Nilsen lyömällä ja hosumalla uhkaillen, että muutoin ryöstettäisiin heidän wanha welkansa. Samalla heille sanottiin, ettei heille siitä seuraisi mitään pahaa, waan päinwastoin että he ja heidän lapsensa saisiwat jäädä taloon ja nauttia koko joukon muitakin etuja.“

„Koska he tarwitsiwat suolaa, wiljaa ja rahaa, niin he antoiwat taiwuttaa itsensä kirjoittamaan puumerkkinsä kontrahteihin, paitsi yhtä, nimittäin waimo Marit Heikintytär Mulikka Furubergistä. Ensimmäisenä wuonna he saiwat apua, sekä jywiä että rahoja, mutta ei sen jälkeen. Kuitenkin heidät komennettiin työhön useaksi kuukaudeksi talwella ja kesällä lähellä Kristianiaa. Suuru työ käytettiin erään suon kuiwattamiseen; yritys ei onnistunut, Nilsen protestiin ja muutti suomalaismetsiin, jossa hän eleli kuin tiranni.“

5. Suomalaisten ystäwä.

Siitä, mikä tätä ennen on kerrottu, näkyy, että suomalaisilla oli taistelemista suurimpia waikeuksia wastaan kaikissa suhteissa ja. waikea on käsittää hallitusten päätöksiä kumpaisessakin maassa olewista suomalaisista. Arwatenkaan ei heillä ollut tietoa suomalaisen wäestön suuresta luwusta ja sitä melkoisesta työkywystä, mikä heillä oli taikka arweltiin, ettei heillä olisi kykyä ja sielunlahjoja muodostaaksen wakawan ja uutteran maatawiljelewän wäestön. Näyttäisi osoittaa, että tämä oli erehdystä.

Rauhallisempi olo oli suomalaisilla 18.nella wuosisadalla. Ulkoin joko huomattu heidän ansiosa maan raiwaajina wiljelyksille tai oli heihin totuttu. Erityisiä säätöjä jotka kostuwat waan suomalaisia, ei aikakirjoissa huomata: näyttää kuin olisi heidät unho

tettu ja arwatenkaan ei siihen aikaan tapahtunut suomalaisten maahan muuttoa suuressa määrässä, jos ollenkaan.

Yhdessä suhteessa oli heidät kokonaan unhotettu: kristinopin opettamisessa. Ei mitään jumalanpalwelusta oltu määrätty pidettäwäksi erittäin suomalaisia warten; he kuuluiwat siihen pitäjään, joka oli lähimmä heidän talojansa ja kirkoissa saarnattiin Jumalan sanaa ruotsiksi, jota kieltä suomalaiset osittain eiwät ollenkaan ymmärtäneet, osittain ei kun wähän. Eikä heillä ollut kirettä sen oppimiseenkaan, sillä tawallisella suomalaisella itsepäisyydellä he puhuiwat omaa kieltänsä wiime aikoihin asti. Wielä tänäkin päiwänä puhutaan suomea perheissä kun he luulewat, etteiwät ruotsalaiset sitä kuule. Wiisi wuosi suomalaiset ikäänkuin häpeewät käyttää äidinkieltään ruotsalaisten läsnä ollessa, on waikea ymmärtää; mutta warma on, että sellainen on asian laita. Samoin sanowat he, etteiwät he osaa suomea, mutta joka käy heidän kotoseuduillaan metsäseuduilla ja siellä tapaa heidät, tulee pian siitä wakuutetuksi, ettei suomenkieli lainkaan ole heidän seassaan kadonnut. Niinpä eräs ystäwä kirjoittaa minulle Gruen pitäjästä Norjassa tänä wuonna: „Suomenkieli on melkein kuollut; wanhat sitä puhuwat, waan ei nuoret waikka he sitä ymmärtäwät". Niiwan samaa sanoiwat suomalaiset minulle wiisikymmentä wuotta sitte.

Suomalaisten henkinen kehitys 18:nella ja 19:nen wuosisadan alulla lienee ollut hywin hitainen. Tosin kuullaan wähemmin heidän tekemistään ilkitöistä, waikka niitäkään ei puuttunut; mutta ruotsalaiset lienewät myöskin heitä wähemmin ahdistaneet. He elelewät unhotettuina ja piiloutuneina metsissä, taistellen hätää ja puutetta wastaan. Kuullaan mainittawan wuosia, jolloin nälänhätä, rupuli ja punatauti oli tehnyt suuria tuhoja sekä ruotsalaisten että suomalaisten keskuudessa, ja warsinkin sanotaan wuotta 1699 kauheaksi. Suomalaisista sanotaan: „Wanhemmat syöwät lastensa ruumiita ja lapset wanhempien".

Että suomalaiset owat uljaasti taistelleet olemassa olostaan, sitä ei ole epäilystäkään; senpätähden iloita nähdään ja tiedetään, että he nyt kaikki owat yhdenwertaiset Ruotsin muiden asukasten kanssa.

Että tällainen aika tuli paljoa aikaisemmin kuin se muutoin olisi tapahtunut, siitä on heidän suurimmaksi osaksi kiittäminen suomalaista ylioppilasta K. A Gottlundia

Wuosina 1817—1821 hän etsi unhotetut kansalaisensa heidän kodeissaan. Hänen tunteensa tulwat liikutetuksi siitä mitä hän näki. Wälkkään ja woimallisena päätti hän parantaa heidän asemaansa niin paljon kuin suinkin hänen kykynsä riitti, ja tämä tosiaankaan ei ollut wähäinen. Puheilla ja kirjoituksilla hän herätti sekä silloisen perintöruhtinaan Oskarin että yleisön harrastuksen suomalaisten

asiaa puolustamaan ja seurauksena oli, että wuonna 1830 kunnollinen mies, pastori Emanuel Branzell, nimitettiin saarnamiehekši suomalaisten salomaille ja waltio määräši waroja kolmen kirkon rakentamiseen pääasiallisesti suomalaista wäestöä warten.

Itse hankki Gottlund suomenkielisiä kirjoja ja jakeli niitä runsaasti samalla kun hän opetti useita lukemaan; niiden joukossa pari älykästä suomalaispoikaa. Nämä hän otti mukaansa Tukholmaan ja wielä edelleen Upsalaan, josta heistä tuli ylioppilaat, jonka jälkeen hän heidät lähetti suomalaismetsiin sekä Ruotsin että Norjan puolelle opettamaan omia kansalaisiaan.

Gottlund tunnuskeli saada suomalaiset suomenkielen mukaan järjestetyiksi kirkollisessa ja kaswallansa oikeusopillisessa kansanossa erinäisiksi seurakunniksi. Luonnollista oli, ettewät ruotsalaiset tätä tunnaa woineet hywäksyä ja muutamat pitiwät Gottlundia wenäläisten lähettämänä, että hän yhdistäisi tätä nykyä runsaslukuisen suomalaisen wäestön emämaan kanssa. Monet sen wuoksi epäilimät Gottlundia; toiset taas wastaanottiwat hänen antamansa tiedot suomalaisista suosiolla ja järkewästi ne huomioonsa ottaen ja lukuun ottamatta hänen muutamien intoansa suomalaisten kroittamisessa muista, hywäksyiwät he hänen tunnansa siinä määräsä, että he työskentelimät suomalaisten saattamista samanarwoiselle kannalle ruotsalaisten kanssa. Näiden miesten joukossa olimat maaherra Wingård ja pastori Lindberg Arwidssa.

1840:luwun alusta alkaen, jolloin kirkot Pohjois- ja Etelä-Hunsfogassa, Lekwattnetissa ja Bogenissa walmistuiwat ja Junalan sanaa julistettiin köyhille suomalais-raukoille, on heidän edistymisensä waurastuunut tawattoman nopeasti Ruotsin puoleisilla salomailla ja samaan aikaan seurasi Norjassakin asuwille suomalaisille yhtä perinpohjainen muutos parempaan päin. Sekä Norjassa että Ruotsissa asuwaiset suomalaiset pitäwät Gottlundia suurimpana hywäntekijänään ja apostolinaan.

Tohtori Petrus Nordmann Helsingissä on w. 1888 julaissut warsin ansiokkaan teoksen *Suomalaisista Keski-Ruotsissa.**) Tästä kirjasta saa täydellisen tiedon suomalaisten elämästä Ruotsissa ja tähän hra Nordmannin teokseen olen pääasiallisesti nojannut tätä wähäistä johdantoa laatiessani.

Gottlundista hän lausuu: „Kielentutkija Gottlund, saloman suomalaisten apostoli ja sankari lukemattomissa kirjallisissa taisteluissa, kuoli Helsingissä 20 p. huhtik. 1875.**) Wielä 78 wuoden ijällä osoitti hän wilkasta harrastusta suomalaisten asialle."

---

*) Finnarne i mellersta Sverige. Akademisk afhandling af Petrus Nordmann. Helsingfors 1888.

**) Suomenkielen lehtorina yliopistossa. Suom. muist.

6. Siirtymistiet ja asunnot.

Mitä teitä suomalaiset kulkivat siirtyessään Ruotsiin, siitä ei historia eiwätkä suulliset tarinat anna mitään tietoa ja tämä arvatenkin riippuu siitä, mistä osasta kotimaata ja mihin wuoden aikaan matkalle lähdettiin

Selwältä näyttää, että yksi ja toinen on kuljettanut mukanaan karjaakin, koska kaikilla mailla tienoilla, missä suomalaisia asui, tavataan sitä eläinrotua, jota jokapäiwäisessä puheessa mainitaan suomalais-lehmiksi. Nämä lehmät eroawat huomattawasti tawallisesta ruotsalaisesta robusta semmoisi että, ne owat pienemmät, sarwettomat ja useimmiten ainaan walkoiset.

Tarinat mainitsewat, että asuinsendinällansa Frykdalissa Wermlannissa suuluisa pahantekijä Häkkinen oli tuonut mukanansa seitsemän lehmää, yhden sonnin, wuohia ja lampaita.

Jos tässä jutussa on jotakin perää, niin on luultawa, että Häkkinen oli tullut Ruotsiin Pohjanlahden ympäri. Toiset kertowat, että useat perheet olliwat tehneet tuon pitkän matkan ja niin liene ollut asian laita kun muutamat suuremmat parwet, kuljettaen mukanaan talousenkapineita, siirtyiwät Ruotsin puolelle

Sitäwastoin lienewät wähemmät seurat ja yksityiset henkilöt tulleet joko weneillä purjehtien Pohjanlahden poikki, tai talwella jäätä myöten osittain Ahwenamaaren osittain Merenkurkun poikki, jen mukaan mihin maakuntaan uudisasukkaat aikoiwat asettua asumaan.

Niwan warmaa on, ettei kuke Ruotsiin jo asettuneiden ja kotomaassa asuwien suomalaisten wälillä olisi woinut päättää pitkästä matkasta esim. Norjan rajan ja Suomenmaan sisä-seutujen, Kautalammin, Sawon ja Karjalan wälillä, joilta paikoilta muuttajat enimmäkseen lähtiwät, sillä reippaat, sitkeät ja rohkeat suomalaiset kulkiessaan pitkillä kepeillä sukkulaan eiwät paljon wälittäneet sellaisen matkan waiwoista eikä pituudesta.

Samoin kuin Amerikasta palajawat siirtolaiset tähän aikaan lienewät Ruotsin salomailta palajawat sanansaattajat myöskin kehoittaneet jälellä olewia sukulaisia ja tuttawia Suomesta siirtymään Ruotsiin ja antaneet heille osoittoja mille seudulle heidän piti menemän ja mitä teitä heidän piti kulkeman.

Jotenkin warmaan woidaan otaksua, että nämä sanansaattajat suureksi osaksi myöskin olliwat wakoojia, jotka jo edeltäkäsin olliwat päättäneet siirtyä maasta pois. Siinä tapauksessa olliwat he jo wari talwea edeltäkäsin lähteneet matkalle, etsineet sopeliaan paikan

ensimmäisenä kesänä raivanneet niin suuren alan kaskeksi kuin taisivat; jonka jälkeen he wielä wiipyiwät talwen elättaen itsensä metsästyksellä salomailla tai satunnaisella työn ansiolla wuorikunnissa tai kaupungeissa. Seuraawana wuonna he olivat palanneet kasknmailleusa ja silloin polttaneet ne. Palo oli nyt walmiina kylwettäwäksi ja ne uudisasukkaat, jotka olivat woineet hankkia itsellensä tarpeeksi siemenruista, kiittivät onneansa.

Päiwän selwää oli, että siemenrukiit olivat uudiswiljelijälle ihan wälttämättömän tarpeelliset ja että uudiswiljelijä siitä asiasta piti huolta ja murhetta, tiedämme siitä, että munan jellainen uudisasukas toi mukanaan Suomesta rukiita senkin werran waan mikä mahtui kukan nahkaan. Se seikka, että uudisasukas jywäpussiinsa walitsi juuri höyhensen kukkamaltan, osoittaa suurta huolta ja käytöllistä ymmärrystä, sillä tuskinpa hän olisi woinut löytää mitään koteloa, jossa kallisarwoinen siemenwilja olisi paremmin sailynyt kuin metsäsentulaisille jotenkin helposti saatawissa olewassa kukannalyassa.

Kun nyt uudisasukas uudessa walitsemassansa isännaasta olopaikana oli toisen kesän kuluessa suorittanut rukiinkylwön ja saatanut kasken seuraawan wuoden polttoa warten, alkoi hän rakentaa asunnstaan, eli saunaa, jonka hän, jos hywin käwi, sai walmiiksi ennen talwen tuloa.

Tämä rakennus, jota eri nimillä mainittiin pirtiksi, saunaksi tai suomalaistuwaksi, rakennettiin kasken reunaan ja oli muodoltaan soikean nelikulmion tapainen. Owi oli ylipäänsä päiwän eli etelän puolella: läntisellä pitkällä seinällä päiwänwalo laskettiin sisään kahdesta ikkunasta, joiden edessä oli lykättäwät luukut. Tuwan ympäristöltä maasta nostetuista kiwistä tehtiin uuni eli muuri keskelle lattiaa. Weistetystä suuresta kongasta tehtiin pitkin seinäseinää ikkunain alle leweä penkki. Pälsimällä weistetyistä hirsistä salwettiin seinät tuskin kolmea kyynärää korkeammiksi maasta tai niin korkeaksi kuin uudisasukas katsoi tarpeellisekst ja niiden päälle pantiin poikkipäin muutamia sileiksi weistettyjä orsia parhaiksi kannas toisistaan että niiden päälle ladotut ruislyhteet pysyiwät wakawasti kuiwamassa. Sitte päädöt weistettiin korkeammiksi tai matalammiksi ja päätöhirret sidottiin toisiinsa koko tuwan pituisilla wuoliaisilla ja joskus kolme kyynärää pitemmilläkin, että wuoliasten päät olivat tukena n. s. kodalle, joka tehtiin siten että halaistut ja pienemmät hirret nostettiin pystyyn niiden kapineiden suojaksi, joita siellä säilytettiin.

Kun seinät ja päädyt olivat walmiit tehtiin katto hienoista kuorituista näreistä tehtyjen ruoteiden päälle ja tehtiin lämpoisen pitäwäksi sammalilla, joiden päälle pantiin turwia. Näiden päälle

pantiin pakſunpia halaistuja puita ja joskus nurkkien päälle muutamia kiviä ja niin oli rakennus walmis.

Että uudisasukas sellaisessa tilaisuudessa tunsi itsensä onnelliseksi, sen helposti ymmärtää, kun ajattelee, ettei hän kahtena wiimeisenä wuonna ollut maannut sängyssä, ei ollut riisunut waatteitaan ja suuren osan siitä ajasta ollut ilman kattoa päänsä päällä.

Paitse sitä työtä, mikä meni puiden kaatamiseen, kasken polttamiseen, kylwämiseen ja ajanmukaisen rakentamiseen, oli hänellä wielä huolet jokapäiwäisestä elatuksestaan. Metsästys sekä pyydysten pitäminen syksyllä ja talwella antoiwat hänelle lihaa ja sitä paitse karhun, suden, ilwesten ja hirwen talkoja, majawan, färpän ja oranan nahkoja, sillä siihen aikaan, jolloin suomalaiset tulwat noihin loppumattoman laajoihin metsiin, oli metsän riistaa niissä runsaasti ja mitä petoeläimiin tulee, oli niiden runsaus peljättäwä, ja warmaankin moni harhailewa suomalainen taistellessaan niitä wastaan kaatui jättämättä jälkeäkään. Kewäällä ja kesällä saatiin runsaasti kaloja, mutta pyydysten puute teki, että niitä tuskin riitti yli jokapäiwäisen tarpeen, ja suolojen hankkimisen waikeus teki, että suomalaiset ainakin ensi wuosina eiwät woineet suurempia joukkoja ruokaaineita.

Samaan aikaan, eli niinpian kuin palo oli walmis rukiilla kylwettäwäksi, suomalainen myöskin kylkemällä kylwi nauriita, jotka syksyllä oliwat tarpeellisena lisäyksenä muonawarastossa. Nauriita kylwettiin myöhempinäkin aikoina pienin palaneisiin paikkoihin, missä suomalaisilla oli metsässä ollut tuli ja muutamina wuosina ne antoiwat runsaan sadon suuria pyöreitä, litteitä juuriksia, jotka suurimmaksi osaksi koostaan kaswoiwat maanpinnan yläpuolella.

Kun tupa oli walmis tahikka waan alulla ja heti keskikesän jälkeen kylwetty ruis syksypuolella näytti, että siitä oli toiwominen satoa tulewana wuonna, alkoi suomalainen miettiä omaistensa tuomista Suomesta ja heti kun tuli hywä sukkikeli, ryhtyi hän tuumasta toimeen.

Tähän yrityksen tarwittiin melkoinen määrä rohkeutta ja päättäwäisyyttä. Jos hänellä oli tarpeellinen määrä ruokatawaraa 8.ksi tai 10.ksi päiwäksi, niin hän Wermlannista woi lähteä suoraa tietä Taalain maan halki ajutuille seuduille Helsinglantiin ja silloin hänellä oli kuljettawana runsaasti 30 peninkulmaa metsäteitä. Hän woi tosin jonkun werran lisätä ewäitään tappamalla matkallaan jonkun metsän otuksen. Ja arwatenkin pidettiin matkaa rantamaalle helpoimpana kuljettawana osana koko kuljettawasta matkasta, kun tarpeelliset ewäät taisi kantaa mukanaan; mutta harwat olivat, joilla sellaisia oli, ja sitte kun oli päästy meren rantaan, tarwittun matkan jatkamiseen toisia apukeinoja.

Nämä apukeinot tuo toimelias uudisasukas oli hankkinut jo ensimmäisen talven kuluessa erityisellä matkalla kaupunkeihin, wuorikuntiin tai tawallisesti woudin luo, jolloin hän möi eläinten taljoja ja nahkoja. Historiasta kyllä tiedämme, että nahoilla saadut rahat olivat wähäiset. Woimme pitää tiettynä asiana, että kun suomalainen oli hankkinut suoloja, ruutia ja lyijyä, joita hän ehdottomasti tarwitsi toimeentullakseen ja puolustautuakseen, ei hänellä ollut enää jäljellä lukoja rahoja niitä kulunkeja warten, joita tarwittiin kotimatkalla.

Asiain näin ollen täytyi toisena wuotena tapettujen metsäeläinten nahat jalyttää kelkkaan ja kuljettaa sellaisille paikkakunnille, missä ne saatiin myydyiksi. Tähän kului aikaa, sillä matka kauppapaikoille oli pitkä; mutta woidaan arwata, että siirtolainen joulun aikoina tai pian joulun jälkeen oli päässyt omaistensa luo kotimaahan.

Siellä han ei woinut kauwan wiipyä, koska hänen täytyi palata meren yli niin kauwan kun jää kesti. Paitse myötäwiä matkawäitä lienee suomalaisen siirtolaisen perheen matkakapineihin kuulunut ainoastaan kirweet, pata, tulukset ja joitakuita kewyempiä työkaluja sekä siemenrukiita, nauriin, tupakan ja pellawan siementä. Sanotaanpa, että muuan nimeltäänkin tunnettu suomalainen ei tuonut mukanaan enempää rukiita kuin tuhitoosallisen. Matkakapineet kuljetettiin tawallisella kelkalla. Koko perheen jäsenet kulkiwat hiihtämällä ja pikkulapset kannettiin selässä. Ja niin matkattiin läntä kohti halki metsien, yli järwien.

Jos oikein hywin käwi, niin uudisasukkaat saapuiwat perille jo kewäällä. Jos hellä oli waroja, niin he lähimmällä asutulla seudulla olivat ostaneet muutaman wuohen, ehkäpä jonkun lampaankin. Sellaista suomalaisperhettä, jolla oli edellä mainitut taloudentawarat ja joka sai muuttaa ajumaan äsken rakennettuun tupaan, pidettiin onnellisena ja hywin toimeentulewana.

Ainoastaan huolellinen ja ahkera mies taisi näin järjestää muuttonsa ja ajuntonsa perustamisen. Toiset lähtiwät matkalle perheineen edeltäpäin määräämättä ajuinpaikkaansa eikä edes seutuakaan mihin aikoiwat asettua ja sellaiset siirtolaisraukat saiwat olla joskus pari tai useampiakin wuosia matkalla harhaillen laajoissa metsissä ennenkun taisiwat raiwata itselleen kasken, tai saada palonsa siementettäwäksi.

Sellaisissa oloissa henkensä sailyttämiseen tarwitaan rohkeutta, kestäwyyttä, kärsiwällisyyttä ja kekseliäisyyttä ja juuri niitä ominaisuuksia on suomalaisilla tänäkin päiwänä samalla kun he hykenewät murkumatta kärsimään puutetta ja alistuen kestämään wastoinkäymisiä, joita kohtaa monessa tilaisuudessa. Kuinka nämä ihmiset woittiwat wastukset ja tuliwat toimeen, on metsäseutujen elämään

tottumattomalle melkein mahdotonta käsittää samoin kuin sillekin, jonka ei ole koskaan tarvinnut ajatella mitä hänelle on tarpeen huomenna eläkseen.

Että siirtolaisten joukossa oli koko joukko irtolaisväkeä, sen tiedämme ja että monet heistä ihan varmaan siirtyivät kotipaikoiltaan pois umpimähkään. He seurasivat joskus perheiden mukana, toisia houkutteli seikkailuhalu, toisten oli pakko lähteä välttääksensä kotimaassa joutumasta lain kouriin, jota vastaan he taivalla tai toisella olivat rikkoneet, ja voidaapa pitää tiettynä asiana, että yksi ja toinen lempivä pariskunta, joka ei muutoin pääsnyt yhteen, lähti uudisasukkaiksi Ruotsin metsiin.

Valitettavasti on oikeudenkäyntipöytäkirjoissa pitkä luettelo suomalaisten siirtolaisten tekemistä rikoksista lakeja vastaan. Kun heitä ahdisti vaino ja hätä, niin he tekivät tekoja, jotka osoittivat epätoivoa ja raakuutta, mutta myöskin ahneutta ja röyhkeyttä.

Toimelias ja viisas suomalainen, joka oli varustautunut muuttoa varten ja edeltäkäsin varannut halmeen ja rakentanut ajunnon, voi perille tultuaan luottamuksella katsoa tulevaisuuteen, vaikka pitkiä koivia työtä oli jäljellä vielä, ennenkun hän pääsi jotakuinkin turvalliselle kannalle.

Kun pirttiin tahi saunaan oli tultu ajumaan, oli hänen ensimmäinen huolensa saada ruokaa silsi päiväksi, sillä itsestään on selvää, ettei perhe kelkassa eikä selässään ollut voinut tuoda mukanansa suurempaa ruonavarastoa.

Jos hän edeltäkäsin tehtyjen arvelujen mukaan tuli perille kevväällä, niin oli lintujen soitimen aika ja varmaankin olivat perheen miespuoliset henkilöt jo ensi aamuna soidin- ja kuherruspaikoilla, jossa aseilla varustettu ampuja teki parastaan, olipa hänellä aseena luotipyssy tai jousi.

Jolla ei ollut asetta, teki loukkuja ja satimia. Kun siihen aikaan oli niin runsaasti metsän riistaa, niin ilman erinomaista waivaa saatiin metsoja ja teriä ensi tarpeihin ja sillä välin metsämies tähysteli suurempia otuksia. Linkas sukimies etsiskeli etupäässä hirviä ja saawuttikin jen jotenkin helposti hiihtämällä. Että lukemattomat karhutkin henkensä menettivät, se näkyy siitä tavasta, mikä suomalaisilla metsämiehillä oli, että he erityisen hongan kylkeen ripustivat karhun pääkallon. Kernowin antamien tietojen mukaan 1700-luvun loppupuolella oli vielä Kernehon ja Skillingsmarkin pitäjissä Wermlannissa sellaisia honkia, joihin oli naulattu satoja karhun pääkalloja.

Jos uudisasukas onnistui tappamaan yhden tai useamman hirven, niin liha savustettiin ja toimeentulo yli kesän oli taattu, sillä mesten metsää kaydessä nasset eivät juuksaan olleet jouten. He olivat repineet maasta mämmyn juuria, kuorineet ne ja tehneet

mertoja, ahvenien pyydyksiksi. Pajujen varvuista tehtiin lohi mertoja, joilla virroista ja puroista pyydettiin mulloja ja sitte alkoi petäjänkuoren liskominen ja valmistaminen pettuleivän aineksiksi.

Nuoria petäjiä kaadettiin, kuori myljettiin ja ripustettiin kuivamaan pitkien salkojen päälle; kun kuori oli puolikuiva, myljettiin siitä erilleen sisempi eli pehmein osa ja kuivattiin kovaksi, jonka jälkeen se rouhittiin pieniksi muruiksi ja oli nyt valmis jauhettavaksi. Tähän työhön olivat miehet valikoineet pari pehmeänlaatuista litteää kiveä, jotka tehtiin pyöreiksi. Ne asetettiin nyt sitä tarkoitusta varten tehtyyn laatikkoon ja päällimmäiseen kiveen kiinnitetyllä kammilla väännettiin kivi pyörimään. Koko laitosta sanotaan käsikivikisi eli käsimyllyksi ja sellaista käytetään vieläkin metsäseuduilla.

Tällainen jauhatuslaitos ei kuitenkaan ollut riittävä kun wilja saatiin halmeesta korjatuksi, jonka wuoksi mudistalokas rakensi niin pian kuin taisi, wesimyllyn, niin sanotun „jalkamyllyn“ lähimmän joen tai puron warrelle.

Kun pettujauhot olivat valmiit leivottaviksi, sekoitettiin niihin luujauhoja, jotka olivat jauhetut niiden eläinten luista, joita oli saatu metsästämällä. Pettujauhot käytettiin kakkuihin, jotka jyötiin pehmeinä, tai leivottiin ohuiksi leiviksi, jotka kypsennettiin kuumalla kivi-arinalla. Mutta tämä tapa lienee tullut wasta myöhempinä aikoina.

Wähän oli aikaa mudisasukkaalla käytettävänä jokapäiväisten tarpeiden hankkimiseen. Kasken saamiseksi oli tarpeen kaataa metsää ja juhen käytettiinkin kaikki woimat, mitkä hän sai kokoon, kunnes edellisenä wuonna kaadettu metsä oli kevät-ahavalla ja kesän paahteessa kuivanut niin, että kaski woitiin polttaa ja kylvää paloon.

Oli tärkeätä että tämä toimi oli saatu tehdyksi niin aikaisin kesällä kuin suinkin, sillä arweltiin, että kuta aikaisemmin siemenwilja kylwettiin maahan, sitkä oikeammin tuhkaan, sitä warmemmin woitiin toiwoa hywää satoa. Sateiset kesät olivat suomalaisille tukalat, sillä jollei kaski kuivanut waan palon huonosti, niin wuodentulo jäi huonoksi, josfus ei saatu wiljaa ollenkaan.

Näitä töitä tehdessä ruis halmeessa joutui joutumistaan, ja heti kun tähkässä oli jotakin syötäwää aljettiin wiljankorjuuta siten, että leikattiin muutamia lyhteitä, jotka sitte kuivattiin uunilla, leikattiin poikki niistä tähkät ja olet sekaisin ja jauhettiin ne jauhoiksi. Siitä tehtyä leipää pidettiin paljoa parempana kuin pettuleipä.

Kun rukiit olivat oikein joutuneet, alkoi warsinainen wiljan korjuu. Wilja leikattiin sirpeillä, sidottiin pienin hywin tehtyihin lyhteisiin, jotka ripustettiin salkojen päälle kuivamaan auringon paisteessa latwa alaspäin ja tyvi eli olkipuoli ylöspäin. Jos ilma oli epäwakaista, niin lyhteet pantiin orsien päälle tuwaan kuivamaan.

Sillä wälin oli tuwan toiselle siwu-seinälle tehty lisäksi pitka laatikontapainen penkki. Nun ruislyhteet olimat kuiwaneet, lyötiin niitä seinää wastaan niin että jywät kuoristaan rapisiwat tähkistä ja putosiwat laatikkoon. Tämä oli wiljan ensimmäistä walmistawaa puimista. Näin puitu wilja pidettiin parhaimpana; sitä käytettiin jos wuoksi siemenwiljaksi ja waikka olisi kowakin hätä ollut käsissä, niin ei sitä saanut käyttää syötäwäksi.

Selwää ruisleipää ei uudistwiljelijä arwellut waramja sallimman syödä, mahdollisesti joku ensimmäisistä, kun metsät wielä wilisiwät metsänriistaa täynnä ja wesissä oli kaloja, mutta siihen aikaan kun minä ensin kuulin puhuttawan suomalaisista ennen 1830-luwun alkupuolella, ei koskaan suomalaisilla ollut selwää ruisleipää ja wielä harwemmin selwää ohra- tai kauraleipää. Leipään tawallisesti pantiin lisäksi rummenia, olkia, jäkäliä, halawapajun lehtiä, pettua, suolaheinää, nuorta kuiwattua heinää ja perunoita.

Tawallisesti walittiin ensimmäisen kasken ja aijotun asumuksen paikaksi jotenkin kiwetön korkeampi paikka, sillä pidettiin silmällä tulewia peltoja ja ettei halla weisi wiljaa. Päiwän eli etelän puoli walittiin mieluummin.

Ylipäänsä woidaan sanoa, että missä suomalaiset owat asettuneet asumaan, siellä on maa kiwiperäistä, siinä on suurempia ja pienempiä kiwiä ja soraa. Sellaisesta maaperästä ei ole pellon tekeminen kiitollista työtä, mutta wainoloista se kyllä on; senpätähden jokainen, joka on nähnyt minnoisen työn suomalaiset wuosisatojen kuluessa owat saaneet tehdyksi, täytyy ihmetellä sitä kestäwyyttä ja woimaa, jota he owat osoittaneet, kun ajattelee, että kaikki nämä tuhannet tynnörin alat peltoa, jonka he owat wiljelleet, on ollut ennen täynnä tawattoman suuria kiwiä, jotka nyt on kasattu kokoihin muureiksi ja raunioiksi.

Kuusi myönnettyä werotonta wuotta on kaikki, mitä Ruotsin walto on antanut awuksi niihin suuremmoisiin töihin, jotka suomalaiset owat suorittaneet ja tosiaan täytyy arwella, etta heillä on mahtanut olla hywin tukalat olot kotimaassansa kun he owat woineet sen jättää nain wähäin etujen wuoksi.

Kun tunnetaan ne lait ja suhteet, joiden wallitessa suomalaiset owat työtä raataneet, niin tuskin woidaan käsittääkään kuinka he owat woineet säilyttää sukunsa ja lisäytyäkin.

Mutta uuttera ja huolellinen uudisasukas, joka oli kokonaan jätetty oman onnensa nojaan, oli kuitenkin kaikista wastoinkäymisistä huolimatta woiden kuuden wapaawuoden kuluessa ehtinyt saada toiseen jonkunlaista wiljelystä koska suuri tämä ajanjakso oli siihen määrätty ja annettiin werottomaksi.

Kun wielä otetaan huomioon, että hän uudistalollensa tullessaan ei ollut warustettu muilla työkaluilla kuin kirweellä, niin täytyi

hänen olla monipuolisesti taitava, ja juuri sellaisia suomalaiset olivatkin.

Järvien pohjasta ja suosta hän nosti raudan hólmää ja sulatti rautaa. Itse hän poltti suhen tarpeelliset hiilet. Tapettujen petoeläinten nahoista hän sai ainetta yksinkertaiseen palkeeseen. Raudasta hän valmisti välttämättömät viljelys-työkalut: tuuran, luokan ja auran. Tämä oli niin laitettu, että se myllersi maata suurempien kivien välillä, joita hän maastaan ei voinut saada pois raivatuiksi. Kaikki työkalut hänen täytyi itse valmistaa, ruotsalaiset pitivät suomalaista taitavana seppänä ja moni suomalainen oli niin etevä, että hän valmisti pyssyjä sekä itselleen että naapureillekin

Eläinten nahoilla ja rukilla hän vaihetti itselleen kotieläimiä muilta suomalaisilta ja rehuja hän näille sai luonnon muodostamilta heinämailta metsissä pitkin vesien rantoja joskus pitkienkin matkojen päässä kotoa.

Kun suomalainen uudisasukas oli päässyt niin pitkälle, että hänellä oli peltoa, niittyä ja kotieläimiä, niin hän oli tilallinen.

Yksityisen perheen oli kyllä tukala tulla toimeen: sen he itsekin huomasivat ja sen vuoksi he ensi vuosina liittyivät yhteen ja kun ensin oli saatu yksi tila jotakuinkin reilaan, niin he auttoivat toisiaan rakentamaan toisenkin talon joko samaan kaskeen laitaan tai toiselle soveliaalle paikalle jonkun matkan päähän sieltä.

Näin tapahtui huolellisempien suomalaisten siirtyessä ja asettuessa asumaan.

Toiset huolettomammat perheet kuljeksivat pitkät ajat metsissä, kunnes he löysivät soveliaita viljelyspaikkoja tai autioita taloja. He tekivät silloin tilapäisiä asunnoita ajein teltan tai kodan muotoon. Sellainen tehtiin pystyyn nostetuista rinnuista ja keskelle jätettiin aukko, josta savu meni ulos. Riukujen paalle pantiin risuja ja niiden päälle maata; tuli tehtiin lattialle ja oven aukko peitettiin tavallisesti hirven nahalla.

Sellainen oli uudisasukkaan ensimmäinen asunto ja sellaisessa hänen täytyi asua ensimmäisen vuoden tai niin kauvan kunnes hän oli saanut halmeensa ja pirttinsä valmiiksi.

Luultava on, ettei kodan muotoisia asunnoita kauvan ollut suomalaisten keskuudessa, sillä vaikka heillä oli loppumaton varasto kuivia puita ja he voivat pitää tulta kaiken vuorokautta, niin olivat heidän kotansa kuitenkin kylmät ja tulta täytyi ylläpitää alituisesti. Myöskin tiedetään, että turvemökkiä tehtiin ennen muita rakennuksia ja päättäen siitä, että Wermlannin ja Taalain metsissä wielä nähdään huonoon ympäryskiviä, lienewät suomalaiset kungen yleisesti käyttäneet wielä tavallista pirtti-asunnosta, jota ruotsalaiset nimittävät störhus.

Tällainen pirtti oli huonompäiväisesti salvettu ja sammallettu, oli muodoltaan suorakaiteen tapainen: ovi oli päätyseinässä ja taitteisessa katossa oli savutorvi. Seinän salvettiin pari hirttä kannattamaan niin leveätä lavaa, että ihminen taisi siinä maata pää seinään ja jalat tulisijaan päin. Hirsien päälle pantiin weistettyjä lautoja ja niiden päälle havuja. Tällainen oli makuusija. Puusta ja kivestä, yhtä korkeaksi kuin makuusijakin rakennettiin yhtäläisesti suorakaiteen muotoinen muuri. Tämän päälle pantiin kaksi paksua ja kuivaa honkapölkkyä päällekkäin ja metsäsendnillä wielä tavallinen nuotiowalkea paloi ja walaisi usein kaiken wuorokautta, riippuen siitä, kuinka paksuja pölkyt olivat.

Tietty on, että tällaiset pirtit olivat lämpimämmät ja mukawammat kuin kotarakennukset, ja kun walkea paloi tasaisesti ja kauwan, niin ei siitä ollut suurta waiwaa.

Tällaisia pirttejä tavataan kaikkialla metsissä ja niitä käyttäwät yleensä tukinhakkaajat, ainakin Wermlannin ja Taalain metsissä.

Kolmas laji siirtolaisia olivat irtolaissuomalaiset, joita ruotsalaiset nimittwät „dressensinnar". Nämä liikkuivat sinne tänne laajoilla aloilla ja elivät pitkät ajat ilman wakinaisia asunnoksia, elättäen henkensä ainoastaan metsästyksellä ja kalastuksella sekä satunnaisilla töillä kun sellaista oli tarjona. Kun tämä heiltä kielletttiin asetuksilla ja heitä aljettiin wainota, niin he elelivät itsekseen metsissä ja pysyttelivät ainoastaan sellaisilla paikoilla, jossa he luulivat olewansa turwassa kunnes asianhaarat pakoittivat heidät uudelleen muuttamaan olopaikkoja. Nämä wainonalaiset raukat wetäysivät maan rajalle; jos heitä ahdistettiin Ruotsin puolella, niin he menivät Norjan puolelle ja päinwastoin.

Itsestään on selwä, etteivät sellaiset henkilöt juotta kuluttaneet aikaa eikä waiwaa asunnoksen rakentamiseen. He asuiwat wuortenkoloissa, pystyttivät puita kiwiä tai suoritä ärkkijyrkkiä kallionseiniä wastaan, ja tekivat itselleen nokkipahaisen jen nukaan kun paikalliset asianhaarat myönsivät.

Niinpä olivat muutamat suomalaiset Wiggen-niimisen järwen rannalla Wermlannissa rakentaneet itselleen asuinpaikat muutamain suurien kiwien wälissä, jossa heidät aawistamatta tawoittivat ja tappoivat ruotsalaiset talonpojat Fryksänden pitäjästä. Tarina tästä tapauksesta on hywin tunnettu ja kertoo, että nämä suomalaiset muka olivat ryöwänneet talonpojilta karjaa, josta talonpojat kostivat niin että he sulkivat suomalaiset kiwien wäliin, pinoisivat puita ympärille ja sitte polttivat nuo onnettomat elämänä. Nitä kiwiä sanotaan wielä tänäkin päiwänä „Roswo-kiwikst".

Se asunnus, jommoisessa nämä metsänkulkijat enimmäkseen asuiwat, oli warmaankin yksinkertainen katos, joka oli maan pari kirsikerrosta korkea, katto korkea ja kaltewa ja toinen pitkäseinä eli

juuriseinä avoinna. Lämmin saatiin sillä juurella olevasta nuotiowalkeasta, joka oli yhtä pitkä kuin seinäkin. Makuusija, joka oli tehty hawupuiden oksista ja eläinten nahoista, oli maassa. Sellaisia katoksia käytetään wieläkin ja metsäseutulaiset Ruotsissa niitä nimittäwät slogbodar, sillä niitä tehdään ja käytetään tätä nykyä kaukaisten heinämaiden warsilla. Kun waan katto on tehty huolellisesti ja wedenpitäwäksi, niin tällaisissa katoksissa syllä hywin tulee toimeen, ja talwella, kun woidaan niiden ympärille luoda lunta, harwoin tarwitsee kärsiä wilua kowallakaan pakkasella.

Kalastus- ja metsästysmatkojansa warten sellaiset metsänkäwijät perustiwat mokkinsä wesien warsille päinwastoin kuin kaskenpolttajat suomalaiset, jotka asuntonsa tekiwät korkeille mäille

Tuollainen kulkuri suomalainen ei asuntonsa luona tehnyt mitään muita muutoksia kuin lautan, jolla hän kulki kalastamassa, taikka wenheen kun hän luuli olewansa turwassa. Tämä oli kowerretun puupölkky ja sen sai jotenkin helposti kun kaadettuun sisäpuolelta mädännyt ontto honka, jonka pinta waan oli terwettä puuta. Kun puu oli katkaistu tarpeellisen pitkäksi, suljettiin päät soweliailla puunkappaleilla ja tehtiin wedenpitäwiksi kuusen pihkasta ja tuhkasta tehdyllä sekoituksella. Airot kiinnitettiin pehmeillä ja sitkeillä koiwuisilla witsoilla. Tällainen wene eli ruuhi soweltui hywin siihen tarkoitukseen, johon se oli tehty.

Wälttämättömiä kapineita kaikille suomalaisille olivat pata, kirwes, puukko ja tulukset. Ilman näitä kaluja ei metsänkäwijä woinut tulla toimeen pitempää aikaa; mutta kun hänellä oli nämä kapineet, niin hän woi itselleen hankkia muut pienemmät tarpeet, joista suola, ruuti ja pyssy olivat parhaiten haluttuja.

Tosin oli sekä suomalaisilta että ruotsalaisilta laissa kielletty pitää luonaan näita kulkuri-suomalaisia, mutta kaupanteko heidän kanssaan ei warmaankaan ollut kielletty. On sen muoksi todennäkoista, etteiwät suomalaiset kauwan olleet näitä tarpeita wailla, waikka heidän piti ne hakea monen päiwämatkan päästä olopaikoiltaan.

Kun tunnetaan suomalaisten luonne ja elämä, niin tullaan helposti siihen ajatukseen, että suomalainen samoin kuin lappalainenkin niiden olojen waikutuksesta, joissa hän on kauwan elänyt, on melkein muodostunut metsäseutulaiseksi samoin kuin lappalainen tunturi-asukkaaksi; warmaa on, että suomalainen wastahakoisesti lähti pois metsistä muulloin kuin jos hätä tai puutteet pakoittiwat hänet etsimään asuttuja seutuja.

Nämä käynnit muuten luona waikuttiwat joskus hywin turmiollisesti. Metsäseudun asukas palasi, saatuaan rupulin tai pumataudin tarttuma aineet, kotopuolelleen ja usein seurasi kuolema koko perheelle. Myöhempien aikain kirous, palowiina, teki tottumattoman

suomalaisen hurjaksi ja kostonhimoiseksi ja usein hänet päihtyneenä petettiin ja peijattiin kaupassa niin että hän palasi kotinsa ilman niitä tarpeita, joita hän oli lähtenyt hankkimaan. Joskus hän ei palannutkaan, waan joutui päihtyneenä tekemistään rikoksista saamaan lain walwojilta joko hengen rangaistuksen tai niin ankaran kurituksen, että pitkät ajat kuluiwat, ennenkun hän sai takaisin terweytensä ja woimansa. Suulliset kertomukset mainitsewat, että moni, joka oli färsinyt hirweän katujuoksu-rangaistuksen, ei koskaan enää parannut entisiin woimiinsa.

Helposti ymmärrettäwä on, että sellaiset ihmiset tulivat kostonhimoisiksi ja sekä suulliset kertomukset että 16:n ja 17:n wuosisadan tuomiokirjat kertowat, että he joskus kostivat julmalla ja raa'alla tawalla.

Aiwan warmaa on myöskin, että kuljeksiwaiset mustalaiset wälistä asettuiwat autioihin taloihin, koska heitä wieläkin on siellä täällä metsäseuduilla suomalaisten alueella, esim. Östmarkin pitäjässä. Yleensä tunnettua on, ettei tällä omituisella kansalla ole halua mihinkään pysywäiseen työhön. Sen aikuiset ihmiset usein erehdyksestä sekoittiwat mustalaiset suomalaisiin ja warmaankin sawat suomalaiset usein syyn niistä rikoksista, joita kuljeksiwat mustalaiset tekiwät. Wielä minunkin muistini aikaan tapahtui niin, eikä talonpoikainen kansa wielä nytkään tunne mitään muuta erotusta noiden eri heimojen wälillä, kuin että ruotsalaiset nimittäwät kulkureita „skojare" ja norjalaiset „fanter".

Suomalaisten suuressa kuudossa olewa ja paljon puhuttu noita-taito oikeastaan perustuu uskonnolliselle pohjalle ja sitä harjoitettiin rukouksilla. Tämän huomion olen itse tehnyt ja olen sen woinut tehdä monivuotisen seurusteluni ja oleskelemiseni aikana suomalaisten seassa. Metsästäjänä onnistuin saawuttamaan suomalaisten metsästäjäin luottamuksen ja sain myöskin oppia heidän n. s. noitakonstinsa. Tuo taika oli waan suora ja yksinkertainen rukous, että mitä rukoilewa halusi, tapahtuisi ehdottomasti noiden kolmen pyhän, Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimessä. Useimmiten oli rukoilewainen täydellisesti wakuutettu, että hänen rukouksensa heti täytettäisiin kun se lausuttiin oikeilla sanoilla. Rukous oli luettawa jonkun kappaleen päälle. Kun esim. oli hammastauti parannettawa, niin oli rukous luettawa useiden erilaisesta puusta tehtyjen teräwien puikkojen päälle, joilla hammastautisen piti kaiwella hampaitaan kunnes werta tuli ikenistä ja usein tapahtui, että weren wuotaminen helpotti tuskaa; mutta sekä sairas että parantaja oliwat täydellisesti wakuutetut siitä, että lausuttujen sanojen tai rukouksen woima oli sen tehnyt; he luottiwat kumpikin taikakeinon woimaan.

Yleisen kipuun sanoin kuin haawoihin käytettiin, jos waan sitä oli saatawissa, palowiinaa. Kun „taikuri" oli siihen lukenut,

noiteli hän sillä kipeätä paikkaa. Sanas ei enää tuntenut kipua ja hymä siihen ei ollut kipua lieventävä wiina, waan sanat ja se tieto, että sana „luku“ oli woimakas waikuttamaan, eikä niinkuin sitä suomalaiset nimittiwät „taika“. Sellainen meni periitöinä, taikka kuolewainen ihmisti sen kuolinwuoteellaan luotettawimmalle ystäwälleen.

En minä ole ainoa, joka olen tehnyt sen huomion, sillä suomalaisten ensimmäinen saarnaaja, kappelisenrahwaan pappi Emanuel Branzell jonoo konsistorjumille antamassaan „Kertomuksessa Pohjois- ja Etelä-Finnskogan uusista kappelisenrahwaista Karlstadin hiippakunnassa“ suomalaisten noitundesta eli taikakeinoista: „To distuksekji sellaisten wiisasten tiedosta, joka enimmäksen on luke nista, mainitsen seuraawan, jonka olen saanut oppia, waikka heidän tietonsa pidetäänkin salassa:“

„Isän Jumalan, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.

„Pohjantuulesta ja suomalaisten noitundesta wapele meitä armollinen Herra Jumala, maasta ja auringosta ja kaikesta pahasta mikä lentää maan ja auringon wälillä, kolmen pyhän nimen, Isän Jumalan, Pojan ja Pyhän Hengen kautta. Tämä ja Isänneidän rukous piti kolmeen kertaan hurskaasti luettaman polwillaan paljaan taiwaan alla, kenenkään läsnä olematta, kaswot itäänpäin käänty-neenä, ja tätä pidettiin, jollei perinpohjaisena niin kumminkin hywin parantawana keinona kipua ja muita wammoja wastaan.“

Kun Branzell w. 1830 määrättiin suomalaisten papiksi, ei suomalainen wäestö kolmensadan wuoden kuluessa ollut kuullut uskonnon opetusta omalla kielellään ja kun heillä ei ollut kirjoja eiwatkä he osanneet lukeakaan jos heillä olisi ollutkin kirjoja, niin ei näillä erilläin muista elämillä ihmisillä ollut mitään muuta tukea uskonnollensa kuin suullisesti jonnusta sukuun annettu rukous. Että oppimaton ja yksinäinen suomalainen antoi suuren ja tehokkaan woiman jokapäiwaisessa elämässä rukoukselle, se on luettawa hänelle ainoastaan kunniaksi ja sitä ei pitäisi kenenkään ihmettelemänkään.

* * *

Minun tuttawuuteni suomalaisten kanssa alkoi jo wuoden 1830:n paikoilla sillä tawoin, että isälläni tehtaassaan oli wanha uskottu palwelija, joka oli syntyään suomalainen. Hänen elämäkertansa on yksinkertainen. Hän oli yhdeksän tai kymmenwuotiaana seuranuut äitiänsä „maailmalle“ kuten suomalaiset sanowat. Puute oli heidät ahdistanut pois heidän yksinäisestä torpastaan kun perheensä oli kuollut. Tukholmassa oli äiti päässyt työhön erään wärjärin luo, mutta pian sen jälkeen oli äitikin kuollut ja jättänyt poikansa orwoksi.

Wärjäri arvahti tuota löyhää suomalaisporukaa, joka ei edes osannut seluttää mistä hän oli kotoisin, ennenkun hän oli oppinut ruotsia. Wuosien kuluessa hän oppi värjärin ammatin ja tuli tämän työkumppaliksi. Siihen aikaan minun isänikin tuli oppiin ja Wikberg, jolli suomalainen itsekään niimitti, tuli hänen opettajakseen. Kun isäni sen aikuisten tapojen mukaan lähti matkoille, eli kuten silloin sanottiin, kulki kisällinä, seurasi Wikberg hänen mukanaan. Kuljettiin laajalti ympäri ja myöskin Suomeen, jossa Wikberg taas löysi samaa kieltä, jota hän lapsuudessaan oli puhunut ja oppi taas sitä sujuvasti puhumaan.

Muutaman vuoden kuluttua minun isäni pääsi työnjohtajaksi suurempaan verkatehtaaseen ja sinne seurasi häntä myöskin Wikberg. Kun sitte isäni teetti itselleen oman tehtaan, tuli Wikberg työnjohtajaksi mukanleikkausosastolla, mutta oli silloin jo vanha ja kuuloinen, jonka vuoksi hän usein istui yksin kamarissaan. Sinne kulki meitä poikia, s. o. minä, veljeni ja koulukumppanini usein, sillä Wikberg oli hyvä kertomaan satuja ja oli elämässään paljon kokenut. Eräänä ehtoona tapasimme Wikbergin huoneessa vanhan suomalaisen akan; tämä puhui hänen kanssaan kieltä, jota me emme ymmärtäneet; mutta pian saimme tietää, että se oli hänen sisarensa, nuorempi kuin hän ja tämän oli äiti mökistä lähdettyään jättänyt jälkeensä sukulaisten luo.

Siihen nähden, että Wikberg oli kuuloinen, sovitettiin niin, että nuori Dordi (= Dorotea) jäi sinne hoitamaan kuuloista veljeään ja pian me huomasimme, että Dordi oli yhtä hyvä satujen kertoja kuin hänen veljensäkin, ja lukemattoman monet talvi-illat olen minä viettänyt pitkälläni lämpimän uunin edessä lattialla osittain yksinäni osittain veljieni seurassa jännitetyllä tarkkaavaisuudella kummellen sisarusten kertomia tarinoita. Ikimuistettavat hetket tulevat mieleen jälleen ajatellessani näitä iltoja, jolloin Wikberg ineskeli piippuaan ja Dordi-nuori kutoi sukkaa tai teki meille tuohesta kenkiä tai vakkasia.

Wuoden paikkeilla sen jälkeen kun Dordi oli tullut meidän kotimme, tulin tuntemaan erään vanhan suomalaisen, n. s. Seimi-Jannen. Hän oli vainvaishoitolainen sinä tehtaassa, jossa veljeni ja minä asuimme muokralla kesä-aikoina. Kun silloin tällöin lahjoitimme hänelle tupakkaa ja viinaa, saavutimme Janne-ukon suosion, jota minä kiihkeästi toivoin, koska hän oli yhtä hyvä ja etevämpikin tarinain kertoja kuin Dordi-nuori. Sitapaitse oli hän parempi metsästäjä ja kalastaja kuin moni muu, vaikka hän oli jo koko joukon kahdeksannella kymmenellä. Asioita sovittamalla pääsin ukon „kultapojaksi“ ja sain seurata hänen mukanaan monelle matkalle sekä metsään että järvelle ja näitä etuja olt mom kokenut saavuttaa mutta ei kukaan ennen minua onnistunut niissä kokeissa. Jan-

nen kertomukset eri-iästänsä ulottuivat laajemmille aloille ja olivat paljoa ylevämmät kuin Nordi-muorin kertomukset. Hän tiesi kertoa jotatapauksista, metsästyksistä ja elämästä salomailla. Jaune kertoi tarinansa nun luonnonmukaisesti ja niin tarkoin tuntien muinaissuomalaisten elämän, etten minä koskaan hyllästynyt häntä kuulemaan waikkapa hän joskus kertoikin saman sadun uudelleen.

Nämä tarinat ja sadut herättivät minussa palavan halun käydä niillä seuduilla, missä nuo tapahtumat olivat tapahtuneet samalla kun ne synnyttivät wilkkaan myötätuntoisuuden suomalaismetsien wäestöä kohtaan ja koko maata ja kansaa kohtaan eikä tämä myötätuntoisuuteni ole tähän saakka ollenkaan wähentynyt.

Sitäpaitse teki sattuma, että minä jouduin toimimaan anvan suomalaismetsien kestuspaikan läheisyyteen ja metsästäjänä sekä hartaana suomalaisten ystävänä olen monena wuonna kulkenut ristiin rastiin Wermlannin ja Taalain suomalaismetsien halki ja monet sadat suomalaiset ovat tukkien uittamisessa Wermlannissa sekä metsänhakkaustöissä Taalain maakunnassa olleet työssä minun johdollani.

Lepohetkillä ja nuotionvalkeiden ääressä sadepäivinä ja pitkinä syys- ja talvi-iltoina olen mielihyvällä kuunnellut suomalaisten tarinoita heidän esi-isistään. Nämä tarinat ovat niin sanoakseni täydentäneet toisensa ja nuosien kuluessa ne ovat liittyneet kokonaisiksi saturyhmäksi, joka on omansa antamaan elävän käsityksen tästä unhotetusta ja syyttömästi wäärän arwostelun alaiseksi joutuneesta kansasta, joka kuitenkin kestäwyydellä, itsensä kieltämyksellä ja woimalla on lewittänyt wiljelystä noissa suurissa erämaissa ja wiimein kärsiwällisyydellä ja sinnikkyydellä on wäkisinkin ansainnut maanmiestensä kunnioituksen.

Näitä tarinoita alan nyt kertoa yleisölle sowittaen yhteen ne kertomukset, jotka elävät muistossani.

Wanulta ei jäänyt huomaamatta, että suomalaiset satujansa kertoessaan usittain suuntaisen waan hiukan koskettamalla jättivät koko joukon yksityis-seikkoja syrjään, usittain eiwät ollenkaan niihin kajonneet. Tästä sain aiheen kysyä yhdeltä ja toiselta, tunsivatko he mihin ensimmäiset suomalaiset tawallisesti hautaansat kuolleensa. Ei, sitä he eiwät tienneet, waan arweluwat, että ewätköhän he lieneet kuljettaneet wainajain ruumiita kirkolle.

Aiheen kysymyksieni olin saanut siitä, että olin kuullut tarinan eräästä pojasta, joka muka olisi käyttänyt isänsä ruumista syöttinä houkutellakseen sillä kuusia. Minusta näytti sellainen asia luonnottomalta ja mahdottomalta uskoa, mutta se johti mieleeni ajatuksen, että kun muutamina wuodenaikoina, erittäinkin kesällä oli perin mahdotonta kuljettaa ruumista monen peninkulman päässä olewalle kirkolle kun suuri osa suomalaisista oli ilman wetoeläimiä, eikä ollut teitä eikä siltoja, niin koettaisin saada selwille, olisko ensimmäisillekään

suomalaisilla tapana haudata vainajansa kodin läheisyyteen ja jos niin oli asian laita, olisko nämä paikat jollakin tavalla merkitty.

Minä huomasin, että yksi tai toinen minun kysymyksistäni oli heille kiusallinen ja sain usein vastineen, ettenvät he olleet kuulleet puhuttavan muuta kuin että kuolleet talven aikana, jollei jo sitä ennen, kuljetettiin kirkolle; mutta ne suomalaiset, jotka ruotsalaiset olivat kaataneet" ja he voivat näyttääkin paikkoja, missä niin oli tapahtunut.

Varmuutta asiasta en koskaan saanut, mutta pidän sen luultavana, että suomalaiset asiamiesten vaatimuksesta välistä olivat pakotetut hautaamaan maahan vainajansa liki sitä paikkaa missä he olivat kuolleet.

Samoin kuin muutkin käytölliset kansat pitivät suomalaiset kuolemata nun luonnollisena, joka kerran välttämättömästi tapahtuisi, että kun kuolema kerran tapahtui, he sitä pitivät paljoa vähemmän lukua kuin ihmiset taajemmin asutuilla seuduilla. Eikä kuultu puhuttavan mistään suuremmista hautajaisista tai kansankokouksista kenenkään suomalaisen kuoltua.

Jotenkin tuore esimerkki tästä suomalaisten välinpitämättömyydestä tapahtui Elfdalissa Taalain maakunnassa loppupuolella 1870 lukua ja sen minulle kertoi heti sen jälkeen kruunun metsänvartija Erikki, joka on leikillinen kumpon mies. Vaivaloisen virantoimitusten päätyttyä hän otti vähän joutilasta aikaa ja lähti lännemmäksi metsäseudulle kalastamaan. Hän oli hyvin varustautunut kalanpyydyksillä ja eväillä: taakka oli raskas ja matka pitkä ja tukala; mutta olihan kumminkin runsaasti kaloja siinä kaukaisessa metsälammessa, johon hän oli aikeessa mennä. Päivä oli helteinen ja Erikki istahti lepäämään. Pian kuuli hän jotain kolinaa ja metsätietä tuli muuan suomalainen ajaen ja kuljetti reellä isäänsä ruumista. Suomalaista pidettiin parhaana ja etevimpänä kalamiehenä paikkakunnalla, ja hänen kanssaan Erikki ryhtyi pakinoihin ja kuinka siinä juteltuaan, nun Erikki suomalaiselle ehdotteli, että he vaihettaisivat työtä. Suomalaisen piti pyytämän kaloja Erikille ja Erikun käydä hautaamassa hänen isäänsä, ja siihen suomalainen suostui Erikki meni ruumista hautausmaahan viemään ja suomalainen meni kalaretkeen lammen rantaan.

Erikki oli tyytyväinen kun sai täyden kantamuksen kaloja ja suomalainen tyytyväinen siitä, että hän oli päässyt kukolle kulkemasta ja kaikista puuhista papin, lukkarin ja haudankaivajan kanssa. Kumpikin oli tyytyväinen työnvaihtoonsa.

Yrjänä Kailanen ja hänen poikansa.

1. Matkalle lähtö.

Tuimana talvi-iltana vuonna 1597 kulki Konneveden rannoilla muuan ihmisjoukko länttä kohti.

Joukon etupäässä kulki kaksi puolikasvuista noin viiden- tai kuudentoista vuotiasta poikaa; kumpikin roteva jen ikäiseksi, toisella aseena oivallinen jousi, toisella kirves ja keihäs.

Hämärä oli tulossa, pilvinen taivas ennusti pyryilmaa. Pitempi ja hoikempi nuorukainen taukosi hiihtämästä ja virkkoi kumppanilleen: „Odotetaampa enoa ja muita, sillä nyt on aika ajatella nuotiovalkeata ennenkun pimeämpi tulee". Näin sanoessaan hän ravisti pakkasen kuuran pitkästä hartioille riippuvasta mustasta tukastaan.

„Älä siitä huoli Pekka Kunsfoinen, kylläpähän isä kyllä kuulee kun hän näkee ajan sopivaksi ja minä arvelen, että hän aikoo päästä järven pohjoisrannalle ennenkun hän mitään sanoo; menkäämme vaan etemmäksi; pian se on tuli tehty ja tänään on jen verran vaivaa nähty, että nyt nukkuu tulettakin".

Jälkimäisessä joukossa oli kaksi miestä, jotka vetivät raskaasti lastattua kelkkaa, jonka päällä istui kaksi pientä poikaa. Kelkan jäljessä kulki vaimo, jolla oli jeläsjään pikku tyttö. Kaikki tekivät matkaa hiihtämällä ja vaelsivat äänettöminä eteenpäin.

Jonkun ajan kuluttua toinen mies päästi kimakan vihellyksen, jonka ääni terävästi kaikui talvi-ilmassa ja jen johdosta edellä kulkevat pojat jeisattuivat.

Pian olivat matkamiehet yhtyneet. Mies jeisattui ja kaski pojalle vetää kelkkaa. Hän tahtoi kaydä edellä katsoakseen paikkaa yösijaksi. „Heikki, ota Antin kirves", virkkoi hän ottaen kelkasta

toisen, „ja lähdetäänpä nyt. Tarttukaa pojat kiinni! Kyllä Mattu teitä auttaa kun näkyy".

Pirhuja oli Yrjänä Kailanen, suomalainen talonpoika, joka oli Ruijasodan aikana kadottanut nuoistalonsa ja oli nyt perheineen muuttoa tekemässä Ruotsiin.

Häntä seurasi hänen sukulaisensa Heikki Närkiläinen ja kun pikin oli päättänyt hankkia itselleen kodin Wermlannissa, jossa herttua Kaarle oli luvannut suomalaisille suojeluksensa. Joulun aikana olivat he lähteneet kotipaikoiltaan Savosta lähteäkseen Merenkurkun kautta jään yli Ruotsin puolelle.

Kailasella oli mukanaan vaimonsa Mattu, (Matleena) poi kansa Antti ja tämän kolme pientä sisarusta.

Mikkelistä olivat he tuoneet Matun sisarenpojan, viisitoista vuotiaan Pekan, joka Ruijasodan aikana oli seurannut isäänsä. Pekalta oli aikaisin kuollut hänen äitinsä. Samaan aikaan oli hän isänsä kanssa joutunut kodittomaksi ja he olivat sitte kuljeksineet sinne tänne maassa. Isä oli kaatunut werisessä tappelussa Mikkelin luona. Pekan oli silloin ottanut luokseen hywäntahtoinen mutta köyhä pappi Mikkelissä, jonka luona hän sai oppia ruotsia sekä lukemaan ja kirjoittamaan. Nyt hänen sukulaisensa olivat hanet ottaneet mukaansa seuraamaan heitä rauhallisun ja turwallisempiin metsäseutuihin Ruotsissa.

Pian katosivat johtajat tuon pienen joukon näkyvistä, sillä Yrjänä ja Heikki kulkivat paljoa joutuisammin kuin pojat, jotka wetivät painavaa kelkkaa.

Kulkua jatkettiin pakinoimatta ja äänettömyyttä rikkoi ainoastaan sukset kahina lumihankea wastaan ja puiden napsahdukset metsässä. Pimeni pimenemistään ja yötuuli pani lumen liikkeelle. Tuisku oli tulossa ja pian susien ulvonta lisäsi kolkkoutta. Sen kuultuaan Antti taukosi wetämästä ja sanoi: „Tulkaa te waan, täällä ei pelkoa ole! Mulla on hywät nuolet ja sudenmahkainen peite olisi hywä saada pikkupojille: eikä tuo liiaksi lisääisi kuormaa".

„Ole waiti, Anttiseni!" wirkkoi äiti, „älä tawoita meille onnettomuutta, woipi se muutoinkin tulla; rientäkäämme, että tawoitamme michet".

Kappaleen matkaa kuljettuaan etempäin kuulivat he hongan ryskeellä kaatuwan ja pian sen jälkeen reippaita kirwesten iskuja. Pian huudettiin heille, että he seisattuisivat ja jättäisivät kelkan rantaan ja tulisiwat metsään auttamaan yön wiettopaikkaa kuntoon.

Tällaiset reippaat ja tottuneet michet eiwät kauwan wiipyneet ennenkun nuotiowalkea oli tehty, jonka jälkeen kelkka wedettiin walkean luo ja lapset saiwat lämmitellä. Sitte haukittiin riisuja wuoteeksi ja keitettiin ruokaa. Michet haukkiwat riisut ja Mattu keitti illallisen.

Kun oli syöty yksinkertainen ateria, johon kuului wesiwelli ja siihen oli sekoitettu wähän raswaa sekaan, niin pantiin lapset mukana olewaan lammasnahkapeitteeseen ja nukkuiwat pian. Miehet istuttiwät piippuusa ja pojat oikasiwat itsensä pitkäseen risujen päälle. Pekka kyseli enoltaan mihin paikkaan Ruotsissa he oikeastaan aset tuisiwat ajumaan jahka sinne tulisiwat.

„Wermlantiin", wastasi ukko.

„Mihin sinne?"

„Malmiwuoren pohjois- ja länsipuolelle."

„Kuinka kauwas sieltä?"

„En tiedä niin tarkkaan sanoa; se riippuu kelistä; parin wiikon matkan päähän arwelen"

„Kuinka sinne osaamme mennä?"

„Kylläpähän sinne jollakin tawoin tien löydämme"

„Nouskaa pojat, teidän täytyy katsoa pieniä puita tulen ympärille, sillä tuisku alkaa: huomenna tulee raskas keli kulkea. Tulkaa kaikki, sanoi Yrjänä: ottaen kirween ja meni wähän matkan päähän sekä hakkasi poikki toisen tuuhean pensaan toisensa jälkeen, jotka pojat raahasiwat walkean luo, missä ne asetettiin puolipiiriin yösijan ympärille. Pensaiden päälle potkittiin lunta kunnes tuli kohtalaisen korkea walli yösijan ympäri ja suojeli sen tuulelta ja tuiskulta.

Kun Yrjänä oli tarkastellut pyssyänsä, laskiwat miehet aseensa wierecnsä ja pian he nukkuiwat ahteran päiwätyönsä jälkeen. Mattu waan wielä istui yhdällä ja laitteli pikkulasten waatteita, cnsin hywin peitettyään heidät omalla roijyllään. Wäsymys päiwän ponnistuksista sai hänetkin waipumaan kowalle wuoteelle ja wäsyneillä käsiwarsillaan syleillen pientä lastaan nukkui hänkin pian. Unelmien maailmassa hän näki tulewaisuuden walon koittawan wieraassa maassa, johon häuen toiwonsa häntä weti. Ainoastaan tulen ratinä ja joku suden ulwonta keskeytti pimeän yön hiljaisuuden; mutta tämä ei häirinnyt metsässä elämiseen tottuneita ihmisiä, jotka huolettomina antausiwat lewolle.

Päiwän koitteessa heräsiwät Pekka ja Antti ja tapasiwat Yrjänän ja Heikin jo täydessä työssä walmistamassa kumpikin lumikantureita. Tämän nähdessään he tulwat synkämäisiksi, sillä he arwasiwat mikä oli tulossa. Yöllä oli satanut paljon lunta, jonka tähden oli tarpeellista, että nuorukaiset kulkiwat edellä polkemassa tietä raskaalle kelkalle. Heitä rohkaisi Mattu-nuoren ystäwällinen kehoitus; — „tulkaa syömään, pojat! Welli on lämmin; se teitä wirkistää."

Pian olimat maastamuuttajat taas liikkeellä. Pojat kulkiwat, kuten oli aijottukin, rinnattain ja polkiwat lumikantureilla jonkunlaisen tien, jotta kelkka ei wajonnut niin sywälle lumeen kuin se muutoin olisi wajonnut. Pari tuntia kuljettuaan he tulwat suolle,

josta Pekka seisahtui ja ojensi kätensä hongikkoa kohti, joka pisti niemekkeenä suolle päin. Honkain latvoissa oli koko parvi metsoja. Miehet seisattuivat myöskin kun Pekka hyhyi: „Eno, saanko käyttää pyssyä?“ — „Et! En tiedä onko sinussa miestä sitä käyttämään.“ — „No olenhan minä isän kanssa kulkenut metsiä kahtena talvena ja ampunut monta elavää. Antakaa nuo nenää, niin saattepa nähdä, että Pekka hyllä metsässä tulee toimeen.“

„No koetahan sitte. Pyssyllä et saa ampua liintuja; sitä hyllä tarvitaan suurempia eläviä vastaan ennenkun perille pääsemme; sinun nuoleesi hyllä wälttäwät metsoille, jotka tällaisella pyrylmalla eiwät ole arkoja. Antti seuraa sinua pyssy mukanaan jos sitä tarvittaisiin. Pankaa lumiankuramme kelkkaan ja ottakaa suksemme. Pitäkää waari siitä, että meidät saawutatte, jollei ennen niin ainakin illalla!“

Kuhtämällä pojat pääsiwät jouhuisammin eteenpäin ja waikka heidän täytyi tehdä kierros, niin he tulivat pian siihen metsikköön missä metsot olivat.

Nönuotio oli sytytetty ja wesija walmiina, mutta metson pyydystäjät eiwät wielä olleet saawuttaneet matkamiehiä. Matru alkoi olla levoton eikä ollut wielä alkanut illallista laittamaan. „Minä odotan wielä jonkun aikaa“, sanoi hän, „sillä minä toiwon, että pojat owat saaneet jonkun linnun. Ainoastaan kun he eiwät ole metsä saawuttaneet“ — „Kylläpähän wielä tawoittawatkin“, arweli Nisänä, „ehkäpä he eiwät jätä koettamatta ennenkun owat jotakin saaneet.“ — „Kywäpä kun saisiwat“, lisäsi Matru, „jauhot jo alkawat käydä wähiin.“

Nyt alkoi kuulua kahinaa lumihangessa ja kaikkien silmät kääntyiwät siihen suuntaan mistä ääni kuului. Pian tuluwat pojatkin nakywiin tulen ääreen. Heillä oli neljä metsoa kantamuksenaan. „Onpa teillä ollut tänään hywä onni“, arweli Matru. „Kiitos pojat! Kywäpä oli kun odotin. Nyt saamme kelwollisempaa ruokaa kuin pelkkää wellii. Höyhentäkää nyt kukin yksi lintu sillä wälin kuin minä sulatan lunta ja lämmitän wettä.“ — „Jussi tahtoo myöskin höyhentää linnun“, kuului pikkuporkan ääni — „No niin, Jussi saa kanssa höyhentää linnun“, wastasi Antti ja ojensi hänelle pyyn. — „No onko teillä wielä muitakin lintuja“, kysäsi Matru jatkoaan; „tepä olette reippaita poikia.“

„Olettehan pyssyä käyttäneet tänäpäiwänä?“ kysyi Nisänä. — „Emme; tulimme ilmankin toimeen“, wastasi Pekka. „Olemme wuorotellen pitäneet jousta ja kumpikin ampuneet pari metsoa, ja pyyn otimme haukalta.“ — „Kas sepa hywin, pojat! Nuna hywin läy kun ollaan yksinielisiä.“

Kun linnut olivat höyhenneetyt, pidettiin niitä tulen päällä korwennettamina ja sitte ne kiwellä paloiteltiin pienempiin osiin,

hunhdottiin wedessä ja keitettiin kamwan. Lihapalat nostettiin liemestä, johon sekoitettiin muutama hyppysellinen jauhoja ja makea keitto oli walmis.

Muutaman wuoron kuluttua sen jälkeen tapaamme siirtolaisemme sillä wuori- tai mäkiharjanteen selällä, joka eroittaa Pohjanmaan, Satakunnan ja Hämeen toisistaan. Tuiskut olivat estäneet heidät pari päiwää pääsemästä etemmäksi. Heidän matkustaessaan oli satanut lunta ja tuullut aukarasti, jonka wuoksi he olivat pakoitetut pysymään yhdessä kohden, sillä raskasta kelkkaa he eiwät jaksaneet wetää sywässä lumihangessa, joka oli löyhä.

Lasten wuoksi oli yöpaikka tehty huolellisemmin ja hätimmiten tehty katos, jossa katto oli seipäistä ja risuista ja seinät pensaista, autoi heille joltisesti suojaa myrskyä wastaan. Oli jo kolmas päiwä heidän tulostaan tälle paikkakunnalle. Kaikki olivat ääneti ja alakuloisina kun tuisku äkkiä taukosi ja tuuli alkoi kiihtyä. Ikiwanhat hongat notkistuiwat, oksat rasahtelivat ja maahan tullut lumi ryöppysi ympäri, niin että ilma siitä pimeni. „Kas niin“, sanoi Yrjänä, „tuulkoon waan! Sitä lujemmaksi hanki käy ja sitä helpommin me pääsemme kulkemaan.“

„Kyllinpä oikin tarpeellista“, arweli Mattu, „että paha ilma ajettuisi, sillä ruokawaramme owat lopussa. Jospa Jumala soisi, että saisitte jotain metsänriistaa! Jo olemme kamwan olleet kiikeessä kuhen nälkden mitä luulimme kun läksimme matkalle.“

„Jumalan ilmaa ei kukaan woi edeltäkäsin arwata“, lohdutteli Yrjänä, „mutta pian saamme hywän ilman, ja jotain saalista täytyy saada hyötäwäksi.“

Seuraawana päiwänä oli myrsky melkoisesti maasentunut, mutta päätettiin sentään olla lähtemättä eteenpäin ja Yrjänän piti poikain kanssa lähteä hyötäwän haukintaan. „Me lähdemme takaisin samalle laajalle suolle, jonka yli kuljimme tulomatkalla; siellä löydämme ainakin riekkoja. Antti, ota sinä Heikin jouki, niin teemme minkä woimme“, wirkkoi Yrjänä.

Suolle tultuaan metsästäjät kulkiwat sen reunoja myöten etsien riekkojen jälkiä. Eräässä metsäniemekkeessä tultuaan Yrjänä, joka kulki edellä, seisattui ja nosti kätensä pystyyn. Pojat ymmärsiwät tämän liikkeen ja rientsiwät hänne; he tiesiwät, että hän oli jotain löytänyt. Kun he olivat tulleet perille, osoitti hän maahan. Siitä oli kulkenut hirwiä. Tosin jäljet olivat tuiskussa menneet melkein umpeen, mutta ne eiwät olleet wanhoja. Eläwät olivat myrskyn aikana kulkeneet eteenpäin ja jäljet weiwät suoraan eräälle metsäiselle saarekkeelle keskellä rahkasuota. Yrjänä puhui kuiskaten: „menkää saarekkeen ympäri; jollette siellä näe jälkiä, niin menkää erilleenne ja koettakaa huutamalla ajaa eläimet tänne minun luokseni.“ Hirwien tapa on palata omia jälkiään myöten takaisin kun niitä wastaan

tullaan. Tehkää nyt parastanne. Jos elävät ovat menneet nevan poikki toiselle puolelle, niin toinen teistä viitatkoon minulle, jitte etsimme metsäsaarekkeesta, sillä lintuja siellä ainakin on."

„Hyvin käy, eno", sanoi Pekka, „hirvet ovat tyllä tuolla vielä; useammin kuin kerran olen minä jo isälle apunut hirviä takaisinpäin, niinä vuosina, jolloin olimme kulkemassa; pitäkää vaan Te huolta siitä, ettei pyssy petä!"

Kun pojat olivat lähteneet, tarkasteli Yrjänä sukkiaan, pyssyään ja muita metsästyskalujaan, että ne olivat kunnossa, sillä jos hirvet tulisivat ampumamatkalle, niin hän odotti innokasta hirvenhiihtoa, jonka onnistumista hän ei epäillyt kun lumikauki oli niin hyvä kuin nyt. Kun hän oli nähnyt kaikki olevan hyvässä kunnossa, asettui hän piiloon lumisten pensasten taakse odottaen miten käwisi. Hänen tarkastelevat silmänsä olivat kääntyneet metsää ja tiheätä vuodakkoa kohti. Pian hänen sydämmensä syki tavallista kiivaammin, sillä tuolla tulivat hirvet taiasta juoksua juoraan häntä kohti. Yrjänä jeisoi hiljaa kuin jos ei hänessä olisi ollut henkeä. Kun hirvet olivat tulleet kyllikii läbelle, jeisattui aina epäluuloinen naarashirvi, nosti päänsä pystyyn ja vainusi wastatuuleen. Wasikka juoksi emän kupeelle ja nyt paukahti Yrjänän pyssystä hiljaisella paukauksella laukaus. Wielä joku silmänräpäys ja koko hirvilauma, koiras, naaras ja wasikka olivat kääntyneet ympäri ja juoksivat täyttä laukkaa nevalle päin, jossa molemmat pojatkin näkyivät tulevan metsän reunalla.

Hirvet wäistyivät heitä, mutta jamalla nähtiin, että wuoden wanha hirven wasikka oli jäänyt pitkän matkan emähirvistä jälelle. Kun pojat huudahtivat, niin Yrjänä, joka uudestaan pani pyssyänsä ladiukiin, katsahti ylös ja näki poikain täyttä wauhtia ajawan takaa tuota haawoitettua eläintä. Iloinen hymy lewisi Yrjänän kasuoille hänen huomatessaan poikain ponnistukset ja hirvenwasikan umpumisen ja yhtäkkiä syöksiwät poikain pitkäpäiset sukkensaawat elukan lapaan. Hirvenwasikka kuoli heti, sillä sydän oli läwistetty kahdelta eri puolelta.

Pojilta pääsi ilohuuto. Tiipa ilosen syytäkin, sillä niin hyvyt ja tuottawa metsästyssetki oli siihenkin aikaan harwinainen.

Nyt oli Yrjänän perhe lähimmässä tulewaisuudessa turwattu puutetta wastaan.

Metsästyssetken onnistuminen herätti nopeasti wilkkauta ilon. Kaikki pitiwät itseään onnellisina ja Heikki rieusi tuomaan mitä metsämiehet eiwät olleet jaksaneet tuoda hirvenwasikan lihoista.

Sinä iltana sai jokainen syödä kyllästeen ja enemmänkin kuin kyllästeen, ja lapset saiwat maata tiheäkarwaisen hirwentaljan päällä.

Tyytyväisyys oli yleinen ja Mattu kehuskeli poikain reippautta. Heidän avullaan he pian pääsisivät hyviin varoihin tuolla vieraassa maassa, jossa vallitsi rauha, jossa maanlaatu oli hedelmällistä ja metsät viliseviät otuksia täynnä.

„Täti, onko siellä paljon karhujakin?“ kysyi Pekka innostuneena. — „Kuuluuhan niitäkin olevan, mutta ne ovat vaarallisia.“ — „Oho!“ arveli Pekka, „jahka Antti ja minä saamme pyssyt, niin saattepahan nähdä“ — „Niin, kunhan kykenette sellaiset itsellenne hankkimaan, mutta siihen kyllä taitaa aikaa kulua“, tuumiskeli Mattu. — „Alkääpä huolito“, virkahti Antti, joka oli muotta vanhempi, vaikka Pekkaa lyhempi, „me teemme itse pyssyt itsellemme, kun aika joutuu.“

Näin juteltiin edelleen ja tulevaisuutta katseltiin valoisana.

Seuraavana aamuna lähdettiin eteenpäin. Lumi oli nyt laskehtinut niin että oli helpompi kulkea ja joulun aikana olivat maasta muuttajat saapuneet Lapuan tienoille. Eräässä autiossa talossa uskaltivat he asettua ja oleskelivat siellä joulun aikaa korjaten siellä tavaroitaan ja valmistelivat joitakuita puukaluja, niinkuin kauhoja, lusikoita y. m. toivoen saavansa myöhä ne ajutulla seudulla kun he kulkisivat merenrantaseudulle.

Muutamana kauniina ja kirkkaana talvipäivänä tapaamme heidät Ijon Kyrön tienoilla. Nyt he kulkivat hyvää tietä myöten ja tunsivat itsensä onnellisiksi kun matka oli niin helppoa ja ihmettelivät noita laajoja viljeltyjä maita. Siellä täällä tuli ihmisiä heitä vastaan, ja nämä ihmisseuraan tottumattomat metsäläiset heitä ällistelivät Pitkän matkan päässä näkivät he junan väkijoukon tulevan hevosilla heitä vastaan. He seisattuivat sen vuoksi epätietoisina pitikö heidän pakeneman, mutta arvelivat viimein, ettei siitä olisi hyötyä, sillä jos tulijat tahtoivat tehdä heille jotain pahaa, niin he hevosineen heidät pian kuitenkin saavuttaisivat. He vetivät kelkkansa tien sivulle odottaen levottomina mitä piti tapahtuman. Kaksi miestä, jotka istuivat reessä, ajoivat ohitse, ja samoin kuusi tai kahdeksan ratsumiestä ja maasta muuttajamme jo olivat rauhallisemmalla mielellä kun jälessä kulkeva reki seisattui ja ajaja kysyi heiltä, mistä he tulivat. — „Idästäpäin“, sanoivat he. — „Mihinkä olette matkalla?“ — Länsemmäksi, työnsiota etsimään.“ — „Wai niin! No joutuun täänne, te pojat; te saatte työtä.“ — „Emme huoli“, vastasi Pekka vapaamielisesti. — „Mutta minä tahdon teidät mukaani hoitamaan joutilaita hevosia, jotka tässä tulevat. Joutuun reheen nyt! Ensi syöttöpaikassa saatte tarkemman tiedon.“ — „Emme tahdo teitä seurata!“ — „Wai ette tahdo!“ tiuskasi mies, nousten seisaalle ja tarttui Pekan niskaan, wiskasi hänet reheen kumppanins luo: „pidä kiinni tuota!“ huusi

hän, jamalla siepaten Antinkin kiinni, raahasi hänet reken, hyppäsi itse siihen ja ajoi kiireesti pois.

Nyt wiimeinkin kohosi pysty Yrjänän poskelle, mutta Matti sen painoi alas. „Älä Jumalan tähden ammu, Yrjänä; silloin olemme kaikki hukassa. Kyllä Jumala pojista murheen pitää ja Hänen avullaan heidät wielä tapaamme. Pysykää hiljaa kunnes koko joukko on mennyt ohitse!“ Nyt kulki joukko ratsumiehiä hewosia ja niiden jälessä tuli muutamia ratsumiehiä, jotka pitiwät waralta, ettei yksikään hewonen saanut joukosta erota.

Kun koko joukko oli mennyt ohitse, päästiwät molemmat suomalaiset woimattomassa kiukussaan raiwoisan huudon, uhalla kiroten *muijasodan päällikköä, joka oli* ryöstänyt heidän poikansa. Mihin nyt pojat joutuisiwat? Matti wäänteli käsiään ja hänen hymeleensä wuosiwat runsaasti; hän ei woinut tehdä mitään poikain pelastukseksi.

Asiasta neuwoteltiin ja sitte suostuttiin, että piti muutamia päiwiä wiiwyttämän tällä paikkakunnalla jen wuoksi, että pojat kenties olisiwat onnistuneet pääsemään karkuun.

Aika kului, mutta poikia ei kuulunut. Wiimein täytyi lähteä eteenpäin lännemmäksi. Korsholmassa he wiipyiwät niin kauwan kuin uskalsiwat jäiden wuoksi: mutta wiimein täytyi pojat jättää onnensa nojaan; ainoa minkä he taisiwat tehdä, oli jattää terweisiä ja pyytää heitä pyrkimään Ruotsiin Malmuuoren tienoille.

---

2. Antti ja Pekka matkalla Ruotsiin.

Poikain matka etelämpäin käwi pikaisesti. Hewosia muutettiin ja ajettiin kiireesti. Jonkun tunnin kuluttua tuli edeltäkäsin luwattu syöttöpaikka ja pojille annettiin käsky auttaa ratsumiehiä hewoisten syöttämisessä ja juottamisessa.

„Jos yritätte lähteä pakoon, niin teidät ammutaan, jos olette reippaita ja huolellisia, niin saatte ruokaa“, sanoi mies, joka oli heidät ottanut kiinni, „ja jos nalyustelette ja itkette, niin saatte selkäämme; kuulkaa se nyt kerrassaan!“ Ratsumiehille hän huusi: „pitäkää poikia silmällä, ja lähettäkää heidät minun luokseni kun hewoset owat syötetyt“

Nun tapahtui. Nun pojat tulwat wääpelin kortteeriin, saiwat he ruokaa ja käskyn palwella ratsumiehiä, jotka ajuiwat samassa talossa. Antti, joka lähetettiin wettä hakemaan, arweli heti lähteä wanhempain jälkeen, mutta wetäytyi pian takaisin huomatessaan, että

monta ratsumiestä oli taloa wartioimassa. Heti kun pojat woivat jutella keskenänsä, keskusteltiin karkaamisesta. Täällä se ei käynyt päinsä, mutta se oli selwä juttu, että se tapahtuisi heti kun tilaisuus ilmestyisi.

Sellaista tilaisuutta sai kauwan odottaa, ja yhä kauwemmaksi he joutuiwat matkasuunnaltaan. Aina waan eteläänpäin kuljettiin, ja nyt he saiwat tietää, että hewoset oliwat wietäwät Turkuun, jossa Stårlarm keräsi sotawäkeä kuningas Sigismundille, kuten arweltiin Kaarle herttuata wastaan. Turkuun tultuaan he kuuliwat, mikä siellä ei enään ollut mikään salaisuus, että suomalaiset joukot piti wietämän Ruotsin puolelle. Tämän tiedon pojat kuuliwat mielihywällä, ja kaikki karkaamisyritykset jätettiin sikseen. He toiwoiwat saada seurata mukana meren toiselle puolelle, ja kun kerran olisiwat päässeet Ruotsin puolelle, niin ei mikään heitä estäisi kulkemasta Kalmiwuoren tienoille, yhtäpä jo ennen kun heidän sukulaisensa.

Tästä ajatuksesta onnellisina he kokiwat innolla täyttää kaikki mitä heidän isäntänsä ratsumiehet jättiwät heidän tehtäwäkseen. Turussa nämä eiwät näyttäneet paljoa piittaawan poikain wartioimisesta. Jos he nyt lähtisiwät karkuun, niin se oli helposti autettu wahinko, matka oli onnellisesti tehty, ja joukun ajan kuluttua pojat saiwat täydellisen wapauden, mutta kun ei heillä ollut muutakaan tehtäwää, niin he edelleen hoitiwat heille annettuja toimia.

Kuljetettawat hewoset jaettiin nyt. Parhaat niistä piti wietämän jään yli Ahwenanmaalle, jossa Aksel Kurki kokosi Ruotsiin lähetettäwää sotawäkeä. Toinen osa wäestä oli määrätty nuorelle Eerikki Hannunpojalle, Prinkkalan herralle, ja sen mukana pojat seurasiwat.

Kun hän oli Sigismundin marskin Stålarmin lanko ja siitäpaitse innokas kuninkaan puoluelainen, niin oli nuori Eerikki herra siitä syystä saanut komennettawakseen lipullisen ratsuwäkeä.

Eerikki herra oli iloinen ja leikkisä herra ja häntä huwitti suuresti seurustelu ja iloiset kumppanit. Senpätähden hän kaswot synkistyneinä ja mieli alakuloisena wastaanotti käskyn ajettua kortteerim monen peninkulman päähän pääkortteerista yksinäiseen saareen, jossa oli waan muutamia taloja. Muutamia miehiä ja pojat sekä kaikki hewoset mukanansa hän otti haltuunsa siitä warten määrätyn talonpoikaistalon. Kun wuodenaika sen salli, piti hewoset laskettaman laitumelle ja pojat pantiin mitä wartioimaan.

Kaikesti onneksi Eerikki herraa huwitti metsästäminen, johon hänellä oli tilaisuutta asumattomalla saarellaan, ja kun hänellä oli mukanaan metsästyskuwäärejä ja owallinen, rodultaan puolalainen koira „Rakki“, niin hän taisi huwikseen metsästellä mielin määrin.

Metsästysmatkallaan hän kerran tapasi pojat ja sai siten tietää, kuinka he olivat sinne joutuneet.

Luultavasti heidän kohtalonsa ja ulkoasunsa hänessä herättivät säälinväisyyttä, sillä heidän waatteensa olivat repaleissa ja itse he olivat laihat ja unpuneet. Hän antoi heidät waatettaa ja kaikin puolin tehdä sinnonman naköisiksi. Nyt pojat olivat pulskan näköiset ja Eerikki-herran päähän pisti kirjoituttaa heidät sotamiehiksi oman lippunsa alle. Sillä tawoin he tulivat muiden ratsumiesten wertaisiksi, saivat aseet ja harjoitettiin samoin kuin muutkin. He saivat ruuan säännöllisesti ja heillä oli ylipäänsä niin hywä olla kuin asianhaarat nyönsivät

Kun Eerikki herra kävi metsästämässä, saivat nuorukaiset usein seurata häntä samoin kuin silloinkin kun hän joskus kävi toisilla saarilla ja luodoilla ampumassa wesilintuja, joita wielä tähänkin aikaan on runsaasti Ahwenanmaan saaristossa.

Tällaisen muutoksen jälkeen olisivat nuorukaiset tunteneet itsensä tyytywäisiksi, jollei heidän halunsa päästä omaistensa luo ja metsä-elämään olisi ollut erittäin suuri, sillä waikka he olivatkin kiitolliset herra Eerikkiä kohtaan, hänen hywäntahtoisuutensa wuoksi heitä kohtaan, niin oli heillä kuitenkin aina mielessä päästä Ruotsin puolelle ja omaistensa seuraan Nyt olisi heidän ollut helppo lähteä karkuun saarestaan takaisin Suomen mantereelle, mutta meren taakse toiwottuun maahan he eiwät uskaltaneet lähteä. He toiwoiwat parempaa tilaisuutta ja sellainen ilmestyikin.

Puolinwälissä kesäkuuta herra Erikin joukko sijoitettiin Ahwenanmaalle ja pian sen jälkeen se lanwastolla wietiin Ruotsiin.

Juhannuspäiwänä wuonna 1598 lainasto laski ankkurinsa Grönborgin satamaan Roslagenissa, muutama peninkulma Tukholman pohjoispuolella. Nyt tuossa pienessä satamassa syntyi wilkas weneiden liike kun ne lainsoista weiwät maalle sotajoukkoja, jotka rannalle asettuiwat leiriin.

Herra Erikki joukkoinensa sai jäädä lainoihin ja kaikessa hiljaisuudessa odottaa tapausten kulkua. Pian tuli myöskin wirolaisten lainasto ja nytkös satamassa syntyi hyörinä ja liike. Weneitä tuli ja meni täynnä wakeä ja poikiakin sodan into elähytti. Odotettiin waan kuinkaan tuloa, että olisi käyty herttuan kimppuun.

Pari päiwää myöhemmin tuli pikapurjehtija pursi herra Erikin lainan siwulle ja sillä hän lähti eteläänpäin wakoilemaan kuningasta ja hänen lainastoansa. Wielä kului pari päiwää, jolloin tuli sana, että poikain piti picuellä lainaweneellä, warustettuna metsästyskiwääreillä, ampumawaroilla, ewäällä ja koira mukanansa saapuman eräseen määrättyyn saareen, johon sanantuoja näytti tien purjehtiessaan eteläänpäin.

Aloissaan pojat warustautuivat niinkuin oli käsketty ja ottivat mukaansa keihäänsäkin ja iloisina he purjehtivat sisempään saaristoon, usskollisesti ohjaten suuntansa edellä kulkevan purjeveneen mukaan. Hämärän tullessa he saapuivat määrätylle saarelle ja samantuoja osoitti pientä lahtea, missä he olivat suojassa kaikilta tuulilta ja jossa venettä ohitsekulkevatkaan eivät nähneet.

Siellä nuorukaiset tunsivat itsensä onnellisiksi kun olivat metsässä, sillä elämä laivassa, merellä ja suuressa ihmisjoukossa ei ole metsäseutulaisten suomalaisten mielen mukaista. Reippaalla mielellä ja iloisina he laittoivat järjestyksen yösijansa ja kun he laskeutuivat pitkäksen tuoreista havuista tehdylle vuoteelle leimuavan nuotiovalkean valossa ja lämpimässä, niin he olivat taas kuin kotonansa. Siellä pälähti päähän taas ajatus: pitikö heidän pacta, pacta pois sotamelskeistä ja rettelöistä, pacta takaisin omaistensa luo metsiin ja metsästyselämään?

Tämä ajatus oli kuin salama tullut yhtaikaa kummallekin ja äkkiä hypähtivät he ylös katsoen toinen toistaan silmiin. He tiesivat, että kummallekin oli selvillä ajatus, että nyt oli hyvä tilaisuus tullut.

Antti oli ensimmäinen, joka keskeytti äänettömyyden ja huudahti: „Koetetaanpas!“ Pekan silmät välähtivät. Hän astui ensin askeleen venettä kohden, mutta heittäysi heti sen jälkeen vuoteelle takaisin, peitti kasvonsa käsillään ja oli kauvan ääneti. — „Mitenkä arvelet, Pekka?“ kysyi Antti.

„'Älä koskaan petä hyväntekijääsi!'“ sanoi minulle aina Mikkelin pappi Niko;“ wastasi Pekka ottamatta pois käsiään kasvojensa edestä.

„Olivatko he meidän ystäviämme, jotka meidät ryöstivät isän ja äidin seurasta ja pakoittivat meitä seuraamaan itsecään?“ wastasi Antti.

„Eivät, mutta herra Eerikki.“ — Tähän ei Antti wastannut mitään, mutta hetkisen kuluttua hänkin laskeusi wuoteelle, kuisui koiran luokseen ja hyväili sitä. Pekka nousi ylös ja wirkkoi: „ruvetaan nyt maata! Minä aion pyytää herra Eerikkiä laskemaan meidät omaistemme luo; jos hän kieltää, niin menemme kuitenkin.“

Pian koitti aamu, ja sillä wälin kuin Antti keitti welliä meni Pekka saaren korkeimmalle kukkulalle tähystelemään herra Eerikin tuloa. Häntä ei näkynyt, jonka wuoksi Pekka kutsui Antin ja koiran ja palasi wahtipaikallensa, johon hän asettui woidakseen jo matkan päästä huomata odotetun tulijan.

He näkivät hyllä useita lainoja ja weneitä kulkevan eri haaroille kaiken päiwää, mutta ei yksikään lähestynyt saarta. Naikki ne suuntasiwat matkansa kauwemmaksi länteenpäin, lähemmäksi man-

nermaata ja tumman, wakawan näköisen metsän taakse waipui wiimein aurinkokin kauwas länteen, näkymättömiin tälystelewiltä pojilta.

Miten oli käynyt herra Erikille? Sitä kysymystä olivat pojat toisenkin kerran keskenään aprikoineet. He olivat toiwoneet, että heidän herransa saapuisi waloisan ja lauhkean kesäyön kuluessa, mutta niin ei tapahtunut. Jo ensimmäisessä aamun koitteessa olivat he wartiopaikallaan, mutta ei näkymyt ainoatakaan purjetta. Aamurusko leimahti idässä ja pian kohosi säteilewä auringon terä sinisestä lämchtiwästä merestä. Kaukana idässä näkyi lukemattomia purjeita kulkewan ulkosaaristoon päin. Se ei woinut olla kuninkaan laiwasto. Lännessä näkyi waan joku muuan wähempi purjehtija kiitäwän pohjoista kohti niedon länsituulen sitä kiireesti kuljettaessa eteenpäin.

„Mitäs tästä on ajatteleminen?“ kysäsi Antti — „Sanoihan wääpeli montakin kertaa, että sellaiset kuin me, eiwät ollenkaan saa ajatella“, wastasi Pekka, „ja herra Erikki sanoo, että meidän tulee ainoastaan totella. Mähän hätäile, Antti. Jollemme pian saa nähdä jotain, niin täytyy meidän ruweta katselemaan mitä pataan pannaan. Mene sinä wenheellä koettamaan saisitko kaloja pyydetyksi. Ota Rakki mukaasi; minä koetan wahtia wesilintua ampuakseni.“

„Sullapa aina on monet temput“, tuumi Antti. „Parempihan on heti laskea koira irti ja ampua jotain metsän otusta, sillä kaiketipa täällä niitä kyllä on jäämään herra Erikillekin.“ — „No niin minäkin, mutta tehdään nyt kuitenkin niinkuin minä sanon.“ — „No tehdään waan, koska sinä aina tahdot pitää omat tuumasi kaikissa“, wirkkoi Antti myrcän näköisenä.

Puolen päiwän aikana pojat yhtyiwät tulisijansa ääressä ja saiwat iloita siitä, kun heillä oli sekä kaloja että lintuja.

Kun he olivat syöneet, ryhtyi Antti wielä kerran puhumaan ja tuumi, että jotakin oli ihan warmaan herra Erikille tapahtunut ja jollei tämä palajaisi heidän luokseusa ennen huomis-aamua, niin ei Antti huolisi enempää odottaa, waan palajaisi Grönborgin satamaan laiwaston luo, ja nyt hän rupesi lewolle. Pekka meni taas wartiopaikalle, jossa hän wiipyi ehtooseen asti. Kun hän palasi tulisijan ja wenheen luo, niin Antti taas nukkui.

Aikaisin aamulla heratti Antti Pekan ja ehdotteli, että he laskisiwat koiran irti hakemaan otuksia. Olisipa tuo merkillinen metsästysretki jos he nyt purjehtisiwat takaisin laiwaston luo tuomatta mitään saalista tullessaan. Heille naurettaisiin pahanpäiwäisesti ja sitäpaitse herra Erikki hyllä mielellään jen näkisi, että heillä olisi joku jänis mukanaan. Warmaankin oli hän heidän edellänsä.

Pekka suostui Antin tuumaan, sillä hänkin älysi, että herra Erikkiä ei nyt kannattanut odottaa. Koira laskettiin irti ja sen iloisesti haukkuessa suomalaispojat unhottiwat sekä herra Erikin,

että laivaston ja koko määilman. Aurinko paahtoi kuumasti, länsituuli oli tyyntynyt ja ilma tuntui hiostyttävältä kun metsästäjät taukosivat metsästamästä ja palasivat venheellensä. Heillä oli mukanaan muutamia jäniksiä ja koirasmetso. Metsästys ei ollut warsin kehuttavakaan ollut ja he olivat ampuneet muutamia laukauksia warsin onnistumattomasti. Tämä ei heitä kuitenkaan suuresti surettanut, mutta ei kumpikaan ollut halukas venettä sontamaan tyynellä näin hiostyttäwässä ilmassa. He päättivät sentähden odottaa wiileämpää iltaa ja laskeusivat makuulle. Antti arweli eikö olisi yhtä hywä odottaa täällä kunnes herra Erikki heidät noutaisi. „Wai niin“, naurahti Pekka, „joko on kadonnut halusi päästä laiwoihin! Saas nähdä mitä wirkat, jahka olet levännyt ja tuuli puhaltaa.“ — „No sen minä sanon, että meidän nyt pitää käyttää tilaisuutta etsiäksemme isää ja äitiä.“ Tähän ei Pekka wastannut mitään ja pian pojat nukkuivat.

He heräsivät kun ukkonen jyrisi ja sade walui wirtana taiwaasta; kuohuwat laineet loiskivat rantaan, jossa heidän pikku weneensä hyppeli laineiden harjoilla ylös ja alas. Unen torcissa rientsivät pojat paremmin kiinnittämään wenettä ja pelastamaan kapineensa sateesta. Pian olivat he likomärät sateesta ja wetäytsivät sentähden puiden suojaan. „Olipa hywä kun emme nyt ole ulkona merellä“, tuumi Antti, „ja sitä minä arwelen miten niille nyt käy, jotka owat kaukana maasta.“ — „Hywin kaiketi, arwelen ma“, wastasi Pekka, „he eiwät ole maanneet niinkuin me, waan owat nähneet pahan sään tulewan jo kauan ja owat menneet maalle.“ — „Hywäpä niin“, wastasi kumppani; „kylläpä täällä on hywä olla, mutta kun nyt ilma asettuu, niin lähdemme kaiketi matkalle, wai kuinka?“ — „No lähtekäämme waan.“

Seuraawan aamun koitteessa tapaamme pojat Grönborgin ulkosatamassa. Heidän kalpeissa kasnoissaan näkyi mitä suurin hämmästys ja pian tämä hämmästys ilmestyi heidän puheessaankin. Sillä kertaa Pekka ensin ryhtyi pakinoimaan.

„Tunnetko Antti, missä nyt olemme?“

„Ihan warmaan, tässähän lainat olivat. Etkös näe tuota tasaista rainattua mäkeä, missä teltat olivat, ja etkös tunne noita neljää petäjää tuon harjanteen huipulla?“

„Kyllä minä tunnen taas kaikki, mutta missä owat lainat ja koko laiwasto?“ — „Niin sitä en minäkään woi ymmärtää; mutta mitäs wäkeä tuolla liikkuu? Eiwät he suomalaisia ole; heillä on sakit selässä ja keihäät kädessä. He owat ruotsalaisia, jotka owat ajaneet meikäläiset pois.“

Tämä arwelu oli oikea, sillä kun kuningas Sigismund tapansa mukaan ei pitänyt sanaansa eikä määrätyllä ajalla tullut yhtymään hänelle uskollisten suomalaisten kanssa, niin Stålarm, kuultuansa,

että Uplannin talonpojat olivat kokoutuneet käydäkseen häneen kimppuunsa, vetäytyi pikaisesti takaisin ja purjehti laivastoineen jälleen Ahvenanmaalle.

Suomalaispojat oli tällä pikaisella poistumismatkalla jätetty oman onnensa huostaan.

Kun he näkivät, että ruotsalaiset olivat heidät älynneet, kiiruhtivat he levittämään purjeensa ja purjehtivat pohjoiseen päin toivoen löytävänsä oman maansa miehet

Päivän kuluessa he purjehtivat monen juurennman ja pienemmän saaren ohitse Ruotsin matalilla rannikoilla ja salmissa ja illalla oli koko meri avoinna heidän edessään. Kaukana vaan häämöitti matalia niemiä ja luotoja: ne olivat tuota toivottua Ruotsin mannermaata.

Tähän asti eivät nuo oman onnensa nojaan hylätyt nuorukaiset olleet puhelleet mitään tulevaisuudestaan ja tunnistaan niin kauvan kun he luulivat vielä tapaavansa maanmiehensä. Mutta kun nyt meri oli avoinna eikä yhtään laivaa näkynyt, niin he yhtaikaa päästivät raikkaan huudon: „Me olemme vapaat! Tuolla on Ruotsi, tuolla tie menee omaistemme luo! Jumalalle olkoon kiitos!“ Iloissaan he juttelivat tulevaisuudestaan ja pian tapahtuvasta yhtymisestään Yrjänän, Heikin, Matun ja pikkuveljien kanssa niin että he riemuissaan unohtivat nykyhetken levottomuudet. Hämärän tulo herätti heidät miettimään nykyistä asemaansa ja nyt syntyi kysymys: „mitä nyt olisi tehtävä? mihin päin nyt käännymme?“ Pekka lopetti pitkän äänettömyyden. „Kauvan me kuljimme etelään päin wääpelin ja hevoisten mukana. Eno sanoi, että meidän piti menemän länteen päin; siellä päin olisi Ruotsi ja Malmivuori; nyt me menemme pohjoista kohti!“ — „Sinä olet oikeassa“, wastasi Antti; „tuolla on Ruotsi, tuolla on länsi, mutta Malmivuori on pohjoisempana, aina menna waan!“

Waistomaisesti suomalaispojat wälttivät yhteen sattumista ruotsalaisten kanssa, koska oli laajalle levinnyt tieto siitä, että suomalaiset olivat tulleet wihollisissa aikeissa. He päättivät siis purjehtia edelleen pohjoiseen päin. Wuorotellen he ohjasivat venettä ja kun yö oli kulunut, niin olivat he jo ehtineet tuon pitkälle mereen pistävän niemen ohitse ja heidän edessään oli pitkä matala rantamaa.

He jatkoivat matkaansa seuraten rantoja ja yöllä he menivät maalle wähäiseen saareen, tekivät walkean keittääksensä jäniksensä, mutta sammuttivat sen jälkeen tulen, ettei heitä huomattaisi sawun takia jos ihmisiä olisi lahcisyydessä.

Yö kului nyttesti ja hiljaisesti, mutta aamulla oli tuuli kiihtynyt ja heidän pikku wenheensä kiiti eteenpäin kuin paras juoksija. Ei nakynyt taloja eikä wenettä ja pojat olivat päiwällisiin asti

hywällä mielellä, kunnes näkyi useita weneitä, jotka kulkivat maalle-päin ja pian sen jälkeen suurempi kyläkunta.

Waikka he olivat lewottomat, jatkoivat he kuitenkin matkaa. Kaikki kävi hywin eikä kukaan heitä häiritsyt

Pari päivää sen jälkeen he laskivat wenensä suurempaan lahteen lewätäksensä ja katsellaksseen ympäristöä, sillä nyt he olivat nähneet maan kohoavan ja kaukaa he näkivät korkeita metsäisiä ylänköjä. Pian huomasivat he suuremman laakson ja sinne he suuntasivat wenensä Kun he tulivat lähemmäksi, niin he kuulivat kaukaisen kosken pauhinan. Koirakin näkyi wilkastuwan. Päiwäkausia kestänyt matka merta myöten oli siitä tuntunut pitkältä ja se oli ikäwoiden katsellut maalle päin. Pienempään lahdelmaan he laskwat maalle, wetiwät ylös wenensä ja nyt Pekka lähti ympäristöä tarkastamaan. Hän käveli kosken kohinaan päin, mutta pian hän näkyi heittäytywän maahan ja sitte warowaisesti nyöminän muutamia suurempia kiwiä kohti. Pekka oli toisella puolella tuota leweätä ja wirtaawaa jokea huomannut neljä miestä, jotka kalastiwat. Hän tahtoi nyt saada selwille, oliko muutakin samalla puolella kuin han itse, mutta tarkastelipa hän kuinka huolellisesti hywänsä, niin ei hän nähnyt ketään. Alempana toisella rannalla han huomasi heikosti kohoawan pienen sawun ja kaksi wenettä oli wedetty rannalle. Hetkisen kuluttua hän nousi ylös ja wetäytyi metsään, jonka jälkeen hän kulki wuorenharjua myöten wirran wartta ylöspäin joukun matkaa. Hän nyömi taas eteenpäin wakoillen, mutta ei nähnyt mitään muuta kuin suuren pauhaawan kosken.

Ripeästi hän palasi takaisin Antin ja weneen luo. Kun hän oli kertonut mitä hän oli nähnyt, niin päätettiin wetäytyä takaisin päin lahden toiselle puolelle, jossa woitiin huomata, joutaisiwatko kalastajat lahden poikki ja sitte tehdä toinen päätös.

Tänä yönä pojat eiwät tehneetkään walkeaa, waan nukkuiwat käärityneinä weneen purjeisiin, pyssyt wieressään ja Kalle wahtimassa. Yö kului hiljaisesti ja rauhallisesti ja aamupuolella pojat iloisensa huomasiwat, että kalamiehet soutiwat pois pohjoiseen päin.

Nyt neuwoteltiin. He arwelivat nyt tulleensa niin kauwaksi pohjoiseen, että Walniwuoren pitäisi olla suorastaan lännessäpäin. Pitikö heidän nyt jättää wene ja seurata tuon suuren wirran wartta? He tulisiwat siten sisämaahan, wuorsendulle päin, jossa heidän pitäisi tapaaman joku maanmiehistään tai joku ystäwällinen ruotsalainen, joka woisi neuwoa heitä kulkemaan oikeaan suuntaan.

Näin päätettiin tehdä ja sitte he kantoiwat kapineensa maalle. Wene piti pilotettaman ja säilytettämän mahdollisesti wastedes tulewaa tarwetta warten Karsittuja ja kuorittuja seipäitä asetettiin weneen alle ja suurilla ponnistuksilla saatiin wene kiskotuksi wiidak-

koon, jossa se kaämettiin kunnoon ja peitettiin kunsen koskuksilla, joiden päälle häc panivat pieni kunsia.

Sillä keinoin he luulivat, saaneensa weneen säilymään pitemmän aikaa. Wanha ontto tammi, jonka he läheisyydessä huomasivat, tarjosi heille oivallisen piilopaikan, johon kätkettiin weneen masto, purjeet, airot ja muut tarpeet. Niin hyvin kuin mahdollista peitettiin tammen onttoon menevä aukko sammalilla ja pojat arvelivat warmaan löytänvänsä kätketyt kapineensa jos he niitä wastedes tarwitsivat.

Nyt tuli kysymys siitä, mitä he weisivät mukanaan. Eväitä ei ollut paljoa jälellä, mutta riittävästi kuitenkin muutamaksi päiwäksi. Ne otettiin esille, samoin kirweet, pata ja pyssyt. Wielä oli jälellä herra Eerikin pyssy, metsästyslaukku, kengät ja ampumawarat. Ampumawarat olivat laatikossa, jota he tähän saakka eiwät olleet ottaneet huomioonsa. Miten nyt oli tehtäwä herra Eerikin tawaroille? Niitä ei woitu ottaa mukaan ja pojat keksivät ääneti asiata aprikoiden.

Antti wirkkoi wiimein: „Herra Eerikille emme woi koskaan näitä tawaroita wiedä takaisin, sa mitäpä hyötyä olisi niiden jättämisestä tänne? Ota sinä Pekka, joka paremmin osaat ampua, hänen pyssynsä; se on kymmentä wertaa parempi kuin meidän pyssymme, ja laatikon me awaamme nähdäksemme mitä siinä on."

Odottamatta wastausta sieppasi hän kirween, mursi laatikon auki ja otti esille sen sisällyksen. „Jumalan kiitos! Täällä on paljon ruutia, ja ainakin enemmän kuin sata luotia, runwimeiseli, kaksi wiilaa, pihdit ja wielä, annas kun katson, parikymmentä piitä. Nas tämähän on hywä warustus, juuri sellaisia tarpeita, joita me tarwitsemme. Entäs tässä wielä, rahakukkaro! Yksi, kaksi — koko neljä kiiltäwää kopearikkiä ja wielä seitsemän kahdeksan taalaria. Kiitoksia herra Eerikki! Kaiketi se oli meille palkaksi ajottu; eihän tuo warsin paljon ole puolen wuoden palkaksi, mutta hywäpä tämäkin on. Woi kun isä ja äiti olisivat iloissaan kun he tietäisivät miten hywin me olemme warustetut. Hei waan! Ei nyt ole mitään hätää. Kuuda Pekka! Etkös ole iloissasi?"

„En tiedä mitä isä Niko Mikkelissä wirkkaisi jos otamme herra Eerikin tawarat", wastasi Pekka miettiwästi.

„No jolo taas puhut isä Nikosta! Siitä minä wiis, mitä Niko isä sanoisi. Me tarwitsemme näitä tawaroita emmekä woi niitä nyt antaa takaisin. Jos wastedes tapaamme herra Eerikin, niin woithan hänelle antaa pyssyn takaisin. Emme me woi sitä kuljettaa mukanamme, waan sinun pyssysi on jätettäwä tänne. Se on omansa täällä metsässä turmiolle ruostumaan."

Tämä wastawäite tehosi Pekkaan. Hän otti pyssyn, katseli tuota kaunista uutta kiwääriä ihailewilla silmillä, nosasi sitä was-

taan ja sanoi: „No niin, tämä käsissäni woisin uskaltaa paljon. Se ei koskaan wie luotia wäärään eikä petä lauwaistessa. Woi jos uskaltaisin jen ottaa!“ — „Sen kyllä uskallat ottaa, sanon minä. Se on selwä asia. Eikä siitä jen pitempiä puheita! Nyt pitää meidän hankkia tuohta konttien tekoa warten, eihän meillä ole mitään, missä kantaisimme tawaroitamme. Tule nyt!“

Ihailtu pysyy wiekä käsissään seurasi Pekka päättäwäisiä kumppaniansa ja pian he olivat kiskomassa tuohta walmistaakseen siitä tarpeelliset tuohikontit. Päiwä kului tässä toimessa ja kun he aamulla alkoivat kontin tekoa, wirkkoi Antti: „tuohia ei ole tarpeeksi asti, minä teen konttia sillä wälin kun sinä kiskot enemmän tuohta. *Me tarwitsemme myöskin tuohiwirsut, sillä nahkakengät* täytyy meidän säästää talwen waralta, ja rasaatpa ne owat pitää nyt lämpöisellä “

Antin puhe todisti hywää käytöllistä ymmärrystä ja kun Pekka heti älysi, että hän oli oikeassa, lähti hän tuohta hakemaan.

Kun tuohikontit olivat walmiit, pantiin ne tawaroita täyteen. Kannettawa jaettiin tasan. Ainoa mikä jäi jälelle, oli saada talletetuksi herra Ericin tawaralaatikko ja sihenkin keksittiin keino. He kaiwoivat kammen juurelle kuopan ja tunnetulla suomalaisten tawalla he sen siistivät kuusen koskuksilla ja peittivät sen tuohella ja mullalla. Nyt tuli Pekan pyssyn ja metsästyskalujen wuoro. Sarwi *pantiin luotia täyteen, pii pantiin kukkaroon ja kaiken tämän* ympäri käärittiin tuohta ja witsaksia Outelon petäjän sijalle, hywän matkan päähän tammesta pistettiin pyssy ja ampumawehkeet. Reikä tukittiin ja lähimpään terweeseen puuhun hakattiin Yrjänä Kailasen puumerkki Y.

Nyt olivat pojat walmiit lähtemään pitkälle epäwarmalle matkalleen. Reippaalla mielellä he ottivat kontit selkäänsä, pyssyt käteen, Rakki seurasi talutushihnassa ja sitte eteenpäin! He olivat päättäneet marssia waloisain wiileän kesäöiden aikana ja pysyä wirran laheisyydessä niin kauwan kun se kulki läntistä suuntaa. Sitte he aikoiwat etsiä jonkun ruotsalaisen kylän, joka olisi niin kaukana sisämaassa, etteiwät sen asukkaat tietäisi mitään suomalaisten sotaretkestä Ruotsiin. Hywää tahtia kulkiwat matkamiehemme eteenpäin ja etsiwät mieluimmin kulkeakseen pitkin harjujen seläntteitä, jossa heillä oli awara näköala ja kuiwa maa jalkojen alla.

Wiikon kuluttua sen jälkeen olivat he asettuneet yötä wietämään lahden rannalle tuon suuren wirran warrella, joka juoksi hitaasti ja tyynesti tasaisen, suuria metsiä kasiwaman seudun kautta. Useita taloja olivat he osittain nähneet matkan päässä, osittain kulkeneet läheltä ohitse. Nyt wiimeisinä päiwinä he eiwät olleet nähneet edes yksinäisten jalkakaan He arwelwat olewansa turwassa ja

olivat päättäneet levätä, ſillä tuohikontit olivat hangenneet nahan heidän ſeläſtään ja olkapäitä pakotti.

Illallista ſyödeſſä wirkkoi Pekka, joka oli ruokaa walmiſtanut: „Nyt ei ole enää jauhon pölahtäwää; täytyypä haukkia jotakin ſyötäwää. Jospa mulla waan olisi jouſipyſſyni, niin kyllä pian ſaiſimme ſorſia, ſillä niitä täällä on paljon; mutta meidän pitää pyytää kaloja ja kuiwata ne.“ Puhumatta ſen enempää he riiſuiwat waatteenſa ja menivät jokeen hiekkamatalikolle ja rupeſiwat kumpikin eri haaralleen kaiwelemaan ja pulikoimaan. Hetken ajan kuluttua he tapaſiwat toiſenſa lepopaikalla ja yhtaikaa kyſyiwät kumpikin: „oletko ſinä mitään ſaanut?“ — „Olen kyllä.“ — Pojat näet olivat pyydyſtäneet nahkiaiſia ja pian ſen jälkeen he menivät ongelle. Ahwenia he ſaiwat runſaasti. Ne halaiſtiin ſelkäpuolelta, lewitettiin ja niiden päälle pantiin ſuoloja, jonka jälkeen ne pantiin lämpöiſelle hiekalle kuiwamaan. Näistä piti olla yhtaikaa leipää ja ſärwintä.

Näin wenyttiin tulen äärеſſä pakinoiden ja Pekka tumni, etteiwät he oliſi kaukana jälesſä Yrjänästä ja toiſiſta, ehkäpä heidän edelläänkin! Tätä ajatellessa pojat rupeſiwat arwelemaan, pitikö heidän rientää matkaanſa Malmiwuoren luo niin kiirunsti kuin tähän asti. Mitä he ſiellä tekiſiwät, jolleiwät wanhemmat ſinne oliſi ehtineet? Aſia oli arweluttawa, mutta pitihän matkaa jatkaa tullakſeen ſelwille.

---

3. Enſimmäinen ſuuri metſästys.

Niin' he kulkiwat eräänä päiwänä kun Rakki alkoi kiskoa talutushihnaa ja näytti lewottomalta. Selwä oli, että koira tunſi hajun jostakin metſänotukſesta; ſen metſänkäwijämmekin warſin hywin ymmärſiwät. He antoiwat koiran mennä omaan tahtonſa mukaan ja ſeuraſiwat ſitä uskolliſesti. Wähän matkaa kuljettuaan he tuliwat ſuuren rahkaſuon reunaan ja löyſiwät ſiellä kuolleen hirwen, jota petoeläin oli raadellut. Suossa olewat jäljet ilmaiſiwat pahantekijän. Metſän elämään tottuneille pojille ei ollut waikea ymmärtää, että karhu oli edelliſenä päiwänä tappanut hirwen ja että karhu lujasti ſyöttään hirwen lihaa ei woiſi olla kaukana. He menivät wähän matkan päähän hirwen haaskaſta ja neuwottelivat pitkö heidän laskea koira irti karhua etſimään ampuakſenſa tämän ſitte, wai piiloutuiſiwatko he läheiſyyteen ja odottaiſiwat karhua kun ſe tuliſi jäleltä olewaa oſaa hirwestä ſyömään.

Wähän mietittyään huomasivat he jälkimäisen keinon turvallisemmaksi, sillä jollei karhu tulisi, niin woisivathan he koiran avulla sen sitte löytää.

Sitä waaraa mikä oli karhua ahdistaessa, ei otettu ollenkaan huomioon, ja mitä Pekkaan tuli, niin olipa hän isänsä kanssa jo ollut sellaisissa tilaisuuksissa ennenkin. Warowaisuus waati heitä wetäytymään etemmäksi odottamaan ehtoota tai yötä, jolloin karhun luultiin tulewan. Json kappaleen lihaa ottiwat he hirwestä hywänä saaliina itselleen ja koiralle.

Sillä wälin kun näin helposti saatu paisti pantiin kehumaan, mietittiin miten karhu pyydettäisiin. Pekan piti asettuman lähimpään honkaan ja sieltä ampuman karhua. Antin piti koiran kanssa piilottautuman lähimpään pensastoon ja heti kun hän kuulisi pyssyn pamauksen, piti hänen laskeman koira irti ja sitte hyökkäämän itsensäkin esille, jolloin poikain piti yhdessä tappaa karhu.

Tuuma oli wiisas ja olisi tuottanut kunniaa wanhemmillekin metsämiehille; mutta onhan äly ja kekseliäisyys synnynäisiä ominaisuuksia suomalaiselle, waikka hän wälistä tarwitsee aikaa kehittäkseen oikean keinon. Pojat olivat metsästäjäsukua ja heillä oli opetuksena ja ohjeena monen monituiset kertomukset kerkkailuista metsissä.

Syyssä ajoissa eli ennen auringon laskua olivat pojat jo ajettuneet walitpaikoilleen. Pekka istui korkeassa honkassa kahdareisin kurella oksalla ja Antti koiran kanssa oli tarkoin piilossa tiheässä kuusikossa.

Kahdareisin istuminen koko yö hongan oksalla waatii suurta kärsiwällisyyttä. Waikkapa jaakin nojata selkänsä wakawasti puun runkoa wastaan ja wähitellen sowitella itseään wuoroin istumaan toisella wuoroin toisella reidellä, niin aika kuitenkin tulee pitkäksi ja tunnit tuntuwat wiikon pituisilta. Oikein on miellyttäwä waihe kun joku oksa taittuu tai kun tuuli puhaltaen lopettaa äänettömyyden ja aution kolkon olon Pohjolan metsässä; mieli jännittyy ja toiwo tuntuu wirkistywän ajatellessa, että nyt jotakin tapahtuu. Mutta pian taas wallitsee äänettömyys, toiwo katoo ja käwyys tulee sijaan.

Mitä Pekkaan tulee, niin hän oli suomalainen, elikkä itse kärsiwällisyys ja kun hän aamulla selwällä päiwällä kapusi alas korkealta tukalalta walitpaikaltaan ja meni kumppanins Antin luo, niin hän sanoi waan: „reistataan kumpikin tässä woittaa.“ Antti nyökkäsi ja niin lähtiwät pojat edellisen päiwän tulisijalle. He olivat lujasti päättäneet walwoa seuraawankin yön.

Yön walwottuaan pojat nukkuiwat makeasti ja wirkistyneillä woimilla he illalla taas asettuiwat entisille paikoilleen. Pekan silmät wilkuiwat yli koko suon, emenkun hän kiipesi puuhun, mutta ei näkynyt mitään epäiltäwää. Tuskin olivat he istuneet tuntiakaan,

niin näkyi jotakin liikkuvan juon toisella reunalla; vesakko taipui ja liikkui ja tuossa oli nyt karhu suolla.

Se seisattui, taivutti päätään ja vainusi nuuskien ilmaa joka suunnalle. Lienee kai joku löyhkä jo pahoin haiseavasta hirven raadosta sattunut sen sieramiin, sillä nyt se ohjasi käyntinsä suoraa tietä nevan poikki Pekkaa kohti, jonka sydän sykki lujasti. Taivaan rannalta tulevat auringon säteet valaisivat autiota maata ja nyt karhu näkyi koko majesteettillisessä suuruudessaan kun se kulki kyttyillä varovaisilla askelilla pehmeän nevan yli kolmen kirkkaan silmäparin sitä tähystellessä. „Hiljaa, hiljaa, Rakki! So, so poika! älä liiku nyt!“ tuiskaili Antti viidakossa sillä välin kun Pekka ketterää kuin orava surtyi oksalta oksalle niin että hongan runko tuli hänen ja karhun välille. Nyt hän tarkasteli että pii ja ruuti pyssyn vänkipannussa olivat hyvässä kunnossa, pyssy nojattiin hongan runkoa vastaan jamalla kun sihti seurasi kaikkia karhun liikkeitä, kunnes se tuli hirven haaskan jätteille. Varmaan jokin oli herättänyt karhun huomion, sillä se nousi puoleksi pystyyn takajaloilleen ja vainusi epäluuloisesti sinne päin mustä pojat olivat tulleet Pekka joka näki kaikkityyni, uskalsi tuskin hengittääkään. Tyhmää olisi ollut enää viivytellä. Tähdäten karhun lapaan laukasi hän pyssynsä.

Kauhea karjunta seurasi heti pyssyn pamausta ja samassa silmänräpäyksessä Rakki ankarasti haukkuen törmäsi karhua ahdistamaan. Hämmästyneenä jymähtävästä paukauksesta, haavasta ja koiran rähisevästä hyökkäyksestä karhu turhaan kaheli minua vihollistaan, mutta tuolla viidakossa kuului paukahdus ja heti sen jälkeen kohosi maasta pieni sinertävä savu. Hirveästi karjuen syöksi karhu sinne päin ja Pekka huusi: „nouse pian kuuseen, Antti, joutuun, joutuun, se tulee päällesi!“ — „Antaapa tulla vaan“, vastasi Antti, ja kun Pekka oli ehtinyt kääntyä oksallaan, näki hän Antin kuusessa yhtä korkealla kuin hän itsekin oli. Karhu, joka ei löytänyt vihollistaan, jatkoi juoksuaan metsään ja ylämäkeen harjulle päin koiran ärhäkästi ahdistaessa ja nyt metsästäjät laskeusivat joutuisasti maahan jälleen.

Kun he tapasivat toisensa, olivat he kumpikin hengästyksissä ja kiihkeitä. Antti harmitteli pyssyänsä, joka oli hänet pettänyt ja Pekka ei ollut vähemmin harmissaan. „Nientäkäämme karhun jälkeen“ sanoi hän, samalla ladaten pyssyänsä, „älkäämmekä enää erotko. Nyt sinun pitää ampua ensiksi, jos pyssy vielä kerran pettäisi, ja nyt eteenpäin!“ Ja eteenpäin sitä mentiin, yli kivien ja kantojen, mäkien ja nevojen ja yhä lähemmäksi he tulivat karhua ja koiraa kunnes he olivat niin lähellä, että heidän täytyi astua hiljaa, jotta heidän sykkivät sydämmensä rauhoittuisivat. Vähän aikaa ei karhu ollut liikkunut ollenkaan eteenpäin vaan ollut yhdessä

kohden ja koiran haukunta oli käynyt kovemmaksi ja harvemmaksi. Selvää oli, että karhu pian olisi näkyvissä. Pysyt valmiina hiipivät metsästäjät eteenpäin hiljaa henkeänsäkään vetämättä kunnes äkkiä saivat nähdä karhun maassa makaavan kallion juurella aukealla paikalla. Antti laittausi ampumaan, mutta Pekka kuiskasi: „maltappas, se on kuollut!“ Niin olikin. Poikain ilo ei ollut vähäinen ja Pekka sanoi tyytyväisenä: „minä tunsin sen jo luonnossani, että herra Erikin pyssy oli sattunut oikein: ja katsoppas, juuri tuohon, johon minä tahtoisin, on luoti sattunut!“

„Niin, jos minun pyssyni olisi lauennut“, virkkoi Antti, „niin ei meidän olisi tarvinnut juosta tätä puolta tuntia. Niin totta kun tässä seison, olisi luotini halaissut karhun kallon. Nyt meidän pitää kiiruhtaa kotimaan siltä turkki ja sitte palatkaamme yöpaikallemme“

Karhun nylkeminen ja awaaminen ei ole niinkään pian tehty. Oli sentähden jo hämärä kun pojat mukanansa nahka ja kappale karhun lihaa palasiwat sammuneen tulensa ääreen, johon he tyytyväisinä yöksi levittivät kaatuneen wihollisensa taljan muotoeksensa Kun he sitte olivat aamulla hakeneet sen werran karhun lihaa, minkä luulivat jaksavansa kantaa, ryhtyivät he sitä savustamaan ja kuivaamaan. Siihen meni monta päivää, joiden kuluessa he saivoin kuin koirakin runsaasti söivät karhun paistia.

Kelpo lailla warustettuina karhun lihalla jatkoivat he matkaansa länteen päin toivossa saavansa pian tavata ystävällisiä ihmisiä, joilta he woisivat waihettamalla saada karhunnahallansa jauhoja ja suoloja.

Jotenkin wäsyneinä tunsivat he itsensä onnellisiksi kun he kolmantena päivänä wiimeiseltä leiripaikalta lähdettyä tulivat jotenkin suurelle tielle ja pian sen jälkeen yksinäiseen taloon, joka oli tuon suuren wirran rannalla.

Etteivät he herättäisi levottomuutta, päättivät he panna poistavaransa ja että waan toinen heistä menisi katselemaan. Antti, joka oli wanhempi, suostui tähän, koska hän puhui ruotsia yhtä hyvin kuin Pekkakin, ja koira mukanansa hän meni taloon.

Kului toista tuntia ennenkun hän palasi takaisin ja ilmoitti tavanneensa hyväntahtoista wäkeä ja että talon asujamet olivat luvanneet pojille, että nämä saisivat olla rauhassa heidän luonansa.

Jauhoja ja suoloja he eivät kuitenkaan woineet saada, mutta muuan wanha ruotsalainen talonpoika oli luvannut seuraawana päivänä seurata heitä eräälleen paikkaan, josta hän warmaan tiesi saatawan kumpiakin, ja hän pitikin lupauksensa. Karhunnahalla pojat waihettivat sen werran ruokatawaraa kun jaksoivat kantaa. Kun he kyllyvät kuinka pitkä matka olisi Wermlantum ja Malmmuorelle, saivat he sen wastaufen, että olisi paras seurata wirran

wartta. Se oli Daalin-wirta, jota he tähän asti olivat seuranneet ja nyt he enää kerran kuulivat sen ninen. Pohjoisempana he tapaisivat asuttuja seutuja, jossa woisivat saada tarkempia tietoja matkasta.

Kun pojat fyselivät, oliko muita suomalaisia ollut näkyvissä tällä seudulla, wastattiin, että sellaisia joskus sattui näkymään, mutta tänä wuonna ei ollut näkynyt ketään suomalaista.

Pojat jatkoivat tyytyväisinä matkaansa. Kaikialla missä he lepäsivät, kohdeltiin heitä ystävällisesti, waikka heidän pyssyjä joskus herättivät levottomuutta, koska tuli-aseet olivat harwinaiset tässä osassa maata.

4. Kansalaisia tavataan.

Moniaan wiikon kuluttua tapaamme pojat metsäseudulla. Kesäyöt olivat alkaneet pimetä ja päivät muuttua wileiksi. Wiimeisessä majatalossa oli heille sanottu, että heidän piti kulkea suoraan länteen päin halki metsien ja yli wuorten, niin tulisivat Wermlantiin ja jos heillä olisi hywä onni, niin löytäisivät ehkä jonkun torpan, missä saisivat tarkempia tietoja Malmiwuoresta.

Nämä wallinaiset neuwot saatuaan olivat nuorukaiset jälleen lähteneet loppumattomiin metsiin. He olivat hywällä tuulella ja hywissä woimissa, sillä jonkun aikaa oli heillä ollut myötäkäyminen. Metsissä wilisi luntuja ja kaikissa pienissäkin wesissä oli kaloja, joista puroissa olewat lohenmuikot olivat helpoimmat pyydystää. Kumminkin he kowasti ikäwöinät heimolaisiaan ja joka päwä he toiwoiwat tapaawansa omaan kansaansa kuuluwia ihmisiä.

Niin olivat he eräänä päwänä kulkeneet loiwasti kohoawaa mäkeä ylospäin, jonka kukkulalta he turhaan olivat odottaneet saawansa nähdä laajan näköalan, kun metsä äkkiä harweni ja he kuulivat lapsen äänen hädissään suomeksi huutawan: „Äuttakaa, auttakaa! jusi tulee!“ Pojat rientsivät sinne päin mitä iloisimmilla tunteilla ja tapasivat puolikaswuisen tytön ja wiisiwuotiaan pojan, jotka olivat kiiwenneet kiwelle ja Kalle oli heidän wieressään. Lapset huusivat koiraa sudeksi ja olivat peljästyksissään. Kun pojat tulivat ja puhelivat heille, niin lapset rauhoittuiwat ja poikain kysyttyä selittivät lapset, että heidän kotimökkinsä oli ihan lähellä, ja lapset näyttivät sinne tien.

Äkkiä tuli esiin wiljahalmeelle mies, jolla oli pyssy ja kirwes. Se oli lasten isä, joka hätahuudon kuultuansa oli rientänyt awuksi.

Kun hän näki pojat ja lapſet, ſeiſattui hän katſellen heitä tarkaſtelewilla ſilmillä. Pojat hänelle heti muutamilla ſanoilla kertoiwat niiden he olliwat tulleet ſinne omaiſiaan etſimään ja kyſeliwät, eikö hän tiennyt oliko ketään ſiirtolaiſia ſaapunut paikkakunnalle. Wies ei ſinä keſänä ollut tawannut ketään naapuria, mutta lännempänä aſui paljon ſuomalaiſia; kenties he jotain tietäiſiwät olikö näillä mailla nähty ne, joita pojat kyſeliwät. „Woittehan tulla minun mukanani ja lewätä meillä. Täällä Pekanhuhdaſſa Taneli Poſſalaſen luona ei paljo kuule ulkomaailmasta ja pitkä on matka naapuriin."

Taneli oli keski-ikäinen roteva ja harteva mies. Hän oli täänne wainouſa kanſſa aſettunut autiolle talolle, johon kuului ainoastaan wanha kaſkimaa. Sille oli annettu nimi Pekanhuhta erään ſuomalaiſen mukaan, jolla tässä oli ollut enſimmäinen halme, mutta joka oli ſen hylännyt. Wiiſitoista wuotta oli Taneli tässä aſunut, mutta wasta täinä wuonna hän oli woinut hankkia lehmän. Nyt hän eukkonſa kanſſa paraikaa puuhaſi navetan tekoa.

Tanelin waimo Liiſu wastaanotti pojat ystäwälliſesti ja kehoitti heitä jäämään kunnes he olwat kyllikſeen lewänneet. Illalla puhuttiin Yrjänästä, Matti-äidistä ja heidän ſeurastaan. Wanhukſet Pekanhuhdaſſa tuskin kuulwat, että mainitut wielä oliſiwat woineet ſinne ehtiä. Taneli oli Liiſuuſa kanſſa kulkenut jonaa tietä, eikä heillä ollut ſilloin lapſia. He tieſiwät miten pitkä aika oli heiltä kulunut täänne tullessa ja ehdottiwat pojille, että nämä ſeiſattuiſiwat jonkun aikaa heitä auttamaan navetan teoſſa ja wiljan korjuuſſa, jonka pitäiſi nyt heti alkaa. Sillä wälin kun ruis kuiwaiſi, woiſiwat he Tanelin kanſſa kulkea ympärillä olewiin ſuomalaismökkeihin kuuluſtelemaan omaiſiaan ja jättämään ſanaa, että pojat oleskeliwat Pekanhuhdaſſa. Pojat päättiwät ſuoſtua Taneliukon tarjoukſeen ja ſamalla hetkin oliſwat yhtyneet talonwäkeen

Ruis oli jo puitu, ſato oli tullut runſaaſti ja talwea wastaanotettiin tyynellä luottamukſella kun lehmäkin oli ſaanut ſuojan. Taneli oli kulkenut peninkulmain matkat ylen ympäri ja joka haaralle oli laajalti lewitetty terweiſiä ja ſanomia miſſä pojat oleskeliwat. He olliwat kuitenkin jo ruwenneet ikäwöimään metſässä kulkuelämääuſä ja alkoiwat puhua lähdöstään itään päin mahdolliſesti kohdatakſeen wanhempanſa.

Taneli ei hywäkſynyt ſitä tuumaa, koska ſe oli hänen mieleſtään kowin epäwarma. Hän kehoitti poikia metſäſtelemään ſillä paikkakunnalla hankkiakſenſa itſelleen talwen waroja ſekä metſäneläwäin nahkoja waatteikſi. Hän oliſi itſe halukkaasti tullut heidän mukaanſa, mutta hänellä ei ollut ruutia, ei lyijyä eikä ſuoloja, jonka tähden hänen täytyi lähteä Malmiwuorelle päin (= äsken perustettu Filipſtad) ſellaiſia tarpeita hankkimaan. Liiſu-äiti, joka oli kuullut pak-

nan, arveli että Taneli warmaan woisi saada lainata ruutia ja lyijyä pojilta, jotka olivat mainnneet, että heillä oli liikenemään asti. Liisu aikoi itse mennä Sundsjösjä asuwan suomalaisen luo suoloja waihettamaan niillä eläinten nahoilla, joita heillä oli wielä wiime talwesta asti, sillä kun kaikki kolme kulkisivat samassa seurassa, niin he kaketi onnistuisivat saamaan jonkun hirwen tapetuksi. Pikkupojan hän aikoi ottaa mukaansa ja tyttö kyllä tulisi yksin toimeen kotona lehmää ruokkimassa. Heinää oli tarpeeksi asti eikä tarwinnut lehmää laskea ulos

Wähän arwelun jälkeen Liisun ehdotus hywäksyttiin. Käsineet ja ruusta otettiin sisälle tupaan ja wuorotellen jauhettiin jauhoja kaikkien yhteiseksi tarpeeksi. Pari päiwää sen jälkeen metsästäjät lähtiwät liikkeelle. He lähtiwät itään päin. „Nyt menemme Mustalle joelle“, sanoi Taneli, „siellä löydämme hirwiä ja muuta metsäniistaa sekä lohenmuloja Siellä on minulla myöskin loukkuja korjattawina, sillä majawannahat kyllä menewät kaupaksi; niitä esiwallan miehet hywin haluawat. Ja nyt pojat, astutaan hiljaa: lintuja emme tänään huoli ampua, waan kuljemme neuwojen reunoja myöten etsien jälkiä. Ohoh!“ sanoi hän, „tuossa on jo yksi. Mestämmen nakyy tästä kulkeneen pari päiwää sitte; antaapa Rakin nuuskia jälkiä!“

Pekka wei koiran karhun jälille, mutta koira ei niistä pitämyt lukua, kun ne olivat liian wanhat. „Kyllläpähän niitä tawataan wielä tuonnempanakin“, ennusteli Taneli, mutta ennenkun tämä tapahtui olivat he tulleet sellaiselle paikalle metsässä, missä hirwet olivat kauwan oleskelleet ja maa oli täynnä jälkiä. Jo näytti Rakki innostuwan ja elostuwan. „Laskemmeko sen irti?“ kysyi Pekka. „Ei huolita laskea, aika on jo niin myohäinen ja muä tahtoisin katsoa, menewätkö jäljet alas laaksoon ja sitten wirtaa myöten. Meidän pitää kiiruhtaman saadaksemme tämä seikka selwille, jotta sitte tietäisimme, mitenkä huomenna on aljettawa“

Niin lähtiwät metsämiehet liikkeelle kulkien toinen toisensa perässä ja oli heidän kulkunsa wetelehtiwä ja äänetön, joka on omituista suomalaisilla, sillä askeleiden kapseen tekee pehmeä, kosteа tuohikenkä kuulumattomaksi ja sellaista käyttäwät suomalaiset yleisesti niin kauwan kuin maa on lumeton. Nuriuko läheni jo puiden latwoja, kun he saapuiwat wirralle.

Kun he olivat hieman hengähtäneet sopiwat he niin, että Antti koirineen jäisi paikalle ja walmistaisi yöpymispaikan. Pekan piti lähteä wirtaa ylöspäin ja Tanelin alaspäin tutkimaan oliko hirwillä tiensä sen yli, sillä sellaisiin paikkoihin pantaisiin wartiot seuraawana aamuna, jolloin koira laskettaisiin irti ajamaan eläimiä metsästäjän luo.

Kukin halusi saada tehtävänsä kunnollisesti toimitetuksi. Antin nuotiotuli paloi kirkkaasti, kun vakoilevat metsämiehet melkein samaan aikaan saapuivat höpynrispaikalle. Pekka oli tavahmut pienen parven sarvaita, kun ne tulivat viran rannalle juomaan, ja yhden niistä hän toi mukanaan. Sarvaan nähtyänsä hänen kumppaninsa vetivät suunsa tyytyväisyen hymyyn ja Taneli lupasi siitä keittää keiton, jonka vertaista pojat eivät ennen olleet maistaneet. Pekka kertoi nähneensä kaksi paikkaa, mistä hirvillä oli kulkupaikkansa virran poikki ja monta majavain poikkijuoksua puuta. „Minä olin varma, että saisit sen nähdä“, virkkoi Taneli, „sillä ei ole kun tunnin matka täältä niiden pesien luo ja sinne lähdemme sitte. Olen minäkin nähnyt useat hirvien jäljet ja tiet. Yksi parvi on tullut idästäpäin ja se on takanamme, mutta minä olen nähnyt myöskin paikan mistä naaraskarhu on kulkenut kahden pennun kanssa, jotka ovat enemmän kuin puoden vanhat. Ne ovat toisella puolella jokea ja toivonpa, että jonakuna päivänä joudumme niiden kimppuun. Nyt pojat, sarvaan nylkemiseen, kyllä minä keitosta pidän huolen.“

Tuntia myöhemmin istuivat metsästäjät keittovalkean ääressä juttelemassa sillä välin kun pata oli tulella. Antti ihmetteli minkähänmäköinen majava mahtoi olla ja kuinka majavat voivat huoneita rakentaa. Pekka kertoi sitä asiasta niinkuin hän oli isältään kuullut ja olipa hän kerran itse nähnyt erään rappiolle joutuneen majavanpesän. Majavat olivat noidan nimittamia petollisia orjia, jotka yöt metsissä asuivat joissa ja puroissa, ja olivat siltä ajalta, jolloin ne olivat olleet ihmisiä, vieneet sinne mukanansa taidon rakentaa taloja, vaikei heillä ollut puitten kaatamiseen muita aseita kuin hampaat. Ne pysyvät aina yhdessä parvessa ja pitivät vahtia toistensa turvallisuudesta eivätkä tehneet ihmisille mitään pahaa.

Pojat kehuivat sarvaankeittoa ja heidän arvostelunsa yhtyi häntäänsä heiluttamalla ja pichtaroimalla myöskin Ratti, joka oli saanut sijukset osakseen. Tyytyväisyys ja hyvinvointi vallitsi pienessä metsämiesten seurassa; oltiin iloisia ja toivottiin onnea metsäkäymisiä.

Kun seura sen jälkeisenä aamuna lähti liikkeelle, oli metsästyssuunnitelma jo valmis. Poikain piti olla vahdissa edellisenä päivänä löydetyillä hirvien kulkupaikoilla ja Tanelin piti kiertämän hirvet ja laskea koira niitä ajamaan. Hirvet varmaan joko asettuisivat yhdessä kohdin koiraa vastaan puolustautumaan tai myöskin lähtisivät pakoon. Edellisessä tapauksessa Taneli hiipisi niitä lähelle ja ampuisi minkä saisi ammutuksi. Jälkimäisessä tapauksessa toivottiin, että hirvet kulkisivat tuttuja teitänsä ja silloin sääsi toinen

pojista ampua. Tuuma oli kyllä hyvä ja todisti, että Taneli tunsi hirvien tavat.

Tämän päätöksen tehtyä erottiin. Pojat menivät paikoillensa ja Taneli jäi sille paikalle missä hän oli kunnes hän arvasi porkain jo ehtineen hirvien polulle

Kun aika oli tullut lähti Taneli, koira mukanansa, sinne päin mistä he olivat tulleet, etsien hirviä nevoilta, notkoista ja mäentöyräiltä löytämättä tuoretta jälkeäkään monen tunnin kuluessa, kunnes viimein koira äkkiä osoitti vainuavansa hirviä. Se kiskoi taluttajaansa, heilutti häntäänsä ja katseli Taneliin vilkkailla silmäyksillä. Koiran osoittamat merkit olivat helpot ymmärtää, jonka vuoksi se laskettiin irti ja Taneli jeisattui kuuntelemaan mitä nyt piti tapahtuman.

Kauvan hänen ei tarvinnut odottaa, sillä pian kuului koiran voimakas ja karkea-ääninen haukunta lähimmältä mäen kukkulalta. Sen taisi kuulla, että hirvet olivat parkoillaan ja puolustautuivat, ja reippaasti ja äänettömästi rientsi Taneli sinne. Hän näki hirviparven, joka jeisoi kummastuneena katsoa ällistellen koiraa, joka innokkaasti kierteli parvea.

Viimein loppui kärsivällisyys vanhalta koirashirveltä, joka näkyi päättäneen ajaa pois tuon pahaa meteliä pitävän koiran. Se kulki eteenpäin, hakkasi maata etukavioillaan jelvästi aikoen musertaaa vastustajansa; mutta koira oli wikkelä ja wältti hirven iskut. Yhä kiihkeämmäksi tuli taistelu kunnes jen keskeytti Tanelin pyssyn pamaus. Tuli hetkiseksi äänettömyys: ei kuulunut muuta kuin pakenevien hirvien töminä.

Vanha koirashirvi jeisoi hiljaa kuulostellen ja iläänkuin miettien mikä tällainen keskeytys oli äänettomässä ja hiljaisessa salossa; mutta pian se rupesi wärisemään, werta walui lavasta ja pitkin kylkeä; se nosti päänsä pystyyn katsoen muita hirviä ja lähti pikaisesti samalle suunnalle kuin nekin olivat juosseet. Nyt kuului koiran haukunta kukkuiselta kun se lähti hirveä ajamaan takaa ja Taneli nousi piilostaan kaatuneen hongan takaa ja katseli antiota paikkaa.

Tanelikin oli kummastuneen ja miettiväisen näköinen jeisoessaan innokkaasti ladaten pyssyään ja meni sitte sille paikalle missä hirvi oli jeisonut kun hän ampui. Tyytyväinen hymy tuli hänen ahawoittuneisiin kasvoihinsa kun hän pyyhkäsi pitkän hartioille riippuwan tukkansa silmiltään ja itsekseen sopersi: „werta on maassa, werta pensaissa! Nyt se on taas jeisattunut; Kaki kuulun sitä pidättävän.“ Ja sitte hän lähti taas juosta harppaamaan pitkillä woimakkailla hyppäyksillä.

Niin oli kuin Taneli oli sanonutkin. Hirvi oli jeisattunut: Pää roikkui maata kohti, ruumis wäristi ja muutoin uhkaawat silmät

olivat liikkumatta. Se ei edes yritellyt puolustautua turpaansa kiinni kärkkyvää koiraa vastaan. Salomaan jättiläiseläin tunsi nyt kohdanneensa oman voittajansa ja että sen hetki nyt oli tullut ja pian viidakossa raikahtelevat oksat ilmoittivat, että hirvi oli kaatunut. Pari kertaa purtuaan hirveä kinttuun vaikeni koirakin.

Tummaihoinen suomalainen seisoi nyt hiljaa katsellen saalistaan. Hän ajatteli ilolla, minkä arvoinen tämä saalis oli hänelle ja torpassa oleville ja hänen suustaan pääsi harras sana: „Jumalan kiitos!“

Näistä iloisista mietteistään hän heräsi kuullessaan kaukaisen pyssyn pamauksen. Se kuului alhaalta virran varrelta: Pekanlin pyssy oli sanonut sanottavansa. Mitä se sana ilmoitti? Ilsuttaisiko hän koiran pakenevia hirviä takaa ajamaan? Ei! Hän sen sijaan kytki koiran kiinni hirven säären ja meni sitte mäen kukkulalle, jossa hän kädet suun ympärillä päästi pitkän kimeästi vihlaisevan vihellyksen. Hänelle kuului vastauksekst heikko vihellys ja tyytyväisenä siihen hän palasi hirven luo, ansasi sen ruumiin, jolloin Rakki sai runsaan osansa sen sisuksista. Hän ryhtyi nyt hirveä nylkemään, mutta huomasi pian tarvitsevansa apua raskaan hirven kääntämisessä. Vielä kerran hän nousi kummulle, ja päästi vihellyksen. Nyt hän sai vastauksen kahdelta eri taholta: toinen vihellys näytti kuuluvan kyllä läheltä, mutta toinen läheltä sitä paikkaa missä Pekka oli ampunut.

Tämä merkitsi jotain. Olikohan Pekka ampunut hirven vai pyysikö hän apua? Mikä nyt oli tehtävä? Odottaako Antin tuloa ja neuvotella hänen kanssaan? Niin, se oli parasta. Hyvän ajan kuluttua tuli Antti. Hän tuli juosten ja näytti kalpealta ja kuhutetulta. Heti kun hän oli tullut perille, sanoi hän hengästyneenä: „Tulkaa, Tancli, lähdetään kiirunsti! Minä kohtasin karhun poikineusa, laskekaamme Rakki niitä ajamaan.“

„Onko pitkäkin matka sinne, missä sinä ne näit?“ — „Onhan noin puolen tunnin matka.“ — „Vai niin, puolen tunnin matka tänne, toinen matka takaisin! Ei se neuvo kelpaa, Antti. Ne ovat päässeet liian pitkälle meidän edellemme, ovat kuulleet pyssyn laukauksct ja nähneet sinut. Emme nutä nyt tavoita enää, mutta hylläpä ne wielä nitistämmme; luota minun sanaani, Antti ja tuleppas katsomaan mitä mulla on.“ Nähdessään ammutun hirven ihastui Antti-iloisti. „No onpas sitä aika kolikkä; katsokaas waan! Yksitoista haaraa toisessa ja kaksitoista toisessa sarvessa, ja niin on lihava kuin porsas! Noh, Rakki, ei meillä nyt ole ruuan puutetta!“

„Hakkaappas Antti meille pari kaukia, kun sulla on kirves, ja auta minua sitte nahan nylkemisessä ja lihan paloittelemisessa. Meidän täytyy kiiruhtaa, sillä Pekka on myöskin ampunut ja on

onniſtunut joko tappaa jonkin elävän tai hän tahtoo apua, ſillä muutoin hän oliſi nyt täällä."

„Ohoh, wai on Pekkakin ampunut? No ſitte on ſaaliimme wielä ſuurempi, ſillä herra Eerikin pyſſy ei koskaan petä. Ruoleman je ilmoittaa kun je pamahtaa ja Pekka on pyſſynt peräſſä kiinni, olkaa ſiitä warma. Jospa edes oliſin ehtinyt ampua karhuja! Mutta kyllä minä juoksin ja juoksinwatpa karhutkin. Metſä oli tiheää. Ajatelkaas jos meillä oliſi wielä karhun läskiäkin; oliſipa je hauskaa, ja kun ſitte wielä oliſi äiti ja iſä ja Heikki täällä näillä metſämailla, joſſa on näin runſaasti metſänriiſtaa! Jahka he tulevat, niin ſaattepa nähdä ſellaiſet miehet, jotka johonkin kelpaavat metſäſſä!" — „No, tartuppas nyt kiinni, niin käännämme otuksemme wielä kerran ja ſaamme nahan irti! Dohoi, kas noin! Nosta nyt kirves ylös rintalinta myöten ja iske wankasti, kas niin!"

Pari tuntia myöhemmin oli hirwi paloiteltu ja lihat ripustetut läheisten honkain oksille, nahka pingoitettu parin yhteen tarwutetun nuoren näreen wälille ja reippaat metſämiehemme matkalla Pekan luo.

He tapaſiwat hänet Mustanjoen rannalla nylkemässä kolmen tai neljän wuoden wanhaa naarashirweä. Hän näytti olewan hywin iloiſſaan ſaaliistanſa ja ihastui wielä enemmän kun kumppanit hänelle kertoiwat oman metſästyksensä hywän menestymiſen. Kun Antti kertoi tawanneensa karhut, innostui hän ſuuresti ja oliſi tahtonut ſamoin tuin Anttikin heti päästä niiden kimppuun, mutta kun Tancli oli Pekallekin ilmoittanut ajatuksensa tästä aſiasta, niin tämä antoi perää ja ſitte yhtiſſä neuwoin autettiin toiſiaan Pekan hirweä paloitellessa ja lihoja ylös ripustaessa.

Niin oli päiwä päättynyt. Metſämiehet olimat palanneet edelliſelle yöpymäpaikalleen, joſſa taas ryhdyttiin ſarwaan keittoa myömään ſellaiſella ruokahalulla, joka metſämiehillä on koko päiwän paaſtottuaan.

„Syökää lujasti, pojat, ſillä huomenna on meillä raskas työ tehtawänä!" — „Mitä ſillom teemme, Tancli? Tottakai me lähdemme karhuja takaa ajamaan, ſillä eihän meillä warſin kiire liene hirwenlihoja kantaa kotiin."

„Emme huomenna tee kumpaakaan. Kuulkaapas nyt! Karhut meidän täytyy ſaada, mutta kuluttamatta aikaa takaa-ajamiſeen, joka on epäwarma. Huomenna rakennamme karhun pyydyksen ja niiden päiwien kuluessa, jolloin kammamme hirwenlihat kotiin, toiwon minä että karhut palajawat takaiſin näille ſeuduille ja menewät meidän pyydyksemme."

„Sepä oli hywin tuumittu", wirkkoi Antti. „Tuleepa hauska nähdä karhut pyydyksessä, wai kuinka, Pekka?" — „Kyllä waan

jos ne saamme, muutoin en aijo niitä kuitenkaan laskea menemään. Kyvinhän meitä onnisti karhunjahti viime kerrallakin, eikä Rakki wähällä jätä ajoa kesken." — „Nukkukaa pois pojat nyt", sanoi Tancli: „hywää yötä waan!"

---

5. Pekan seikkailu karhunjahdilla. Majavan pyynti.

Seuraawana päiwänä suomalaiset puuhasiwat karhun loukun tekemistä. Tancli oli walinnut sellaisen paikan, missä kaswoi neljä nuorta kyllikki paksua puuta. Niiden läheisyyteen hän paksuista pölkyistä teki Antin kanssa neliskulmaisen loukun kannen. Sen nurkaan kun pölkyt walmistuiwat kantoi Pekka ne puiden luo, jossa ne liitettiin toisiinsa ja sillä wälin hän wäänsi maasta irti kiwiä, jotka hän kantoi sinne. Kun kaikki pölkyt olimat walmit ja kuljetetut paikoilleen, liitettiin ne toisiinsa ja kiristettiin nauloilla ja pienoilla yhteen, ja sitte nostettiin niiden päälle joukko kiwiä. Itse loukku kannatti kautta parin kynärän korkeudella maasta ja sinne wietiin tuota pikaa tehdyllä paarilla molempien hirwien sisukset, jotka witsoilla sidottiin pyydyksen kiinni. Kaikki jäljet häwitettiin, ettei mistään näkyisi, että siellä oli ollut ihmisiä työssä ja wiimeksi peitettiin loukun kansi ja kuwet hawunpuiden oksilla.

Karhunpyydys oli walmis ja kaikki oli jälwillä sitte kun Tancli oli ripustanut kappaleen hirwen lihaa läheiseen puuhun. Sen hän pojille ilmoitti tekewänsä sen wuoksi, että karhut pitemmän matkan päästä tuntisiwat hajun ja tulisiwat houkuttelluiksi loukun luo. „Saattepa nähdä, että ne owat meillä muutaman päiwän kuluttua."

Sitte he tekiwät itselleen taaltoja hirwen lihoista ja palasiwat kotiin. Ainoastaan tyttö oli kotona. Hän oli hywillään miesten kotiin tulosta koska hän edellisenä päiwänä oli nähnyt karhun, joka oli istuskellut halmeessa päiwää paistattamassa. — „Se tietää, että meillä on lehmä", wirkkoi Tancli, „ja nyt on se aika, jolloin karhu syö paljon. Pojat, meidän täytyy nostaa enemmän kiwiä naweran katolle, sillä mahdollista on, että se kokee päästä sieltä kautta lehmää wiemään; mutta sinua se ei kykene repimään."

Päätettiin, että Pekan piti jäädä kotiin sillä ajalla, jolloin toiset kantoiwat jälellä olewat hirwen lihat kotiin. Jos karhu tuliki, niin piti Pekan koettaa saada se ammutuksi. Pekka oli kyllä tähän tuumaan ihastunut, mutta eipä tullutkaan sinä päiwänä karhua. Sen sijaan Liisu muori ja pikku poika palasiwat kotiin. He olimat

saaneet juoloja sekä ruutia ja hijyä. Mutta Sundsjön ylpeä isäntä oli lähettänyt Taneliille sellaiset terveiset, että jos Taneli uskaltaisi metsästää Rämmen-järvien länsipuolella, niin hän saisi odottaa Pitkän Riston ja tämän poikain siellä käyntiä, joka metkutsisi tuolemaa ja hävitystä. *)

Kun Liisu Tanelin kotiin tultua hänelle wei periille nämä terweiset, sanoi hän olewansa warma siitä, että Sundsjön suomalainen hyllä pitäisi uhkauksensa. Pojille hän sanoi, että he metsästäessään kulkisiwat niinkuin tähänkin asti itäisissä metsissä. Sillä puolen he kyllä mahdollisesti tapaisiwat taalalaisia, jotka woisiwat olla tukalia naapuria, mutta Sundsjön suomalainen olisi wielä tukalampi. Taalalaiset tyytyisiwät siihen, että ottaisiwat suomalaiselta hänen saaliinsa, jos nim. kykeniwät, mutta Sundsjön suomalainen riistäisi hengen.

Liisu oli warsin iloissaan miesten metsästyssaaliista, kehui poikia ja lupasi parsia ja korjata heidän waatteitaan. Mutta nyt piti kaikkien olla awullisina lihan talteen hankkimisessa, ja sen wuoksi se nyt hätimmiten suolattiin ja sawustettiin sitte tuwassa.

Wiikkoa myöhemmin metsämiehemme läksiwät uudelle retkelle. Ensin heidän piti käydä katsomassa karhunpyydystänsä ja sitte tehdä majawan pyydyksiä. Liisu pyysi, etteiwät he wiipyisi warsin kauwan, mutta siihen ei Taneli wastannut mitään. Miehet lähtiwät nyt karhunpyydyksen päin. Sen läheisyydessä he näkiwät hirwien jälkiä ja sillä wälin kuin Taneli ja Antti tarkasteliwat niitä, kulki Pekka eteenpäin. Tultuaan karhunpyydyksen läheisyyteen kuuli hän, että jotakin siellä liikkui. Pian huomasi hän, että pyydys oli lauennut ja että karhunpenikka oli kiimi toisesta takakäpälästään, jota se kiskoi ja reutoi irti. Heti Pekka ampui sillä seurauksella, että karhunpentu kuoli; mutta samassa hän kuuli koiran karjunnisen ja tuossa tuokiossa syöksi naaraskarhu pitkillä loikauksilla suoraan hänen päällensä ja paiskasi hänet kumoon. Hän tunsi miten karhun hampaat painuiwat hänen wasempaan käsiwarteensa ja sen jälkeen hänen reiteensä. Samalla kuuli hän kaksi pyssynlaukausta ja Ratun haukkumisen ja tunsi heti sen jälkeen hirweän painon päällänsä. Enemmästä hän ei tiennyt ennenkun hän loysi itsensä makaamasta wawuilla katetulla paarilla ja Antti kyyneleet silmissä seisoi kumartuneena hänen yllensä. „Ole hiljaa Pekka", wirkkoi hän, „karhu

---

*) Tästä suomalaisesta sanoo Fernow (siw. 642): „Pitkä Risto Sundsjösta kuli wuoden 1666 warhella pohjoisten wuorikuntien metsiin, mukanansa kaiki omaisuutensa, kirwes ja pyssy, mutta kohtasi eräänä aamuna yksinäisen hirwen, joista hän sai wiisi ammutuksi ja sillä hän alkoi taloutensa. Tarinoissa mainitaan tämä mies uhkamieliseksi, kostonhimoiseksi ja rikkaaksi, waikka ruotsalaiset kerran polttiwat hänen asuntonsa; mutta kuitenkin tuomitsi oikeuden Ristolle puolelle ja ruotsalaiset tuomittiin rakentamaan talo uudestaan.

pureskeli sinua ja sinä olet wuotanut paljon werta. Ole nyt hiljaa waan, sanon minä! Kaikki karhut owat tapetut, Jumalan kiitos! Ei meitä mikään waara uhkaa. Ole nyt waan hiljaa, sanon wieläkin", ja märillä sammalilla hän pyyhki Pekan kaswoja ja päätä, josta wuoti wähän werta. „Kuinka sinun laitasi nyt on?" — „Enpä tiedä, tuntuu niin kummalliselta; käteeni koskee kipeästi." — „Älä siitä huoli, kyllä se pian paranee. Wastedes kyllä ryhdymme karhuihin käsiksi. Hoi Taneli! Pekka on herännyt; tulkaa tänne."

Taneli tuli heti heidän luokseen. „Kuinka sinun laitasi nyt on, Pekka? Onko sulla wilu?" — „On! Antakaa juodakseni." — „Antti, siirtäkäämme hänet lähemmäksi tulta." Niin he ottiwat paarin ja kantoiwat sen leimuawan nuotion ääreen ja hiljaa, warowaisesti siirrettiin Pekka hawupuiden oksista tehdylle wuoteelle, joka oli peitetty karhunnahalla. „Pysy nyt hiljaa!" wirkkoi Taneli, ja Antti ojensi Pekalle tuohilipun, joka oli wettä täynnä. Pian Pekka taas nukkui, towerien ja Rakin uskollisesti häntä wartioidessa.

Kun Taneli ja Antti myöhemmin illalla lihapata wälillänsä istuiwat kumpikin syöden kappaletta karhunlihaa, wirkkoi Taneli: „Olipa paha kun Pekka juoksi pois meidän seurastamme. Jos olisimme olleet kaikki yhdessä, niin ei olisi warmaankaan mitään onnettomuutta tapahtunut. Mutta naaraskarhu oli kuitenkin; se oli warmaan kuullut penikkansa kiljuwan ja riensi sitä auttamaan heti kun Pekka ampui ja silloin se näki hänet. Olipa onnekki, että saimme sen tapetuksi, muutoin olisi Pekan käynyt pahasti; mutta kyllä hän nyt jentään pian paranee. Minä menen nyt tänä yönä kotiin ja huomenna warhain olen täällä taas ja tuon Liisun mukanani; hän osaa hywin haawoja hoitaa. Hoida hywin Pekkaa; hywästi nyt!"

Sinä yönä ei Antti saanut ollenkaan rauhaa. Wälistä Pekka walitteli, mutta ei herännyt muutoin; ferran waan hän pyysi wettä ja nukkui taas sen jälkeen.

Auringon säteet tunkeutuiwat satawuotisten kuusten oksain wälitse, joiden juojaan metsämiehet oliwat wirittäneet nuotiowalkeansa; ilma lämpeni ja hyttyset tanssiwat nukkuwan Pekan ympärillä. Antti oli rauhallisempi, sillä hänen ystäwänsä ei enää waikeroinut waan nukkui hiljaa. Itse hän oli nuwuksissa ja waipumaisillaan unen waltaan, mutta silloin wiidakossa kuului ratinaa, puiden oksat taiwutettiin syrjään ja sinä nyt seisoiwat Taneli ja Liisu. Wirtanaan walui hiki kumpaisenkin kaswoilta. Liisun silmät etsiwät Pekkaa, mutta hänen kaswonsa kirkastuiwat heti. „Älä ole lewoton, Antti, ei tässä ole hätää käsissä", wirkkoi Liisu iloisesti. „Tässä on kiwun woidetta! Maitoa tässä", sanoi hän ja näytti tuohista purkkia; „rohtoa tässä", ja otti esille kuusen pihkasta ja hirwen raswasta tehtyä taikinan tapaista seosta. Sillä laastarilla kyllä

kävi paikkaaminen suomalaisen ihoa, nauroi Liisu. „Pois kaikki levottomuus! Antaa pojan nukkua rauhassa, ja nyt pata tulelle, sillä olemme tänne juosseet kilpaa hyönättä einettäkään.“

Olipa Jumalan wiljaa tarpeeksi asti ciliseltä padassa ja raitista wettä läheisessä purossa. Sellaiset päiwät owat suomalaiselle makean leiwän päiwiä. Ja mieliala olikin mitä hilpein kun miehet Liisun awulla wirittiwät uudelleen karhunpyydyksen. He pakinoiwat ja iloittelivat hilpeästi toiwoen, että joku karhu entisten lisäksi joutuisi pyydykseen ennenkun se rupeaisi talwilewolle.

Kun he palasiwat tulen ääreen oli Pekka walweilla ja sanoi tykenewänsä jalkaisin kulkemaan torppaan. Hän antoi kernaasti Liisun katsoa haawojansa.

Ei kukaan häntä wastustanut, mutta kun Liisu oli pessyt haawat ja pannut niiden päälle laastarians, nukkui Pekka jälleen ja siirrettiin aiwan hiljaa paarille. „Häneltä on wuotanut enemmän werta kuin minä luulinkaan“, sanoi Liisu; „kantakaa häntä warowaisesti ja rientäkää, että pääsemme kotiin.“ Itse otti Liisu kantaakseen miesten pyssyt ja karhujen nahat lisäksi. Kotimatkallakin Pekka oli nukuksissa ja walitteli waan hiukan, waikka hyllä näkyi, että hän kärsi tuskia. Kotiin tultua järjestettiin parhaiten kipeän mukawuudeksi ja hän jätettiin Liisun hoitoon, jonka jälkeen miehet ryhtyiwät taas työhönsä metsässä. Kun karhujen lihat oli wietu kotiin, warustiwat he itsensä taas metsään lähtemään. Nyt oli matka majawia pyytämään. Taneli tiesi missä niitä oleskeli ja missä niillä oli pesänsä. Metsämiehet asettuiwat läheisyyteen ja alkoiwat pitkin wirran rantoja etsiä, missä majawat oliwat sinä wuonna kaataneet puita. Wiimein löysiwät metsämiehet sen paikan hywän matkan päässä ylempänä wirran warrella.

Puiden kaatamispaikka oli melkoisen leweässä laakson notkossa, joka wietti wirtaan päin ja jonka halki kulki wähäinen puro. Maa kaswoi täällä lehtimetsää, etupaassa haapoja ja pihlajia, mutta täynnä murrokkoa, louhikkoa, pensaita ja latwoja sellaisista puista, jotka majawat oliwat kaataneet jo aikoja sitte. Näiden elämien tawat tarkoin tuntewan Tanelin ei ollut waikea keksiä niitä polkuja, joita myöten majawat oliwat kuljettaneet rakennusaineensa ja kaataneet puita syödäkseen niiden kuoria. Waiwaloista ja aikaa kuluttawaa oli tunkeutua murrokon läwitse ja etsiä sellaiset paikat, joihin parhaiten sopi pyydyksiä asettaa.

Työn päätettyään wirkkoi Taneli: „täällä ei ole niin paljon majawia kuin kaksi wuotta sitte, kun olin täällä. Ne owat sen jälkeen jo muuttaneet, waikka on täällä ollut metsästäjiä. Koettakaamme kuitenkin asettaa wireelle minun entiset loukkuni ja sitte wartioida niitä öisin. Parin päiwän kuluttua on meillä täysikuu ja silloin näemme hywin ampua.“

Lakkaamatta tehtiin nyt työtä että saatiin pyydykset järjestykseen ja tätä tehdessään metsämiehet panivat kaiken älynsä liikkeelle, joka olikin tarpeen, sillä majava on viisas, epäluuloinen ja hyvin varovainen eläwä, jolla on tarkat aistit.

Kun pyydykset olivat walmiit, niin piti warrota oikeata aikaa. Pari yötä kului ilman että metsämiehet saivat nähdä yhtäkään eläwää. He päättivät silloin walwoa ja ampua, waikka Taneli piti sitä tapaa hätäkeinona sillä sellainen pyydystäminen säikytti ja teki levottomiksi majavat.

Tiheä ja tuuhea pajupensas walittiin sopeliaaksi piilopaikaksi Antille. Pensas oli wirran reunalla, missä wesi laski tyyneen lammikkoon, jonka reunaan majawat olivat tehneet pesänsä. Siellä hänen piti wahtia nousiisiko joku majava matalaan wesiputoukseen. Tuosta koskesta hänen tuli ampua kuoliaaksi ja wähimmällä melulla siepata waltaansa eläwä ja sitte palata takaisin walkean luo. Taneli wahtasi tyynen weden alapuolella siellä olewassa wirrassa liikkuwia majawia.

Auringon-laskun aikana menivät metsästäjät paikoillensa. Pöpaikalla oli Aakki wahtina. Tuli oli wähennetty niin ettei mitään sawua nousut puunlatwojen yli; oli hiljaista tuossa salometsässä eikä mikään ilmoittanut yhmisen läsnäoloa. Auringo laski mailleen lännessä ja pohjoismaiden hämärä lewitti salaperäisen warjonsa tyynen majawain lammikon yli, jossa ei mikään muu ääni kuin weden lorina kiwien wälissä matalassa wesiputouksessa keskeyttänyt syysillan hiljaisuutta eikä huomattu mitään muuta liikuntoa kuin pienten wedenkuplain, joita wirta hiljaa kuljetti lammikkoon päin. Kuu nousi ja walaisi kalpealla walollaan niitä pieniä lainеita, joita wesiputous lähetti kimaltelemaan, katoamaan ja kuolemaan peilikirkkaassa lammikossa.

Kaikkea tätä Antti katseli sillä wälin kun hän oikein perisuomalaisen kärsiwällisyydellä oli hiljaa kosteassa pajupensaassa kihisewäin hyttyisten keskessä katsoa tuijottaen tyyntä wedenpintaa. Mikä häntä weti tällaiseen wainoloiseen elamään? Sekö huwi, mikä oli metsästyksestä? Tuskinpa. Kunniako? Eipä niinkään. Taisteluko toimeentulosta? Niin kyllä. Suomalaisen lapsen taistelu toimeentulosta alkaa samalla kun hänen elämänsäkin. Kun hän on päässyt nuorukaiseksi, niin taistelu on jo kehittynyt melkoisesti. Kas nyt kiiluwat hänen pienet tummat silmänsä: tuolla näkyy pieni laine, näkyy useampia ja wedestä sukeltaa ylös musta pää. Kaikki on hiljaa awan kuin yön hiljaisuus.

Se on wakoilija, joka tutki onko waaraa tarjolla. Ei, ei näy mitään waaraa! Se liikkuu, sitä ilmoittaa kimaltelewat ympyränmuotoiset lainеet. Kas tuossa näkyy useampia päitä ja useampia lainеita; ne liikkuwat ja lahestywät toisiaan. Pian katoawat weden

alle, toista sukeltaa ejään. Pienet rummut hyppähtävät ylös, etukäpälät ojennetaan ikäänkuin syleilyyn. Siinä on elämää, siinä on leikkiä, se on noiduttujen orjain aamu.

Leikkiä ei kestä kauvan: huolet puutteiden täyttämisestä hajoittavat lauman eri haaroille; perhe eroaa kukin omalle suunnalleen. Täytyy lähteä kunkin puolestaan etsimään toimeentuloaan, toinen lähtee pohjoiseen päin toinen etelään; mutta väkevä lähtee ylös koskea pauhinaa ja laineiden kuohua vastaan. Siellä hän tahtoo taistella, siellä hän saa vainuojensa palkan; mutta hän ei ole päässyt vesipyörteistän ennenkun hänet kohtaa tulinen säde, joka tuottaa kuoleman.

Viheriästä pajupensaasta se tuli. Se oli helppo: Antin luoti oli hyvin sattunut. Vakuja-majavan rummis putoili kiveltä kivelle kunnes suomalainen äänetönnä sen haki tyvenestä vedestä rannalla.

Antti oli työnsä tehnyt ja nukkui saaliinsa vieressä kun hänet aamunkoittessa herätti Taneli, jolla myöskin oli ollut hyvä onni. „Nouse ylös, nyt lähdemme pyydyksiä katsomaan ja panemme majavain rummut syötiksi karhuille ja sitte menemme kotiin.“

Metsämiehet veivät saaliina kotiin kolme majavan ja yhden näädänmahan. Viimeksi mainitun he olivat saaneet koiran avulla. Nahat olivat kallisarvoiset, mutta kenties kalliimmat vielä „lääkepussit“ eli majavanhaju-rauhaiset.

---

6. Elo Pekanhuhdassa. Ilveksenpyynti.

Liisu muori oli warsin iloissaan miesten metsänkäynnin onnellisesta menestymisestä, joka melkoisesti oli lisännyt perheen waroja. Pekka kykeni jo istumaan pitkät ajat yhdellä ja opetteli lapsia lukemaan kirjaimia ja sanoja, joita hän oli kirjoittanut tuohipalaisiin, sillä kirjaa ei mökissä ollut. Kaikki ihmettelivät Pekan lukutaitoa sillä hän yksin osasi lukea. Liisu jauheskeli käsikivellä päiväkaudet. Taneli ja Antti walmistelivat linnunpyydyksiä, sillä nyt oli syyspäiwäntasaus, lintujen pyyntiaika oli lähellä ja ilma sateinen niin että oleskeltiin sisällä. Orsilla katossa riippui suuri joukko hirvenlihoja ja karhun niwusia, joita täällä sawustettiin. Pekanhuhdan torpassa näytti warallisuus wallitsewan.

Mutta tämä herätti huolta ja lewottomuutta: warallisuutta ei saanut näyttää kellekään, muutoin se herättäisi kateutta. Warat piti kätkettämän wieraiden silmiltä. Taneli sanoikin tarttuen kir-

weesseensä: „Tuleppas Antti mukaan!“ Ja sitte he tekivät tiheän petajän ohille pienen huoneentapaisen, joka peitettiin tarkoin ja sinne kannettiin sawustettu liha, joka täällä oli hywin kätketty kateellisten silmiltä eikä siihen päässyt pahantekeiset eläwät eikä tuli.

Suomalaiset puuhasiwat nyt muutaman päiwän kulussa pyydysten wirittämistä metsälammille, waan kun se oli tehty, niin he rupesiwat raiwaamaan peltoa ja siinä työssä Liisu muorikin oli innokkaasti ja woimakkaasti osallisena. Toinen neliöpyli toisensa jälkeen maata perattiin ja kiwet pantiin rauniothin. Pekanhuuhdassa edistyttiin, sillä toinen kimppu lintuja toisensa jälkeen saatiin satimista ja Liisu sanoi eräänä päiwänä: „nyt teidän täytyy lähteä kyläkuntaan myömään saaliimme ennenkun linnut pahenewat ja ompa niitä täysi kantamus teille kummallekin.“

Taneli ja Antti päättiwätkin lähteä käymään Malmiwuoren tienwilla. Kantaen taakkoja, joissa oli isojen eläinten taljoja, turkkieläinten nahkoja ja liinoja lähtiwät he eräänä päiwänä etelään päin kulkemaan kotona olewaisten toiwottaessa heille onnea matkalle. „Pitäkää nyt huolta, että saatte hywää waatetta paidoiksi ja muiksi waatteiksi pojille“, wirkkoi Liisu muori, „ja tulkaa pian takaisin!“ Antin kansa Pekka jutteli wähän eriscen ennenkun he erosiwat; se keskustelu koski sukulaisten kuulustelemista.

Antti lupasi, ettei hän säästäisi jalkawaiwojansa waan lupasi tiedustella joka talossa, jonka läheltä he kulkisiwat ohitse. Eikä niitä taloja monta ollutkaan, sillä Taneli kulki aina waan metsäteitä sanoen Antille, että se oli paras tehdä. Malmiwuoren luona he kyllä tapaisiwat niin paljon wäkeä kuin haluaisiwat. Jos Yrjänä jouksonensa olisi tullut, niin kyllä hän siellä olisi näyttäytynyt.

Miesten poissa ollessa aika kului hiljaista menoaan kaukaisessa suomalais-mökissä. Liisu ja lapset käwiwät kokemassa linnun pyydyksiä ja toiwat kotiin melkoiset joukot lintuja. Sillä wälin he työskentelimät uudispellolla. Pekka käweli jo kepin nojalla ja hänen parantumisensa edistyi edistymistään. Hän tahtoi mielellään lähteä kaymään kahumpyydyksellä, mutta sitä Liisu wastusti ja kului päiwä toisensa jälkeen kunnes näkyi kaksi miestä, jotka kantaen kumpikin raskasta taakkaa tulimat näkywiin halmeen reunalla.

Lapset päästiwät ilon äänen kun he tunsiwat Tanelin ja Antin. Matka oli onnistunut hywin ja toiwotut tawarat tuotiin kotiin. Matkamiehet olimat terweinä ja heillä oli paljon kerrottawaa. Yrjänästä heillä ei kuitenkaan ollut mitään tietoa; mutta he olimat saaneet kuulla, että talwen kuluessa oli työansiota saatawana wuorikaiwannoissa ja Herrhultissa. Siellä kului herttua rakennuttawan suuria rautatehtaita, joihin suomalaiset olisimat terwetulleita. Oli ilmestynyt asetus, että suomalaisten piti wähintäkin kerran kuukaudessa tuleman kirkolle; mutta Taneli arweli, että se asetus ei war-

maankaan foskenut Pekanhuuhdan asukkaita, jotka asuivat niin kaukana ja jen wuoksi hän ei wiikkanut mitään koko asetuksesta

Muutaman päivän kuluttua käytiin katsomassa karhun pyydystä. Se oli liikkumatta paikallaan: ei ollut mikään karhu sinne tullut. Sen wuoksi se pudotettiin maahan kun Taneli arweli, että nyt wuodenaika oli liian myöhäinen pitää sitä wireillä.

Poikain metsästykset, — sillä Pekkalin jo kykeni mukaan — rajoittuivat nyt lähin läheisimpään ympäristöön ja enimmästään nyt pyydettiin waan lintuja. Taneli teki työtä wiljelyksillään ja Liisu ompeli waatteita pojille.

Sitte tuli maahan ensimmäinen lumi. Pakkanen oli sitä ennen jäätänyt kaikki wedet ja koventanut kaikki wetelät suot ja nevat niin että niiden yli pääsi kulkemaan. „Nas nyt, pojat, pitää meidän lähteä metsälle“, wirkkoi Taneli nähdessään, että lunta oli yli koko maan. „Tänään warustamme itsemme, ja huomenna lähdemme liikkeelle.“ Suomalaisen pirtissä syntyi wilkas elämä ja puuha: pyssyt puhdisteltiin, luoteja walettiin, karkunkeihäs ja kirves teroitettiin. Liisu muori paisteli päiväkauden rieskoja, (pieniä leipäkakkuja) ja kontteihin pantiin lihakappaleita, suoloja ja jauhopusseja. Kaikki oli illalla walmista. Kakki sai paksun nahkaisen kaulanauhan, johon oli lyöty nauloja ja rautaisia piikkiä turwaksi susia wastaan jos sudet sitä ahdistaisiwat

Näin warustettuina lähtiwät metsämiehemme seuraawana päiwänä ulos metsälle. Nyt lähdettiin suurille metsämaille pohjoiseen päin. Sinä päiwänä metsämiehet eiwät löytäneet mitään suurempien eläwien jälkiä, mutta iltaa wasten kun he juuri oliwat rupeamaisillaan yötä wiettämään, löydettiin kolmen ilwesjen, emän ja kahden pennun jäljet. Sillä kertaa ei käynyt ryhtyminen mihinkään ajopuuhiin, waan he tekiwät yömwiettoa warten nuotiowalkean tawallisella tawalla. Monta tuntia ennen päiwän nousua herätti Taneli pojat ja oli jo kiskonut koko joukon pärreitä terwasista puista tulisoihtuja tehdäkseen. „Pojat, lähtekäämme nyt liikkeelle, sillä meidän pitää ennen päiwän tuloa kulkea se matka, minkä ilwekset owat yöllä kulkeneet, että woimme päiwällä ne tawoittaa.“ Pian pojat haukkasiwat aamiaista, jonka syötyä heti lähdettiin seuraamaan ilwesjen jälkiä. Niin kuljettiin yli räme itten ja kantaiden, yli kiwien ja kantojen, wuorien ja laaksojen kunnes tuli selwä päiwä. Silloin otuksset oliwat menneet erään pienen järwen poikki, jonka toisella puolella kohosi jyrkkä wuori ja sen rinteillä kaswoi lehtimetsää. „Syllä ne owat tuolla“, arweli Taneli; „tuolla lehtimetsässä on syllä jäniksiä; arwatenkin ne owat saaneet joukun jänön saaliksensa ja asettuneet sitte lewolle. Tehkää pojat pieni walkea ja paistakaa wähän karhunläskiä; minä menen tuonne järwen pohjoispäähän katsomaan olisiwatko ne menneet pois läntiseltä mäeltä itäpuolelleen.“

Pian leimusi walkea ja teroitettujen wartaiden kärjissä pojat paistoivat melkoiset kappaleet rasvaista karhun lihaa. Liisu muorin leipomat kakutkin lämmitettiin ja sitte he näkivät Tanelin tulevan takaisin.

„Siellä ne owat“, sanoi hän, „itäpuoleisella mäen rinteellä; jäljet owat wiime yölliset ja pensastossa järwen rannalla owat ilwekset saaneet jäniksen, jonka ne kaiwoiwat lumihankeen. Ne siis owat kyllästi eiwätkä ole kaukana täältä. Rientäkäämme nyt; päiwä on jo pitkälle kulunut.“ Metsästäjät kulkiwat joutuisasti järwen yli ja löysiwät jäniksen, jonka ilwes oli kaiwanut lumen alle rannalla. Se oli waan wähän wioitettu, jonka wuoksi he jen ottiwat saaliiksen.

Kun he olimat kulkeneet wähän matkaa, huomasiwat he, että ilwekset olimat lewänneet korkealla kiwellä, josta ne hitaasti olimat kulkeneet ylämäkeen wuorelle. Niwen luona Taneli pojille kehoittawasti myökkäsi päätään ja kuiskasi: „pian me ne saawutamme. Pekka, käy sinä edeltä, koira mukanasi, ja laske koira irti heti kun se rupee lewottomaksi.“

Nakki ryhtyi heti jahtiin ja kiskoi lujasti talutushihnaa, jonka wuoksi metsämiehet astuiwat wielä reippaammin. Pian koira näyttäytyi lewottomaksi ja alkoi winkua. „Laske se irti!“ sanoi Taneli aiwan kowalla äänellä, „nyt otukset owat juoksussa.“ Koira taiwoitti pian ilwekset ja alkoi nyt haukkua warsin kiwaasti. Ilwekset juoksiwat suoraan poispäin metsästäjistä ja nämä juoksiwat jäljessä seuraten koiran haukkumista.

Akkiä taukosi haukunta; mutta pian taas kuului koira haukkuwan korkealla äänellä hitaasti, melkein juhlallisesti.

„Rientäkää nyt pojat“, wirkkoi Taneli; „nyt owat otukset nousseet puuhun; pitäkää waralta, ettette niitä säikytä!“

Pian olimat metsämiehet innossaan saawuttaneet koiran. Se oli korkealla harjulla, jossa kaswoi wanhoja honkia. Metsämiesten tullessa se kierteli keskikokoista petäjää, winkui ja katseli ylös petäjän latwaan. Pekka, joka oli muutamia askelia muiden edellä, ymmärsi koiran tarkoituksen ja katseli ylös petäjän oksia kohti.

Sukkelaan nosti hän pyssynsä olkapäätään wastaan, sillä ilwes oli pitkänään hongan oksalla ja katsoa tuijotti alas koiraa. Silmänräpäyksen aikaa sen jälkeen laukesi pyssy ja ilwes putosi maahan. Se oli jo hengetönnä kun koira syöksi sen kimppuun. Nyt tuli Taneli Pekan luo ja sanoi hänelle wakaasti: „Muista, että wiet pois ja sidot kiinni koiran, ennenkuin ammut puusta ilwestä. Jos siinä on henkeä jäljellä, niin se wahingoittaa koiraasi ja sinun loppuu sillä kertaa metsänkäyntisi. Kuljaa pojat! Pidättäkää koiraa! Minä tahdon katsella mihin toiset otukset menewät.“ Ja sitte hän kulki ympäri sen paikan ja sanoi takaisin tullessaan: „Emä-ilwes

on mennyt itäänpäin, mutta toinen poika-ilves on nousjut johonkin puuhun täällä ympäristössä; etsitäämme."

Muutaman askeleen olivat metsästäjät vaan kulkeneet, niin tarkka-älyinen Pekka nosti kätensä ja osoitti myrskyn katkaisemaa puuta: siinä istui ilvesjenpoika. „Älkää wielä ampuko", kuiskasi Taneli, „mutta pitäkää waralta, minä koetan sitä wiskata keihäällä. Jos se onnistuu, niin säästämme yhden laukauksen; mutta tähdätkää peroa; jos keihäs ei satu, niin ampukaa!"

Samalla hän hiipi lähemmäksi puuta, johon otus oli nousjut ja kun se osoitti rauhattomuutta, niin lennätti hän keihään oitis.

Taneli onnistui: keihäs lävisti ilveksen. Sitkähenkisenä, kuin ilveset aina, koki se pyytellä kiinni puusta, mutta putosi pian maahan, jossa metsämiehet sen ilolla ʻanastivat itselleen. „Ja nyt, pojat, eteenpäin, emä-ilvestä ajamaan! Seuratkaa koiraa; minä otan pennut ja tulen jäljessä."

Hei Rakki! Ujuus! Ot' kiin'! Ja niin lähtivät pojat aika tavalla eteenpäin. Kohta kuului koira haukkuvan kiukkuisesti ja tasaisesti. Wähän ajan kuluttua juoksi ilves alas äskenmainitulle järvelle päin ja siellä syntyi tulinen tappelu ilveksen ja Rakin wälillä; mutta poikain lähestyessä ilves lähti pakoon ja kääntyi ylös wuorelle päin.

Jotain sellaista oli Taneli odottanutkin, jonka wuoksi hän oli jäänytkin wuoren kukkulalle, woidakseen nyt olla sielä ilvestä wastassa.

Suomalaisen pyssyn heikko pamaus ilmoitti pojille, jotka juoksivat kintereillä, että ajo nyt oli päättynyt. Ilo loisti heidän silmissään kun he tulivat paikalle, jossa Taneli oli ajettanut koko ilvespesuuden wierettäin.

Ja olipa syytä kyllä iloita näiden köyhäin metsämiesten, sillä ilveksen nahat olivat kallisarwoisia. Päivä oli loppumaisillaan ja nyt piti katsella sopiwaa paikkaa, missä yö wietettäisiin. Sellaiset tottuneet metsämiehet kuin nämä suomalaiset, eiwät sellaista kauwan etsineetkään, sillä lähimmässä notkossa he löysiwät wettä ja kuiwan hongan, eiwätkä he sen enempää kaiwanneetkaan. Nuotiowalkean tasaisen lämpimän ääressä tuoksuwalla hawunoksista tehdyllä wuoteellaan he saiwat suloisen levon päiwän waiwojen jälkeen.

Ennenkun harmaa talwipäiwä seuraawana aamuna oli alkanut, olivat metsästäjät jo nylkeneet ilvekset ja kettäneet suurimman osan niiden lihoista, sillä suomalainen ei suinkaan inhoa syödä ilveksen lihaa. Että ilves on hywin yhtäläinen kuin tawallinen koti-kissamme ja että se elää yksinomaan eläinkunnasta pyydetystä saaliista, sitä ei suomalainen ajattele.

7. Näädänpyynti.

Päivän tultua metsästäjät yhä edelleen etsivät metsäneläviä ja kun he löysivät näädän jälkiä, niin he päättivät ajaa niitä takaa. Parin tunnin kuluttua he huomasivat eläinten jäljistä, etteivät ne mahtaneet olla kaukana, jonka vuoksi koira laskettiin jälkiä myöten juoksemaan; mutta se palasi hetken kuluttua löytämättä näätiä.

Metsästäjäin täytyi koettaa itse löytää jäljet ja he huomasivat vähän ajan kuluttua, että näädät olivat nousseet kuivaan honkaan, jonka latvassa näkyi olevan kyllikki iso reikä, että näätä voi sinne pujahtaa. „Pidäppäs Pekka varalta“, sanoi Taneli, „ja sihtaa tuohon reikään; jos näätä pistää ulos päänsä, niin ammu nopeasti.“ Samalla hän otti kirveen ja kolahutti kovasti puuhun muutaman kerran ja aivan oikein pilkisti näätä kolosta, mutta veti päänsä yhtä pian takaisin.

Se oli Pekalle liian suikela temppu: hän ei ehtinyt ampua vaan seisoi nolona. „Nyt sinä olit Pekka liian hitainen“, virkkoi Taneli ja Anttikin nauroi makeasti. „Koetetaampas vielä kerran.“ Pekka oli vähän myrtsissään ja käski Antin ampua näätä. No se kyllä kävi päinsä. „Kolahuttakaa nyt vaan, Taneli!“ sanoi Antti ja ensi iskulla oli näädän pää taas näkyvissä, mutta vetäysi nytkin yhtä nopeasti takaisin eikä Anttikaan ehtinyt ampua, vaan seisoi sinä yhtä nolona naamaltaan kuin Pekka ästen. Nyttös naurettiin hetkinen ja Taneli arveli, että olisi paras kun molemmat sihtaisivat yhtaikaa koloon ja laukaiseisivat pyssynsä heti kun näätä tulisi näkyviin.

No nyt pojat kyllä pitäisivät waransa. Taneli lyödä rämisti puun kylkeä, mutta eipä tullutkaan mitään näätää näkyviin. Näädät aavistivat waaran ja pysyivät ontelon puun sisällä: hongan kolossa ne luulivat olevansa turvassa

Taneli, joka tunsi näädän tavat, alkoi hakata honkaa poikki kaataaksensa sen ja muistutti samalla poikia tarkoin pitämään varalta jos näätä tulisi näkyviin. Muutaman iskun lyötyään huomasi hän, että honka oli jmiresta asti lahonnut, jonka vuoksi Taneli taukosi hakkaamasta ja sen sijaan hän otti esille tulukisistaan tuliraudan, piin ja taulaa. Kun tulirauta sattui piihin, lensivät säkeet ympäri ja pian pieni savun käryäminen ilmoitti, että taulaan oli tuli syttynyt. Nyt lahon hongan sisuksesta pantiin kokoon jauhon hienoista lahoa puuta ja sytytetty taula pantiin siihen, jolloin tuo lahonneen puun jauho syttyi ja paksu savu vetäysi hongan sisälle. Tanelikin tarttui pyssynsä ja käski kolme metsämiestä

wahtaſiwat ſitä koloa, missä näätä oli näkynyt. Pian nousi siitäkin sawu ja kohta sen jälkeen tuli näätä esille, jolloin laukaus pamahti ja näätä putosi takaisin.

„Joutuun pojat kirweisiin kiinni! Honka täytyy saada kaatumaan ennenkun tuli on ehtinyt nousta ylös asti ja wahingoittaa näädän nahkan pilalle.“ Pojat hakkasiwat innokkaasti molemmin puolin puuta. Pian se wapisi ja wielä muutamain iskujen jälkeen se kaatui maahan sellaisella ryskeellä kuin satawuotisen jättiläisen sopii. „Heittäkää lunta hongan sisään ja koettakaa sammuttaa tuli“, huusi Taneli juosten hongan runkoa pitkin ja pani lakillansa tukkoon tuon entisen palokärjen reijän, josta näätä oli kuljetettu. „Kas niin“, sanoi hän pojille, „tulkaa nyt tänne laskia pitelemään! Nyt me ne saamme!“ Kun Antti oli ottanut wahtiakſensa reikää, ryömi Taneli maassa pitkänään olewan hongan runkoa myöten painaen korwansa puuhun kiinni ja kuunteli. Pari kertaa oli hän muuttanut paikkaa, niin hän seisattui kuuntelemaan tarkemmin sanoen pojille: „täässä kuuluu näätä wielä rapiseman; se on wielä hengissä, mutta pian se tukehtuu; hiljaa! No nyt sitä on taimmut henki lähteä; tuokaa tänne kirweet! Hakkaa sinä Pekka tuosta, minä hakkaan tästä“, ja niin kajahteli metsä reippaista kirween iskuista kunnes kumpikin hakkaaja oli saanut ison pykälän hongan kylkeen. „Kas niin, nyt halaistaan puu“, sanoi Taneli ja sitte iskettiin kirweet puuhun kummallekin puolelle pykälään wälillä ja sitte wäännettiin. Roiskis! Siinä lohkesi suuri kappale puusta ja hongan kylkeen awautui ammottawa reikä. Tuossa olimat molemmat näädät wieretysten sawusta tukehtuneina. „Hei!“ huudahti Taneli, „tänään, pojat, olemme ansainneet melkoisen hywän päiwäpalkan. Käyttäkäämme tulta hyödyksemme ja syökäämme päiwällistä.“

Lewätessään matkamiehet, jotka onnistuneesta pyydystämisestä olimat innoissaan, päättiwät muutaman päiwän kuluessa olla huolimatta muista elawistä kuin näädistä. Niiden pyydystäminen tuotti woittoa, työtä siinä oli waan kohtuullisesti ja nahat olimat helpot kantaa mukanansa. He päättiwät sen wuoksi ajettua jokisikin aikaa sille seudulle, missä he nyt olimat, jättää ison tawarakonttinsa sille paikalle ja lähteä kukin eri haaralle jälkiä etsimään, sillä tähän wuoden aikaan, sanoi Taneli, enwät näädät kuljeksineet laajalta ympäri; ne oleskelimat wiikkokaudet samoilla seuduilla missä ne oli nähty talwen alussa.

Hauskalla mielellä ja iloisilla toiweilla erosiwat metsämiehet taas yhtyäkseensä pimeän tullessa. Kun Ratki sai wallan kertaa ketä se tahtoi, kulki se aina Pekan mukana ja kun hän saapui työwalkean luo wähän myöhemmin kuin toiset, niin Pekalla oli wielä näätä, jonka hän oli kaiwanut esiin kolostaan erään kannon juurelta ja koira oli purrut sen hengeti. Toisetkin olimat löytäneet

näädän jälkiä ja Taneli oli nähnyt hirvi-parven jäljet. Miehet olivat kuitenkin suostuneet ajamaan ampoastaan näätiä.

Noin viikon päivät poissa oltuaan palasivat reippaat metsänkävijät torppaan, tosin vähän väsyneinä, mutta iloisina saaliistansa, sillä heillä oli Liisulle näytettävänä kolme ilveksen ja yhdeksän näädän nahkaa ja sitä paitse neljä jänistä, jotka he matkalla olivat saaneet ansoista. Pimeässä ja savuisessa suomalaismökissä vallitsi yleinen tyytyväisyys.

---

8. Malmivuoren luona.

Kyllikki levättyänsä alkoivat metsämiehet varustautua talven varalle. Pojat tarvitsivat suksia ja Tanelin piti saada uusi kelkka. Siihen piti saada tarvispuut, jotka olivat tuotavat metsästä. Sitä paitse tarvittiin polttopuita ja Taneli tahtoi, että kotiin tuotaisiin halkoja runsaasti.

Melkein joka päivä nähtiin paikkakunnalla kuljeksivien susien jälkiä ja kuta ankarammaksi pakkanen tuli, sitä useammin kuultiin niiden ulvovan huuhdan läheisyydessä. „Ne ovat nyt kulussa alas tasankomaalle“, sanoi Taneli, „tähän vuoden aikaan niillä on niukalta ruokaa: kun on näin vähän lunta, niin ne eivät voi saavuttaa hirviä; linnut istuvat yhdessä puissa ja jänikset niiltä hyllä pitävät varansa. Tällä paikkakunnalla niitä ei vielä ole paljon; jonkun ajan kuluttua tulee suurempia parvia; silloin vahtaamme niitä: minä arvelen, että Rakki meitä auttaa houkuttelemaan pedot tänne.“

Tämä asia näytti poikia suuresti innostuttavan. He tekivät lujan häkin seipäistä korkeiden pylväiden päälle. Sinne pantiin koira iltasilla haukkumallaan vastaamaan susien ulvontaan. Pojat toivoivat, että pedot tulisivat tavoittelemaan koiraa saadakseen, jolloin pyssymies istuisi lukulla vahtimassa. „Juuri niin on tehtävä“, sanoi Taneli, „ja saattepa nähdä, ettemme valvo suotta; meidän täytyy kuitenkin odottaa kuunvaloa.“

Kun kuunvaloa saatiin, pantiin koira häkkiin ja pojat yllyttivät sitä haukkumaan. Niin tehtiin monta iltaa perättäin, mutta ei saatu nähdä ainoatakaan sutta, kunnes eräänä iltana koira heti ulos tultuaan tuvasta alkoi itsestään haukkua ja murista. Muutama silmänräpäys sen jälkeen tuli aholle näkyviin yhtaikaa monta sutta juosten kilpaa, selvästi koettaen tavoittaa koiraa kiinni. Tuskin ennättivät pojat hakea pyssynsä ennenkuin sudet jo olivat tulleet

eſiin; joku ſilmänräpäys wielä lisäksi, niin he eiwät olisi woineet pelastaa Rakkia raatelewilta nälkäisiltä pedoilta. Kaksi sutta wääntelihe kuoleman tuskissa kun Taneli kirweellä löi ne kuoliaiksi.

Se judenpyynti onnistui siis onnellisesti, mutta pojat päättiwät, etteiwät he toiste weisi ulos koiraa ottamatta pyssyjänsä mukaansa.

Joulun aikaan olivat Pekanhuhdan metsästäjät tappaneet jo monta sutta ja heillä oli jo hywä joukko metsä-eläwäin nahkoja. Taneli ehdotteli nyt, että he lähtisiwät kylälle ja neuwoi poikia tulemaan mukaan kysymään työnansiota Malmivuoren luona, jolloin he woisiwat toiwoa saada siellä tietoa omaisistaan tai kenties kohtaisiwat heidät siellä.

Tämä ehdotus oli poikain oman toiwon mukainen ja päätettiin siis lähteä niin pian kuin mahdollista. Kaikki poikain omaisuus pantiin kelkkaan ja sitte lähdettiin matkalle. Rakki jätettiin Liisun luo. Jos pojat eiwät nyt palajaisi, niin he saisiwat toiste noutaa Rakin.

Kun he olivat tulleet lähemmäksi asuttuja seutuja, neuwoi Taneli poikia piilottamaan metsään pyssynsä ja ampumatawaransa. Sinä olisi kylliksi kun he työpaikalle weisiwät kirweensä; pyssyt herättäisiwät toisten työmiesten kateutta ja jos he niitä tarwitsisiwat, niin ne eiwät olisi kaukana; sitä paitse woisi tulla kysymys siitä, mistä pojat olivat pyssynsä saaneet. Suomalaisten tawan mukaan he piilopaikaksi walitsiwat ontelon puun sellaisella paikalla, että sen helposti woi jälleen löytää.

Malmivuoren luo tultuaan kulkiwat suomalaiset muutaman päiwän katselemassa paikkoja, ennenkun ryhesiwat työtä kyselemään, osittain myöskin kuulustellakseen Yrjänä Kailasta, sekä myödäkseen ne nahat, jotka heillä oli ja linnut, jotka he olivat ampuneet wiime aikoina.

Taneli seurasi nuorukaisia työnjohtajan luo, esitti heidän asiansa, selitti poikain syntyperän ja tarkoituksen saada jäädä johonkin työpaikkaan tällä paikkakunnalla kunnes heidän omaisensa tulisiwat.

Kun ankara wouti oli poikia katsellut, sanoi hän miettiwänsä asiaa ja käski heidän tulla takaisin seuraawana päiwänä.

Kun pojat tulivat seuraawana aamuna, oli paljon kansaa koolla wuorikaiwoksen päällikön pihalla ja itse hän siellä käweli miesparwesta toiseen antaen käskyjä ja ohjeita työwäelle. Huomattuaan pojat hunsi hän heidät luokseen ja käski wanhemman ja rotewamman heistä. Antin mennä sepän luo oppiin sekä käski muutaman wanhemman työmiehen ottaa poika huostaansa, mutta pitää huolta, ettei hän saisi laiskotella. Samaa hän sanoi Pekasta eräälle toiselle miehelle: „Ota tämä pitkä hojo luokseesi ja tee hänestä puuseppä. Mars!“

Siinä ei ollut aikaa jäähyväisten sanomiseen Taneliille. Poikain piti seurata isäntiänsä ilman pitkiä puheita. Töin tuskin ehti Taneli heille huudahtaa: „hyvästi nyt!“ kun pojat jo marssivat pois.

Alakuloisina he seurasivat uusia isäntiänsä. He olivat toivoneet pääsevänsä samaan työhön saadakseen olla yhdessä; mutta heidän mielensä ei tullut siitä valittaa. He lohduttivat itseään sillä, että jos olo kävisi kovin vaikeaksi, niin he lähtisivät taas metsää kulkemaan.

Pyhäpäivinä oli heillä tilaisuus tavata toisensa kirkolla, johon heidän oli pakko mennä. Sen he mielellään tekivätkin, sillä siellähän olikin oikea paikka, missä he tapaisivat omaisensa tai saisivat heistä kuulla. Pahimmassa tapauksessa olivat he päättäneet lähteä pois Malmivuoren tienoilta sukulaisiaan etsimään.

Sallima oli kuitenkin päättänyt toisin, sillä kevväällä he saivat käskyn saapua samanikäistensä kanssa papin luo. Kun heiltä kysyttiin, tekivät he selon entisestä elämästään. Lukutaitonsa vuoksi Pekka heti pääsi papin juoksuun. Toisin oli Antin laita: hän ei edes tiennyt, oliko hän kastettu, vaikka Pekka kyllä niin luuli; mutta varmuuden vuoksi hän kastettiin vielä uudelleen.

Suomalaisten lasten opetus siihen aikaan ja vielä pari sataa vuotta myöhemminkin kävi päinsä siten, että suomea ja ruotsia osaava henkilö tulkitsi papin kysymykset suomeksi sellaisille lapsille, jotka eivät ymmärtäneet ruotsia ja selitti sitte heidän vastauksensa papille, joka ei ymmärtänyt suomea. Niin tapahtui kristinopin selitys suomalaisille ja luultava on, että vaikki heidän tietonsa oli ainoastaan muutamia rukouksia ja kun tehtiin heille ymmärrystä tutkivia kysymyksiä, niin tulkin omat ajatukset jäivät vastauksiksi. Sinä vuonna oli Pekka usein tulkkina ja siitä tavoin molemmat pojat laskettiin ripille ja saivat siitä todistuksen.

Kun oli kulunut jo puolikolmatta vuotta eikä ollut kuultu mitään Yrjänä Kailasesta eikä hänen seurastaan, niin pojat, jotka olivat kuulleet, että useat suomalaisperheet olivat tulleet metsien halki ja vetäytyneet Klar-joen länsipuolelle poikkeamatta ollenkaan Malmivuoren tienoille, päättivät lähteä noiden suomalaisperheiden luo ja heidän seassaan kuulustella omaisiaan. Kenties heidän sukulaisensa olisivat niiden perheiden joukossa, joista maine tiesi puhua.

Tämän päätöksen tehtyään tunsivat he taas heräävän syntyperäisen halun ja mieltymyksen metsään ja metsässä elämiseen ja he olisivat heti lähteneet matkalle, jos he vaan olisivat voineet hankkia heille välttämättömän tarpeellista ruutia. Sellaista ei aina ollut Malmivuoren luona saatavissa; sitä mönvät matkustavaiset kauppiaat eivätkä nekään kaikille. Sellaisten henkilöiden kuin Pekan ja Antin oli vaikea rahallakaan saada sitä. „No sitte meidän täytyy tulla toimeen niin kauvan jousipyssyillä“, ehdotteli Antti; „tee sinä

Pekka puuthyö, niin minä kyllä pidän huolta siitä, että saamme teräksiset kaaret ja muut siihen kuulumat tarpeet.“ Waikka ei tämäkään ollut niin aivan helppoa hankkia, niin se kuitenkin kävi päinsä. Teräskaaret saatiin walmiiksi ja sowitettiin puuhun. Antti oli sitäpaitse tehnyt nuolenkärkiä ja uudet kirveet.

Sillä wälin lähestyivät syysmarkkinat, ja pojat toivoivat niille tulewan jonkun kauppiaan, joka toisi kaupaksi ruutia.

Tämä toivo kävi toteen. Usealla kauppiaalla oli ruutia kaupaksi, mutta pojat epäilivät uskaltaisiwatko he ruweta kauppaa hieromaan. Epätietoisuudestaan he pääsivät kun Taneli tuli markkinoille. Hän oli tullut hankkimaan wuohia, sillä sudet olivat syöneet hänen entiset wuohensa. Hänellä ei ollut waroja ruudin ostoon, mutta siihen pojat kyllä tiesivät neuwon. Siihen tarkoitukseen he päättivät käyttää yhden herra Eerikin spesie-taalereista.

Taneli ällistyi suuresti kun pojat kertoivat, että heillä oli rahoja, mutta hän ei estellyt hankkiessaan heille ruutia. Syysmarkkinoilla koetettiin wieläkin tiedustella Yrjänä Kailasen olopaikkaa, mutta huonolla menestyksellä.

Kywällä mielellä pojat kuitenkin olivat ja tunsivat itsensä onnellisiksi jättäessään Malmiwuoren ja palasivat Tanelin seurassa salomaille. He olivat yhtä köyhät kuin ennenkin, sillä heidän työnsä ei ollut heille tuottanut kuin mukan toimeentulon; mutta he olivat melkoisesti kasvaneet ja olivat nyt pitkiä woimakkaita nuoria miehiä; Pekka oli tawattoman pitkä. Ja olipatpa he jaaneet nähdä paljon ja olivat ammatissaan taitawia. Sitä he eiwät paljoa ajatelleet; nyt heidän piti etsiä omaisensa; sen he olivat lujasti päättäneet.

He olivat erittäin mielihywillään löytäessään taas pyssynsä ja muut metsästyskapineensa, tosin wähän ruostuneina ja pahentuneina, mutta ne wammat he woivat korjata Tanelin luona, joka oli ehdotellut ja neuwonut heitä jäämään hänen luokseen kunnes tulisi sukkeli.

Pekanhuhdassa syntyi ilo kun matkamiehet tulwat sinne. Liisu ei tiennyt kumpaisetko olivat paremmin tervetulleet, wuohetko wai nuoret miehet; mutta Ratti ymmärsi heti asian; se ulwoi ja winkui ilosta eikä alussa tahtonut antaa nuorukaisille yhtään rauhaa. Lapset, jotka olivat melkoisesti kasvaneet, eiwät oikein tunteneet noita pitkäkasvuisia wieraita, waan pysyttelivät muurin takana ensimmäisten tuntien kuluessa.

Pekanhuhta oli entisellään. Pelto ei ollut suuresti laajentunut; sitä wastoin oli halme tullut suuremmaksi, kun hywänpuoleinen metsäkappale oli kulowalkean päästyä palanut.

Tänä wuonna ei Tanelilla ollut sanottawasti hywää menestystä eikä hän ollut ehtinyt paljoa metsästellä. Halme oli ollut

iso ja pitkä aika oli kulunut viljan korjuusecn. Yhden karhun hän oli kuitenkin saanut pyydyksecnsä; mutta nyt oli tehtävä metsästyksestä täysi työ.

Emännän mielestä olivat hirvet tärkeimmät, ja Liisu kehoitti miehiä lähtemään nyt omeansa koettamaan. Siihen olivat Taneli ja nuoret miehet kyllä halukkaita ja he lähtivät iloisella mielellä metsälle.

Metsästystä kesti nyt muutamia viikkoja ja Liisu nuorilla oli täysi työ olla tyytyväinen metsämiehiin. Kun lumi tuli maahan, oli lihavaroja tarpeeksi asti koko vuoden ajaksi ja Tanelilla oli tarpeeksi nahkoja vaihettaaksecn itsellecn niillä muita tarpeita. Tulewaisuutta odotettiin siis iloisella mielellä.

---

9. Taas matkalla.

Metsästysajan lopulla alkoivat Antti ja Pekka täyttä totta warustautua pitkälle epäwarmalle matkallensa crämaan läpi. He tekivät itselleen uudet sukset, tuohikontit, kelkan, hirvennahkaiset kengät ja rukkaset ja Liisu heille kutoi sukat wuohen karwoista. Taneli teki heille housut hirvennahasta, jonka hän itse oli Liisun kanssa parkinnut; takit pojilla oli entisestään Malmivuoren luona oloajaltaan ja uudet lakit tehtiin juden pää-nahoista, jotka oli muodostettu pään mukaan.

Nyt ei tarwinnut pakkaista pelätä.

Hirwien koipinahoista tehtiin päällykset pyssyjen suojaksi ja sitte tawarat pantiin kelkkaan ja sidottiin ohuilla hienoista koiwunwitsaksista tehdyillä köysillä. Ainoastaan keihäänkärjillä warustetut sauwat oli metsämiehillä käsissä. Muuten olivat kädet joutilaat, sillä pyssyt ja kaaret olivat kelkassa, kumminkin niin, että ne helposti saatiin käsille.

Kauniina talwiaamuna lähtivät seikkailijat matkalle ja heitä seurasi Pekanhuuhdan ystäwällisten asukasten onnentoiwotukset. Taneli oli nuorukaisille antanut neuwon, että he suuntaisiwat matkansa suorastaan länttä kohti kunnes he tapaisiwat Yrjänän, sillä jos tämä olisi mennyt Klar-joen länsipuolelle, niin hän kyllä olisi näyttäytynyt jossakin laaksossa ja antanut siellä tietoja itsestään. Hän oli sitäpaitse kuullut, että suomalaisia oli asettunut asumaan pitkin joen wartta kauwas pohjoiseen päin.

Nuoret suomalaiset seurasiwat Tanelin neuwoa ja parin päiwän kuluttua he tulivat Klar-joen warrelle lähelle paikkaa, jota

sanottiin „Höfes hara“, ja myöhään nimitetään Efshäradin kirkonkyläksi; täällä he alkoivat heti kuulustella omaisiaan. He saivat kuulla, että siellä kyllä kulki silloin tällöin suomalaisia ohitse, mutta sellaista perhettä ei ollut kukaan nähnyt, johon olisi sopinut yhteen näiden nuorten miesten kertomus omaisistaan.

Saman tolkun ja selityksen kysymyksiinsä nuorukaiset saivat joka paikasta, missä he matkallansa kyselivat omaisiaan. He waelsivat yhä wirtaa myöten pohjoiseen päin. Tähän saakka he eivät olleet tavanneet mitään suomalaisia, waan ainoastaan ruotsalaisia, jotka olivat suuremmassa tai wähemmässä määrässä ystäwällisiä. Senpä wuoksi heitä miellyttäwästi hämmästytti kun eräänä myöhäisenä iltana Dalbyn seurakunnan kirkon pohjoispuolella muuan suomalainen, joka kulki hiihtämällä, puhutteli heitä. Pian saivat he kuulla, että hänen nimensä oli Taneli Huuskanen ja että hänellä oli pirttinsä jonkun matkan päässä sieltä. He olivat tervetulleet, jos tahtoivat seurata sinne. Ystäwällisen tarjouksen nuorukaiset wastaanottivat mielihyvällä ja pian saapuivat he suomalaisen pirttiin.

Heidän sukulaisistaan ei Huuskanen tiennyt mitään, mutta hän hywäksyi täydellisesti nuorukaisten tutkimussuunnitelman ja kehoitti heitä jatkamaan niinkuin he olivat alkaneetkin. Suomalaisia he saisivat tawata tästälähin joko wirran warrella tai jonkun matkaa wirrasta lähitienoolla ja siihen sai luottaa, että jos Yrjänä seuralaisineen kerran oli kulkenut Klar-joen poikki, niin he hänestä löytäisivät jotakin jälkiä Trysildin tälläpuolen, johon oli waan kahdeksan tai kymmenen peninkulmaa.

Hywillä toiweilla jättivät matkamiehemme tuon reippaan ja ystäwällisen Huuskasen jatkaen kulkuaan pohjoiseen päin. Siellä täällä tawattiin kansalaisia, mutta ei jälkeäkään Yrjänästä. Erään työn he wiettivät kolkon autiolla seudulla pauhaawan kosken warrella. He olivat alakuloiset kun eivät löytäneetkään sitä suomalaisasumusta, jonka sanottiin sillä paikkakunnalla olewan ja se kuului sitä paitsi olewan wiimeinen asumus, missä asui suomalaisia. Etempänä pohjoisessa ja idässäpäin alkoivat autiot alastomat tunturit ja sinne ei kenenkään suomalaisen kuultu asettuneen asumaan. — Wähän suruissaan alkoivat nuorukaiset jatkaa matkaansa seuraawana aamuna, mutta pian heitä elähytti se seikka, että he löysivät suksien jäljet ja kohta sen jälkeen myöskin suomalais-torpankin.

Heitä wastaanotti koiran haukunta ja heti sen jälkeen näkyi myöskin uudisasukas. Hänellä oli kädessään kirwes ja hän asettui uhkaawasti odottawaan asemaan. Näytti taistelu olewan tulossa, sillä Rakki jo oli täydessä tappelussa suomalaisen torpanmiehen koiran kanssa. Muutamalla sanalla kutsui Pekka Rakin takaisin ja

ja kun suomalainen kuuli kotimaansa kielen, niin hänen kasvonsa kirkastuivat.

Hän vastaanotti nuorukaiset ystävällisesti ja sanoi heidät tervetulleiksi vanhan Pekkalaisen luo Suomenniemelle, jota nykyään nimitetään Luttenäs. Yrjänästä hän ei mitään tiennyt, mutta kehoitti poikia jäämään luokseensa jokseksin ajaksi, hän odotti kotiin tulevaksi omaa poikaansa, joka ajoi lännempänä; kenties tämä jotakin tietäisi.

Kiitollisuudella matkamiehet vastaanottivat tarjouksen saada seisattua siinä ja he aikoivat jonkun aikaa levätä. Vanha Pekkalainen eleli jotenkin hyvissä varoissa; hänen luonansa ei ollut mitään puutetta. Hänellä oli hyvä viljelysmaa, metsät olivat otuksia täynnä ja virrat kaloja; sillä hänen uudispaikkansa oli idästäpäin Klar-joken tulevan suuremman joen haarassa. Pekkalainen kylvi vaan hiukan ruista; halla sen vei muutamina vuosina. Mutta hän raivasi niittyjä pitkin joken varsia saadakseen rehuja, poltti metsää saadakseen hyvää laidunmaata ja piti karjaa. Nuorukaisille hän sanoi, että karjanhoito oli näillä paikoin uudisasukasta parhaiten hyödyttävä elinkeino.

Jonkun päivän kuluttua tuli odotettu nuori Matti Pekkalainen. Ei hänkään tiennyt Yrjänä Kailasesta mitään, mutta hän neuvoi poikia tekemään matkan etelään ja itäänpäin Klar-joen ja läntisen Dal-joen välitienoille; jossa oli suomalaisia useitakin asettunut ajumaan laajoille salomaille.

Hän lisäsi vielä, että heillä olisi siitä matkasta sekä hyötyä että huvia, sillä niillä mailla, joiden halki he tulisivat kulkemaan, oli tavattoman runsaasti kaikenlaatuista metsänriistaa ja Dal-joen varrella olevilla tuntureilla oli laumoittain peuroja. Majavia oli myöskin runsaasti. Hän ei tosin itse ollut käynyt näillä seuduilla, eikä hän ollut käynyt tuntureillakaan, mutta hän oli tavannut muita suomalaisia, jotka olivat siellä metsästelleet ja nämä sanoivat, ettei wät he koskaan olleet käyneet niin metsänriistasta rikkailla mailla kuin nämä ovat.

Erotessa ukko Pekkalainen neuvoi nuorukaisia sanomaan Yrjänä Kailaselle, että jos tämä tahtoisi surtyä sille sulmalle jonkun weden varrelle itäpuolelle Suomenniemeä, niin hän löytäisi uudisasukkaalle hyvää maata ja apua Pekkalan väeltä. Nuorukaisten avulla hän varmaan saisi hyvän toimeentulon ja varallisuuden. Pojat tekisivät vissaasti kun jättäisivät kelkkansa hänen luokseensa ja varustautuisivat niin kevyesti kannettavilla tavaroilla kuin suinkin, sillä metsässä he kyllä saisivat niin paljon saalista, ettei heidän tarvinnut kuljettaa evästä mukanaan.

Kelkan jättämisestä olivat pojat kahdella päällä. Mutta kun ukko heille selitti, ettei heidän tarvinnut tuolla matkalla viipyä kuin

jonkun wiikon, jos heillä ei olisi kelkkaa mukanaan, mutta muutoin paljon kauvemman aikaa ja että heitä kelkka mukana kohtaisi enemmän hankalmuksia, niin he seurasivat hänen neuvoansa. Jos he tapaisivat sukulaisensa, niin kelkan saisi käydä hakemassa kevätpuolella kun hanki kannatti ja oli helpompi kulkea. Rohkealla mielellä nuorukaiset lähtivät ajumattomalle salolle iloisilla toiveilla, että he pian saisivat tavata sukulaisensa.

---

10. Autiotalo.

Muutaman päivän oleskeltuaan Korsholmassa, jossa Yrjänä perheinensä ajui erään salvumiehen luona, olivat he valmiit lähtemään meren poikki. Toinen pikkupojista kuitenkin sairastui niin pahoin, ettei ollut ajattelemistakaan lähtöä, sillä ankara talvi oli käsissä ja tuli sääli pientä lasta; mutta wähän taikka ei wähäkään heillä ollut elatukseksen. Yrjänä puhui salvumiehelle, mutta tämä ei siihen tiennyt keinoa, sillä hänellä ei itsellääkään ollut työtä ja niin kului pari wiikkoa suurissa huolissa. Lapsi ei parannut ja perheen warat olivat lopussa kun salvumies eräänä päivänä kaswot ilosta loistaen astui sisään yhteiseen huoneeseen. „Älkää enää olko suruissanne“, wirkkoi hän, „nyt on tullut sama, että kaikki laiwat owat pantawat täyteen kuntoon kuinkaan tarwittawiksi ja nyt minä olen raatimies Sakarilta saanut työtä sekä Yrjänälle että Heikille. Syksyllä raatimies alkoi suuren laiwan rakentamista; nyt se on rakennettawa walmiiksi ja warustettawa täyteen reilaan niin pian kuin suinkin. Olkaa siis hywällä mielellä. Te teette täällä työtä kunnes laiwa kewäällä walmistuu ja kylläpähän sitte keksimme jonkin keinon teille päästäksenne Ruotsin puolelle.

Tämän uutisen Yrjänä seuralaisineen wastaanotti ilolla ja jo seuraawana päiwänä molemmat miehet olivat työssä.

Työn mukana seuraa tuloja. Tosin ne oli annettu siinä määrässä, että työmiehet taisivat sillä toimeen tulla, mutta eipä säästöä paljoa jäänyt. Matun aika meni suurimmaksi osaksi lapsia hoitaessa eikä hän siis woinut ansaita mitään. Aika kului taisista kulkuaan, meri aukeni, lumi suli, maa paljastui ja suuri laiwa oli jo saatu kannelliseksi. Pian työ loppuisi ja hywillä toiweilla ajateltiin lämpöisempää wuodenaikaa, jolloin päästäisiin noiden suurten wesien yli. Pikku poika ei parantunut ja se teki äidin lewottomaksi. Nyt oli kewät edistynyt niin, että lehti alkoi puhjeta. Laiwa kellui walmiina weden päällä ja Yrjänä sekä Heikki olivat työttöminä.

Sotaväkeä tuli wähemmissä ja suuremmissa parwissa wastaanotettawaksi laiwoihin. Korsholmassa syntyi wilkas liike ja elämä. Maamiehiä ja saaristolaisia tulwaili myönnään ne wähäiset ruokawarat, mitkä heiltä liikeni. Siirtolaisemme, jotka olivat tottuneet yksinäisyyteen metsissä, tunsiwat itsensä lewottomiksi ja etsiwät laikaamatta tilaisuutta päästäkseen tuonne toiwottuun Ruotsiin; mutta wieläkään ei kukaan rohjennut sellaista retkeä ajatellakaan, sillä meri oli täynnä ajojäitä. Pitkän etsimisen ja monen waaran jälkeen he löysiwät wiimeinkin erään saaristolaisen, joka oli menossa Ruotsin puolelle lohen kalastukseen kun siihen sowelias aika tulisi. Hän lupasi ottaa perheen mukaansa kun Yrjänä ja Heikki perille päästyä auttaisiwat häntä pari wiikkoa kalastuksessa. Kun he suostuiwat tähän, niin hän tahtoi, että he seuraisiwat heti hänen mukanansa, jottei hänen tarwitsisi tulla heitä Korsholmasta hakemaan. Tähän suostuttiin mielellään ja päiwän kestäneen merimatkan jälkeen tuliwat siirtolaiset majoitetuiksi saaristolaisen mökkiin kaukana ulkosaaristossa.

Sillä wälin kun Yrjänä ja Heikki pyydysteliwät weneliintuja ja kaloja, kuoli pieni kipeä poika. Niinkuin talonpoikaisten naisten tapa ainakin oli, ei Mattu suureen ääneen walittanut surmaan. Pikku poikansa maahanlaskemisen jälkeen hän ei enää wiihtynyt sisällä tuwassa, waan seurasi miehiä heidän pyydystysmatkoillaan kantaen nuorinta lasta selässään. Hän etsi työnteossa lohdutusta ja lienewennystä surullensa.

Päiwät lämpeniwät wähitellen, meri puhdistui ajojäistä ja nyt aljettiin warustautua matkalle. Miehet olivat nyt koonneet koko joukon lintuja ja kaloja, jotka wiimeksi mainitut suolattiin ja kuiwattiin. Wolemmista heille olisi hyötyä kulkiessaan metsien halki. Kalastajan warustuspuuhissa ei paljon aikaa kulunut. Jätmulella wene pian kiidätti koko seuran meren poikki lohenpyydystys-joelle. Maasta muuttajat laskiwat ilolla jalkansa Ruotsin mantereelle, joka tästälähin olisi heidän kotimaansa. Nyt alkoi miehille kowa työ, mutta he saiwat hywän palkan, sillä kalastus onnistui warsin hywin. Kalastajan astiat tuliwat täyteen pikemmin kuin oli arwattukaan ja ylijääneistä kaloista saiwat maasta muuttajat ottaa niin paljon kuin he kykeniwät kantamaan.

Aikaisena aamuna he lähtiwät lohen pyydystyspaikalta liikkeelle ja alkoiwat kulkea pitkin meren rantamaata. Ulsein he tapasiwat ystäwällisiä ihmisiä, joilta he saiwat apua ja neuwoja. Heidän kulkunsa kuitenkin edistyi hitaasti, sillä osaksi täytyi heidän kalastamalla tai metsästämällä hankkia ewäitä, osittain kului aikaa kun tuli wastaan wuolaita wirtoja ja miesten täytyi tehdä lauttoja, joilla päästiin ylitse. Kesä oli lopussa ja syksy käsissä kun he olivat ehtineet niin pitkälle etelään päin, että heidän tuli kääntyä länttä kohden. Sa niin päätettiin tehdä. Nyllä muutamilla taalereilla,

jotka olivat jääneet säästöön keväällisestä työstä, ostettiin wälttämättömät tarpeet, etupäässä suolaa, ruutia ja lyijyä. Lähdettiin Voksna-wirtaa seuraten Taalain maakuntaan päin toiwossa, että tawattaisiin maanmiehiä. Niin tapahtuikin, sillä suomalaisia tawattiin Dressa, jossa wäsyneet matkamiehet päättiwät lewätä muutamia päiwiä.

Dren suomalaisilta he eiwät saaneet liioin ilahuttawia tietoja tuosta uudesta maasta. Talwet olivat pitkät ja ankarat, kesällä tuli tuon tuostakin halla-öitä, jotka wahingoittivat kaswullisuutta. Sitä wastoin olivat metsät täynnä otuksia ja wedet kaloja. Pitkin wirran warsia oli luonnon muodostamia niittyjä ja kesälaidun oli kyllä hywä, sillä monella suolla kaswoi hywää heinää. Jos maan uudisasukkailla olisi karjaa, niin karjanhoito olisi edullisin elinkeino. Malmiwuoren seuduista he olivat kuulleet, että suomalaisia siellä ahdistettiin ja että heillä siellä oli tukalat olot. He neuwoivat sen wuoksi siirtolaisia etsimään asuinpaikkaa Taalain maakunnassa. Yrjänä ja Heikki, jotka arwelivat jo kulkeneensa kylliksi kauwan, katsoivat sen neuwon hywäksi ja päättiwät jättää Matun lasten kanssa lewähtämään, sillä wälin kun he lähtiwät metsiin tarkastelemaan maita ja soweliaita asuinpaikkoja.

Kahden wiikon kuluttua he palasiwat ja löysiwät Matun ja lapset hywällä mielellä. Lepääminen ja wieraswaraisuus, jota he olivat nauttineet, oli heihin waikuttanut edullisesti. Mattu tervehti ilolla miehiä tervetulleiksi. Waikka hänellä oli kaiken aikaa ollut työtä heidän waatteidensa korjaamisessa, niin oli aika hänestä tuntunut pitkältä ja hän oli nyt hywillään kun sai taas lähteä matkaa jatkamaan.

Miehet olivat kulkeneet laajalti ympäri metsissä, löytämättä kuitenkaan asuttawaksi soweliasta paikkaa. Muutamia päiwiä takaperin olivat he kuitenkin löytäneet melkoisen suuren kaskimaan ja puolitekoisen tuwan. Se oli uudispaikan alku. Selwästi näkyi, että se pari wuotta oli ollut hylättynä. Melkoisesti oli siinä tehty työtä, joka joutuisi heidän hywäkseen, jos he päättäisiwät asettua siihen paikkaan asumaan. Ettei tässä kukaan ruotsalainen ollut työtä tehnyt, sen näki useista arwottomista esineistä, jotka oli jätetty sinne.

Talonwäen puhe, että näillä seuduilla oli metsänriistaa, näihin todeksi. Kaikialla missä he kulkiwat, näkiwät he elänien jälkiä ja puolen päiwän matkan päässä uudispaikasta oli heillä ollut onni saada tappaa hirwi, jonka he säilyttiwät huolellisimmalla tawalla ja weiwät mukanaan siitä lihoja, niin paljon kuin he jaksoiwat kantaa.

Oli siis syytä ruweta asumaan tuolla uudella talolla. Yksi seikka heitä kuitenkin teki lewottomaksi. Wiimeisellä paikalla, missä he wiettiwät yötä, oli heidän luokseen tullut pari rotewaa taalalaista. Sanu ruotiowalkeista oli ilmaisut suomalaisten siellä olon. Taala-

laiset olivat metsästysretkellä ja kun he näkivät suomalaisilla olevan lihaa kannettavana, niin he uhkailivat ja käskivät suomalaisia heti lähtemään pois koko seudulta eikä koskaan palajamaan jos henki heille olisi rakas. He pitivät nyt neuvottelua Oren suomalaisten kanssa uskaltaisivatko he ruveta asumaan tuolla autiolla jätetyllä paikalla ja kyselivät näiltä, tiesivätkö he kuka siihen oli yrittänyt tekemään itselleen asuinpaikkaa. Mutta siitä he eivät voineet antaa tietoa. Uudisasukas, joka oli kasken hakannut, oli warmaankin tullut pohjoisestapäin eikä ollut tiennyt heistä. Arvatenkin oli hän kuollut tai jostakin syystä hyljännyt sen paikan. Heidän isäntäwäkensä arveli, että he kyllä woisivat asettua sinne asumaan. Jos joku tulisi waatimaan omaksensa tätä paikkaa, niin woitaisiin kaiketi sopimus tehdä asiasta. Kun ei siinä ollut sen enempää työtä tehty, niin ei wainvanpalkkio tuosta suureksi nousisi.

Muutamia päiviä arveltiin epätietoisina sinne tänne miten piti tehtämän. Talvi ei ollut kaukana, mutta reippaalla työllä saataisiin ainakin katto pään päälle ja kun metsässä oli niin runsaasti otuksia, niin ei pitänyt tulla puutetta syötävästä. Eikä sitäpaitse oltu maanmiehistä niin kovin monen päivämatkan päässä.

Warsinkin jäljelle jääneitä poikia ajatellessa tunsivat wanhemmat levottomuutta. He luulivat, että Antti ja Pekka, jos waan heille ilmaantuisi tilaisuus etsiä omaisiansa, lähtisivät Malmivuoren luo ja sentähden wanhusten teki mieli sinne. Mutta oltiinhan aivan tietymättömiä siitä, kuinka ja missä pojat pääsisivät meren yli. Jos he Korsholman luona menisivät meren poikki, niin olisihan syytä toivoa, että he seuraisivat wanhempien jälkiä.

Oressa asuvat suomalaiset sanoivat, että jos pojat tulisivat paikkakunnalle, niin he kyllä etsisivät wanhempansa. Ja sitte päätettiin asettua autiolle tilalle asumaan. Oren suomalaiset kehoittivat siirtolaisia olemaan hywällä mielellä eikä pelkäämään taalalaisten uhkauksia. Sellaisiin uhkauksiin he olivat tottuneet eikä taalalaisten uhkaukset olleet wielä toteen käyneet. He neuwoivat kuitenkin Yrjänä Kailasta niin pian kuin mahdollista hankkimaan „rakennussetelin“ itse herttualta. Tosin oli pitkä matka Kungsöriin, mutta jos tulisi hywä sukkikeli, niin pianhan tuon matkan tekisi. Ennen kaikkea pitäisi heidän saada pyydetyksi näätiä, sillä niiden nahoista maksettaisiin hywä hinta ja helppo olisi niitä nahkoja kuljettaa. Jos heille tulisi hätä ja puute, niin Oren suomalaisilta he saisivat nahoilla waihettaa jonkun werran ruista jos he palajaisivat wastedes näiden luo.

11. Erämaassa.

Helpoitetulla mielialalla lähtivät siirtolaiset loppumattoman laajalle salolle, ja kun pikku tyttö oli nyt hyllikseensä levännyt, niin hän astuen kykeni seuraamaan pitkät matkat äitiä, tälle suureksi helpotuksekst.

Muutaman päivän kuluttua he olivat päässeet perille. Reippaasti ryhdyttiin työhön tupaa rakentamaan valmiiksi. Työ ei suinkaan ollut helppoa, sillä ensin täytyi kaataa puita, metää ne paikoilleen ja sitte salvaa seinät; mutta reippaina ja uutteroina, kuten metsäsenkulaiset ainakin silloin kun heillä on joku wissi tarkoitusperä saavutettavana, saivat he toisen hirsikerroksen toisensa jälkeen kohoamaan ja parin wikon kuluttua oli katon kannatushirretkin jo nostettu. Katon teko heitä huolestutti, sillä tähän wuoden aikaan e woitu kiskoa tuohta. Heidän täytyi sen sijaan käyttää sammaliai ja multaa katoksi, waikka kumpikin on huonoa kattoainetta; mutta halaistujen lautojen ja kiwien awulla he saivat katon kuitenkin jotakuinkin wedenpitäwäksi. Uunin eli muurin teosta he eiwät ollect huolissaan, sillä suomalaispirtin uuni on itsessään warsin yksinkertainen ja kiwiä ei ainakaan puuttunut.

Yksi wastoinkäyminen oli uudisasukkailla jo ollut, kun sudet olivat syöneet heidän tappamansa hirwen, niin että jäi jäljelle ainoastaan reisikappaleet, jotka olivat ripustetut puuhun, ja nahka. Jäljellä olewa osa olisi kuitenkin ollut heille hywäksi awuksi, sillä rakennustyön aikana eiwät he olleet ehtineet ollenkaan metsästämään eikä kalastamaan.

Oli ilon päiwä kun tupa eli sawupirtti saatiin walmiiksi. Uuna koeteltiin suurella walkealla ja kun se oli saatu kuumaksi, sawu uloslasketuksi ja owi suljetuksi, niin saatiin tuwassa lämmintä, sillä oikein suomalaista lämmintä olivat he kauwan kaiwanneet. He olivat sen wuoksi nyt niinkuin kotonaan ja nauttivat siitä, että pääsiwät taas entisille tawoillensa. Mutta oikeata lepoa ei wielä saatu, sillä oli aika liian kallista. Yrjänä meni metsään pyydystämään saaliita, ja muutaman päiwän kuluttua olivat kaikki metsänotusten polut täynnä pyydyksiä. Sillä wälin Heikki teki patoa lähellä olewaan pieneen jokeen. Sellainen woi olla hywä pyydys kun tunnetaan kalojen tawat niinkuin suomalaiset tunsiwat. Pato on yksinkertainen rakennus. Tehdään weteen matala sulku, johon laitetaan ränni ja sen alapäähän rakennetaan kapeista seipäistä pieni huone. Silloin koko laitos on walmis. Pato tehdään melkein yksinomaan lohenmullojen pyyntiä warten ja pyyntiaika on syksyllä, jolloin

mullot laskeutuvat myötävirtaan alas järvistä ja metsälammikoista kutemaan pienemmissä virroissa. Kun kalat laskeutuvat rämmin, joka on ainoa veden pääsypaikka, luistavat ne alas ja joutuvat *kalahuoneesen, kunnes kalastaja sulkee veden juoksun ja ottaa kalat* saaliksensa.

Miehet kävivät nyt pyydyksillään, kumpikin eri haarallansa ja heillä oli täysi työ kiittää onneansa kunnes Heikki eräänä päivänä tuli tyhjin käsin pyydykseltään. Kalat oli varastettu pyydyksestä! Varas tuli kuitenkin jamalla ilmi, sillä saalis oli jyöty paikalla ja tämä seikka ilmaisi myös varkaan. Heikki oli kyllä harmissaan, mutta naurahti kuitenkin ja pian oli hänellä taas uusi pyydys valmiina. Nyt saisi varas tulla jälleen ja sen se tekikin seuraavana yönä. Kuomis-aamuna Heikki sai saaliksen korjata ei ainoastaan runsaasti lohemmulloja, vaan myöskin saukon. Saukon nahka on kyllä kallisarvoinen; eipä sen vuoksi ollut hullumpi juttu saada saukko niin helpolla.

Myöskin Yrjänän pyydyksillä oli ollut näpistelijöitä. Monta lintua olivat kuljeksivat petoeläimet vieneet ja erittäin epäiltiin näätiä pahantekijöiksi.

Oli koottu melkoinen varasto pieniä metsän otuksia kunnes lumi tuli maahan ja teki kerrassaan lopun kaikesta pyydystämisestä. Kuitenkin iloittiin lumen tulosta, sillä nyt tuli suurten otusten pyyntiaika ja uudisasukkaat eivät suinkaan jättäneet käyttämättä sitä etua, jonka tilaisuus heille tarjosi. Etupäässä heidän mielensä teki tietysti pyytää hirviä ja pian olivat he päässeet niiden jäljille. Tehtiin kierros niiden syöntipaikan ympäri ja kun huomattiin, että ne olivat jääneet kierretyn paikan sisäpuolelle, niin ryhdyttiin hirvenajoon suomalaisten tavalla, nimittäin siten, että Yrjänä seisattui hirvien jäljille, sillä kohdalla, missä ne veivät kierroksen sisään ja Heikki koki ajaa eläviä sinne päin. Tämä temppu onnistui siinä määrässä, että nuori hirvi tuli Yrjänän pyssyn ampumamatkalle. Yrjänä ampui epävarman laukauksen pitkän matkan päästä, mutta sai kuitenkin hirven haavoitetuksi. Nyt seurasi helittämätön takaa-ajaminen, sillä suomalaiset ovat uupumattomat juoksemaan, mutta ajo tulikin pitkäksi. Toinen neljännestunti toisensa jälkeen kului eikä hirveä saavutettu. Metsästäjät alkoivat jo väsyä kun Heikki, joka oli edellä, päästi heikon ilohuudon ja kun Yrjänä ehti hänen luokseusa, teki hän samoin.

Syynä siihen oli se, että he olivat löytäneet susilauman jäljet, jotka kulkivat hirveä vastaan ja nyt olivat sudet lähteneet hirveä ajamaan. Hirven kohtalosta ei ollut epäilemistäkään, ja nyt oli vaan kysymys siitä, että metsämiehet ehtisivät perille ennenkun sudet olivat ehtineet repiä hirven kappaleiksi. Hirvi oli vielä etujaloillaan, vaikka se oli puolikuollut ja sudet melkein peittivät koko sen ruumiin.

Suuri musta peto oli hampaineen tarttunut hirven kurkkuun ja oli murhahimossaan niin kiihkeä, ettei se huomannut äänettömästi lähestyvää Heikkiä ennenkun hänen veitsäänsä sen lävisti. Samalla Yrjänän luoti tappoi toisen pedon ja jäljelle jääneet lähtivät pakoon. Yrjänän virveen isku vapautti hirven enemmistä tuskista ja nyt metsämiehet saivat hengähtää.

Pian ryhdyttiin hirveä nylkemään ja paloittelemaan sen lihoja. Tätä tehdessään huomasivat metsästäjät, etteivät sudet olleetkaan paenneet kauvaksi. Yksi niistä oli niin rohkea, että se tuli näkyviin. Ne näkyivät ilmeisesti vielä tonvonan päästä suomalaisten kanssa saalista jakamaan. Sen älysivät metsämiehetkin vallan hyvin

Päivä oli jo päättynyt kun metsämiehet olivat ehtineet saada hirven lihat ripustetuiksi niin korkealle puihin, etteivät sudet niihin päässeet ylettymään. Sitte oli jäljellä sisukset, jotka ottivat suuren tilan ja jonka moni metsästäjä olisi jättänyt susille; mutta niitä köyhät suomalaiset eivät tahtoneet susille luovuttaa. Heillä oli toiset tuumat mielessä.

Asiasta neuvoteltuaan näkyivät he kokoavan ison joukon polttopuita ja syttyvän nuotiovalkean. Sitte leikattiin päreitä ja sidottiin ne witsoilla kimppuihin. Heikki syttyi päresoihdun ja otti useita mukaansa, otti kerhään toisen kätensä ja lähti kulkemaan kotiin; Yrjänä sitä wastoin meni piiloon hongan taakse siellä wahtiakseen tulisiko joku susi, sitte kun kaikki oli hiljaista, veren hajun ja oman nälän houkutuksesta tulen valon piiriin. Ja siinä seisoi suomalainen yksin, huolimatta pakkasesta ja uhkaavista vaaroista, tyynenä, kärsiwällisenä ja liikkumattomana kuin kiwinen muistopatsas. Pakkasen hän kärsi tottumuksesta ja vaaran hän luuli hyllä woittawansa, waikka susien ulwonta ja silloin tällöin rasahtawa oksa muistutti hänelle, ettei se ollut kaukana.

Parin tunnin kuluttua rupesi tuikkamaan päresoihdun walo ja näkyviin muotion äären tulwat Heikki ja Mattu. Ennenkun Yrjänä ehti sanoa mitään, sanoi tämä: „Älä pelkää lapsien puolesta; he nukkuwat ja me olemme pönkittäneet owen. Minä tulin mukaan, sillä te tarwitsette minun apuani.“ Yrjänä myökäsi päätään ystäwällisesti wastaukseksi Heikki oli kotoa tuonut kiwipaarit ja niiden päälle pantiin hirven sisälmykset. Taakka tuli hyllä raskaaksi, mutta kun tahto on hywä, niin hyllä woimia silloin riittää Mattu syttyi nyt tulisoihdun ja käwi miesten edellä.

Tuokion aikaa olivat he käyneet, niin Yrjänä sanoi: „Astu nyt meidän jäljessämme, minä kuulen susien meitä seuraawan.“ Pian sen jälkeen olivat he kulkeneet wähäisen suon poikki, jossa oli paljoa waloisampi kuin metsässä. „Mattu“, sanoi Yrjänä matalalla äänellä, „koetappas meidän astuessamme kummittää tulisoihtu paarin

päälle; mene sitte minun taaseni ja tartu paarin kädensijoihin, niin että huomaamatta voit astua minun sijaani kantajaksi."

Mattu teki niin ja kun Yrjänä tunsi, että Mattu oli saanut vakavasti kiinni paarista, niin hän aivan hiljaa kykistyi maahan samalla kun Mattu astui hänen ohitsensa. Pyssyn hän oli ottanut paarilta mukaansa ja nyt hän piilottautui pensaan taakse, josta hän taisi nähdä aukealle tasangolle

„Kyllä olette sudet kavalia", mutisi hän itsekseen; „mutta saadaampa nähdä, miten teidän käy." Samalla hän näki ensimmäisen suden tulevan suolle ja sen jäljessä seurasi koko jono toisia hiipivin askelin ja hämät voikkuen jäljessä, valmiina hyökkäykseen jos vaan tilaisuus ilmaantuisi.

Äkkiä seisattui koko joukko. Tuulen henkäys oli ilmaisut niille, missä Yrjänä oli; mutta yhtä pikaisesti heitä vastaan leimahti tuliuen säde hänen pyssystään ja tuossa nyt oli vanha toista johtava susi pichtaroiden maassa ja isolla äänellä ulisten. Yrjänä nyt pääsi isoäänisen huudon ja koko susilauma lähti käpälämäkeen. Pari sekuntia sen jälkeen Mattu seisoi Yrjänän vieressä ojentaen hänelle kirvestä samalla kun hän itse kohotti Heikin keihästä. „Ei hätää mitään, muijaseni", sanoi Yrjänä; „wäjymyksemi onnistui tällä kertaa"; ja niin hän meni tapetun pedon luo ja lopetti sen hengen kerran iskien sitä kirvespohjalla. Tultuaan takaisin paarin, soihtujen ja Heikin luo wirkkoi Yrjänä iloisesti: „Heikki, tänään meitä seurasi onni: pian olemme kotona ja minä luulen, että sudet tällä kertaa ovat saaneet tarpeeksensa." Sen hän arvasikin oikein, sillä wähässä ajassa saapuivat he kotiin susien enää häiritsemättä.

Lyhyen ajan vaan soivat miehet itselleen lepoa. Olisi luullut heidän saaneen päivän kuluessa kylliksi työtä; mutta niin he eivät itse ajatelleet. Heidän täytyi ponnistaa voimiansa nyt kun lumi oli metsänkäynnille niin sopelias. Naisen työtä tehtiin työtä valmistaessa kelkkaa, jolla kuljetettaisiin kotiin hirven lihat ja molemmat alussa tapetut sudet. Jo päivän koitteessa olivat he valmiit lähtöön. Matun piti panna hirven sisälmykset miesten osoittamalle paikalle, johon taisi nähdä tuvan ikkunasta, sillä he toivoivat, että haju ja veren jäljet johtaisivat susia tulemaan sinne sisälmyksiä syömään. Kun Mattu oli sisälmykset sinne siirtänyt, piti hänen kaataa vettä niiden päälle, niin että ne jäätyisivät kiinni. Piti estettämän se, että sudet äkkiä syöksisivät esiin, sieppaisivat kukin palansa ja juoksisivat tiehensä ennenkun ehdittäisiin ampua, sillä siihen wanhat suomalaisemme tarvitsivat runsaasti aikaa. Mutta sitte ei suomalaisen luoti koskaan jäänytkään sattumatta maaliinsa.

Työ ei suinkaan sillä päättynyt, että metsästysseurue kuljetettiin kotiin; se piti wielä säilytettämän, eikä ollut muuta säilytyspaikkaa kuin puiden oksilla. Säilytyshuone oli hankittava ennenkun woitiin

ryhtyä suurempia metsäneläviä pyytämään ja sitä paitse piti tehtämän pyydys susia varten jos ne tulisivat sillä välin kuin miehet jäisivät työssä metsään.

Kului muutamia päiviä ennenkun metsämiehemme taas lähtivät metsään. Lumi oli nyt vanhaa ja tarvittiin suomalaisten tottumus woidakseen eroittaa tuoreet jäljet vanhoista. Kului sen muokki uscampia päiviä ennenkun he palasivat. Tällä kertaa he olivat onnistuneet tappaa hirven ja saada karhu kierretyksi. Heidän tyytywäisyytensä ja ilonsa ei siitä wähentynyt, että Mattu heille näytti suden, jonka hän oli saanut pyydyksestä. Mattu kuitenkin arweli parhaaksi, että he ottaisivat pyydyksen pois, waan koettaisivat sen sijaan ampua susia, sillä ne olivat joka yö käyneet haaskalla, mutta eivät menneet pyydykseen. Sitäpaitse hän oli huomannut, että joku eläwä oli noussut puuhun ja syönyt lihaa; miehet kyllä saisivat ampua menemättä kowin pitkälle.

Nyt miehet wähän laskivat leikkiä Matiusta: hänen pitäisi kissansa pitää kurissa; ei siellä ollut muita kuin sellainen eläwä ruoka-aitassa warastamassa. „Elkäähän muuta sanoko. Minä toiwoisin, että meillä olisi kissa; olisihan sitä jotakin seuraa kun te olette poissa ja lapset owat makuulla.“

Metsästäjät kyllä aawistiwat minkälainen kissa se oli, joka ruokia oli käynyt warastamassa ja olivat siitä kaikessa hiljaisuudessa hywillään. Paria päiwää myöhemmin oli kissa pyydyksessä. Niinkuin he olivat arwanneetkin, oli se näätä.

Pitkällinen luminyrsky pakoitti nyt metsämiehet pysymään kotona. Sen ajan kuluessa walmisteltiin suksia, lumikenkiä ja talouskapineita. Olo lämpimässä tuwassa lasten ja ystäwällisen Matun kanssa heitä ilahutti. He wiihtyiwät hywin tuolla Ruotsin metsässä ja kehuiwat itseään onnellisiksi löydettyään niin hywän ja rauhallisen paikan. Luottamuksella he katsoiwat tulewaisuutta kohti, waikka he kyllä käsittiwät, että heidän edessään oli kowa työ, mutta olipa he siihen tottuneet.

Kun rajuilma oli lakannut, niin olivat nuket sukset heille hywäksi hyödyksi ja koska myrsky oli jotakuinkin lujasti painanut lumen, niin ei heillä ollut waikea hakea jälellä olewa osa ammuttua hirwestä. Nyt warustauttiin käymään kierretyn karhun kimppuun. Talwi tuli kuitenkin niin ankaraksi, että päätettiin lykätä metsästys tuonnemmaksi ja sillä wälin parkita ammuttujen hirwien koipinahat. Jalkineiden puutteessa olivat he kaikki ja tähän työhön otti Mattukin osaa.

Hän näytti pian miehille, parhaiten osaawansa tämän työn ja pyysi sen wuoksi heitä taukoomaan suutaroimasta, mutta sen sijaan tekemään hänelle sammion hirwennahkojen parkitsemista warten, että niistä saataisiin waatteita, sillä niitä pian jokainen suuresti tarwitsisi.

He noudattivat kernaasti häuen mieltänsä ja tekivät hänelle kaksi pönttöä siten, että ontto jättiläishonka kaadettiin, katkaistiin tasapäisiksi pölkyiksi, jotka koverrettiin kunnes oli waan ohut pinta jäljellä. Sitte tehtiin pohja, joka saatiin wedenpitäwäksi sulatetulla pihkalla. Nyt Matti oli tyytywäinen. Kaikki tulisi hywäksi kunhan hän saisi jotakin parempaa raswaa kuin hirwentalia nahkojen woiteeksi.

Tämä oli kehoitus miehille käydä karhun kimppuun. Siihen he olwatkin walmiit ja odottiwat siitä metsästyksestä hywiä. Sukset keli oli hywä, waikka lumi oli pehmeä, niin ettei se kannattanut karhua, jos se tulisi ulos pesästään. Suksilla siis pääsi helposti kulkemaan nopeammin kuin karhu. Nejänä sanoikin, että hän kyllä woisi tällä metsästysretkellä tulla toimeen ilman pyssyäkin; karhu saataisiin keihäälläkin tapetuksi. Tarkemmin mietittyään hän kuitenkin otti pyssyn mukaansa, sillä eihän woitu tietää, mitä metsässä sattuisi eteen.

---

12. Eräs karhunpyynti.

Niin lähtiwät miehet karhun kierroksille. Perille tultuaan huomasiwat he, että oli liian myöhä samana päiwänä ryhtyä karhunajoon, jonka wuoksi he tekiwät itselleen yön wiettämispaikan. Risuja lewitettiin lumihangelle ja tawallinen nuotio tuotti heille ne mukawuudet, joita he tarwitsiwat lewätäkseen koko pitkän talwiyön. Kolme tähteä Wäinämöisen wiikatteessa heille warmasti osoitti ajan kulun ja he woiwat huoleti jättäytyä unelle. Piipullinen tupakkaa, johon oli pantu sekaan sammalia ja kuiwattuja lepän lehtiä, oli ainoa nautinto, jonka he woiwat itselleen kustantaa ja siitä nautintoa köyhät suomalaiset eiwät pitäneet wähänä. Tosin oliwat tupakin lehdet kaswaneet Dressa ja siis laadultaan huonoja, mutta tupakkaa ne kuitenkin oliwat ja siis paremmat kuin pelkät puunlehdet ja sammalet.

Kun miehet aamulla alkoiwat hakea karhua, niin metsästyssuunnitelma oli määrätty. Piti hacttaman karhu pesässään ja jos mahdollista, tapettaman ennenkun se ehti herätä talwiunestaan. Sellainen menettystapa oli wähimmän waarallinen, jos waan karhunpesä oli sellaisessa paikassa, että niin woi tehdä. Suomalaiset nyt kulkiwat hiipien niin hiljaa kuin taisiwat lumisen kentän yli ja tiheiden wiidakkojen läwitse; he tutkiwat kallioiden alaiset ontelot, muurahaispesät ja juurinensa kaatuneet puut ja huomasiwat pian, missä karhu oli taittanut ossia pesäänsä warten. Heti sen jälkeen he huomasiwat kolon kalliossa ja muutamista kolon ulkopuolelle

tippuneista oksista arvattiin, että karhu oli siellä sisällä. Miehet wilkaisivat toisiinsa ja äänetönnä kuin henki aseettui Yrjänä kallion koloon wiewän aukon reunalle, pyssy walmiina ja keihäs wieressä waralla. Heikki meni metsään ja pian sen jälkeen kuului reippaita kirveen iskuja. Hän tuli hetkisen kuluttua takaisin kantaen melkoisen paksua ja pitkää pölkkyä. Sen hän warsin warowaisesti asetti wiistoon kallion aukon eteen poikkipuolin, jonka jälkeen hän palasi takaisin tuomaan toisenkin pölkyn. Tämä nyt asetettiin toiselta puolelta samallaiseen asemaan, niin että pölkyt tulivat ristiin. Nyt oli karhu teljetty pesäänsä.

Tyytyväinen hymy lewisi miesten kasvoille ja Yrjänä sanoi kowalla äänellä: „Siltä näyttää, että Mattu saa rasvaa nahkojen woiteekssi.“ Nyt kuului ratinaa ja wohkimista ja karhu tuli näkywiin. Pesän suu oli niin ahdas, että se waan ryömien pääsi kulkemaan ja kun se oli tullut aukon suulle eikä päässyt ulos, karjui se ensin kiukuissaan ja heti sen jälkeen tuskissaan, sillä suomalaisten keihäät olivat jo sen leweässä rinnassa. Käpälän iskulla oli Yrjänän keihään warsi katkaistu. Karhu wetäytyi takaisin päin, mutta Heikki pisti keihäänsä sywemmälle. Wielä kerran isku ja karhu oli siitäkin keihäästä itsensä wapauttanut wetäytyen sitte niin sywälle kallion koloon, ettei sitä näkynyt.

Suomalaiset seisoivat ällistyneinä katsoen toisiansa. Sellaista loppua taistelusta he eiwät olleet aawistaneet. Kauwan he eiwät tohi jääneet toimettomiksi. Ensimmäiseksi työkseen he lykkäsiwät pölkyt sywemmälle sisäänpäin. Kun tämä oli tehty, ryömi Yrjänä perässä kallion koloon wetäen puolensa katkaistun keihään terän, jonka hän antoi Heikille kehoittaen tätä panemaan terän kiinni nuoteen warteen ja kiskomaan päreitä tulisoihtua warten. Pyssy kädessä hän aikoi wahtia sillä wälin. „Niennä nyt, Heikki!“ sanoi hän suuremmalla innolla kuin tawallisesti, „kenties se tuolla sisällä on „luontoansa nostamassa“ (ärtymässä) ja tulee ulos; hywä olisi kun silloin olisit täällä.“

Heikki palasi pian tuoden sekä korjatun keihään että tulisoihdun. Sillä wälin ei karhu ollut näyttäytynytkään. „Wai niin“, sanoi Yrjänä, „se onkin pelkurin sukua; maltappas waan!“ Sitte hän syöksi kumoon aukon tukkeeksi asetetut pölkyt ja ryömi kallion koloon tulisoihtu toisessa ja pyssy toisessa kädessä.

Hetkisen oli sisällä äänettömyys kunnes Heikki kysyi: „näetkös sitä? — „En tiedä warmaan. Ojennappas Heikki minulle seiwäs.“ Taas seurasi äänettömyys mutta heti sen jälkeen kiljui karhu ja Yrjänän pyssy pamahti. Wielä kerran kuului karhun korjahdus ja silloin Yrjänä sukkelaan tuli ulos, sieppasi keihään ja sanoi Heikille: „Pidä nyt waralta!“

Walmiina syöksemään keihäät karhun rintaan seisoivat suomalaiset pitkän aikaa, mutta karhua ei kuulunutkaan. „Se on warmaankin jo saanut tarpeekseen", arveli Yrjänä. „Nun minä sitä pistelin seipäällä, puri se seipään päähän ja silloin minä panin pyssyn seivästä myöten ja laukaisin. Sytytä Heikki tulisoihtu uudelleen! Minä menen sisälle katsomaan, miten asian laita on."

Kun nyt Yrjänä meni pesään karhua pistelemään, ei se enää purrut seivästä. Kaikki oli hiljaa, jonka wuoksi Yrjänä wähitellen lonttasi syvemmälle ja syvemmälle kunnes tulisoihtu walaisi koko kallion ontelon. Siellä makasi karhu pää alas waipuneena: se oli kuollut. Wastaa werta juoksi wähän Yrjänää wastaan. Hän palasi jälleen ulos ja sanoi Heikille: „No nyt, Jumalan kiitos, on työ lopussa: karhu on liikkumatonna Olkoon paikoillaan wähän aikaa, että weri wuotaa pois, sillä wälin kun wäännämme witsaksia köydeksi, jolla hänet laahaamme esiin luolastaan."

Kun he olivat saaneet köyden walmiiksi, tahtoi Heikki mennä pesään katsomaan, miten karhu oli talviasuntonsa sijustanut. „Katso waan, onko se liikkumatta", waroitteli Yrjänä. Ja hiljaa tuo karwainen hurrikka oli paikoillaan. Heikki pisti tulisoihdun karhun kuonon eteen ja kun ei karhu osoittanut elon merkkiäkään, sitoi hän köyden sen kaulaan ja sitte laahattiin yhdessä, kunnes saatiin karhu niin pitkälle ulos luolasta, että woitiin wierittää esiin tuo raskas rimmis.

Onni oli ollut suosiollinen noille rohkeille miehille. Karhuntappo oli toimitettu oikein suomalaisella tawalla, joka oli esi-isiltä peritty ja on käytännössä ollut wielä wiime aikoihin asti. Ei kumpikaan miehistä ajatellut tehneensä mitään erinomaista. He miettiwät waan jälellä olewaa tehtäwää ja siihen he heti ryhtyiwät käsiksi.

Nahka myljettiin, rimmis paloiteltiin ja sitte tehtiin taakkoja niin suuria kuin kumpikin arwasi kykenewänsä kantaa. Nyt ei heidän tarwinnut ripustaa lihoja puiden oksille, säilyttääkseen ne rauhassa, sillä ne pysyiwät koskematta luolassa kun jen aukko tukittiin. Muutoin suomalaiset tiesiwät, ettei susia ollut pelkäämistä, sillä runsas lumentulo oli ne karkoittanut etemmäksi etelään, jossa ne paremmin pääsiwät kulkemaan. Siellä ei sada lunta niin runsaasti kuin korkeammilla seuduilla ja sen wuoksi oltiin sydäntalwella wapaat näistä ahnaista ja saalishimoisista pedoista. Sen pahempi palasiwat ne kewätpuolella tekemään pesänsä suurissa metsissä, joissa saalista oli runsaimmassa määrässä.

Että metsämiehet olivat terwetulleita palatessaan Matun luo, sen hän osoitti kestitsemällä heitä runsaalla rawinnolla. Nyt heillä oli ruokatarpeita runsaasti pitkäksi ajaksi. Nyt piti pyydettämän sellaisia eläwiä, joiden nahoilla saataisiin waihettaa jauhoja ja siemenwiljaa. Niin kului hywä aika talwesta sillä wälin kun miehet

wähitellen jaiwat jäästöön näädän, färpän ja oravan nahkoja. Päiwät taas alkoiwat pidetä, pakkanen lauhtui ja jutsikeli parani. Nyt pidettiin neuwottelua ja päätettiin, että Yrjänän piti lähteä matkalle herttuan luo hankkimaan niin tarpeellista rakennus-jeteliä.

13. Yrjänän matka herttuan luo.

Heikin piti jemaanan Yrjänän mukana heidän ystäwiensä luo Oressa, hankkimaan sieltä wähän jauhoja, jos se olisi mahdollista. Sen wuoksi oli warusteita otettu mukaa ja jaettu nahkakimput kumpaankin. Näin päästiinwät miehet nopeammin sulkemaan. Päin tuliji hywällä jäselillä pitkänmatkalaisia metsämiehiä ja siksi ajaksi ei pitäisi Matria jätettämän yksin. Moran pitäjän miesten ulkaus tuli tuon tuostakin Yrjänän muistiin.

Nytkin oli onni suotuisa suomalaisille, sillä ilma pysyi tasaisena ja matka kämi joutuisasti. Paljon tilaa ottawalla karhunnahalla saatiin waihtokaupassa jauhoja, suoloja ja wähän tupakan lehtiä. Saukonnahan oli Heikki ottanut mukaan hankkiaksen tuota haluttua tupakkaa. Nyt hän sen sijaan wai[illegible] itselleen wuoden, ja tämä aarre sidottuna selkään eroji hä[illegible]yrjänästä ja wiiden päiwän kuluttua hän Matun ja lasten suureksi ilokji oli palannut kotiin jälleen.

Heikistä erottuaan oli Yrjänällä hyllä wainaloinen matka selkoinensa, jota hän kiskoi metsien kautta, kun hän ei tahtonut kulkea ajettuja teitä; hän näet kuten suomalaiset ylipäänsä pelkäsi jotain pahaa kohtaawansa. Sillä tawoin hänen matkansa tuli wainaloisemmaksi ja sihen kului suotta pitkä aika; mutta metsässä hän tunsi itsensä kuin kotonaan eikä peljännyt. Pari wiikkoa kuljettuaan hän saapuikin perille.

Yrjänän tulo herttuan pihaan ei herättänyt huomiota, sillä näet oltiin tottuneita näkemään köyhää kansaa. Kun hän kysyi saadakseen päästä herttuan puheille, wastattiin hänelle lyhyesti, ettei se ollut mahdollista, sillä herttua ei ollut kotona. Milloin hän kotiin palajaisi, sitä ei kukaan tiennyt. Yrjänän omassa tahdossa oli joko tulla toiste uudestaan tai jäädä odottamaan; renkien tupaan hän saisi mennä lämmittelemään. Tätä seikkaa ei pitkän matkan päästä tullut suomalainen ollut ajatellutkaan. „Wai ei ole kotona!“ mutisi hän itsekseen istahtaen selkkansa päälle ja pyyhkieli hikeä otsastaan. „Ei ole kotona! Minä saan mennä renkien tuwaan.

Joka jenkin tietääñ missä je on, ja niin paljon wäkeä sitte! Mitä nä nyt teen? Mihin minä nyt lähden?“

Näistä mietteistään hän heräsi kuullessaan hewoisten jalkain töminää ja pari woimakkaasti kajahtawaa torwen törähdystä. Kun hän kääntyi katsomaan, näki hän joukon ratsumiehiä tulewan nawakkaa wauhtia. Loistawat haarniskat, korskuwat hewoset, kookkaat ja komeat ratsumiehet saiwat suomalaisen ainwan hämilleen. Paeta hän ei woinut, waan jäi liikkumatta paikoilleen kunnes äreä ääni huusi: „Pois tieltä kelkkoinesi!“ ja Yrjänä jensi pystyyn temmaten heti kelkan suunnepäin juuri samalla kun ensimmäinen ruotu kulki hänen ohitsensa. Ratsumiesten jäljessä seurasi useita rekiä ja sitte taas joukko ratsumiehiä. Kun nyt suomalais-ukkomme kääntyi katsomaan pihaan päin, näki hän, että kaikki olimat seisattuneet siellä ja että suuri joukko ihmisiä oli heidän ympärillään, kaikki paljastetuin päin ja nyt hän wasta huomasi, että tämä oli herttua. Tätä ajatellessaan hän epäilemättä wähääkään wetäysi lähemmäksi. Hän näki matkustawaisten menewän sisälle tuohon hänen mielestään tawattoman suureen rakennuksseen, jonka jälkeen ratsumiehet ratsastiwat pois ja kansa hajosi eri haaroille. Nyt oli paikka ainwan tyhjä; Yrjänä kelkkansa kanssa oli yksin jäljellä Taas tuli hän lewottomaksi. Mitä hän nyt tekisi? Kääntyisikö hän takaisin ja palajaisi kotiin? Kyllä kai se olisi warminta ja sitte hän tarttui witsaan, joka hänellä oli kelkan jukkona ja oli jo lähtemäisillään kun joku kuului hänelle huutawan: „Tännepäin, tätä tietä! Käy päälle waan!“ ja hänen luokseen tuli wanha mies, joka puhui edelleen: „Oletpa muukalainen täällä, sinä suomalainen, näen mä; mitä asiaa sulla on?“

„Tahtoisin puhua herttualle saadakseni rakennusseteliu, jos se olisi mahdollista.“

„Kyllä kaiketi, sen kyllä saat. Onpa sulla kunniallliset tuomiset. Tuo nahkakimppu osoittaa, ettet ole mikään kykenemätön mies, että wetelehdi laiskana penkillä, ja sellaisia asioita pidetään arwossa tässä talossa. Mutta nyt ei ole kuhnailemista! Tällä puolella pihaa et saa oleskella“, ja samalla mies reippaasti meni toiselle puolelle, jossa hän seisattui erään rakennuksen luo, awasi owen ja wirkkoi: „Syssää kelkkasi tänne, mutta kiiruhda nyt!“

„Se oli reippaasti tehty“, sanoi hän, kun Yrjänä lykkäsi kelkkansa sisään ja sulki owen; „etpä näytä olewan yhtä hidas kuin muut suomalaiskollot. Tule nyt renkien tupaan; minä näytän sulle tien.“

„Mene nyt sisään istumaan“, sanoi wanhus; „en tiedä milloin saat puhutella esiwaltaa, mutta kyllä sinulle tuodaan sanoma.“ Kun Yrjänä oli tullut renkien tupaan, oli siellä koko joukko wäkeä eri haaroilta maata ja niiden joukossa pari suomalaistakin. Näiden kanssa hän joutui pakinoihin. He olimat äskettäin saapuneet Ruot-

siin, johon he olivat tulleet meritse ja olivat täällä samallaisella asialla kuin Yrjänäkin. He aikoivat ajettua Helsingalantiin, jossa heillä oli sukulaisia. Monta päivää he olivat oleskelleet täällä ja olivat hyvillään herttuan kotiin tulosta, niin että he voivat toivoa pian saavansa puhua hänen kanssaan.

Tämä onnistuikin seuraavana päivänä, jolloin suomalaiset kutsuttiin portaitten luo, jossa herttuan kirjuri Eerikki Yrjönpoika kuunteli heidän asiaansa. Se oli sama mies, jonka kanssa Yrjänä edellisenä päivänä oli puhellut. Kun tuli Yrjänän vuoro tulla esiin, käski hän tämän tuomaan esille kelkkansa ja näyttämään nahat, niin ne tarkastettaisiin ja arvosteltaisiin. Tätä tehtäessä tuli herttua sattumalta ulos. Hän kysyi kuka nahkojen omistaja oli ja kun Eerikki Yrjönpoika oli sen hänelle selittänyt, kyseli herttua Yrjänältä kuinka tämä oli nahat saanut, mihin hän oli asettunut asumaan ja montako henkeä hänen joukkoonsa kuului. Kun Yrjänä oli vastannut näihin kysymyksiin, pyysi hän „rakennusseteliä."

„Sellaisen kyllä saat, mutta mieluummin olisin suonut sinun asettuneesi Wermlantiin, jossa sinulla olisi ollut parempi ollakseni."

Eerikki Yrjönpojalle hän sanoi: „Kun annat maksun nahoista, niin anna tuolle suomalaisukolle pari kirvestä lisäksi." Kääntyen Yrjänän puoleen sanoi herttua: „Käytä nyt vaan niitä kelpo talvalla ja pidä huolta siitä, ettet laske kulovalkeata metsään kaskea polttaessasi, sillä jos sen teet, niin joudut minun kanssani tekemisiin."

Seuraavana yönä tapaamme Yrjänän metsässä tekemänsä nuotiovalkean ääressä monen peninkulman päässä Kungsoristä. Hän oli saanut asiansa toimitetuksi ja tunsi itsensä sanomattoman nyky nyväiseksi. Nyt ei hänen tarvinnut muuta kuin Kopparbergissä näyttää rakennussetelinsä saadakseen sitte rauhassa katsoa tulevaisuutta kohti. Tosin hän wähän pelkäsi woutia, mutta kun hän oli puhunut herttuan kanssa, niin hän kyllä Falunissakin saisi asiansa hyvin käymään. Siitä hän ei wälittänyt, että hänen matkansa sen kautta wenyisi wähän pitemmäksi. Kopparbergissä hän kaikissa tapauksissa aikoi hankkia wähän siemenrukiita ja mitä muuta hän woisi hankkia. Hauskalla mielellä ja iloisilla toiweilla hän nukkui, jatkaakseen taas matkaansa kotiinpäin aamun koittessa.

---

14. Suomalais-mökki Oren metsässä.

Tuolla wielä nimettömässä suomalaismökissä Oren metsässä kului aika hitaasti kun ei ollut tehtäwää työtä. Mattu kyllä puuhasi kasten kanssa ja mitä muuta hän taisi tehdä, mutta hänellä

ei ollut aineksia wakinaiseen työhön ryhtyäksensä. Silläpä hän ikävystyi aikojansa odottaen Yrjänän kotiintuloa ja toivoi ainakin wähän pellavia kehrätäksen. Aika kului kumminkin. Huhtikuun aurinko tuli yhä lämpimämmäksi, päivät pitemmiksi ja keskipäivällä suli lumi katolta. Heikki oli kaiket päivät ollut ampumassa metsissä ja pyydystämässä otuksia, mutta sanottavaa omnea hänellä ei ollut, jonka wuoksi hän muutamia päiviä oli pysynyt kotosalla.

Niinpä eräänä päivänä koko perhe istui tuvan edustalla ja uuni lämpisi tuwassa. Silloin kuului kahisewaa ääntä ja heti sen jälkeen oli Yrjänä iloisena ja hiestyneenä heidän seassaan. Sekä wanhojen että nuorten ilo nousi ylimmilleen. Ei se ollut mitään isoäänistä meluawaa iloa, sillä metsäseutujen suomalainen on aina waitelias ja wähäpuheinen ja waikka hän oikeastaan onkin utelias, niin kuluu pitkä aika ennenkun hän rupee mitään kyselemään. Niinpä nytkin. Lykättiin waan ja nosteltiin kelkkaa; se huomattiin painawaksi ja ihmeteltiin, kuinka Yrjänä oli jaksanut wetää sen kotiin.

„Minun on täytynyt käydä öisin, kun lumi on jäätynyt ja hanki on kannattanut. Eihän tuo kumminkaan ole ollut niin kowin raskas, mutta hywilläni minä olen, kun sen olen saanut tänne kotiin. Katsotaanpa nyt mitä siinä on. „Kas tässä, Heikki, on sinulle“, ja samalla hän antoi tälle oiwallisen hywin taetun kirween; „sen olet esiwallalta saanut ja samalla kertaa terweiset, että sitä woimallisesti käyttäisit, ja tässä on minulla toinen samalta mieheltä. Ja tässä, Mattu, on sinulle“, ja sillä kertaa hän waimolleen antoi wihkon pellawia. „Ei se ole kauwempaa kotoisin kuin Oresta, jossa sen sain helsinglantilaiselta kulkukauppiaalta wiidestä metsoparista, jotka sinne wiemme ensi joulun aikaan ja tässä on wielä lisäksi.“ Sitte hän otti esiin pienen käärön, jossa oli silmäneuloja, ompelurihmaa ja sakset. Kas ne olivat kallisarwoisia tawaroita; nyt ei Matun tarwinnut enää olla joutilaana. „Ja tässä, Heikki, on meille“, ja sitte hän Heikin kouraan pisti koko kimpun tupakan lehtiä. „Ja katsoppas Jussi, tässä on sinulle.“ Poika unhotti olewansa suomalainen: hän parkasi ilosta saatuaan kouraansa puukon. „Ja nyt paras winneiseksi!“ wirkkoi Yrjänä osoittaen sätkiä. „Tuossa on rukiita ja muita siemeniä. Jumala suokoon meille aikaisen kewään ja lämpimän kesän, niin kyllä me köyhät suomalaiset toimeen tulemme Ruotsin metsässä, sillä herttualle siitä kiitos, täällä meillä on rauha ja tässä on siitä wakuutuskirja. Hakkaa Heikki honkaan kolo; siinä säilytämme kirjan. Jumala sunatkoon herttuata!“

* * *

Oli kevät. Aurinko paahtoi helteisesti, joka puro kohisi, kanervat olivat muuttuneet toisen värisiksi, tummanpituiset vaaleanvehreät kerät olivat kasvaneet jokaiseen havupuun otsaan, lehdet alkoivat puhjeta ja vihannoita, laulurastas lauleli puiden lanvoissa vuoroin iloisia vuoroin surumielisiä liverryksiään sillä välin kun peipponen visertäen äänteli „tvitt! tvitt!“ ja västäräkki sipsuttelevilla sukkelilla askelilla mittaeli harjahirren pituutta mökin katolla. Ei nyt enää vallinnut äänettömyys metsässä, sillä voimakkaita ja taajoja kirveen iskuja kajahteli lakkaamatta ja sillä välin kuului puu kaatua ryskähtävän maahan. Uuden kasken hakkuussa tehtiin työtä. Koko perhe oli siellä koossa; siellä lapset olivat leikittelemässä, siellä Mattu nuori työskenteli kiskoen petäjän kuorta pettuleivästi ja miehet kaatoivat kaskea ja niin askaroitiin kaiken kevättä ja alkukesän paitse niinä päivinä, jolloin miesten piti metsästää pienempiä otuksia ja käydä kalastamassa.

Tulipa sitte tuo tärkeä päivä, jolloin wanha, nyt kuivanut 'rasi piti poltettaman. Waara oli tarjona kulowalkean irtipääsemiselle, mutta oli ryhdytty kaikkiin warokeinoihin kuin woitiin ja sitte kuivat puut iltapäivällä sytytettiin, koska kesä-yöt tässä osassa maata tawallisesti ovat tyynet. Rätisi ja paukkui kuivissa puun oksissa, lieki leimusi korkealle ja savu tuprueli pilviin ja siinä olivat tulen wartijoina Yrjänä, Heikki ja Mattu, kullakin aseena katkaistu nuori näre, jonka rungosta oli alapäästä karsittu oksat pois, mutta yläpäästä jätetty karsimatta pitkäksi luudaksi. Tämä oli heidän ainoa aseensa tulta wastaan sotiessa. Ja tämä kyllä riittikin, sillä niin kauvan kun oli tyyni, nousivat tulikipenet suorastaan ylös ja putosivat suorastaan alas. Jos kipeniä putosi viistoon tai ulkopuolelle palon piiriä, sytyttäen siellä walkeaa, niin oli joku wartijoista pian ja sukkelasti paikalla ja löi tulta hawuluudalla, niin että walkea sammui. Polkemalla sammutettiin mitä hawuluudalla ei saatu tukehtumaan. Se oli wainaloista työtä. Kylläpä oluvatkin suomalaiset wäsyksissä kun aurinko nousi ja kaski suuremmaksi osaksi oli poltettu. Lepoa ei ollut ajattelemistakaan, sillä nyt piti jääneet kekäleet kovettaman palamaan sellaisilla paikoilla, missä ei ollut tarpeeksi palanut ja sitte piti wielä sammuttaa, missä maa oli palanut liiaksi. Sellaisille paikoille piti kantaa wettä. Kun aurinko laskeusi wuorten taakse, oli jo päästy woitolle; kaski oli poltettu. Kowassa työssä oli oltu neljäkolmatta tuntia; nyt saatiin levätä; mutta wieläkin täytyi walwoa. Tuli kiilui ja kyti wielä, siellä täällä se keimahti ilmiliekkiin. Lepoa ei ollut ajattelemista ennenkun kaikki savu oli lopussa ja tämä tapahtui wasta sitte, kun aamukaste lankesi maahan; silloin wasta saatiin lepuuttaa wäsyneitä jäseniänsä.

Sitte alkoi maan hätimmiten tasoitustyö ja palon siementäminen. Sitte piti hankkia rehuja kolmelle wuohelle, sen jälkeen

alkoi maanviljelys, jota seurasi sykky-kalastus, satimien ja pyydysten viritys metsissä ja metsästys. Ja näin kului neljä lähimmä seuraavaa vuotta. Kaikesta heidän uutteruudestaan huolimatta saivat he vaan vähäisen palkan vaivastaan. Ankaran ilmanalan vuoksi oli viljantulo varsin niukka. Oikeastaan ei saatu säästöä muusta kuin metsästyksestä ja se teki mutisajukasten toimeentulon mahdolliseksi. He eivät olleet missäkään yhteydessä muiden ihmisten kanssa kuin naapuricnsa Oren suomalaisten kanssa. Ei kukaan ollut vielä käynyt heidän tuvassaan ja vuosien kulucssa ei Mattu ollut kertaakaan käynyt viljahalmetta ulompana. Alituisena keskustelunaineena talvipuhteilla oli, mihin pojat olivat joutuneet.

Viimein Matun levottomuus oli tullut heille selvästi näkyväksi. Yrjänä ja Heikki sen vuoksi suostuivat keskenään lähtemään heitä tiedustelemaan jahka tulisi sovelias sukseksi. Heikki tahtoi lähteä meren yli Korsholmaan poikia etsimään. Kun Mattu sai siitä tiedon, tuli hän hyvin iloiseksi ja hänen alakuloista mieltänsä huojensi toivo, että Heikin tutkimusmatka onnistuisi.

Heikin poissa ollessa kuljeskeli Yrjänä yksin halki metsien. Hän huomasi, että hirvet olivat vähentyneet halmeen läheisyydessä ja nyt niitä täytyi etsiä pitemmän matkan päästä. Sitte hän löysi parven kauempana lounaassa päin. Sitä hän ajoi takaa eräänä päivänä aamupuolella; suksikeli oli erittäin hyvä, mutta hanki kova, niin että se paikoin kannatti hirviä. Vasta myöhään illalla hän taivoitti yhden hirven, joka oli uupunut. Voidakseen sitä innokkaammin sitä ajaa, oli Yrjänä pannut pois eväskonttinsa ja pyssyn ja pisti hirven kuoliaaksi keihäällään.

Kun hän paraikaa nylki hirveä, tuli aavistamatta hänen kimppuunsa kolme muuta metsäniestä ja ennenkun hän oli ajatellutkaan puolustaa itseään, olivat he ottaneet hänet kiinni ja haukkumasanoja syytäen pieksäneet häntä pieksämistään, kunnes hän joutui melkein tainnuksiin. Sitte käskettiin hänen mennä pois koko paikkakunnalta, muussa tapauksessa oli hän henkensä menettämyt. He olivat kerran ennenkin jo tavanneet hänet; jos se tapahtuisi vielä kolmannen kerran, niin he eivät aikoneet kärsiä, että suomalaisia oli metsästämässä heidän maillansa. Vaivaloisesti Yrjänä laahasi itsensä kotiin, jossa kului viikkokausia hänen parantaessaan haavojaan ja voimia kootessa entiselleen. Tämä tapaus teki Yrjänän levottomaksi. Hän pelkäsi, että ruotsalaisilla talonpojilla olisi pahat aikeet hänen uudispaikkaansa vastaan. Hän päätti kumminkin metsästysretkillänsä olla kulkematta lounaaseen päin, vaan mennä pohjoiseen, sillä mikäli hän tiesi oli metsäsentu sillä suunnalla asumatonta.

Heikki palasi wasta sitte kun lumet metsissä olivat wähentyneet. Tosin hän ei tuonut poikia mukanansa, mutta hän oli tavannut useita meriniehiä, jotka tiesivät heidän olleen mukana Stålarmin sotaretkellä Ruotsiin ja yksi meriniehistä tiesi kertoa, etteivät pojat olleet paluumatkalla. He olivat warmaankin nousseet maalle Ruotsin puolella. Tieto siitä, että pojat onnellisesti olivat tulleet meren yli, lohdutti wanhempia, ja sitte suostuttiin, että niin pian kuin mahdollista toinen miehistä lähtisi Malminvuoren luo heitä kuulustelemaan. Toivottiin siellä saada johtoa, jotta tiedusteluja woitaisiin jatkaa. Kun Heikki sai kuulla, mikä Yrjänälle oli tapahtunut, niin hän wimmastui. Talonpojille olisi masettava samalla mitalla ja jos tilaisuutta tahdottiin etsiä, niin kyllä sellainen ilmestyisi ensi metsästysaikana; eikä Yrjänäkään ollut siihen ihan wastoinmielinen, waikka Mattu waroitteli.

Niillä muutamilla kerroilla, kun wielä tänä kewäänä käytiin metsästämässä, mentiin pohjoiseen päin ja siellä miesten onnistui löytää iso majawain yhteiskunta ja niistä he saiwat pyydetyiksi koko kahdeksan kappaletta. Tämä oli aimo onni uudisasukkaille ja seurauksena siitä oli, että Yrjänä teki matkan Helsinglantiin ja toi sieltä takaisin palatessaan mukanansa lehmän ja hiehon. Sillä keinoin heidän toimeentulonsa tuli melkoista paremmaksi, waikka miesten työ kyllä lisääntyi kun heidän piti haukkia rehuja. Mattu nuori oli täynnä iloa kun hän aamulla lehminensä ja wuohet mukanaan lähti lasten kanssa laitumelle ja päiwäkaudet hän kuului toitottawan paimentorwcansa.

Näin elettiin aikoja kunnes miehet alkoiwat haukkia rehuja tulewan talwen warakši. Warustauttiin sellaista kokoomaan kaukaisen järwen ympäristöllä, jossa kaswoi runsaasti heinää. Sinne lähti koko perhe ja karja.

Muutamia päiwiä oli oltu heinän korjuussa. Miehet olivat eräänä aamuna lautalla nostamassa järween laskemia koukkujansa kun näkiwät jawun nousewan pilwiin siltä ilman suunnalta, missä heidän kotinsa oli. Tultiin lewottomaksi, soudettiin maalle ja sanottiin Matulle mitä oli nähty. Elukat ajettiin yhteen; tawarat pantiin kokoon ja lähdettiin kotimatkalle. Heikki ei malttanut käydä niin hitaasti kuin toiset, joita karja esti pikaisesti kulkemasta, waan hän otti Yrjänän pyssyn ja lähti juoksemaan minkä jaksoi.

15. Hyökkäys ja ilkityö.

Kuta lähemmäksi kotia tultiin, sitä enemmän tuntui palaneen kärvy-hajua ja kiiruhdettiin. Kun he olivat tulleet lähemmäksi, käski Yrjänä Matun seisattua; hän aikoi mennä katsomaan, mitä nyt oli tapahtunut. Hän palasi pian takaisin kalpeana kasvoiltaan ja vavisten. „Tulkaa!“ sanoi hän, ja sitte he kaikki menivät perille.

Ei ollut enää mitään tupaa, ei ruista korjattavana: kaikki oli poltettu. Tuvan seinistä oli jäljellä vaan muutamia palavia kekäleitä ja tulenliekki nuolekси vielä viimeisiä rukiinkorsia halmeessa. Nähtiin ja tunnettiin, että nyt oltiin koditonna ja koko vuodentulo oli hävitetty. Mattu väänteli käsiään ja Yrjänä vapisi hillitystä vihasta. „Katsokaa“, sanoi hän, „tuossa ne konnat ovat pilkkoneet syntykeitä polttaaksen köyhän suomalaisraukan viljahalmeen! Jumala heitä auttakoon! Mattu, aja elukat metsään. Ota lapset mukaan; minä katson, ovatko murhapolttajat läheisyydessä.“

Kun Yrjänä taas tapasi vaimonsa, sanoi hän: „He ovat lähteneet tiehensä näiltä paikkeilta, ja pelkureita he ovat olleet; he ovat juosseet kuin hirvet, tehtyään ensin ilkityönsä. Heikki on heitä väijymässä, minun täytyy lähteä jälkeen.“ — „Ei, Yrjänä, älä jätä minua! Heikki on jo liian kaukana sinun edelläsi; et sinä ehdi hänen avukseen. Jumala paratkoon, ei suinkaan hän enää koskaan palaja!“ ja Matun kyyneleet vuotivat virtanaan.

„Niin, mahdollista kyllä on, ettei Heikki palaja enää, niinkuin sanot; mutta voipihan tapahtua, että hän tulee. Kaikissa tapauksissa täytyy meidän lähteä pois näiltä mailta. Meillä ei ole kotia; meidän täytyy kulkea Wermlantiin; siellä on herttua lähellä ja siellä saamme rauhan. Rauhoita mielesi, Mattu! Paljon täytyy tässä elämässä kokea. Hohhoi“, huokasi hän, „jospa meillä Mattu täällä olisi poikamme! Ne ovat nyt aika miehiä. Meidän täytyy ne löytää, luota minuun, Mattu! Tulkootpa sitte ruotsalaiset! Katsotaampa, ovatko ne rosvot löytäneet meidän säästöpaikkamme!“ lisäsi hän ja meni pois hetkisen ajaksi. „Ei, Mattu, ole huoleti! Ne sammakot eivät ole löytäneet meidän kuivattuja lihojamme eikä rakennusseteliä. Onnettomuus ei ole niin suuri kuin se näyttää olevan. Nämä ovat laihoja maita; minä täältä lähden mielelläni.“

Oli syytetty valkea yöksi ja asetuttu yötä viettämään; elukat oli sidottu läheisyyteen. Ne kalut, mitkä olivat jääneet tulipalossa palamatta, koottiin ja paraikaa järjesteltiin mitä luultiin voitavan viedä mukaansa, niin Heikki tuli valkean ääreen. Häntä tervehdittiin ilohuudahduksella. Hän oli kalpea ja veressä; pitkin oikeanpuolista kylkeä ja säärtä olivat hänen vaatteensa veriset.

Tämän nähdessään nousivat sekä Yrjänä että Mattu pikaisesti seisoalle. Heikki, joka näki heidän levottomuutensa, nosti kätensä, viittasi heille ja käski heidän olla huoleti. „Se on vaan vähän ulkopuolella; ei ole sisäpuolella mitään sanottavaa vahinkoa tapahtunut; kyllä tämä pian paranee. Antakaa mulle vettä!“

„No istu nyt, Heikki! minä tahdon katsoa haavaasi“, sanoi Mattu. — „No katso vaan, mutta johan minä sen sanoin, ei tässä ole mitään vaaraa“, ja niin olikin asian laita. Pyssyn luoti oli reväissyt muutaman tuuman lihaa ja vahingoittanut vähän kylkiluuta. Veri oli tauonnut vuotamasta ja kun haava oli pesty puhtaaksi, niin ei se ollut vaarallisen näköinen. Märkä riepu sidottiin haavan ympäri ja Heikki pyysi jotakin syödäkseen. „Minä huomaan“, sanoi hän, „että olette aikeet tehdä lähtöä täältä. Kiiruhtakaa vaan, sillä ennen päivän nousua täytyy meidän olla matkalla.“

„Mitä tarkoitat, Heikki?“ — „Sitä vaan, että yksi ruotsalaisista on vielä hengissä. Minä näin sanan nousevan toisella puolella jokea (Ore-jokea). Jos hänellä on kumppaneita siellä, niin ne pian ajavat meitä takaa.“ — „Yhden sanoit vielä olevan hengissä: montako heitä oli?“ — „Kaksi vaan, kuten tavallista, samat, jotka tapasimme ensi matkallamme ja jotka sinua löivät. Pitempi mustaverinen mies ei enää meitä ahdista. En minä häntä tappanut, mutta poissa hän on.“ — „No miten se tapahtui, Heikki?“

„Kun minä tulin halmeen luo ja sain nähdä mitä talonpojat olivat tehneet, suuttuin wimmatusti ja juoksin suorastaan aukean paikan halki ja silloin he näkivät minut juuri kun he olivat lähtemäisillään. He uhkasivat minua pyssyllä ja huusivat, että he nyt tiesivät missä minä asuin. Jollen minä nyt lähtisi täältä, niin he tiesivät missä minä olisin. Silloin minä kauhistuin ajatellessani teitä, mutta sitte sisuni kuohahti ja minä arvelin parhaaksi tehdä heistä lopun. Sen wuoksi hiivin heidän jälkeensä wahtiakseni hywää tilaisuutta. Sitä en saanut ennenkun heidän piti nousta lautalle. Silloin toinen meni lautan toiseen päähän ja toinen tarttui seipäähen lykätäkseen lauttaa ulos maasta, ja juuri kun hän nojasi seiwästä wastaan, wiskasin minä kirweellä. Se sattui niin, että seiwäs katkesi ja tuo musta peijakas keikahti takaperin seljälleen wirtaan ja hänen huutonsa takia toinen kääntyi taakseen katsomaan. Minä en saanut pyssyä reilaan ennenkun hän jo ampui. Luoti sattui minuun, minä säpsähdin ja kaaduin kyljelleni. Minä kuulin ampujan naurun ja samalla huomasin tulen toisella puolella jokea. Silloin arvelin parhaaksi, etten häntä ampuisi jos hänellä olisi kumppaneita.“

„Minä arvelin, että kylläpähän wirta wetää lautan alas koskeen ja säästyyhän multa ruuti kulumatta ja niin olin hiljaa paikallani koetellen olikko mulla waara tarjolla. Ei mar! Parasta

kaiketi olisi lähettää tuon murhapolttajan nahkaan luoti niin pääsemme heistä kummastakin ja laittausin walmiiksi ampumaan. Mutta samalla hän hyppäsi lautalta weteen ja alkoi uida. En tullut ampuneeksi, sillä lautta oli meidän wälillämme ja kun se oli menmyt ohitse, niin oli liian pitkä matka ja wielä pitempi wälimatka oli kun ruotsalainen nousi maalle. Hän hyllä ymmärsi, että minä häntä pidin silmällä, jos olisin hengissä ja hän pudisteli nyrkkiänsä minua uhaten.

„Silloin minä nousin seisoalle ja tein samalla tawalla, ja sitte tähtäsin häntä pyssyllä, mutta silloin hän oitis pujahti kiwen taakse, ja samapa tuo oli; minä waan tahdoin häntä säikähdyttää. Sitte minä hänelle huusin kyhyen missä hänen pyssynsä oli ja nauroin, sillä nyt on ruotsalaisilla kaksi pyssyä wähemmän. Kaikissa tapauksissa oli pyssyistä wahinko. Minä waan ihmettelen mahtoiko hänellä olla kumppaneita. Siinä tapauksessa ne owat täällä huomenna. Jos he olisivat yksin, niin woimme heille nauraa: he näkewät, että me olemme pitkien matkojen päässä kun he tulewat tänne. Mattu, wäännä mulle pitkä witsa; minä sen panen ympärilleni pitämään kiinni riepua, jonka asetit haawan päälle. Kiitos! Nyt rupeamme nukkumaan; menkää lewolle waan! Ruotsalaiset eiwät koskaan ole liikkeessä yöllä."

Selwä asia oli, ettei uni heti tullut, jokainen ajatteli sitä wahinkoa, jonka he olivat kärsineet. Mutta ylipäänsä heillä oli koko lailla parempi olo kuin heidän tullessaan Oren metsiin; warsinkin elukat olivat heille hywin kallisarwoiset. Aika kului; täytyi rientää jos mieli oli saada asuntoa ennenkun talwi tuli.

Tuskin oli puoliyö ohitse kun tuo pieni joukko jo lähti liikkeelle. Heikki kulki edellä; sitte Mattu lasten kanssa, heidän jälkeensään karja ja wiimeisenä Yrjänä. Hän seisattui usein kuuntelemaan ajoiko kukaan heitä takaa, mutta kun ei mitään huomattu, niin hän rensi tawoittaaksensa edellä kulkijat. Päiwän koitteessa he olivat wirran warrella, jonka yli heidän täytyi kahlata. Oli jo waloisa päiwä kun he kaikki pääsiwät sen toiselle puolelle, sillä lapset ja wuohet -täytyi kantaa. Helpoituksen huokaus pääsi jokaiselta kun he olivat päässeet toiselle puolelle ja Yrjänä sensattui wartioimaan ylitsekulkupaikkaa. Tosin olivat matkamiehemme pari peninkulmaa wirran warrella ylempänä sitä paikkaa, jossa edellisen päwän seikkailut olivat tapahtuneet, mutta sellainen matka on mitättömän pieni metsäseutulaiselle. Nyt tehtiin kulkujärjestyksessä muutos siten, että Mattu kulki etupäässä tytön kanssa, sitte karja, jota ajoi eteenpäin nyt kahdeksanwuotias Jussi. Heikki keihäinensä, jousinensa jäi Yrjänän luo. Miehet olivat warustautuneet taistelua warten.

Uskollisesti he pysyiwät paikoillaan kunnes aurinko poltti helteisesti ja Mattu oli päässyt muutaman tunnin matkan heidän

edellensä. Silloin he rientsivät jäljessä ja saavuttivat omaisensa äärettömän laajan rahkasuon reunalla, jossa elukoilla oli hywä laidunpaikka.

Nyt oltiin wakuutetut siitä, etteivät ruotsalaiset wielä heitä ajaneet takaa, mutta päätettiin kuitenkin jatkaa matkaa suurimmalla kiruulla.

Wiidentenä päiwänä sen jälkeen oli mentty Stäisen Daal-joen poikki. He tunsivat itsensä nyt lewollisemmiksi ja päättivät lewätä, sillä sekä ihmiset että elukat olivat hywin wäsyksissä pitkällisestä kiireestä marssimisesta ja waikkei Heikki sanonut mitään, niin näkyi kuitenkin selwästi, että hän kärsi suurta tuskaa haawansa tähden. Sattumalta olivat matkamiehet kulkeneet Daal-joen poikki eräässä paikassa, jossa pieni lisäjoki laski siihen. Siinä oli paljon kaloja; niitä pyydettiin yli tarpeen eikä siis tarwittu wähentää ruokaweroja; sen wuoksi kulkijat pian taas wirkistivät woimansa.

Yrjänä oli kolmantena päiwänä heidän wiipyessään tällä paikalla lähtenyt seutuja tarkastelemaan. Hän palasi aiwan huolestuneena, sillä korkealta wuorelta, jonka huipulle hän oli nousut, oli hän nähnyt koko tienoon olewan asuttua pitkin wirran wartta sekä ylä- että alapuolella sitä paikkaa, missä he nyt olivat. Kaukana kaakossa päin oli hän nähnyt suuren alankomaan, äärettömän laajan järwen ja paljon ihmis-asunnoita. Tämä hänessä herätti lewottomuutta; hän kehoitti sen wuoksi toisia lähtemään jatkamaan kulkua eteenpäin ja siihen he kaikki pian olivat walmiit. Ei kukaan walittanut eikä peljännyt waiwoja erämaassa; jokainen tahtoi päästä länteen päin, siellä oli se maa, johon kukin halusi päästä.

---

16. Onnellinen kohtaus.

Muutamia wiikkoja sen jälkeen tapaamme heidät Klar-joen rannalla kansalaisten keskessä. Heidän matkansa kaksikymmenpeninkulmaisen metsän halki oli ollut arwaamattoman tukala, mutta kestäwyydellä oli woitettu ne suuret waikeudet, jotka kohtaawat näiden tukalasti kuljettawain seutujen halki matkustaessa. Nyt he olivat kohdanneet hywäntahtoisia kansalaisia. Heiltä olivat he myöskin saaneet kuulla sen ilahuttawan sanoman, että pojat, joita he niin suuresti kaipasivat, olivat olleet siellä heitä kuulustelemassa. Heillä oli sen wuoksi syytä toiwoa pian saada tawata heidät. Lewättyään muutamia päiwiä lähtiwät he wirran poikki kauwemmaksi länteen

päin, jossa heidän kansalaisensa olivat sanoneet heidän löytävän hyvää maata ja runsaammin metsänriistaa kuin munalla.

Niin he olivat saapuneet seudulle, jossa maa oli wähemmän wuorista. Mäet olivat pienet ja matalat niihin wuoriin werraten, joiden yli he olivat tulleet. Siellä oli tasaisemmat maat, pieniä wesiä ja lehtimetsiä. Kun he jo tunsivat olewansa turwassa takaa-ajajilta, niin kulki Yrjänä matkueen etupäässä ja hän aikoi juuri seisattua lepäämään tarkemmin katsellakseen ympäristöä, kun hänen huomionsa kääntyi woihkiwaan ääneen ja katkeilevien oksien rasahtelemiseen ja heti sen jälkeen syöksi esiin suuri karhu. Yrjänän nähtyänsä se seisattui, kiljui hirweästi ja hyökkäsi häntä wastaan. Yrjänän luoti hillitsi karhun hyökkäystä muutamaksi silmänräpäykseksi. Sillä wälin Yrjänä hyppäsi hongan taakse suojaan. Waikka karhu oli nähtäwästi pahasti haawoitettu, niin se kuitenkin heti teki uuden hyökkäyksen, mutta nyt oli Heikki rientänyt esiin ja wastaanotti pedon keihäällä. Kiiwas ottelu syntyi kun karhu ja metsämies joutuiwat likeiseen kahakkaan toinen toisensa kanssa ja woitto oli jonkun aikaa epäwarma, kunnes Yrjänä kirween iskulla halkasi karhun kallon ja karhu kaatui heti maahan. Woitto oli saatu!

Pian rientsi Mattukin lasten kanssa sinne ja katseltiin saalista. Se oli tawattoman iso peto, jonka wertaista miehet eiwät ennen olleet nähneet. Mutta suomalaiset eiwät täällä metsässä olleetkaan yksin: karhussa oli useita wastikään saatuja pyssynluotien haawoja. Hämmästyksissä katseltiin toisiaan lewottomina ja pian astui näkywiin kaksi miestä, joilla oli mukanaan koira kahleissa.

Tulijatkin hämmästyiwät nähdessään rotewat, pitkätukkaiset nahkoihin puetut suomalaiset. Nämä huomasiwat heti, että äskentulleilla oli pyssyt; samoin tulijatkin älysiwät kohdanneensa muukalaisia. Wanhempi ruotsalaisista kysyi ensin muukalaisilta, oliwatko he suomalaisia; kun siihen oli annettu myöntäwä wastaus, sanoi hän tuntewansa muutamia suomalaisia, jotka asuiwat moniaan peninkulman päässä hänen kodistaan idässäpäin Mangskogin metsäseudulla. „He owat reippaita ja ystäwällisiä ihmisiä ja kyllä kai tekin olette samallaisia“, lisäsi hän wermlantilaisen tawallisella suopeudella ja katsoi suomalaisiin awonaisesti ja rehellisesti. „Wai niin!“ sanoi hän iloisesti kääntyen karhun puoleen, „siinäkös röhjötät maassa, senkin peto! Jumalalle kiitos olkoon! Te olette tappaneet sen, ja kiitos teille siitä niin kauwaksi aikaa kuin Matti Bryntenpoika elää, sillä tietäkää, että tuo kontio on ollut kauheana rasituksena monen wuoden kuluessa meille Träskogin talonpojille, ja minulta raukalta on se tappanut melkein kaiken karjani. Toissa wiikolla se kaatoi kaiken nuoren karjan ja silloin minä päätin tappaa karhun tai itse menettää henkeni. Nyt on tämä naapurini Pietari minun kanssani

ajanut karhua wiisi päivää. Wielä kerran sanon: Jumalalle olkoon kiitos ja kunnia siitä, että te tapoitte tämän ilkiön pedon."

Samalla hän astui esiin ja kätteli jokaista, yksin lapsiakin ja samalla tavalla teki hänen kumppaninsakin. Jo ennen kättelemistä olivat wermlantilaiset panneet pois pyssynsä ja nyt suomalaisetkin panivat pois aseensa. He tunsivat mielensä liikutetuiksi ja kiitollisuutta näitä miehiä kohtaan, jotka niin selwästi osoittivat heille luottamustaan ja kunnioitustaan.

Yrjänä alkoi nyt pakinoida ja sanoi aikoneensa täällä lewätä, jolloin karhu syöksi esiin ja nyt oli wielä enemmän syytä lewätä. Hän kehoitti uusia ystäwiä seisattumaan tulen ääreen, niin hän heitä auttaisi karhun nylkemisessä. No sen he kernaasti tekisiwät, sillä he olivat wäsyksissä ja nälissään, mutta karhun kanssa heillä ei ollut mitään tekemistä. Se oli suomalaisten oma, koska he olivat sen tappaneetkin; niin on laki heidän keskuudessaan. „Jos lienee niin", wirkkoi Yrjänä, „mutta nyt olette suomalaisten joukossa ja heidän keskuudessaan oli laki sellainen, että se, joka on ajanut karhun liikkeelle ja ampunut ensi laukauksen, saa pitää saaliin omanaan; joka sen on tappanut, hän saa ainoastaan toisen lawan."

„Ohoh!" wirkkoi Matti, „olipa se kummallinen laki! Mutta kun asiata oikein ajatellaan, niin onpa sillä perusteelliset syynsäkin, waikka ei tällä kertaa. Waan koska niin tahdot, Yrjänä, niin woimmehan jakaa tasan." — „Nyt et Matti pitkälle ajattele. Me olemme matkalla. Mihin seisatumme, sitä emme tiedä; mitäpä me woisimme kuljettaa mukaamme karhusta? Pikkuruisen osan; onhan metsä täynnä lintuja ja meillä on syötäwää mihin tulemme. Ei, Matti, kyllä asia pysyy sellaisena kuin minä sanoin: Lawan minä saan. En olisi sitäkään huolinut, jollei tämä seutu olisi minua miellyttänyt. Me jäämme tänne, kunnes minä olen katsellut ympäristöä. Sillä wälin syömme minun osani ja nyt ei sen pitempiä pakinoita siitä asiasta, waan ryhdymme karhua nylkemään ja paloittelemaan. Ehkäpä Matulla on jotain syötäwää annettavana meille jahka pääsemme karhua nylkemästä!"

Ja sille puheelle se asia jäi. Pari tuntia sen jälkeen istuiwat ruotsalaiset ja suomalaiset kaikessa sowussa Matun keittopadan ympärillä hywällä ruokahalulla nauttien hänen keittämäänsä lintukeittoa. „Teillä kaiketi on leipä niukalla nyt?" kysyi ruotsalainen talonpoika, joka kaipasi leipää ruoka-ateriassa. Silloin Mattu alakuloisesti hymyili sanoen: „Niin, eihän meillä nyt ole ollenkaan leipää, mutta talwella kyllä oli." — „Niin, kyllä se on hywää olemassa, kun sitä waan riittää", arweli Matti, „mutta muutamina wuosina käy niin, että meilläkin leiwänmurut owat wähissä, waan eipä sitä sillä kyolla", lisäsi hän naurahtaen; „kyllä hätä keinon keksii. Mutta kuuleppas Pietari! Kyllä mar meidän selkiämme likistää enemmän

saamme kotiin kaikki karhun lihat; sillä tietäkääs", wirkkoi hän suomalaisille, „että on koko päiwän matka meille kotiin."

„Wai niin", sanoi Yrjänä salaisesti riemuiten, että oli niin pitkä matka asutuille seuduille; „eikö ole muuta asuttua seutua lähempänä?" — „Tuskinpa waan", sanoi Matti. „Länteenpäin meiltä on Bortan, jossa asuu monta huonekuntaa. Se talo ehkä on jonkun werran lähempänä tätä paikkaa, mutta ei paljoa." — „No eikö ihmistä ole muuallapäin?" kysyi Yrjänä. — „En tiedä! Lännessäpäin meiltä on Norja. Sinne on hyllä matkaa ihmisasuntoihin ja pohjoiseen päin on pelkkää metsää, niin sanowat ne, jotka paremmin tietäwät; mutta meiltä itäänpäin asuu suomalaisia, erään järwen ympärillä, jota he sanowat Kymmeneksi; mutta kuinka pitkän matkan päässä he asuwat, sitä minä en tiedä. Warsin pitkää matkaa sinne ei toki ole, sillä meidän paimenemme sanowat kuulleensa suomalaisten paimentorwien äänen ja että he puhaltawat torwiin. Etkö sinä Yrjänä heistä mitään tiedä?" — „Kyllä minä olen kuullut siellä asuwan meidän sukuista kansaa sen järwen ympärillä, mutta me tulemme kauempaa pohjoisesta päin."

Kuinka kauwan aikaa on siitä kulunut, kun sinä lähdit, Yrjänä, kotoasi Suomesta?" — „No en sitä osaa oikein warmaan sanoa; waan kyllähän siitä on noin wiisi wuotta." — „Oh, miten hirweän kaukana se mahtaa ollakkaan!" arweli Matti; „miten Herran nimessä olette woineet tänne tulla?" — „No niin", wastasi Yrjänä, „onhan päästy kuitenkin!" — „Niinpä kyllä, Herra paratkoon teitä!„ puuttui puheeseen Pietarikin, kylläpä teidän nyt on tarwis päästä rauhaan asettumaan. Ruwetkaa asumaan näille seuduille; tämä on kyllä hywää maata; eikä täällä warsin usein halla turmele wiljaa. Useimmiten wilja joutuu täällä ja tämän seudun wertaisia metsästyspaita saatte kauwan etsiä. On täällä hirwiä tuhansittain, mutta täällä on paljon petoeläwijäkin. Karhut tappawat meidän isommat raawaseläimemme ja sudet raatelewat talwella kulkiessaan kaikki missä waan on henki. Ehkei teillä olekkaan susia kotimaassanne?" lisäsi hän miettiwäisesti. — „Kyllä niitä on", wastattiin. — „No kylläpä sitte tiedätte, mikä rasitus niistä on", lisäsi hän. „Kas niin, Matti, lähdetäänpä nyt lirkkelle! Ottakaamme nyt kantamus lihaa ja lähtekäämme sitä kotiin raahaamaan."

„Hywästi nyt sitsi aikaa! Huomenna iltapuolella taiteti olemme täällä taas, ja siihen asti pitää teidän täällä wiipyä. Ruwatkaa se meille!" — „Kyllä, kyllä", sanoi Yrjänä, „kyllä me teemme niten tahdotte."

Kun nuo reippaat talonpojat oliwat menneet pois, kulki Yrjänä ympäri metsissä katselemassa olisko maa wiljelykselle sowelias. Kun hän iltapäiwällä palasi, oliwat Mattu ja Heikki järjestäneet yönwiettämispaikan ja padassa oli kiehumassa raswaista karhunlihaa.

Heikki sanoi wähän matkan päässä tulisijan luota löytäneensä pienen lammin, jonka rannoilla elukoilla oli hywä laidun. Yrjänä tahtoi, että he kaikki seuraawana päiwänä lähtisiwät yhdessä neuwottelemaan jäisiwätkö he sille seudulle asumaan. Itsellään hänellä ei ollut mitään muistuttamista seutua wastaan, mutta hän ei tahtonut samana päiwänä tehdä mitään päätöstä.

Kun seuraawa päiwä oli päättynyt, oliwat suomalaiset päättäneet asettua tänne asumaan. He lepäsiwät tulensa ympärillä miettien, miten he tuumansa toteuttaisiwat, kun eilispäiwäiset ystäwät tuliwat heidän luokseen. Näiden mukana oli rotewa nuori naishenkilö, jonka piti olla apuna lihoja kantamassa. Matti oli hywillään kun hän sai jutella toisen henkilön kanssa, joka oli samaa sukupuolta kuin hänkin ja ystäwyys wahwistettiin kun talonpojan nainen hänelle lahjoitti useita hywiä leipäkakkuja.

Yrjänä ilmoitti nyt Matille ja hänen kumppaneillensa suomalaisten yhteisen päätöksen asettua asumaan melkein niille paikoille, missä he nyt olivat. He olivat tutkineet maata ja tahtoiwat noudattaa sitä neuwoa, jonka heidän ystäwänsä edellisenä päiwänä olivat antaneet. Tämä sanoma ilahutti suuresti kumpaakin ruotsalaista. He sanoiwat mielellään yhtywänsä Yrjänän ja Heikin kanssa häwittämään wahingollisia eläwiä, warsinkin karhuja.

Wähän mietittyään arweli Matti kuitenkin, ettei hän woinut käsittää kuinka suomalaiset nyt, kun wuodenaika oli näin pitkälle kulunut, wielä ehtisiwät saada asunnon sellaiseen kuntoon, että he siellä woisiwat tulla toimeen yli talwen. „Ja mitä te syötätte lehmillenne?“ kysyi hän. „Heinä on jo liian wanhaa, ettekä saa sitä kuiwatuksi. Ei se käy päinsä“, sanoi hän innoissaan ja istui hetkisen ääneti. Mutta pian hänen kaswonsa kirkastuiwat ja hän huudahti iloisesti: „Kyllä se sentään käy laatuun. Karhu tappoi minulta karjani ja mulla on karjanrehua; minä otan teidän karjanne luokseni, ja sinä Pietari, jolla on enemmän kuin puoli osuutta meidän myllytuwassamme, woit antaa tämän wäen asua siellä talwen yli; se on tarpeeksi lämmin ja sen woi sitäpaitse korjata lämpimän pitäwäksi ennen talwen tuloa. Suostutko siihen, Pietari?“ — „No totta kaikki, kyllä minä suostun. Owathan nämä miehet tehneet meille hywän palweluksen, ja lahja lahjasta, se on oikein ja kohtuullista; seuratkaa te waan meidän mukanamme!“

Suomalaisemme olivat aiwan hämmästyneet sellaisesta hywäntahtoisuudesta; waan kun Yrjänä ehti malttaa mielensä, sanoi hän olewansa suuressa kiitollisuuden welassa, mutta metsässä he kyllä tulisiwat toimeen; siihen he olivat tottuneet: waan mitä elukoihin tuli, niin hän oli enemmän kuin hywillään kun hän sai ne jättää Matin luo talweksi ja hän tahtoi siitä palkkioksi tehdä työtä hänelle ensi elonkorjuun aikana. „No saammehan siitä puhua toiste. Kaik-

kea karhunlihaa emme voi tällä kertaa viedä mukanamme; minä tulen vielä kerran takaisin ja sitte saamme keskustella tarkemmin.“

Kun Matti jonkun päivän kuluttua tuli takaisin, tekivät suomalaiset paraikaa itselleen turvemökkiä. Maata kaivettiin terävämpäisillä seipäillä; tämä oli vaivaloista työtä. Matti sitä jonkun aikaa katseli. „No sitähän minä arvelinkin“, sanoi hän, „ja silläpä minä toinkin teille nämä.“ Sitte hän ojensi heille rautakangin ja pari kuokkaa. „Näitä te tarvitsette; ottakaa ne kernaasti, mulla kyllä on useampia omaksi tarpeeksi, kyllä teillä sittekin on kylliksi työtä. Wai olette te asettuneet tähän asumaan! Eipä se ollut hullumpi tuuma. Wettä on molemmilla puolin; maa ei ole vaikea viljellä, vaikka metsä on tiheä, niin eipä se ole mikään huono merkki. Onnea vaan työllenne! Jahka nyt tulee pakkais-yöt, niin ajakaa elukat minun talooni; minä olen pilkoittanut puut (iskemällä pois kuorta) kunnes tulette niin kauvaksi, että näette järven; silloin näette meidän asuntomme ja löydätte tien perille asti. Herran haltuun! Tulkaa kaikkityyni meille!“

---

17. Lumituiskun peitteessä.

Kun Antti ja Pekka lähtivät ystävällisten suomalaisten luota Suomenniemellä, suuntasivat he kulkunsa etelää kohti. He kulkivat jotenkin suoraan vuoria ylös ja alaspäin. Metsän tiheys esti heitä näkemästä kauvaksi eteensä ja he olivat siitä yksimieliset, että tämä oli kolkointa ja jylhintä seutua, jossa he koskaan olivat kulkeneet. Tottumus erämaissa matkustamiseen ja suomalaisten luontoperäinen pakkallisuuden tunne esti heitä hairahtumasta pois oikealta suunnalta. Äkkiä he päästivät iloisen huudon: näköala laajeni ja he olivat saapuneet pitkän ja kapean metsäjärven rannalle.

„Kas nyt, Antti“, huudahti Pekka, „nyt saamme katsella wähän ympärillemme. Me kuljemme järveä pitkin! Ohoi“, huudahti hän wähän ajan kuluttua sen jälkeen ja seisattui. „Katsoppas Antti, oletko nähnyt tällaista ennen? Wuori toisensa yläpuolella, metsää ja taas metsää, lunta ja wieläkin lunta! Kaikki on walkoista, ihan walkoista. Ja katsoppas wuorentunturia tuolla! Se on wielä walkoisempaa, sinne minä tahdon, Antti! Tosin me tulemme wähän liiaksi länteenpäin, mutta mitäpä me siitä! Mitäs siitä sanot, Antti?“ — „Sen minä waan sanon, että jos täällä olisi isä ja äiti, niin en kulkisi sukseni pituutta etemmäksi; tässä minä tahdon asua. Kat-

soppas tuolla kannaksella meidän olisi mökkimme ja täällä harjanteilla tahtoisin kuulla äidin laulavan, lehmänkellon kalahtelevan ja pienen karjan määkivän. Niin, Pekka, onpa tässä maata suomalaisille. Kiirusti isää ja äitä etsimään! Tule pois Pekka!" ja niin reipas Antti rensi eteenpäin kuin nuori warsa wehreällä niityllä.

Parin tunnin kuluttua Antti jeisahtui osoittamaan Pekalle äsken siitä kulkeneiden hirvien jälkiä. „Mitä arwelet, Pekka, tapammeko niistä yhden itsellemme?" — „Ei, antakaamme niiden jäädä rauhaan; emmehän tarwitse mitään hirweä niin kauwan kun meillä on metsoja puiden latwoissa sadottain yhtä warmaan kuin yksi. Pari metsoa hyllä riittää meidän tarpeeksemme. Lähde sinä itäänpäin, niin minä menen länteenpäin ja yhdytään taas tunturin juurella. Kas tännepäin Rakki" ja sitte hän antoi mennä eteenpäin aika waultia.

Wasta illan tullessa he kohtasiwat toisensa. Kun Pekka näki Antin metsästyssaaliin, sanoi hän: „Antti, sinä olet ajattelematon. Sinä olet ampunut enemmän lintuja kuin tarwitsemme! Ruuti haaskautuu suotta ja nyt saamme turhan päiten kantaa lintuja mukanamme. Tule nyt!"

Wähän ajan kuluttua tultiin taas järwen rantaan. Se oli tunturin juurella jyrkkäin metsäkasiwawain wuorten keskellä. „Tahdotko asettua tänne, Antti?" kysyi Pekka. — „Eipä taida muuta neuwoa olla, Pekka. Pimeä tulee tuossa paikassa, ja tunturin toiselle puolelle emme tänään ehdi päästä. Kukapa sen tiesi, miten pitkä se on." — „Ei, en minä sitä tarkoittanut; waan tahtoisitko asettua tänne asumaan ijäksi päiwäksi?" — „No miksen! täällä on maa sen näköinen kuin oikeassa karhujen laaksossa. Minä olen warma, että niitä täällä on sadottain. Kun meillä waan olisi aikaa antaa Rakin etsiä, niin saisitpa nähdä; mutta nyt sen täytyy jäädä kunnes saamme isän ja Heikin kanssamme. Kyllä tänne wielä löydämme wastedeskin. Mennäänpä nyt wuoren kupeelle ja ruwetkaamme hökki lewolle. Minä arwelen, Pekka, yksin syöwäni koko metson tänä iltana, niin nälissäni minä olen. Poikkea nyt wiistoon, Pekka! Nyt on sinun wuorosi kulkea edellä. Meidän täytyy etsiä joku lähteestä tulewa puro; tänä iltana minä en malta istua lunta sulattamassa; minä tahdon saada padan heti kiehumaan ja niin on mulla janokin, että kurkkuani kirwelee. Lähde nyt liikkeelle!"

Hämärän tullessa pata jo oli tulella. Antti näytti olewan tyytywäinen auttaessaan Pekkaa syöttämään nuotiowalkeata ja kun se oli tehty, niin hän tutki lihaa padassa „Pekka, se on keitetty kowaksi; eikö sinulla ole nälkä?" — „On kyllä, mutta jaksanhan odottaa." — „No jos sinä jaksat, niin kyllä minäkin", wastasi Antti heittäytyen hawupuiden ohsista tehdylle wuoteelle. Parin

minuutin kuluttua hän jo oli nukkumut. „Nuku waan", tuumi Pekka itsekseen; „mahdoit antaa minun wuorostani hiihtää edellä ja aamupäiwällä polkea latua, niin et nyt olisi noin wäsyksissä."

Kun linnut olivat kichuneet, sekoitti Pekka jauhoja liemeen. Se oli oikein kotimaista ruokaa ja Antti herätettiin syömään. Hän heräsi oitis ja sitte nuo matkustaja-nuorukaiset söivät lujan aterian sa, joka oli kuitenkin tehty niin runsaaksi, että waikka Rakkin oli syömisessä awullisena, niin jäi ruokaa huomispäiwän aamiaiseksi.

Kun pojat seuraawana aamuna heräsiwät, olivat he melkein kokonaan lumen peitteessä. Lunta satoi sakeasti ja piti jonnisasti raivistaa lumi waatteistaan ja kuivata itsensä tulen ääressä. Pian oltiin walmiina nousemaan tunturille. Kun oli päästy metsänrajan yläpuolelle, oli lumihanki yhä syvempi kunnes päästiin tunturin lakeudelle, jossa tuuli lakaisi lumen mukanansa. Nyt oli melkoisen helpompi kulkea ja huvitti nähdä, miten tuntuririekot pyrähtelivät lentoon ja nauraa räkättivät wäsyksissä läähöttäwille metsämiehille. „Naurakaa te waan", sanoi Antti, „onpa hywä nyt kun ei kelkka ole mukana tässä pehmeässä lumessa wedettäwänä, mutta olispahan mulla ollut uusi jouseni mukana, niin muutama wähempi teitä olisi naurämassa. Kunleppas Pekka, minusta nämä ruotsalaiset riekot owat aika lailla ylpeitä. Ne nauravat yhtäpäätä waan meille suomalaisille." — „Noo", tuumi Pekka, „minusta nämä ruotsalaiset owat ihan samallaiset kuin suomalaisetkin; ei niillä ole wäliä." — „On kyllä, sanon minä, ne owat tylymmät kuin Suomen riekot. Katsoppas tuotakin, joka istuu katsoa mulkoillen Rakkia, aivan kuin ei olisi ikänään koiraa nähnyt; mutta älähän huoli!" Ja samalla Antti warustausi ampumaan.

„Antti!" kuului Pekan ääni waroittawasti. Antti antoi pyssyn waipua alas. „Niin, kyllä tiedän, sinä olet arka rundin kulumisesta; ja ehkäpä on kirkkoherra „Niko" taas sanonut jotain. Sinä olet Pekka aina niin järkewä, mutta kävi miten kävi, tuolla mäellä minä tahdon levätä." — „Niin minäkin", sanoi Pekka ja sitte lähdettiin sinne kuivassa. „Tuonne ison kiven taakse asetumme suojaan", ehdotteli Pekka ja sitte pojat sinne rientämään, mutta Rakki heidän edellään. Rakki syöksi pieneen aukkoon, joka oli kiven ja lumihangen wälillä ja siellä se alkoi hiljaa winkua ja kaiwaa käpälöineen.

Tämän nähdessään pojat lujemmin tarttuiwat pyssyihinsä ja lähestyiwät. Rakkia ei enää ollenkaan näkynyt, ainoastaan tupruawa lumi ilmaisi, että elossa se oli. Sitte kuului hiljainen wikinä ja Rakki tuli ulos tuoden jänikisen, jonka se oli purrut hengetti. Pojat olivat arwelleet karhun olewan kiven takana. Jänikisen nähdessään kumpikin purskahti nauruun. „Olipa se komea karhu",

saa jäniksen ampumatta ja ilman waivaa näkemättä, ja tämän tunturin minä ristin Jänistunturiksi.“ — Ja se nimi sillä on wielä tänäkin päiwänä.

Nuorukaiset heittäytyivät pitkäkseen pehmoiseen lumihankeen lähöttäen rasittawasta tunturille noususta. He katselivat juuri jänistään ja kehuskelivat Rakkia sen hienon wainun takia kun he äkkiä huomasivat susiparwen, joka samoin kuin pojatkin oli noussut tunturin laelle ja seisoi jonkun matkan päässä wartoawassa asemassa nähdäkseen, mihin päin johtajasusi heitä kuljettaisi. Wainuten wastatuuleen älysi se pian pojat. Se oli koneen näköinen tuo wanha emäsusi kun se tarkasteli poikia miettien pitikö sen tehdä hyökkäys wai paetako.

Sen asian kuitenkin pojat katkaisiwat. Pekka kuiskasi: „Antti, ota sinä osalleesi tuo iso! minä otan sitä lähimmä olewan.“ Ja samalla kertaa lensiwät heidän luotinsa määräpaikkaansa. Ne oliwat sattuneet hywin. Kumpikin susi kaatui kuolleena lumihangelle. Samalla Pekka huudahti: „Pois pyssy ja kontti, ja toisia ajamaan!“ Kilpaillen tuulen nopeudella liukuiwat suomalaiset susia ajaen takaa pitkin tunturin rinnettä alaspäin. Alussa ajoa, eli niin kauwan kun lumi oli werrattain kowaa, ei tarkkasilmäisinkään katsoja olisi woinut sanoa sukkimiehetkö wai sudet pääsiwät nopeammin kulkemaan. Mutta kun sudet oliwat tulleet lähemmäksi metsän reunaa, missä lumihanki oli sywempi ja paremmin yhteen kasaantunut, oli selwästi nähtäwä, että hiihtäjät pääsisiwät woitolle. Niin tapahtuikin, sillä juuri kun sudet oliwat pääsemäisillään metsän suojaan, saawuttiwat heidät suomalaisten keihäskärkiset sukkensauwat.

Yhteentörmäys oli niin kiiwas, että sekä metsämiehet että otukset syöksiwät suin päin lumeen ja Pekka kuuli Antin jotenkin äänekkäästi kiroilewan noustessaan pystyyn, syljeksiessään lunta suustaan ja ranwistellessaan lunta korwistaan. Niin teki Pekkakin. Metsästäjistä ei kumpikaan ollut kuperkeikkaa heittäessään jättänyt keihästään irti ja ne oliwat tukewasti läwistäneet suden lawoilta. Suden ruumiista ei nähty mitään: ne oliwat wajonneet lumeen; koiwet ja hännät waan liikkuiwat tempomalla ja öhkiwä wonkuminen ilmaisi, että henki oli menemäisillään.

Kun se oli tapahtunut, huudahti Antti: „Enkös minä sitä jo sanonut! Jänis ennusti meille onnea. Sen olen kuullut kotona, että kun jänis juoksee tien poikki silloin kun ollaan johonkin menossa, niin tulee matka onnelliseksi; mutta jos orawa juoksee tien poikki, niin on paras kääntyä takaisin. Hei, Pekka, oliwa tämä hauskaa kyytiä! Huomasitkos miten ilkeästi sudet meille irwistiwät kun

Kyllä me nyt tällä ajolla pelastimme monen köyhän talonpojan lampaat ja sitte olen hywilläni kun saimme nahat. Olisipa hauska kun meillä olisi jotain sedän awuksi antaa jahka hänet tapaamme." — „Niin kyllä, Pekka, eipä se ollut mikään huonompi ajatus; minä tuumaan sitä ajiata minäkin."

„Leikkaa puhti juden takaloivista kintereiden jänteen wäli ja pistetään toinen käpälä siitä lävitse, niin ei susi pääse tiehensä juoksemaan jos se wirkoaisi uudelleen henkiin", neuwoi Pekka. „Sen minä opin isältä ja niin minäkin tein omalle judelleni. Sitte ponnistelemme tunturille hakemaan konttimme ja pyssymme. Sen jälkeen saamme wielä tehdä käännöksen kuljettaaksemme tänne ammutut judet; tuolla tunturilla on tuulen wiima kowin tuima; tule nyt!"

Kun metsästäjämme tulivat mäen päälle sen kiwen luo, missä heillä oli tawaransa, olivat he palawissaan ja hengästyneet, jonka wuoksi he lepäsiwät hetkisen. Pekka kysyi nyt Antilta, mitä tämä arweli paksusta pilwenlongasta, joka oli koillisessa. „Mitäkö minä siitä arwelen? Samaa kuin sinäkin. Siinä on suuret lumijoukot. Menkäämme alas metsään ja pankaamme tapetut judet tähän kiwelle; sillä jos lumituisku ehtii tänne ennenkun olemme palanneet, niin ehkemme niitä löydäkkään."

Pojat eiwät erehtyneet arweluissaan lumipilwestä. Iltahämärän aikana heidät jo tapaamme tekemässä seipäistä ja hawunoksista suojakattoa. „Pekka, tehnnehän aittaamme päätyseinätkin", wirkkoi Antti. „Minusta tuntuu ihan samanmäköiseltä kuin silloin, kun olimme kotimaassa wuorenharjanteella, kun isä ja äiti oli kanssamme matkalla kotoa meren rantamaalle. Saatpa nähdä, etteі lumituisku tänä yönä lopu. Kas niin", sanoi hän hetkisen kuluttua, „nyt potkimme lumen syrjään tuolta suojuksesta ja panemme hawut maahan ja judennahat niiden päälle, satakoon sitte lunta kuinka paljon hywänsä."

Tämän tehtyään heittäytyiwät pojat wuoteellensa. Tuli paloi kirkkaasti ja walaisi koko sopen tuossa pienessä risumajassa sekä poikain kaswot. Sen taisi nähdä, että he olivat päiwän pitkään tehneet lujasti työtä, sillä hiki ja noki walkean ääressä olivat heidän naamansa tehneet wiiruja täyteen. Antti purskahtikin makeaan naurun katsoessaan Pekkaa. „Sinähän olet näöltäsi samallainen wiirunaama kuin susikin", sanoi hän. „Nyt pitäisi äidin nähdä sinut." — „Kyllä kai, pitäisipä hänen nähdä sinutkin, sillä sinä olet ihan samanmäköinen", wakuutti Pekka, lisäten wielä: „äidin wuoksi siistimme nyt kaswomme", ja otti sitte kourat täyteen lunta ja pesi sillä kaswonsa. Antti teki samoin.

Sitte ruwettiin lewolle ja maattiin selwään päiwään saakka. Pekka oli wonsut kun Antti kysyi: „Minkämäköinen päiwä nyt on?" — „Sataa lunta niinkuin eilenkin ja lunta on tullut yöllä

hynärän werran lisäksi. Jos tätä kestää kaiken päivää, niin emme pääse mihinkään.“ Nyt Antti nousi ylös. „Niin on, Pekka, kuten sanoit“, wirkkoi hän, „meidän täytyy seisattua kunnes lumentulo taukoaa; syökäämme nyt ja tuokaamme uusia pölkkyjä nuotiovalkeaan.“

Päivä kului hitaasti; toivottiin parempaa säätä, mutta lunta sateli yhä waan runsaasti ja sitä tuloa kesti kaksi päivää ja kaksi yötä lisäksi. „Antti, tämä näyttää pahalta meille“, tuumaili Pekka; „meillä tuskin on mitään syötäwää; kaikki linnut ovat nyt lumen peitteessä; ei mikään liiku ennenkun paha sää on ohitse mennyt, — kenties kuitenkin tuntuririekot“, keskeytti hän itse omat puheensa. „Nyt meidän täytyy mennä tunturin reunalle katsomaan näkyisikö niistä jotain jälkiä. Otappa Antti ansat, niin saamme koetella.“

Yhäällä tunturin reunalla oli lumi wielä syvempi; suksinensakin wajosi lumeen polwia myöten ja hywin tukalasti pääsi eteenpäin kulkemaan. Nuorukaiset reutoivat itsensä kuitenkin pajukkoon asti ja löysivät kaikeksi onneksi riekon jälkiä, jotka tuisku jo oli peittänyt puoleksi umpeen. Tehtiin risuista pieniä matalia aitoja ja niiden aukkoihin asetettiin ansoja. Näytti kuitenkin siltä kuin ansat peittyisivät lumen alle ennenkun riekot illalla söisivät iltasyöntinsä; toivottiin kuitenkin parasta ja sitte mentiin taas risumajaan.

„Eikö meillä ollut useampia ansoja?“ kysyi Pekka; „minun mielestäni olisi meillä pitänyt olla enemmän.“ — „Ei ole“, wastasi Antti, „jollei sinulla ole kontissasi.“ Pekka tutki sitä; ansoja hän ei löytänyt, mutta sen sijaan hän otti esiin jotenkin pitkän nelikulmaisen puun, jokä oli täynnä wiiwoja ja merkkiä. Tätä hän istui tarkastelemaan ja lukua laskemaan. Hetken kuluttua sanoi hän Antille: „Tiedätkös mikä päivä huomenna on?“ — „En, mistäpä minä sen tietäisin? Minä en ole wielä oppinut noita harakanwarpaita.“ — „Niin, Antti, kahden päivän kuluttua on joulu. Minä olen toiwonut, että sitä ennen löytäisimme jonkun suomalaisen asuntopaikan; tuntuu oudolta kun olemme pyhäpäiwät yksinämme.“ — „Kyllä kaiketkin“, myönsi Anttikin, ajatellen asiaa, „mutta meneehän tuo sentään, Pekka! Minä en pidä lukua kirkonkelloista, en kynttilöistä, enkä papista kun waan saisin selkoa siitä, missä isä ja äiti owat. Rupea nyt lewolle; Ehkäpä wielä ennätämme kahden päiwän kuluessa Kuusiwuorelle, jossa lähinnä olewat suomalaiset asuwat; onhan täälläkin hywä olla; nuku nyt!“

Kun pojat seuraawana päiwänä tulitwat takaisin tulensa ääreen, olitwat he saaneet ansoistaan muutamia riekkoja. Sinä heillä oli jouluruokaa, sillä lumihanki oli niin pehmeä ja sywä, etteiwät he katsoneet maksawan waiwaa jatkaa kulkuansa ennenkun pyry oli lakannut ja tuuli painanut lumen kowemmaksi. He tyytyiwät

siihen, mitä heillä oli ja waikka he olivat niin nuoret, oli heissä kummassakin toki jen werran miestä, etteivät he ruvenneet walittamaan asiasta, jota ei woitu muuttaa.

Wiimein tuli päivä, jolloin aurinko rupesi paistamaan, luminyrsky asettui ja pakkanen kävi kovemmaksi. Heidän pitkä wankeutensa oli päättynyt; he woivat jatkaa kulkuansa ja iloita siitä, että heidän eväänsä olivat hywässä kunnossa, sillä metsot, jotka lumituiskun aikana olivat olleet nälissään, istuivat nyt honkain latvoissa syöden sitä nutterammin paastopäivän jälkeen.

---

18. Kuusivuoren suomalais-ukko.

Lähdettyään liikkeelle taas tulivat metsänkäwijät kolmantena päivänä kelkan jäljille. „Hurraa!“ huudahti Pekka; „sitä jälkeä me seuraamme; nyt emme ole kaukana ihmisistä. Täällä on ollut metsässä joku hakemassa sammalia elukoille. Potki eteenpäin, Antti! Hei, Rakki! Nyt poikaseni pääset syvässä lumessa ryömimästä.“

Sitte he seurasivat kelkan latua kahta wertaa joutuisammin kuin ennen. Wähän matkaa olivat he waan kulkeneet eteenpäin, kun he jo saawuttiwat kelkan wetäjän. Tämä kun kuuli poikain suksien äänen seisattui ja häneltä pääsi säikähdyksen parahdus. Kelkaa wetämässä oli näet aiwan nuori naishenkilö. „Älä meitä pelkää“, sanoi Pekka, „emme me sulle tahdo tehdä mitään pahaa.“ Pekan puhe häntä selwästi rauhoitti. Hän kysyi keitä he olivat ja mihin he olivat menossa. Kun he muutamalla sanalla olivat tyydyttäneet hänen uteliaisuuttaan, sanoi hän, että he olivat lähellä Kuusivuorta ja sanoi itse olewansa sieltä. Hän käski heitä kulkemaan kelkan latua myöten, niin he pian tulisivat perille. Pojat ehdottivat, että he kulkisivat yhdessä. He tahtoivat asettaa konttinsa kelkkaan ja sitte wetää se taloon.

Kun oli näin tehty, lähdettiin taas liikkeeseen. Matkalla kertoi tuo nuori tyttö, että hän kahden nuoremman siskonsa kanssa oli yksin kotona tällä kertaa Kuusivuoren asukkaista. Isä ja äiti ja pari muuta naapuria olivat menneet kylälle wiettämään joulua ja kirkossa käydäkseen. Lumituisku oli estänyt heitä kotiin tulemasta. Karjanrehu oli loppunut ja hänen oli täytynyt tuoda eläwille sammalia ja sitte tyttö iloisesti nauraen lisäsi: „Sillä matkalla sattui onnellinen kohtaus. Olipa hauska, että te tapasitte minut. Eipä täällä usein näe wierasta wäkeä täällä Kuusiwuorella, joksi ruotsalaiset sanowat meidän taloamme.“

Kun he olivat saapuneet tytön kotiin ja olleet siellä jonkun aikaa, kyselivät pojat vanhempiansa ja selittivät tarkemmin itsestään ja matkansa tarkoituksesta. Tyttö ei ollut kuullut mitään vanhemmista Kailasista. Kyllä hän oli sen kuullut, että suomalaisia oli tullut sinä vuonna meren poikki, mutta ne eivät olleet tulleet Kuusivuorelle, vaan menneet etelämmäksi. Muutoin hän ei ollut käynyt poissa munalla. Parasta oli poikain seisattua sinne kunnes vanhukset tulisivat kotiin. Hän ei tiennyt aikaa, milloin he palajaisivat, mutta kun kerran nuoret miehet tulivat toimeen metsässä, niin tottakai vanhatkin.

Kun nuorukaiset olivat päättäneet odottaa talon isäntäväen kotiin palajamista, niin heidän nuori emäntänsä lämmitti saunan ja käski heitä kylpemään. Suomalaisten kylpeminen tapahtuu siten, että kun uunin kukaan laki on kummentunut, heitetään vettä kukaalle. Siitä syntyvä löyly leviää ylös kattoon ja sitte ympäri saunaa, kunnes seinäin vierustalla olevat kylpylauteet owat kuuman höyryn sisällä. Kylpijä istuu lauteilla höyryn sisällä. Pian hän on lämmin ja alkaa hikoilla ja ähkiä ja kysyy sitte toiselta tai kysyy kylwettäjä: „kestätkö enemmän löylyä?“ — „Kestän.“ Sitte wiskataan kukaalle wieläkin kauhallinen wettä ja löyly tulee yhä kuumemmaksi. Että kylpijä woisi hengittää, pitää hän kylmään weteen kastettua waatetta suunsa edessä.

Kun kylpijä ei kestä enempää kuumuutta, hyppää hän alas lauteilta kylmällä wedellä täytettyyn sammioon tai wielä tawallisemmin juoksee ulos ja kiertelesen lumessa ja sitte kaikessa kiirussa jälleen lauteille, jossa hän kuumassa löylyssä saa uudestaan hikoilla. Sama temppu uudistetaan niin usein kuin kärsitään. Sellaisen kylwyn jälkeen, jota suomalainen pitää suurimpana nautintona, tuntee hän itsensä wirkistyneeksi ja elähytetyksi.

Pari päiwää oliwat he oleskelleet wieraswaraisen tytön luona, kun hänen wanhempansa ja heidän seurassaan oleva poika ja nuori miniä tuliwat kotiin. He saiwat heti tietää poikain asian ja entiset seikkailut. Heidän sukulaisistaan he eivät tienneet mitään. Siitä he olivat wakuutetut, että wanhemmat eivät näillä tienoilla olleet kulkeneet metsäin halki, ja koska he eivät olleet näyttäytyneet Malmivuoren tienoilla eiwätkä myöskään pohjoisempana Klar-joen laaksossa, niin he warmaan olivat asettuneet asumaan idemmäksi, johonkin Taalain maakunnan metsäseuduille. Sieltä piti poikain hakea wanhempansa, mutta sitä ennen tahtoi talonwäki poikia seisattumaan heidän luokseen joksikin aikaa. Lunta oli nyt niin sywät hanget, että olisi aika ryhtyä hirwiä ajamaan ja siinä toimessa toiwottiin pojilta apua. Kun olisi koirakin apuna, niin ei olisi waikeata neljän miehen nutä tappaa melkoinen määrä. Tuoreita hirwen jalkiä olivat

he nähneet matkallaan; sen wuoksi he tahtoiwat ryhtyä metsästykseen niin pian kuin suinkin.

Näihin ehdotuksiin pojat suostuiwat, ja jo seuraawana päiwänä oliwat kaikki neljä miestä hirwien jäljillä. Kuinka monta hirweä oli, siitä he eiwät woineet saada selwoa, koska hirwet astuwat tawallisesti perättäin toistensa jälkiä myöten. Alussi ei liioin ruwettu waiwoja näkemään, waan kuljettiin aiwan hitaasti kunnes hirwet oliwat hajonneet ja ruwenneet etsimään. Pian huomattiin, että tässä oli koko parwi ajettawana. Päätettiin hankkia warma tieto, mihin hirwet oliwat seisattuneet ja ajo lykättiin seuraawaan päiwään, jolloin ne piti kierrettämään, että koira sitte saisi ajaa ne liikkeelle. Tämä metsästystapa suomalaisten kesken oli aiwan yleinen, jonka wuoksi siitä ei sen enempää puhuttu. Ikänsä wuoksi wanha Kuusiwuoren ukko oli itsestään määrätty johtaja. Hirwet saatiin kierretyiksi illalla. Lähellä kierrosta ruwettiin yötä wiettämään tawallisella tawalla.

Kun oli aamulla saatu warma tieto siitä, että hirwet wielä oliwat kierretyn paikan sisäpuolella, asetettiin ampujat sillä tawoin, että Kuusiwuoren suomalaiset seisattuiwat sille paikalle, missä hirwien jäljet meniwät kierroksen sisään ja nuorukaiset taas toiselle puolelle heitä wastapäätä. Koira, joka päästettiin walloilleen, kyllä tiesi mitä siltä waadittiin ja juoksi iloisesti hypäten lumiseen metsään. Pian sen jälkeen kuului sen karkea-ääninen haukkuminen kumahtelewan metsässä. Nuorukaiset huomasiwat pian, että hirwen ajo eteni kauwemmaksi. He seisoiwat hetkisen hiljaa kuunnellen lähtisiwätkö hirwet kenties mutkaa tekemään. Mutta kun koiran haukunta siirtyi yhä loitommaksi, niin he lähtiwät kiiruhtamaan jäljessä. Kului hywän aikaa ennenkun he löyhän lumen läwitse oliwat ehtineet hirwien jäljille, jossa ajo oli ollut. Siellä he tapasiwat myöskin suomalaisten suksien jäljet.

Hirwen ajo oli täydessä wauhdissa, jonka wuoksi nuorukaiset rientsiwät jäljessä minkä kerkisiwät. Tuntikauden he oliwat hiihtäneet jälkiä myöten, niin he saapuiwat pienemmälle suolle, jossa oli neljä miestä wäittelemässä. Heidän ympärillään oli kuolleita hirwiä ylen ympäri. Wäittely molemman Kuusiwuoren miehen ja kahden kylästymästä kotoisin olewan ruotsalaisen wälillä oli hywin kiiwas kun nuorukaiset saapuiwat paikalle. Ruotsalaiset oliwat olleet etsimässä hirwiä kun he kuuliwat koiran haukkumisen ja meniwät sitä kohti, sillä he aawistiwat, että suomalaiset oliwat metsästämässä. Suomalaiset sitäwastoin oliwat koiran awulla ajaneet hywin kiiwaasti hirwiä takaa ja kun nämä hienon wainunsa awulla oliwat huomanneet ruotsalaiset, oliwat ne poikenneet syrjään juoksusuunnaltaan ja joutuneet pienelle suolle, johon lumituisku oli ajanut kokoon niin sywät nietoksset, että hirwet perätt umpimena eiwat kyenneet

päästä hankien halki, waan suomalaiset olivat ne siinä saawuttaneet ja tappaneet keihäillä ja kirwellä.

Sillä wälin kun tämä tapahtui, olivat ruotsalaiset saapuneet paikalle ja waativat nyt osaa saaliista. Elukat olivat muka heidän; ne olivat syntyneet ja kasvaneet ruotsalaisten metsissä; suomalaisilla ei ollut mitään oikeutta niihin. Jolleiwät siis suomalaiset antaisi heille osaa saaliista, eli mitä ruotsalaiset waativat, niin he kyllä osaisivat ajaa suomalaiset pois tai tappaa heidät. Kun nuo rotewat nuorukaiset tulivat paikalle, jäiwät ruotsalaiset ääneti ja suomalaiset saivat suunnuoroa. He olivat etsien löytäneet hirwien jäljet, ajaneet niitä ja tappaneet ne, ja se asia ei rahtuakaan liikuttanut ruotsalaisia talonpoikia. Suomalaisilla oli esivallalta lupa asua ja wiljellä maata metsäseudulla ja jos nyt ruotsalaiset tahtoivat „heidät tappaa“, niin sopihan koettaa; mutta jos he olivat siinoja ja auttaisivat suomalaisia hirwien nylkemisessä, niin nämä heille antaisivat kummallekin kantamuksen lihaa. Jolleiwät he sitä tekisi, niin suomalaiset kyllä tietäisivät itsensä wapauttaa sellaisista metsämiehistä, jotka sekautuivat heidän metsästyksseensä. „Sanokaa nyt miten tahdotte, älkääkä luulkokaan, että me sallimme teidän mennä pensaista sitte ampuaksemme meitä. Suostutteko siihen, mitä olen sanonut?“ — wirkkoi Kuusjoen ukko — „niin pankaa pois pyssyt ja me teemme samalla tawoin ja olkoon sitte rauha meidän wälillämme.“

Hywän aikaa miettityään suostuivat ruotsalaiset tähän ehdotukseen, pistivät pyssynsä lumihankeen ja astuivat suomalaisiin päin. Nämä tekivät samalla tawalla, ja sitte suostuttiin, että kuhin piti nylkemän yksi hirwi. Nuorukaiset hämmästyivät huomatessaan, että siinä oli tapettuna kahdeksan hirweä. Heidän mielestään oli ajattelematttomasti tehty, kun tilaisuutta oli käytetty niin monen elämän tappamiseksi; paljo useamman kuin suomalaiset tarwitsivatkaan. He eiwät lausuneet julki ajatustaan, mutta tämmöinen joukottain teurastaminen oli heistä inhottawa. Tämä seikka juuri olikin yksi syy ruotsalaisten wihaan suomalaisia wastaan.

Kun metsämiehet olivat lopettaneet työnsä hirwien nylkemisessä, waativat ruotsalaiset itselleen niiden hirwien nahkoja, jotka he olivat nylkeneet. Heille huomautettiin, että se oli wastoin suostumusta. Lihaa he saisivat ottaa sen minkä werran jaksoivat kantaa, mutta ei muuta, niin oli suostumus. Suomalaiset pitäisiwät sanansa ja pitäisi ruotsalaistenkin tietää se tehdä. Ruotsalaiset, jotka näkiwät suomalaisten yliwoiman, eiwät enää uskaltaneet pyytä waatimuksessaan, waan ottiwat kumpikin kantamuksen lihaa ja menivät tiehensä.

Juuri kun he menivät pois suolta ja katosivat metsään, sanoi wanha suomalainen: „Pian, pojat! ottakaa pyssynne ja seuratkaa minua!“ Hänen äänensä ilmaisi, että nyt oli kiire. Muutaman

silmänräpäyksen kuluttua olivat suomalaisetkin metsän peitossa. Heidän johtajansa seisattui äkkiä ja sanoi: „hajaantukaa wähän ja etsikää suojaa ja pitäkää waralta näyttäytywätkö ruotsalaiset. Minä menen katsomaan, mitä he aikovat tehdä."

„Antakaa minun mennä", sanoi Pekka; „minun mukaani tulee koira. Kyllä se antaa waroituksen, jos ruotsalaiset hiipisivät ympäri ja kävisivät meidän kimppuumme."

Pekka meni, Rakki mukanansa. Kun hän hywän tunnin kuluttua tuli takaisin odottawain suomalaisten luo, näytti hän wallan iloiselta. „Oikein älysitte sillä kertaa, isä Pietari", sanoi hän, „lumessa olewista jäljistä minä näin, että ruotsalaiset olivat heittäneet kantamuksensa maahan ja olivat kääntyneet takaisin; mutta kun he huomasivat, että me olimme waroillamme, olivat hekin lähteneet matkoihinsa. Ja nyt minä olen heitä seurannut liki puolen peninkulmaa ja luulen, että he owat luopuneet aikeestaan käydä meidän kimppuumme." — „Pekka, sinä olet älykäs poika, mutta ei auta koskaan olla liian warma. Ota sinä koira mukaasi ja mene takaisin heidän jälillensä. Ole siellä kunnes me olemme ottaneet taakat selkäämme; sitte me huudamme sulle."

Niin tapahtui, ja kun Pekka tuli takaisin, niin ei hän löytänyt mitään hänelle itselleen walmistettua kantamusta. Kysywäisen näköisenä hän katsoi kumppaneihin kun Antti sanoi: „Waari ei ole ruotsalaisista warma; Pekka, sinun tulee meitä suojella!" — „Wai niin; no kyllä mielelläni; mutta, woitteko kantaa kaikkien hirwien nahat?" — „Kyllä woimme; tänne ei käy jättäminen yhtäkään; siitä saat olla warma, että ruotsalaiset niitä ensi yönä owat nuuskimassa. Nyt sinun, Pekka on jääminen jäljelle wähäksi ajaksi ja seuraa sitte meitä. Kun kuulet meidän äänemme, seisatut taas; jos ruotsalaiset meitä ajawat takaa, niin huuda! Katso eteesi, että olet suojassa."

Oli sekä pitkä että waiwaloinen marssiminen ennenkun suomalaiset puoliyön aikana saapuiwat Kuusivuorelle. Muutamia kuperkeikkoja lukuun ottamatta oli kuitenkin kaikki käynyt hywin ja nyt nautittiin ylen wankasti kun syötiin padallinen „mottia" eli koprakasta (= kourapuuroa) ja paistettua karhunläskiä.

Syödessä ei paljoa puhuttu, mutta kun suomalaisukko oli sytyttänyt piippunsa, tuumi hän, että oli paras nuorten miesten panna wähäksi ajaksi levolle, sillä hänen teki mieli mennä hirwien tappopaikalle aamun waljetessa — jos he jaksaisivat, lisäsi hän wähän iwallisesti. Kun ei kukaan wastannut mitään, puhalsi hän palawan pärren sammuksiin ja rupesi itse maata. Piipun kurisseminen ja silloin tällöin leimahtawa tupakan kyteminen kuitenkin ilmaisivat, että ukko oli walweilla.

Pitkällistä lepoa siitä ei tullut. Miehet herätettiin ja heitä kehoitettiin tarkastamaan asemsa ja talossa olevat kaksi nuorta naista käskettiin mukaan lihaa kantamaan. Kaksi kelkkaa otettiin matkalle ja sitte lähti koko seura talviyönä metsälle. Kuljettiin entisiä jälkiä myöten. Nyt mentiin nopeata wauhtia niin että nuoret miehet katselivat taaksensa woisiwatko naiset pysyä mukana. Nämä kuitenkin olivat heidän kintereillään: tytöt pysyivät sukien päällä yhtä hywin kuin miehetkin.

Kun tultiin likelle sitä paikkaa, missä tapetut hirwet olivat, seisatuttiin ja ukko kulki edellä tarkastamaan olko mitään estettä. Hän palasi pian ja käski toisia tulemaan perille panemaan kuormaa kelkkoihin ja tekemään itselleen kantamuksia. Itse hän rupesi Pekan kanssa pitämään wahtia. Auringon nousun aikana olivat suomalaiset jo paluumatkalla. Kaikki oli käynyt hywin ja suuri osa hirwen lihoista oli peitetty lumen alle.

Tultiin warsin tyytywäiselle mielelle. Oli tehty onnellinen metsästysretki, sillä waikkapa ruotsalaiset päiwän kuluessa tulisiwatkin suuremmalla mieswoimalla ottamaan pois jäljellä olewat hirwen lihat, niin oli kaikissa tapauksissa jo melkoisen hywä joukko lihaa warmassa tallessa.

Kun sitte jälleen tultiin metsästyspaikalle, niin kävi toteen suomalaisukon aawistus. Ruotsalaiset olivat tosiaankin wieneet pois jäljellä olewan osan hirwen lihoista ja wieläpä osan lumeen kätketyistäkin. Nuoremmat suomalaiset waativat, että lähdettäisiin warkaita takaa ajamaan ja ottamaan pois omansa; mutta isäwanhus tuumaili parhaaksi, että tyydyttäisiin siihen mitä oli saatu; kyllä metsässä hirwiä olisi, eikä kyläkunnan wäestön kanssa niin usein riitaan jouduttu.

Pari päiwää lewättyään aikoivat kulkumatkalla olewat nuorukaiset lähteä tiedustelujaan jatkamaan, mutta heitä pyydettiin wielä wiipymään jonkun aikaa. Poika, nuori Pietari aikoi nuoren waimonsa kanssa lähteä käymään waimon kotitalossa muutaman peninkulman päässä kaakossa päin Nain-järwen rannalla; kenties saisiwat he siellä kuulla jotakin tai löytäisiwät etsittäwät. Kun nyt oli tulossa talwen ankarin aika ja pahimmat lumituiskut, niin poikainkin mielestä oli edullisinta heille suostua esitykseen. He woisiwat kotitarpeiksi metsästellä ympäristöllä sillä tienoolla eikä heidän siis tarwinnut jäädä talonwäen elätettäwiksi.

19. Peuratunturi.

Kun ilma wakaantui ja tuli hywä suksikeli, lähtiwät he liikkeelle ystäwäinsä seurassa hywin warustettuina lähimmä seuraawaa aikaa warten. Heillä oli mukanaan kimppu näädänmahkoja, jotka he olivat saaneet Knusivuorella ollessaan ja aikoivat ne myödä jonkinaan tilaisuuden sattuessa. Olisihan siitä wähän wanhemmille jahka ne tawattaisiin. Pikaisen ja hauskan matkan tehtyään he saapuivat Rainiin, jossa heidät ystäwällisesti wastaanottivat nuoren Pietarin appivanhemmat, jotka olivat jen ajan waatimuksiin nähden hywin toimeentulewa suomalainen perhe. He kuuntelivat tarkkuudella nuorten suomalaisten kertomusta heidän sukulaisistaan. Tarkempia tietoja heillä ei näistä ollut, mutta tiesivät kuitenkin, että suomalaisjoukko oli asettunut pari peninkulmaa Läntisen Daal-joen luoteispuolelle. Mahdollisesti olisi Yrjänä Kailanen seuralaisineen näiden joukossa. He neuwoivat jen wuoksi nuorukaisia käymään näiden suomalaisten luona.

Pari päiwää jen jälkeen olivat nuorukaiset päässeet niin pitkälle, että he erään wuoren huipulta taisivat erottaa jen laakson, jossa Läntinen Daal-joki juoksee wuorien wälillä. Iloisella ja toiworikkaalla mielellä he jatkoivat kulkuansa alas laaksoon päin, jossa he kahden suon wälillä löysivät tien, joka wei wirran rantaan. Tätä tietä he seurasivat ja pian he jyrkässä mäessä löysivät hewosen ja heinäkuorman. Kuorma oli kaatunut ja sen alla oli nuori taalalainen, joka näytti olewan hengetönmä. Kuorma oli iso ja raskas, mutta reippaiden ja wäkewäin suomalaisten onnistui kuitenkin saada se nostetuksi pystyyn. Kun mies oli wapaa kuorman painosta, nostettiin hän ylös ja huomattiin, että hän wielä hengitti. Antti teki kaikessa kiirussa walkean. Heinistä tehtiin makuusija ja Pekka alkoi warowasti hieroa lumella tuota tainnuksissa olewaa. Kauwan hän teki turhaa työtä; kuitenkin huomattiin, että mies hengitti wähän kiireemmin ja sitte walkeata korjattiin suuremmaksi. He alkoivat purkaa kuormaa laittaaksen wuoteen miehelle reken ja ajaaksen alas laaksoon siinä toiwossa, että hewonen heille näyttäisi tien hänen kotiinsa.

Juuri kun tällä tawoin oli tehty, awasi hän silmänsä, nousi pystyyn ja katsteli suustaan muutamia hyytyneitä werimöykkyjä. Sitte hän waipui takaisin wuoteelle ja oli hiljaa. Antti ojensi hänelle lumipallon ja kun hän silmistä näki, että tuntematon sitä halusi, asetti hän sen hänen suunsa eteen. Kun mies awasi suunsa, pisti Antti hänelle suuhun lumisipaleita, jotka tämä halukkaasti

nieli. Kun Pekka näki sen, pani hän pannun tulelle, sulatti lunta ja antoi hänelle wettä juoda tarpeeksensa. Kun nuorukaiset olivat hänet asettaneet wuoteelle, kuiskasi hän heikosti kiitoksen ja osoitti jalkojansa. Kengät ja sukat wedettiin heti pois jalasta ja nuorukaiset huomasiwat, että hänen jalkansa olivat palelluksissa. He hankasiwat niitä sen wuoksi heti lumella ja iloksensa he näkiwät, että jalat parin tunnin kuluttua tuliwat entisen näköisiksi ja lämpöisiksi.

He kysyiwät häneltä nyt, asettaisiwatko he hänet rekeen ja weisiwät kotia. Reippaasti ja iloisesti antoi mies myöntäwän wastauksen tähän kysymykseen. Hän asetettiin warowasti heinistä tehdylle wuoteelle; sitte nuorukaiset riisuiwat päältään takkinsa ja peittiwät hänet niillä ja sen lisäksi taas heinillä, jonka jälkeen kaikki tyyni sidottiin reessä olewilla nuorilla. Hewonen waljastettiin ja lähdettiin hiljaa ajamaan alas wirran wartta kohti. Siellä he tapasiwat wanhan talonpojan, joka heiltä kysyi, mitä oli tapahtunut, koska he ajoiwat hänen hewosellaan.

Kun wanhus oli kuullut, mitä oli tapahtunut, sanoi hän jo aawistaneensa jotakin sellaista, kun hänen poikansa oli niin kauwan aikaa wiipynyt. Hän olikin jo sen wuoksi lähtenyt poikaansa wastaanottamaan. Nyt hän kiitteli nuorukaisia siitä awusta, jonka he olivat antaneet hädänalaiselle ja lausui heidät terwetulleiksi hänen kotiinsa, johon he pian saapuiwat.

Kun nuorukaiset seuraawana aamuna tahtoiwat jatkaa matkaansa, oli sairas wirkistynyt sen werran, että hän kykeni puhelemaan heidän kanssaan. Hän toiwoi, että he pian taas tulisiwat sille sendulle; hän olisi aina aulis heitä auttamaan, jos he omaistensa kanssa asettuisiwat sinne läheisyyteen asumaan.

Niistä suomalaistorpista, joista he Nainissa saiwat kuulla, annettiin nuorukaisille tarkat tiedot. Nämäkin suomalaiset wastaanottiwat matkamiehet ystäwällisesti, mutta heidän sukulaisistaan he eiwät tienneet mitään. Suomesta lähtiessään olivat nämä suomalaiset kulkeneet suuressa seurassa, mutta osa seurasta oli asettunut asumaan idemmäksi ja toinen osa oli kulkuaan jatkanut etelämmäksi. Nyt oli pari wuotta kulunut siitä, kun he olivat tulleet tälle paikkakunnalle. Muuan suomalaisista kertoi metsästysretkellään kauwas pohjoisempaan kuulleensa paimentorwien toitotuksia ja eläinten ammumista. Ei ollut epäilemistäkään, etteiwät nämä äänet tulleet suomalaismökiltä ja hän otaksui warmaksi, että asukkaat olivat sinne tulleet wiime wuonna. Olisi syytä poikain jatkaa matkaansa sinnepäin ja jos pojat tahtoiwat, niin hän lähtisi heidän mukaansa. Kenties he sitte seuraisiwat häntä eräälle wuorelle, jossa hän tiesi olewan karhuja ja jossa sitä paitse oli runsaasti kaikellaista metsänriistaa.

Kas tämä ehdotus poikia miellytti; sellaiselle metsästysmatkalle he lähtisiwät mielellään. Heidän metsästyskumppaninsa oli heti

walmis ja parin päivän kuluttua he saapuivat möffiin, jossa he luulivat suomalaisia asuvan. Siellä asuikin kaksi ruotsalaista perhettä, jotka olivat sinne asettuneet. He tiesivät kuitenkin, että useampia suomalaisia asui kauempana koillisessa. Nuorukaiset lähtivät sen vuoksi sinne, waan eivät siellääkään löytäneet mitään jälkiä omaisistaan.

Wäsyneinä he palasivat sille paikkakunnalle, jossa he olivat aikoneet asettua metsästämään. Tosin he omistuivat saamaan muutamia näätiä ja paljon lintuja, mutta karhusta he eivät nähneet wilahdustakaan. He seurasivat sen vuoksi metsästystoweriansa hänen kotiinsa ja lähtivät siitä edelleen ystävänsä, sairaan talollisen luo Läntisen Taal-joen warrella. Kun he tulivat perille, tapasivat he hänet jo terweenä ja liikkuntoisena. Hän wastaanotti heidät ystävällisimmällä tawalla; he olivat pelastaneet hänen henkensä, sanoi hän, ja nyt hän ei suinkaan laskisi heitä matkaansa jatkamaan ennenkun he olivat kunnollisesti lewänneet ja samaan puheeseen yhtyivät muutkin perheen jäsenet. Kyllä osanottawaisuudella kuunneltiin poikain elämän kohtaloita, mutta ei heille osattu antaa neuwoja. Mutta sitäwastoin tahtoivat he kernaasti auttaa poikia, jos he perustaisivat uudispaikan heidän seudulleen. Waan pojat eivät tahtoneet asettua mihinkään, ennenkun he olivat löytäneet etsittäwänsä ja nyt he tahtoivat palata Suomeen ja mennä Korsholmaan, päästäkseen oikeille jäljille.

Wanha talonisäntä oli samaa mieltä kuin hekin. Se oli kyllä oikea keino, mutta liian myöhäistä se oli tänä wuonna. Hän neuwoi heitä sen wuoksi hankkimaan waroja matkaa warten joko työnteolla wuorikunnassa tai pyytämällä turkkieläwiä kauempana pohjoisessa. Tunturin juurella he löytäisiwät majawia ja tuntureilla peuroja tuhansittain. He woisiwat warmaan jäljellä olewan talwen ajalla uutteralla työllä hankkia itselleen koko joukon majawan ja peurannahkoja. Hänen poikansa Pietari oli nyt heidän awullansa pelastettu ja hengissä ja woisi nyt opastaa heitä sille seudulle, josta hän oli puhunut; ja sitte wanhus wielä neuwoskeli miten he osaisiwat sinne kulkea.

Nuorukaiset aawistiwat, että se mahtoi olla sama seutu, josta wanha Pekkalainen oli puhunut. He eivät peljänneet lähteä matkalle Suomeen, sillä heillä oli wielä tallella kaksi herra Erikin rahoista, mutta olihanhan he jo ennen päättäneet koota waroja auttaaksensa wanhuksia. Ilman pitkiä arweluita he siis päättiwät asettua metsästelemään mainitussa otuksista rikkaassa metsäseudussa.

Kun talon wanha isäntä kuuli heidän päätöksensä, lupasi hän että hänen poikansa, kuten oli puhuttu, saisi heitä seurata. Jos he hänelle jättäisiwät ne nahat, mitkä heillä nyt oli, niin hän ne ottaisi mukaansa Kopparbergin ja waihettaisi niillä heille niitä tar-

peita, joita he tarwitſivat. Itſellään hänellä oli walmistettuja turkiſſia, jotka hän nyt aikoi myödä ja ſitä paitſe hän aikoi hankkia wähän rautatawaroita myödäkſeen. Korkeintaan parin wiikon kuluttua hän palajaiſi takaiſin; ſillä wälin heidän pitäiſi warustaa itſelleen waatteita. Siinä toimeſſa oli hänen Pietarinſa kyllä taitawa, „ja tuoſſa on teille aineſſia“, wirkkoi hän ottaen eſille walmistetun hirwen nahan.

Ukko lähtikin piam ſen jälkeen Kopparbergiin ja Pietari ryhtyi nyt waatteiden tekoon. Pekka, joka osaſi puuſepän työtä, sai ruweta kelkkaa tekemään ja Antin piti auttaa nahkahouſujen neulomiſeſſa. Puoli päiwää reistattuaan hän kuitenkin selitti, että hänen ſepänkouransa eiwät ſiihen työhön ſoweltuneet. Jos hänen piti wielä neuloman, niin hän teki itſelleen neulan ja hankkiſi lujempaa ompeluriihmaa, ſillä tämä ei kelwannut mihinkään, ja ſitte Antti meni tiehensä kumppanien iloiſesti nauraeſſa. Hän katoſi näkywistä iltaan asti, mutta ſilloin hän tuli hiliſenä ja nokiſena tuoden mukanaan ſekä heidän omat että talonwäen kirweet hywin korjattuina. Tästä työstään häntä kiitettiin. Seuraawana päiwänä hän oli walmistanut atraimen ja tuulastuskouran. Hänelle tarjottiin nyt lankaa werkon kutomista warten, joka oliſi mukawampi kuin hänen rautaiſet kalastuskapineensa, mutta hän ſyytti kouransa ſiihenkin työhön ſopimattomiſſi ja hänen annettiin ſitte olla pajaſſa niinkuin hän tahtoi.

Kun wanha iſäntä palaſi matkaltaan, olimat nuorukaisten uudet waatteet walmiit ja wanhat korjatut. Nyt arweli hän ajan ſopeliaaksi heidän lähteä matkalleen. Kun hän näki Pekan tekemän kelkan, ihmetteli hän. Se oli niin hywin tehty, että hän tuskin uskoi ſilmiään. Hän piti Pekkaa onnelliſena, ſillä puuſepäntyöllänſä Pekka tuliſi toimeen mihin ikänſä hän joutuiſikaan. Ja hän otti eſille ſahan terän ja pari höylän terää ja käski Pekan ottaa ne mukaanſa ſiltä waralta, että he päättäiſiwät tehdä uudispaikan. Ukko teki nyt ſelwoa matkastaan. Heidän nahoistaan hän ei ollut ſaanut täyttä hintaa minkä arwoiſet ne olimat. Hän neuwoi heitä wastedes hoitamaan, oikaiſemaan ja kuiwaamaan nahat paremmin. Ne toſin eiwät olleet parhaaſſa kunnoſſa, mutta hän oli kumminkin niistä ſaanut ſen werran kuin he tarwitſiwat matkaanſa warten. Sitte he ſaiwat ruutia, lyijyä, jauhoja ja ſuoloja, naskaleita, lankaa ja neuloja, ja ſiihen he woiwat tyytyä.

Sitte tawarat ſowitettiin kelkkaan ja Antti kutſuttiin pajasta. Hän tuli tuoden mukanaan tawaramytyn, jonka ſiſällystä ei kukaan tiennyt. Mutta hänellä oli toinenkin ja ſiitä hän otti eſille ja lahjoitti miehille kullekin kelpo puukon. Tupet oli tehty pukinſarwesta ja siis kulumattomat ja wahingottomat. Se oli oikein perisuomalainen kekſintö, jonka ahkkäiſyyden jokainen tunnusti. Sitte

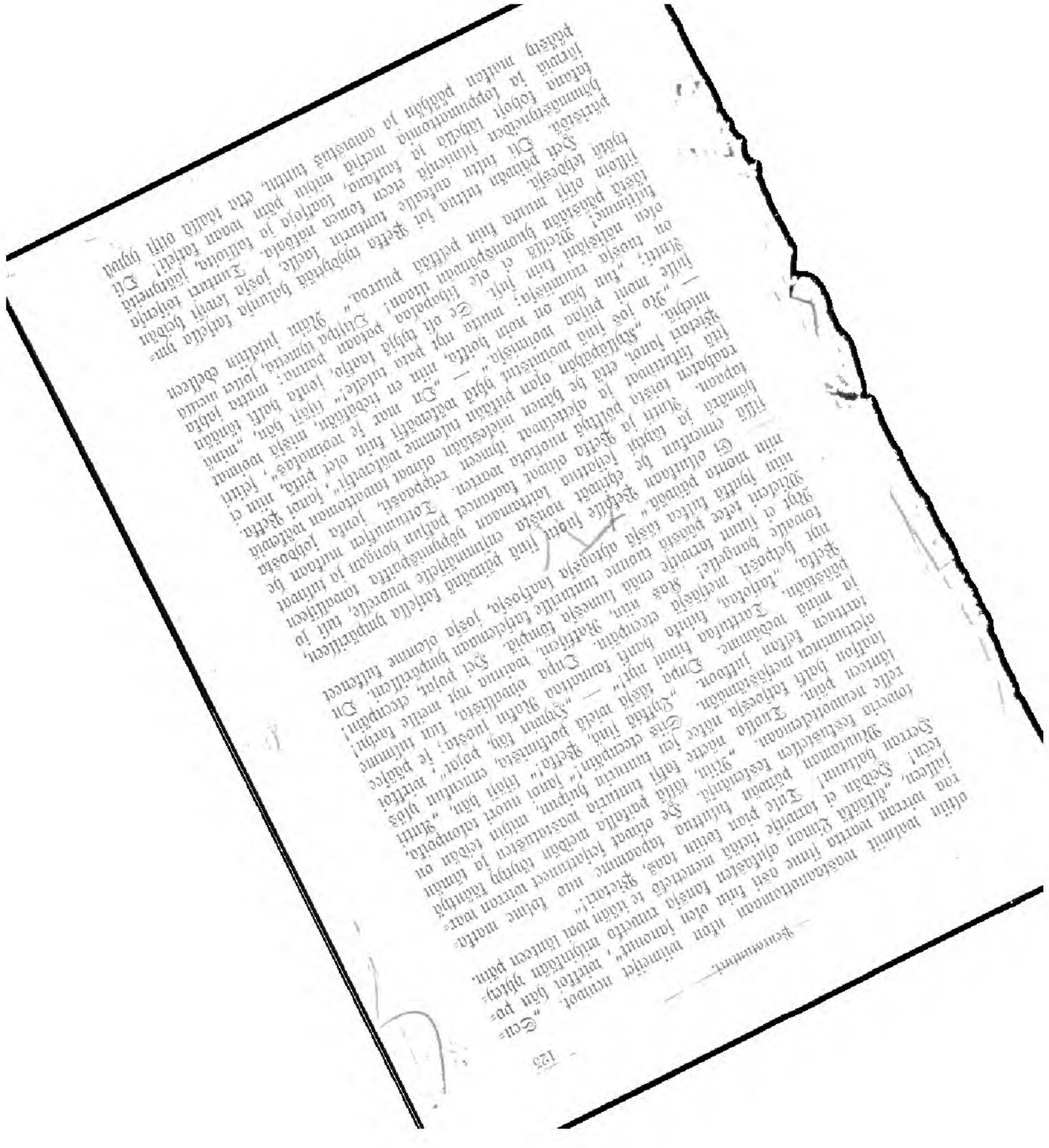

olla. Lähellä olevalla tunturilla näkyi ikäänkuin pieniä hyttysen kokoisia pilkkuja. Ne liikkuivat, wetäytyiwät yhteen parwiksi, ja sitte parwet taas hajaantuiwat ja ilmestyi taas uusia pilkkuja. He seisoiwat kaikki ääneti ihmeissään, niin Pekka huudahti: „Peuroja!"

Olikohan mahdollista, että nuo sadat tummat pilkut oliwat peuroja? Arweltiin, että niitä oli liian monta. Piti mennä lähemmäksi saamaan siitä warmuutta. Huimaawaa wauhtia riennettiin eteenpäin kepeillä suksilla kimaltelewaa lunta myöten ja ylös lähimmän tunturin kuwetta. Ja katsoppas! He eiwät enää woineet epäillä, sillä mihin he waan katsoiwat, näkyi jälkiä peuroista, jotka äskettäin oliwat siitä kulkeneet ja kun he pääsiwät tunturin harjalle, woiwat he helposti nähdä, että suuri joukko peuroja kuljeksi lähimmän tunturin juurella.

Suomalaiset innostuiwat metsästyshalusta. He tahtoiwat heti päästä peurojen kimppuun, mutta heidän seurakumppaninsa ei tätä tuumaa hywäksynyt. Hän wäitti, että ennenkun he pääsisiwät perille sille tunturille, johon hänen isänsä oli kehoittanut heitä asettumaan, niin päiwä kuluisi loppuun. Hän oli luwannut seurata heitä sinne asti, ja sen hän tahtoi tehdäkin. Sitäpaitsi hän oli luwannut tulla pian takaisin ja sentähden hän nyt yhtämittaa tahtoi jatkaa kulkua, lisäten, että he luultawasti sielläkin löytäisiwät peuroja. „Muutoin" lisäsi hän, „teillä on wielä koko kewättalwi edessänne. Kyllä siihen metsästyksen wielä ehditte kyllästyä."

Pietari luuli sanoneensa enemmänkin kuin mikä tarwittiin suomalaisia hillitsemään sinä päiwänä metsästämästä, mutta hänpä heitä tunsi liian wähän. Itsepäisyys on suomalaisen luonteessa. He kyllä myönsiwät, että Pietarilla oli syytä niin sanoa, mutta he eiwät tahtoneet kokonaan jättää metsästystä. „Lähde sinä menemään, Pekka", wirkkoi Antti; „Pietari ja minä kyllä wedämme kelkkaa; kyllä sinä meidät tawoitat ennenkun meillä on nuotio walmiina illalla. Lähde nyt waan, sanon minä", wirkkoi hän uudestaan huomatessaan, että Pekka wielä arweli. „Ei sinun tarwitse meitä auttaa" — „No kyllä me tomcen tulemme", wakuutti Pietarikin. — „Hakki", sanoi Pekka, „jää nyt Antin luo. Hywästi nyt." Ja niin hän lähti menemään mäkeä alaspäin ja katosi pian metsään.

„Meidän täytyy kulkea pienemmän tunturin ympäri", wirkkoi Antti. „Pohjoispuolella kajastaa waloa; minä arwelen, että siellä päin tulemme tasaiselle maalle; antaa mennä!"

Antti oli kumppaninsa keralla saapunut määrätylle tunturille ja saanut siellä nuotionsa walmiiksi ja tulen sytytetyksi; pata oli jo tulella kiehua pihisemässä. He oliwat laskeneet hawunnuoterolle ja tunniskeliwat, mihin Pekka oli joutunut. „Ehkä teimme wäärin kun annoimme hänen mennä yksin", tuumi Pietari. „Kenties on hänelle tullut joku onnettomuus." „Ohoo, en minä sitä luule",

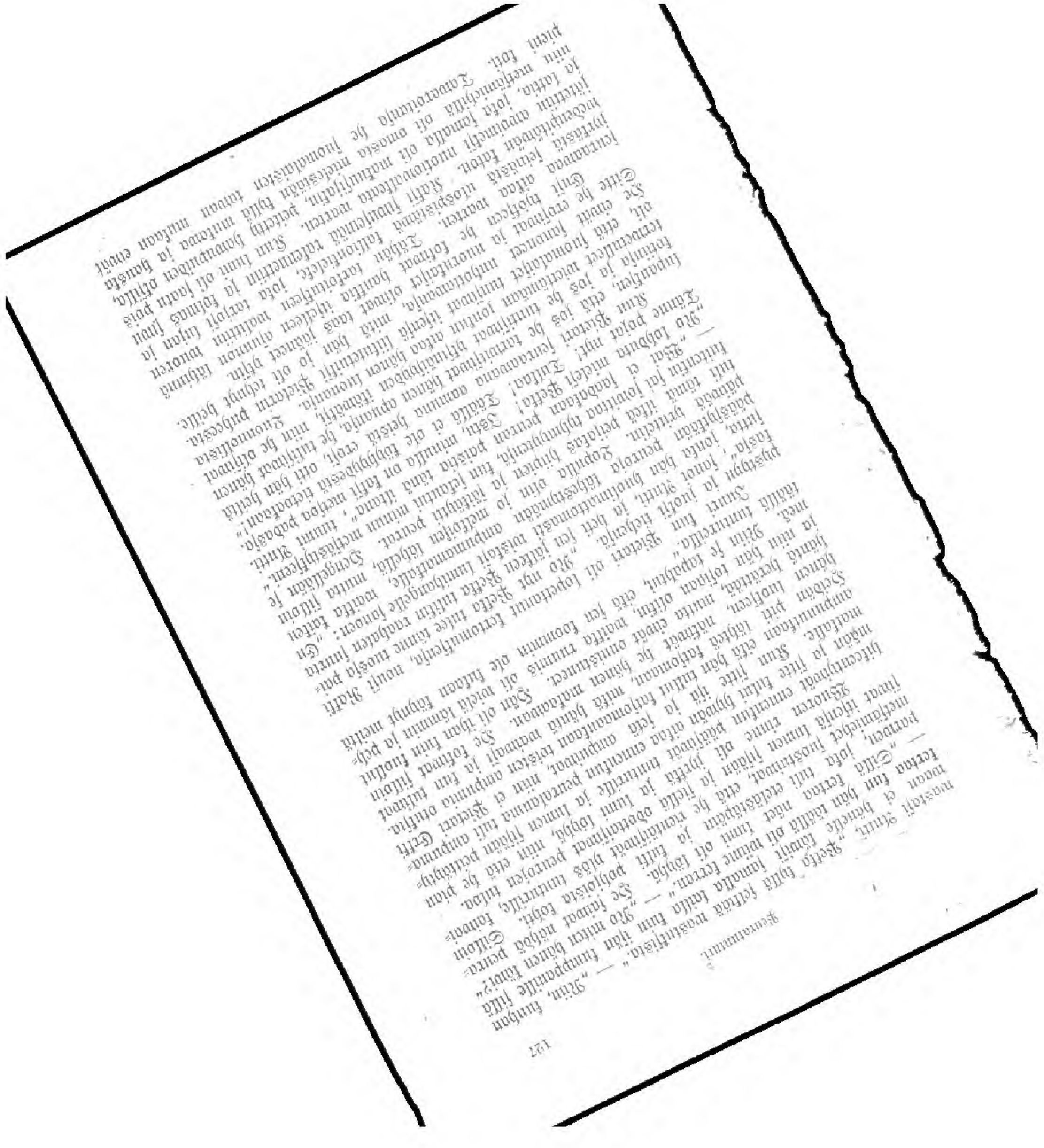

säilyttäneet asuinhuoneessa tai aitassa, waan piilottivat ne onttoihin puihin ja kallion koloihin, joista ei kukaan niitä woinut löytää heidän ollessaan poissa.

Kun he illalla neuvottelivat tunnistaan ja tulevaisuuden aikeistaan, niin Pekka lausui, että peuroja ei ollut helppo lähestyä; mutta kun he waan saisivat yhden ammutuksi, niin hän kyllä tietäisi konstin, miten useampia saataisiin. Antti arveli, että he woisivat ajaa peurat alas tunturcilta. Kun ne joutuisivat pehmeään lumihankeen, niin niitä kyllä woisi ajaa kuin hirwiäkin. Saispahan nähdä, kun niitä on ajanut, niiden se kärwisi päinsä. Alukši piti koettaa saada ammutuksi muutamia lintuja, ettei jauhoja liiaksi kuluisi ruokaan.

Ensimmäisen metsässysreiken he kuitenkin tekivät korkealle tunturille katsoakseen ympäristöä ja etsiäkseen peuroja. Koko joukon he niitä löysivätkin. Parwi kulki syömässä syrwässä laaksossa, jossa wielä oli wähän metsää. Nuorukaiset päättivät heti koettaa päästä ampumamatkalle. Antin piti seisattuman paikalleen, kunnes hän näkisi Pekan pääskeen ylös toiselle tunturille. Silloin hänen piti laakson alapäästä lähestymän peuroja ja ahdistaa niitä ylöspäin menemään. Jos tämä onnistuisi, niin saisi Antti ampua, se näytti heistä helwältä.

Kun Pekka näkyi määräpaikalla, lähti Antti liikkeelle ja oli pian tullut lähelle peuroja. Siellä hän jätti sukset pois ja koki ryömien lähestyä laumaa, joka hitaasti kulki laaksoa ylöspäin, kuitenkin niin joutuisasti, että Antilla oli täysi työ niitä seuratessaan, saawuttamatta niitä kuitenkaan. Hän jo alkoi kyllästyä ja yritti näyttäytyä saadakseen sillä tawoin peurat säikytetyksi syöksemään ylämäkeen; mutta silloin parwi hiljensi kulkuaan ja Antti pääsi lähemmäksi. Mutta samalla peurat jostakin syystä, jota hän ei woinut selittää, tekivät hyppäyksen, seisattuivat silmänräpäykseksi ja tulivat heti sen jälkeen yhdessä ryhmässä syösten suoraan häntä wastaan. Ei wiipynyt kauwan ennenkun hänen pyssynsä paukahti. Laumaan etupäässä juoksewa peura kaatui hengettömnä lumihangelle. Nyt Antti nousi seisoalle ja päästi suuren huudon. Peurat kääntyiwät äkkiä ylös laaksoon päin ja syöksiwät tuulen nopeudella eteenpäin. Antti huomasi nyt, että hänen luotinsa oli sattunut toiseenkin peuraan, joka turhaan ponnisteli seuratakseen laumaa. Hän lataisi pyssynsä pikaisesti ja oli tuskin ehtinyt sen tehdä, kun hän näki koko peuraparwen wielä kerran syöksewän alas laaksoa myöten alamäkeen. Ne hajaantuiwat joka haaralle ja katoiwat päästä pois tuosta ahtaasta laaksosta. Suurin osa kulki kuitenkin Antin ohitse ja nyt hän ennätti walita yhden suuremmista ampuakseen sen. Kun se kaatui melkein hänen jalkojensa eteen, päästi hän ilohuudon ja wielä toisenkin nähdessään, että hänen ensimmäisestä laukauksestaan haa-

woittumut peura, jota Rakki ahdisti, kaatui wähän ylempänä laaksossa. Kiireessä hän sai sukset jalkojensa alle ja rientsi sinne. Mutta ennenkun hän ehti perille, näki hän Pekan tappavan keihään pistolla tuon haavoitetun peuran. „Sinnalan kiitos, Antti!“ sanoi tämä. „Minä näin koko tapauksen. Me saimme neljä peuraa. Alku on hyvä. Niinhän sinä teit kuin jos olisit kaiken ikäsi ajanut ja hiipien seurannut peuroja.“ — „Ammuitko sinäkin Pekka tuolla ylhäällä?“ — „Ammuin; menkäämme nyt sinne ja laahatkaamme se tänne, niin saamme kaikki saaliit samaan paikkaan.“

„Mitä sinä Pekka tunnuskelit, kun meidän piti nylkeä peura?“ kysyi Antti kun he istuivat levähten wedetthään kaikki peurat samaan paikkaan. — „Näetkös“, wirkkoi Pekka, „isä kertoi kerran wanhalle metsämiehelle, joka meitä seurasi, että kaukana pohjoisessa metsästäjät tavallisesti piilottautuwat peuranahkaan, johon he owat asettaneet pään ja sarwet ja sitte he pääsiwät kouttaamaan keskelle peuraparwea, ilman että elukat heitä huomasiwat. Ne luulisiwat heitä oikeiksi peuroiksi, kunnes äkkiä nuoli oli niiden sydämmessä.“

„Wai sanoi hän niin; ehkäpä se luonnistuisi meillekin“, sanoi Antti; „koetetaanpas?“ — „No jos niin tahdot; meidän täytyy sitte nylkeä nahka niin, että se awataan takapuolelta; nahka jää sitte eheäksi; pääkallon ja sarwet jätämme paikoilleen.“

Muutaman päiwän kuluttua olimat nahat walmiit ja oltiin warsin innokkaat onnea koettamaan. Hyönien lähestyminen oli kuitenkin hywin waiwaloista ja peurat kulkiwat pois päin. Niin nopeasti ei woitu hyöniä kuin ne kulkiwat. Tosin peurat eiwät kammonneet noita wääriä kumppaneita, mutta ne eiwät sallineet niiden lähestyä liiaksi. Oli kuljeksittu koiken päiwää ja ruwettiin jo kyllästymään kun iltapuolella muutamia harwoja peuroja tuli juosten suuremman lauman jäljessä. Kun ne tuliwat lähelle noita wääriä peuroja, seisattuiwat ne selwästi osoittaen lewottomuutta. Liian lähelle ne olimat tulleet ja kaksi niistä menetti henkensä huolimattomuutensa takia. Kun Antti nousi pystyyn, sanoi hän Pekalle: „Peurat owat wiisaammat kuin minä luulinkaan; Pekka, tämä ei käy päinsä.“ — „Eipä näy; minä arwelen niinkuin sinäkin, että ne wainuawat suomalaisen. Parempi on olla lumeen peitettynä nitä odottamassa.“ — „Kenties“, tuumaili Antti, „kuitenkin se on waiwaloista pyyntitapaa. Wilua saa kärsiä ja sitte saamme ampua yhden laukauksen ja sitte owat kaikki peurat juoksect tiehensä.“

„Kas tässäpä on oikein iso honka; Antti, sen me otamme.“ Ja sitte he alkoiwat kumpikin omalta puoleltaan hakata puuta poikki. Pian tuo ikiwanha puu isolla ryskeellä kaatuikin maahan. „Kas nyt“, wirkkoi Pekka, „me halkasemme tästä kappaleen, siitä teemme kannen liha-astiaamme ja sitte katkaisemme ja kowerramme ontoksi hongan samassa määrässä kuin tilaa tarwitsemme.“ — „No se käy

hyvin. Jahka nyt tämän suuren möhkäleen saamme ontevaksi latvaan asti, niin se kyllä voi sisältää lihavaroja meidän tarpeeksemme moneksi vuodeksi."

„Jo nyt riittää", sanoi Pekka pyyhkien hikeä kasvoiltaan. „Tähän kyllä mahtuu paljon lihaa. Kuljetetaan nyt lihat tänne ja otetaan suolapussi esille. „Kyllä tästä hyvä tulee", sanoi hän kun lihat oli pantu astiaan suolaan. „Nyt pannaan kansi päälle ja sidotaan se kiinni vitsoilla, niin ei kettu eikä susi meiltä vie palaakaan. Kun lumi sulaa pois, niin peitämme koko hongan sammalilla, ja voimme olla varmat, ettei kukaan ruotsalainen näe meidän säilytyspaikkaamme. Ehkäpä joku suomalainenkin mence ohitse sitä huomaamatta. No nyt, Antti, olemme tänä kevväänä tarpeeksi asti pyydystäneet peuroja. Nahoista ei saa hyvää hintaa; meidän täytyy keksiä jotain muuta ansiota."

„No mitä, Pekka?" — „En tiedä, vaan kulkekaamme täällä vuoristossa, niin saammepahan nähdä; ja totta kai lumikin kohta vähenee ja elävät rupeavat liikkumaan. Kuten sanottu, tehkäämme retki pohjoiseen päin, niin saamme nähdä minkä näköistä siellä on. Emmehän liene mitään unhottaneet, Antti?" kysäisi Pekka ja katseli tarkastellen varastopaikkaa. „Olemme kyllä", sanoi Antti, joka jo oli ulkopuolella, „me unhotimme varrota soveliaampaa ilmaa. Ei nyt maksa vaivaa lähteä liikkeelle: Pekka, me saamme sadetta. Tuleppas ulos niin saat nähdä. Sumua jo nousee tuolla tuntureilla ja tuolla etelässä kohoaa iso pilvi. Tuntuu suojalta ja koetappas: tuoltapäin tulee lämmin tuulen henki. Rakki, mene vaan sisälle takaisin. Kas niin, tuossa jo tipahti sadepisara! Ei tänäpäivänä ole ajattelemistakaan lähteä ulos. Puolen tunnin kuluttua sukset jo tarttuvat lumeen ja sitte ei liikuta sen pitemmälle." — „No sitte täytyy meidän odottaa", vastasi Pekka, „mutta pitkällisekin käy sisällä istuminen kun on täysin levännyt ja varustautunut liikkumaan."

Sitte tuli sumu, joka verhosi koko tienoon. Alkoi sataa ja sumu tuli taajemmaksi ja sade alkoi käydä yhä rankemmaksi. Joskottain putoili lunta lähimpäin puiden oksilta, sillä etemmäksi ei voinut nähdä. Suojelevalta kallion kielekkeeltä tippui ja lorisi vettä. Tuon tuostakin tuli tuuliaispää, joka pani sekaisin tuhkan, noen ja tuli-kipinät ja lykkäsi savua varasto-aittaan. Metsä huokui raskaasti ja ikivanhat puut notkistuivat tuulessa; oli niin ikävä kuin ikänänsä olla taisi.

Oli monta päivää odotettu kaunista ilmaa, mutta eipä vielä näkynyt ilma ylenevän. Antti oli kättöistään ottanut esille kimpun hevosen jouhia, jotka hän nyt viskasi Pekalle. „Puno Pekka meille ongensiimoja ja linnun ansoja. Kohta tulee kevät. Se on mulle liian hienoa työtä. Minä menen ulos hakkaamaan uuden pölkyn

nuotiowalkeaan, sillä kohta tämäkin päivä loppuu.“ Ja sitte tuli pimeys ja yhä rajummin sade hakkasi kivikattoa kun he ruvesivat makuulle.

Äkkiä metsänkulkijamme heräsivät hirmuisesta jyrinästä. Iyski ja paukkui, niin että kalliokin vapisi. Yhä lähemmäksi se tuli ja tuossa tuokiossa se oli jo heidän päittensä päällä. Kallion paadet tutisivat ja nuotiovalkea tupsahti ilman avarunteen ja säkenet sekä savu täyttivät vuoren ontelon. Yhtä pian kuin jyrinä oli alkanut se loppuikin ja pimeys wallitsi tuolla pienessä metsä-aukeassa, jonka yöksi wiritetty walkea wastikään oli walaissut. „Antti!“ huudahti Pekka. „Ohoi!“ kuului wastaus. „Oletko sinä wahingoittumatta?“ — „Olenpa niinkin“, wastasi hän huoleti. „Herran nimessä, mitä ilmettä tämä oli?“ — „Eipä mitään ilmettä, Antti. Saammepa kiittää onneamme, kun olemme säilyneet wahingoittumatta. Luminyhöry on kulkenut meidän päällitsemme. Antti, koetetaan saada tulta. Minä pelkään, että me olemme suljetut wankeuteen; täällä on koko pimeä.“ — Antti kuului haparoivan etsien muutamia pärcitä, ja kun hän ne oli löytänyt, sai hän sellaisen pian syttytetyksi. He nousivat nyt kumpikin seisoalle. Hetkisen seisoivat he hämmästyneinä kunnes Antti wiimein wirkkoi: „niin on kuin sanot, Pekka; ja totta tosiaan olemmekin satimessa. Mutta ulos tästä täytyy päästä, ole siitä warma“, ja sitte hän pani pois palavan pärcen ja työksi lumiseinää wastaan, johon hän tunki toisen wäkevistä olkapäistään. Lumiseinä wähän matkaa antoi perää; hän alkoi silloin woimakkain käsin repiä lunta, niin että se ryöppyysi ylen ympäri. Pekka taas oli tarttunut sukset sauwaansa ja pistänyt lumeen niin pitkälle kuin sauwa ulottui. Ensin teki lumi wastusta, mutta sitte sauwa meni helposti läwitse ja hän sanoi: „Ole huoleti, Antti; seinä ei ole paksu. Tule tänne ja nouse minun hartioilleni; lumiseinä on ohut lahimmä kalliota; pian sinä sen saat läwistetyksi.“ — „Ohoi“, wirkkoi Antti kowasti ähkien; „se jo antaa mukaan; tunge eteenpäin, Pekka, tällä kohdalla!“ ja samalla Antti kaatui sumulensa. „Jo on tie täällä auki!“ huudahti hän. „Hyi kun jo melkein pelkäsin, että jäisimme tänne, Pekka, kunnes kewätaurinko olisi sulattanut tien auki“, ja samalla hän ryömi takaperin aukon kautta, joka oli lumessa. „Jumalan kiitos, että lumi ei woinut seisattua tällä paikalla, waan luisti tunturia myöten alemmaksi! Se olisi woinut haudata meidät niin, ettemme koskaan enää olisi nousseet ylös.“

„Antti, raiwatkaamme pois lumiseinä“, sanoi Pekka, „ja pitäkäämme huolta, että saamme taas tulen wiritetyksi.“ — „Tult ensin ja seinä sitte“, sanoi Antti tarttuen kirwecseen ja meni ulos lumessa olewasta aukosta.

Kului pitkä aika ennenkun hän palasi takaisin tuoden puita, jotka hän heti sytytti palamaan. „Tulcepa hauskasti saada nähdä

minkä näköistä täällä meitä alempana on jahka päivä selkiää. Minä melkein luulen, että metsä on poissa.“ „Antti, anna lumiseinän olla paikallaan; täällä tulee lämpöisemmäksi kun se on kohdallaan. Tässä pimeässä emme saa muotowalkeatakaan sytytetyksi; täällä ei ole mitään honkiakaan lähellä: aseta alalleni ja ole huoleti. Antti, minkähän luulet tähän syynä olewan?“ — „Warmaankin sade ja suoja ilma sai lumen irtautumaan tässä ylempänä tunturin jyrkimmällä paikalla ja kun se kerran oli tullut liikkeelle, on se lisäytynyt yhä enemmän kunnes se on seisattunut alhaalla laaksossa.“

Ja niin olikin. Suomalaisen selwä käytännöllinen ymmärrys ei häntä wiemyt harhaan. Unta ei tänä yönä ollut enää ajattelemistakaan. Aamun walkeneminenkin koetteli heidän kärsiwällisyyttään, sillä wieläkin oli paksu sumu ja satoi rankasti. Tuli kuitenkin kerran päivä ja nyt he kauhistuneina woiwat nähdä sen häwityksen, minkä luminyöry oli tehnyt. Kallion kielekkeen yläpuolella oli kaikki lumi poissa. Sen mukana oli seurannut kiwiä, soraa ja pieniä pensaita. Mistä juowa osoitti, missä luminyöry oli kulkenut. Heidän luolansa alapuolella oli hirweän näköistä. Metsä oli kuin lakaisemalla poistettu; siellä täällä waan joku wanha honka pisti esiin oksansa synkästä lumesta, jossa pienemmät puut olimat siitin sekin heitetyt kasoihin ja alhaalla laaksossa oli lunta pitkinnän puun korkeudelta.

Nuorukaiset seisoimat äänettöminä hämmästyksestä nähdessään tämän kauhean suuren häwityksen, kunnes Antti wirkkoi: „No, Pekka! Hywästi nyt meidän peuranlihawarastomme! Ei se tule näkywiin ennenkun kesällä.“

Antin puheeseen ei Pekka wastannut mitään; hän waan katseli tarkkaan puita sillä paikalla, jossa hän tiesi heidän suuren honkansa olewan. „Katsotaampa, Antti. Minä luulen, että se on säilynyt, sillä ne hongat jotka olimat lähellä, owat wielä paikoillaan.“ — „Tunnetko sinä sen, Pekka, wielä?“ — „Tunnen kyllä, ja tunnet sinäkin. Etkös näe tuon suuren kuusen katkenneita oksia? Meidän honkamme ne katkaisi kaatuessaan. Tuleppas nyt.“ Sitte he menimät paikalle, ja huomasimat mielihywällä, että heidän lihojen säilytyspaikkansa oli wahingoittumatta. Luminyöryn syrjä oli waan wähän siwuuttanut ja siirtänyt tuota jättiläispuita pikkuisen matkaa.

„Huh, Pekka“, sanoi Antti, „älkäämme enää koskaan asettuko jyrkkien tunturien rinteelle. Tämähän oli wallan hirweätä. Parasta kaiketi lienee, että me muutamme pois alamaahan.“ — „Ei wielä, Antti, tänä wuonna meillä ei ole enää mitään peljättäwää; onhan maa meidän yläpuolellamme ihan paljaana. Ei, pankaamme aluntomme kuntoon ja hinatkaamme muutopölkkyjä nyt kun emme woi muutakaan toimittaa. Minä arwelen, että kun on niin wedenpitäwä katto kun meidän, niin on sille wielä arwo annettawa, eikä kuiwa paikkakaan ole huonompi arwoltaan.“ — „No olkoon kuten tahdot“,

sanoi Antti, ja sitte ryhdyttiin lunta rainaamaan pois ja tekemään uutta muotovalkeata:

Ilma ei muuttunut monen päivään. Lumi aleni ja toinen mätäs toisensa jälkeen pisti esiin mustan päänsä, puut puhdistuivat lumesta ja eräänä aamuna, kun nuorukaiset nousivat makuulta, kuulivat he kaukaisen kohinan. „Koski", virkkoi Pekka, „tulva tulee; jää on lähtöä tekemässä." Päivän kuluessa kohina yhä koveni kovenemistaan ja iltapäivällä oli laakso heidän alapuolellaan veden valassa. Paksun lumisulun yläpuolelle oli muodostunut pieni järvi ja alhaalta lähimmäisestäkin laaksosta kuultiin veden kohisemista.

Niin he sitte eräänä aamuna heräsivät auringon kirkkaasti paistaessa; taivas oli kirkas ja sumu hälvennyt. Nyt he kiiruhtivat nousemaan tunturin ylimmäiselle lacile. He hämmästyivät muutoksesta, sillä mihin päin ikänsä kääntyi katsomaan, oli ennen luminen metsä tummana ja totisena sillä välin kun korkeat tunturit loistivat valkoisimmassa lumipeitteessä ja heidän oma tunturinsa oli kovan jään peitteessä. „Antti, tällaista me emme ole ennen nähneet", sanoi Pekka. „Ja katsoppas, katso Antti! Tuolla tulee lentäen villiä hanhia. Kas nyt, Antti, ne laskeutuvat alas tunturin laelle! Istukaa vaan rauhassa, ei teitä kukaan häiritse. Tule nyt Antti, minä tahdon tulla kotiin ja ulos taas. Antti, minä olen niin hyvällä mielellä, mutta en tiedä itsekään siihen syytä!"

„Hyh!" huudahti Pekka heti sen jälkeen, „näetkös noita ilkioitä?" ja samalla hän osoitti susilaumaa, joka pitkässä jonossa tuli astuen tunturin alareunalla. „Ne tulevat tännepäin. Joutuun nyt tuomaan meidän peurannahkamme! Koetetaan narrata susia. Yhtä se onnistuu paremmin kuin peurojen pettäminen. Kiiruhda, Antti! Minä vihaan noita werenhimoisia petoja." — „Huhhei! suhen toimeen minäkin yhdyn", ja sitte metsämiehet rientsivät kotansa luo. „No hiljaa Rakki, pysy alallasi! Sinä et saa tulla mukaan", sanoi Pekka ja sitte he rientsivät takaisin nuoren hukpulle.

Sudet olivat tunturille pääsemäisillään kun nuorukaiset, yllänsä peurannahat tulivat -nakyvän kontaten ja kolmat tehdä itsensä susille niin huomatuiksi kuin suinkin. Sudet eivät näkyneet heitä huomaavan, kunnes wanha susi, joka kulki lauman etupäässä, äkkiä kyykistyi maahan ja alkoi ryömiä. Toiset tekivät samalla tavalla; mutta tultuaan alas eräälcen notkoon, näkyivät ne äkkiä hajautuwan ja rupeavan kierrosta tekemään. Pekan hiljaiseen naurun yhtyi Anttikin.

He kulkivat yhä eteenpäin silloin tällöin seisattuen ja olivat ravintoa etsivinään Susista näkyi silloin tällöin waan wilahdusta kun ne siirtyivät niiden kivien wälillä, joiden takana ne wäijyivät. „Ole warollasi, Antti", kuiskasi Pekka. Tuskin oli sitä sanaa lausuttu, niin jo sudet aiwan kuin komentosanan jälkeen syöksivät

lumiturja peuroja wastaan. Mutta silloin nämä äkkiä nousiwat pystyyn. Sudet seisahtuiwat juoksusaan, mutta luistiwat alamäkeen wuoren rinteellä olewalla iljamella. Yhtaikaa paukahti kalsi pyssyn laukausta ja kaksi lähimmä olewaa sutta kaatui nliwahtaen maahan.

„Hurraa, Pekka!“ huudahti Antti; „tällä kertaa olimme me kawalammat kuin Karjalan metsämiehet. Sitä konstia ei saa jättää wastedeskin käyttämättä. Se oli oikein teille, ulwowat sudet, jotka koko talwen olette turkkimme säilyttäneet; mutta ettepä ole ennen suomalaisten eteen sattuneet. Hei, Pekka; tämän suden päänahasta tahdon tehdä itselle lakin; sinä saat tehdä Heikille.“

„Ota sinä nyt suteesi, minä otan omani ja menkäämme takaisin kotiin. Päiwä kulun pitkälle, aurinko lämmittää ja lumihanki pehmiää. Lähdetäänpä nyt.“

Kun he palasiwat kojuunsa, wastaanotti Ralli heitä wihaisella murinalla, karwat pystyssä tullen heitä wastaan. Se ei sitsista pitänyt enempää kuin sen isännätkään, mutta kun se näki sudet kuolleiksi, niin se wähitellen rauhottui.

20. Majawain pyydystäjät.

Aurinko tänä ensimmäisenä kewätpäiwänä oli lämmin ja ilma lauhkea. Lumi suli pian, yhä kowemmin kohisi koski ja lumipatoukseu yläpuolella laaksossa olewa lampi kaswoi aina suuremmaksi. Nuorukaiset, jotka puuhasiwat susien nylkemistä, eiwät huomanneet mitään ennenkun suurempi kohina, johon tuli lisäksi paukketta ja ryskettä, weti puoleensa heidän huomionsa ja sai heidät katsomaan alas laaksoon päin. Ja sielläkös oli elämää ja liikettä! Lumi, puut ja pensaat kohoiliwat ja laskeusiwat laineiden tawoin: lammikosta lähtewä puro oli tunkenut lumipatoukseu läwitse ja wei sen nyt mukanansa. Koko laakso oli kuin täydessä elossa. Rytinä ja kohina muistutti luminyöryä.

Nuorukaiset seisoiwat äänettöminä ihmetellen weden woimaa. Sellaista he eiwät olleet ennen nähneet eikä ajatelleet. Wuorotellen tuuli lauhkeita ja kylmiä tuulen puuskia. „Täma ennustaa kewatta“, sanoi Pekka. Kun aurinko laskeusi ja kuwasi tunturit sinisen punertawiksi, sanoi hän: „Antti, ihmeellistä on oleskella täällä tunturisenduUa. Täällä minä wiihdyn hywin; menkäämme huomenna katsomaan koskea.“ Ennenkun aurinko oli ehtinyt walaista tunturien huippuja, olimat jo nuo reippaat nuorukaiset matkalla. Yöllä oli

ollut kylmä, jukset kulkivat hywin ja Rakki hyppeli iloissaan kilpaa eteenpäin kiitävien metsämiesten kanssa. „No Rakki, näytäppäs nyt löydätkö tänään mitään! Hae nyt!“ ja sitte mentiin halki laakson pauhaavaa koskea kohti.

Pian oli tultu kosken rannalle. Kohisi ja waahdoten kuohui kivien ja kallioiden ympärillä; oli juuri kuin koski olisi iloinnut jälleen saavutetusta wapaudestaan. „Antti, nyt lähdemme alas wirtaa myöten; meidän pitää kulkea wirran wartta järwen rantaan asti. Minun tekee mieleni nähdä sekin“, sanoi Pekka. „Tuolla alempana wirta kulkee tyynenä; siellä on jää wielä lujaa. Menkäämme jäälle. Kuuleppas Rakkia? Se jo on tuolla alhaalla ja haukkuminen kaikuu karkeasti. Rientäkäämme!“

Päästyänsä wirran jäälle, kuulivat he koiran haukkuwan lähellä rantaa. Koira oli yhdessä kohden ja haukkui kiivaasti. „Mitähän se on täällä löytänyt? Katsotaampa.“ Se seisoi rannalla olewassa kolossa puun juuren alla ja kaiweli käpälöineen. „Antti, ei se mikään iso eläwä ole. Kolo on pieni. Pistetäänpä se tukkoon sukset sauwoillamme.“ Kun pojat pistiwät sauwansa koloon, kuului sieltä kiukkuinen murina ja Pekka huudahti: „Saukko! Pidä waralta nyt, Antti. Minä sen ajan ulos sinun tappaaksesi. Pistä se kuoliaaksi sauwalla; emme me huoli tuhlata siihen ruutia.“

Sitte Pekka tarttui kirwekseen ja rainasi pois jään ja maan kolon takaa, missä saukko oli. Nyt hän pisti sisään sauwansa ja saukko syöksi samalla ulos niin arwaamatta, ettei Antti ehtinytkään sitä pistää kuolijaaksi. Saukko oli jo jäällä kun Rakki sen sai kiinni. Pekalta pääsi iloinen nauru. „Muistatkos näätää, joka meidän piti ampua kun Taneli-ukko oli mukana? Sinä olit liian hitainen, Antti.“ Mutta samalla Antti iski keihäällään. Winkuwa ääni kuului ja hän nosti keihäänkärkeen tarttuneen saukon. „Mitäs nyt sanot, Pekka?“ nauroi Antti wuorostaan. „Nämä olivat pariskuinta, joka oli aikonut ajaa ja elustella tässä wirrassa ja kalojen pitäisi olla hywillään siitä, että me tulimme tänne. Mutta Pekka, Rakki wuotaa werta! Katsoppas mikä sitä waiwaa.“ Pekka ricusi „parhaan ystäwänsä“ luo, joka wielä oli saukon luona pitäen sitä kiinni. „Ei ole Rakilla mitään waaraa“, sanoi Pekka. „Onpahan waan naarmu kuonon poikki; mutta se on kyllä sywä. Olipa tämä iso saukko. Kyllä se purra osasi, Antti, mutta nyt se on meidän. Nylkekäämme kumpikin saukkomme. Nahat helposti kuljetamme mukanamme.“

He jatkoiwat kulkuansa wirtaa alaspäin kunnes he eräässä mutkassa näkiwät sen leweämmän lammin tapaiseksi. Ahkiä nuorukaiset jäiwät seisomaan kuin kiinnisidottuina, sillä heidän hämmästyneitten silmiensä eteen näkyi majawain pesiä pesän wieressä niin pitkälle kuin he woiwat nähdä pitkin wirtaa.

„Antti, kääntykäämme takaisin ja hiipikäämme metsän länitse, ettemme peljästytä eläviä. Täällähän näkyy olevan koko kaupunki ja warmaankaan täällä ihmiset eivät ole koskaan hätyyttäneet majawia, koska niitä on näin paljon yhdessä paikassa. Sepä oli onni meille. Kiertäkäämme nyt koko seutu."

Auringon laskun aikana olivat muorukaiset pienen saaren rannalla wastapäätä wirran suuta joltisesti suuressa järwessä, ei warsin kaukana majawain yhdyskunnasta. He istuivat kaatuneen hongan rungolla ja keskustelivat.

„Kas niin me teemme", sanoi Pekka, joka johti puhetta. „Saaressa kaswaa tiheä metsä ja puut owat niin lähellä toisiaan, että waan töin tuskin pääsee tunkeutumaan länitse. Tuomme tiheään widakkoon me raiwaamme aukean paikan ja rakennamme sinne majan ja asumme siellä koko kesän. Jhan warmaan saamme pyydetyksi suuren joukon majawia. Talwella lähdemme sitte myömään niiden nahkoja ja kappi-pussia ja tulemme rikkaiksi ja sitte etsimme onnensemme ja autamme heitä."

„Niin, Pekka, siitä tulee hywä. Lähtekäämme nyt kotiin. Huomenna ryhdymme työhön, niin että saamme huoneen walmiiksi ennen wirrasta jää lähtee ja majawat lähtewät liikkeelle. Sitte laitamme loukkuja ja saatpa nähdä, että minä olen miettinyt sitä asiaa jo edeltäpäin. Sinä et ollut Tanelin ja minun kanssani majawia pyytämässä, mutta hän sanoi silloin minulle jotain, jota en ole unhottanut; saatpa nähdä."

Jo seuraawana päiwänä olivat saaressa kirweet liikkeessä ja metsänkäwijämme kaasiwat puita ja raiwasiwat tilaa tulewalle asunnolleen. Tehtiin työtä uutterasti. Ensimmäisen kirkkaan ja lämpimän päiwän jälkeen kewät ei suurestikaan edistynyt. Tuuli oli kääntynyt ja puhalsi kylmästi ja taiwas oli pilwessä. Aurinko ei woinut sulattaa lunta, työt olivat tyynet ja kylmät, lumen sulaminen läwi hywin hitaasti eikä koskan kohiseminen enää ollut warsin suuri. Willihanhia ei enää lentänyt pohjoista kohti, mutta kurjet olivat tulleet ja kirkuiwat iloisti joka aamu ja heitä säestiwät kuhertelewat teiret.

Työtä kesti yhtä mittaa, kunnes Antti eräänä päiwänä wiskasi pois kirween sanoen: „Pekka, minä olen kyllästynyt puoliraakaan peuranlihaan, minun tekee mieleni metsästämään; ei tämä kelpaa!" — „Älä huoli, Antti, emme wielä ryhdy siihen. Jatka nyt waan hetkinen; minä tulen pian takaisin."

Pekka nousi jurkille ja lähti hiihtämään järwen poikki suolle päin. Kun hän palasi, wirkkoi hän: „Seuraa nyt, Antti, huomenna saat muuta kuin peuranlihaa." Sitte he meniwät wirran suulle, jossa wesi oli awoinna. Jään reunaa pitkin he hakkasiwat pieniä reikiä ja Pekka wirkkoi: „No Antti, ota nyt koukkusi esille. Tässä

ovat minun koukkuni", ja sitte hän sammal-tukosta otti esiin muutamia sammakoita, jotka hän oli ottanut kumi suolla olevan lähteen ympäristöltä.

„Oho!" sanoi Antti iloisesti, „tuotapa minä en ole tullut ajatelleeksi. Oletpa sinä kekseliäs; mutta olisitpa voinut kehsiä tuon asian ennemmin; mutta ehkei tässä järvessä olekkaan haukia." — „On kyllä, Antti, minä näin kahsikin ensimmäisenä päivänä kuin olimme täällä. Auringon paiste oli ne houkutellut esille. Saatpa nähdä, että täällä noita petokaloja kyllä on enemmänkin; harvoin niitä puuttuu mistäkään järvestä."

Seuraavana aamuna Pekan aavistus kävi toteen. Koukkuihin oli tarttunut monta haukia ja madetta. Nyt oli syötävää useaksi päiväksi ja tämä seikka kehoitti kalastusta jatkamaan.

Eräänä iltana alkoi sataa lunta. „Nyt menemme kotiin", sanoi Antti; „paha ilma on tulossa: tässä ei kelpaa olla taivasalla. Menkäämme majaamme." — „No olkoon menneeksi, mutta sitte sinä taas saat peuranlihaa!" — „Minä arvelen, että se taas maistuu hyvältä ja sitä paitse minä tuumaan, että ehkä löydämme kotimatkalla jonkun linnun."

Ja paha sää tulikin; ensin pyryilma ja myrsky ja sitte lauhkeata ilmaa, sadetta, sumua ja taas sadetta. Metsästystä ei ollut ajattelemistakaan, sillä lumi oli pehmeätä ja puoleksi sulaa, niin ettei voinut kulkea milläkään tavalla; syötiin vaan ja maattiin.

Eräänä aamuna kuitenkin herättiin auringon kirkkaasti paistaessa, taivaan selkeänä sinertäessä; koski kohisi ja lintuset piipottivat — twint, twint! Sehän oli kevään ennustaja metsäseuduilla: peipponen! „No Antti", huudahti Pekka, „ylös! Kuulitkos?" — „Kuulin, Jumalan kiitos, nyt tulee hauska elää! Minun täytyy lähteä jäälle pelastamaan meidän koukkumme ennenkun virta kuluttaa jään pois. Tuletkos Pekka mukaan?" — „En, minun tekee mieleni ylös tunturille. Älä huoli minusta pitää kukua; ota Rakki mukaasi; minä tahdon mennä yksin." — „Wai niin, onko taas Mikkelin pappi Niko mielessäsi? Hyvästi nyt, missä kohtaamme toisemme?" — „Täällä", sanoi Pekka ottaen sukset olallensa ja lähti ylös vuorelle päin nousemaan.

„Pekalla oli jotain mielessään, jota ei helposti ymmärrä", puheli Antti yksinänsä. Parasta on antaa hänen käydä. Hei Rakki, lähdetäänpä liikkeelle nyt." Ja sitte hän antoi sukset luistaa alamäkeen sellaista vauhtia, että Rakilla oli täysi työ seurata mukana; ja pian oli hän korjannut sekä kalanpyydykset että kalasaaliinsa, jonka jälkeen hän juuntasi kulkunsa eräälle korkealle metsäiselle mäelle kappaleen matkan päähän järvestä.

Kun Pekka oli saapunut vuoren huipulle, istahti hän ja silmäili avarautta ympärillänsä. Pian vaipui pää ja hän laski

kätensä silmillensä ja kyynäspäät polvia vasten nojautuneina istui hän kauvan liikkumatta. Mitä hän ajatteli, sitä voi ainoastaan se aavistaa, joka itse nuorena, voimakkaana ja vapaana on yksin oleskellut suurenmoisella tunturiseudulla.

Pekan herätti hänen mietteistään Rakin haukuntä. Se kuului tasaisesti kajahtelevan, josta hän päätti, että koira oli löytänyt jonkun eläimen kauvempana metsäkummaiden takana. Hän kiiruhti sieppaamaan sukset allensa ja suuntasi kulkunsa sinne päin mistä koiran haukunta kuului. Joutuaksensa pikemmin ja välttääksensä tiheän viidakon esteitä, kulki hän vuoren aukeaa harjannetta myöten kunnes hän tuli koiran kohdalle, missä se oli saanut otuksen ahdistetuksi seisattumaan metsän reunaan. Nyt hän voi kiitää suoraan kuin haukka alas ajettua otusta kohti. Hän tuli huomaavaa vauhtia sitä kohti ja näki ison komean karhun juoksevan aukean paikan halki metsässä. Pekka ampuikin viipymättä ja karhu kaatui kuolettavasti haavoitettuna lumihangelle. Muutama heikko mörähdys, jokunen kuolemantaistelun nytkähdys ja henki lähti karhusta. Kun Rakki kuuli Pekan ampuvan ja näki karhun kaatuvan, päästi se iloisen ulinan ja syöksi kerta toisensa perästä hampainensa vastustajansa karvaiseen turkkiin. Pekkakin ilmaisi ilonsa äänekkäästi huutaen: „Antti, Antti, ohoi! Tänne päin! Ohoo!“ Mutta Antilta ei kuulunut mitään vastausta ja Pekka taukosi huutamasta. „Hän on kaukana jäljessäpäin“, arveli Pekka itsekseensä „eikä hän kuule huutoa suksien kahisemisen takia. Kyllä hän tänne osaa tulla kun seuraa jälkiä. Parasta lienee, kun myljen tuon kontion niinkauvan kun se wielä on lämmin“, jatkoi hän pakinaansa yksin ja sitte hän ryhtyi karhua mylkemään. „Onpas tämä oiva otus. Missäs sait sen eteesi, Rakki? Mutta miksi ei Antti tule? Ohoi! Antti!“ — Ei kuulunut mitään vastausta.

„Mahtaisiko karhu olla haavoittanut hänet?“ Tämä ajatus kun tuli hänen päähänsä, niin Pekka tyrmistyi. „Eihän toki, siinä tapauksessa Rakki ei olisi häntä jättänyt. Jotakin muuta on syynä. Minun täytyy lähteä alas järven rantaan; siellä hän paremmin kuulee minun ääneni.“ Ja sitte hän viskasi lujasti kokoon kääritytyn karhun nahan hartioillensa ja lähti alas järvelle päin. Perille tultuaan koetti hän wielä kerran keuhkojensa voimaa ja nyt hän ilokseen kuuli Antilta vastauksen, joka oli melkein kuin röhkimistä. Ilomielellä huusi Pekka wielä uudestaan, waan ei kuullut vastausta, jonka wuoksi hän meni heidän majaansa saarella. Siellä häneltä pääsi ilohuuto, sillä siellä oli iso karhunpenikka, jota Rakkikin katseli ihmetellen.

„Ymmärrätkös Rakki tätä?“ Rakki ei siihen voinut wastata muuta kuin huiskuttaa pitkää häntäänsä. „Niin Rakki, auringonpaisteella meillä on hywä onni; wiime auringonpaisteella me

jaimme jaukot ja tänään kaksi karhua. Nyt menemme Anttia wastaanottamaan. Tule Rakki! Tässä on hänen jälkensä, kyllä hänen helposti löydämme."

Ja sitte Pekka tunki wiidakon halki järwen rantaan. Pitemmäksi hän ei tullut kun hän jo seisattui. Tuollahan Antti jo oli hiljaa tulossa jäätä myöten; mutta hän oli melkoista leweämmän ja suurenman näköinen. „No Rakki, niin totta kun elän, niin siellähän se tulee ja tuo wielä yhden karhunpenikan lisäksi! Ohoi Antti!" — „Minä tulen." Ja sitte hän tuli. „Missä sinä Pekka olet ollut kaiken päiwää?" — „Etkös ole kuullut minua?" — „Kuulin nyt äsken, mutta en sitä ennen!" — „Sinulla on, Antti, kaksi karhua; kuinka se on tapahtunut?"

„No näetkös tällä tapaa. Kun olin nostanut meidän kalanpyydyksemme, menin Rakki mukanani tuolle korkealle wuorelle, jonka näet, ja parhaiksi kun kuljimme, syöksi koira suuren kaatuneen kuusen alle ja alkoi hurjasti haukkua. Minä kyllä olin lähellä, mutta siellä oli tuulen kaatamia puita paikat täynnä, etten päässyt niin pian perille. Mutta juuri kun pääsin puun juurelle, niin kolosta syöksi esiin suuri karhu. Minä ällistyin enkä saanut pyssyä reilaan, mutta syöksin keihään sen jälkeen. Se oli kuitenkin liian myöhäistä ja karhu katosi puiden wäliin. Samalla tuli wielä yksi karhu lisäksi ja koki päästä esiin, mutta nyt minun mieleni ei enää tehnyt laskea karkuun useampia semmoisia. Sentähden minä pistin keihään sen lävitse ja pitelin kiinni kunnes tunsin, että siitä henki oli lähtemässä. Silloin otin kirween ja iskin karhua päähän ja huusin sinua. Mutta tuumasin, ettei maksa waiwaa huutaa; sitte panin kirween wiereeni ja tartuin karhuun kiinni ja laahasin sen ulos kolosta. Silloin minä taas hämmästyin, kun näin kolmannenkin karhun ryömiwän esiin ja iskinpä kirweellä pään halki siltäkin niinkuin tässä näet. Nyt minä ihastuin ja huusin sinua wielä kerran ja huusin wielä koiraakin, mutta se oli joutunut niin kauaksi, että kuulin sen haukkumisen heikosti katoawan wuoren rinteen alapuolella. Silloin kannoin tänne ensimmäisen karhun."

„Tiedätkös Antti, miten kolmannelle karhulle käwi?" — „En, mutta sen me huomenna pyydämme jahka tulee päiwä, sillä jäljet kyllä näkywät; ja se onkin oikea karhu, tiedäppäs Pekka, ole siitä huoleti." — „Etkös kuullut Antti, että minä ammuin?" — „En." — „No tulehan katsomaan."

Nähdessään suuren kauniin karhunnahan, seisoi Antti silmänräpäyksen ajan ääneti, mutta pyrskähti sen jälkeen pian äänekkääseen naurun. „Meillä on onni päiwänpaisteella! Mutta miten sinä Pekka sait karhun?" Kun tämä oli kertonut hänelle seikkailunsa, lisäsi Antti: „Pekka, meidän käy asiamme edistymään päin. Koko lauma hirwiä on wiime yönä ollut syönässä järwen rannalla; ne

me pyydystämme huomenna." — „Niinkö arwelet, Antti? Minun mielestäni meillä nyt on tarpeeksi lihaa; isosta karhusta tulee monta kantamusta." — „Kyllä sinä olet oikeassa; me jätämme hirwet rauhaan: ne owat kaikissa tapauksissa meidän."

Auringonpaistetta riitti yhä enemmän ja wirran suulla oleva sula aukko suureni yhä. Toinen forsaparwi toisensa jälkeen laskeusi siihen ja hanhiparwi toisensa jälkeen tuli siihen yötä lepäämään alituisesti kaakottaen. Metsämiehemme jättiwät linnut rauhaan ja käyttiwät kauniit päiwät rakentaakseen pientä asuntoansa. Toinen hirsikerros kohosi toisensa jälkeen ja Antti sanoi: „Siitä tulee liian korkea, Pekka; minä arwelen, että sinä tuumaat täällä asua koko ikäsi!" — „Niin, kukapa tietää", wastasi Pekka miettiwäisesti.

Jonkun päiwän kuluttua oli rakennus walmis ja paraikaa tehtiin penkkejä. „Meidän tulee kiiruhtaa", arweli Pekka, „kohta wirta purkaa jääpeitteensä ja silloin saamme käyttää koko aikamme majawain pyyntiin. Siinä meidän on rikkautemme, Antti. Majawain nahoilla hankimme waroja auttaaksemme omaisiamme. Saatpa nähdä, että majawista wiimein tulee lehmiä ja lampaita." — „Oho, Pekka, kuinka sinä puhut oiwallisesti! Se on tietty, että meidän tulee kiiruhtaa."

Lumihanget suliwat, wirta wei pois jääpeitteen, rastas lauleli kuusen oksilla, lehtipuut tekiwät silmikkoja, yöt tuliwat lauhkeiksi ja waloisiksi, hyttyset tanssiwat ilmassa: kewät oli tullut.

Majawat oliwat jo muutamia päiwiä sitte lähteneet ulos pesistään kaatamaan puita wirran warrella elatuksekseen ja rakennusaineiksi ja jo oli muutamia majawannahkoja äsken rakennetun tuwan seinillä kuiwamassa. Warhain ja myöhään oliwat metsästäjät liikkeessä wirittämässä ja kokemassa pyydyksiänsä ja salaperäisestä tawaramyytystään otti Antti esille Pekan suureksi summastuksekseen parit polkuraudat eli sakset, jotka hän oli walmistanut taalalaisen talonpojan luona ollessa. Tässä nyt oli se salaisuus, jonka Pekanhuuhdan Taneli oli hänelle neuwonut. Nyt ne piti pantaman weteen, siihen paikkaan, mistä majawat kulkiwat pesiinsä tai niistä pois.

Tehtiin heti koketa suurella menestyksellä. Kolme majawaa saatiin pian toisensa jälkeen. Mutta toiset tuliwat nyt hywin warowaisiksi. Nyt muutettiin raudat toisen pesän edestä toisen eteen ja tuon tuostakin onnistuttiin saamaan joku, metsämiesten iloksi ilokst. Sitte pantiin pyydykset majawain poluille metsiin ja siellälin saatiin, samoin kuin pölkyistä tehdyistä loukuista, hywät saalit. Nahkamyyty lisäytyi, samoin sappipussit, mutta tyotä oli yhä waan, sillä wiekkaat eläwät wältiwät wäijymyksct ja kulkiwat uusia teitä. Mutta metsämiestenkin kokemus ja älykkäisyys lisäytyiwät ja niin saatiin yhä uusia otuksia pyydyksistä.

Tuon tuostakin täytyi kalastaa ja koka niitä ansoja, joita oli wiritetty linnuille.

Niin meni kewät menojaan, kesä tuli sijaan ja kesällä taukosi lintujen pyynti. Majavatkin kulkiwat pitkien matkojen päähän, jonka wuoksi saalis wäheni ja nuorukaisille jäi runsaasti joutilasta aikaa. Eräänä päiwänä oliwat he nousseet ylös tunturin huipulle katselemaan ympärilleen kirkkaassa aamu-ilmassa, niin he huomasiwat sinertäwän pienen sawun toisella puolella järweä. Kukahan oli tulen sinne wirittänyt? Pian sen jälkeen he näkiwät weneen, jossa oli miehiä, lähtewän rannasta lähellä tulta ja soutawan ulos järwelle.

„Antti“, sanoi Pekka, „meidän täytyy saada selkoa siitä, mitä ihmisiä nuo owat. Meidän pitää hiipiä heitä lähelle. Niinkuin muistat, niin wanha Pietari meitä waroitti Liman asukkaita karttamaan. Kenties sawu meidän tulestamme on meidät ilmaissut!“

„Ei, Pekka, sitä en luule. Sawu meidän pirtistämme on jo hajaantunut kun se tulee ulkoilmaan; puut meidän ympärillämme saaressa owat korkeat enkä minä sen wuoksi luule, että he olisiwat sen huomanneet.“ — „No menkäämme sitte järwen ympäri katsomaan mitä wäkeä he owat.“

Muutaman tunnin kuluttua sen jälkeen he kumpikin istuiwat leimuawan nuotiowalkean ääressä wilkkaasti keskustellen noiden wierasten kanssa. He oliwat wanhoja tuttawia: ukko Pekkalainen Suomenniemeltä poikinensa. He oliwat olleet alempana olewalla järwellä kalastamassa. Nyt he tawattoman suurella waiwalla oliwat wetänneet wenheensä wastawirtaan kalastaaksensa ylempänä olewassa järwessä ja oliwat saaneet runsaan palkan waiwoistaan. He oliwat hywillään tawatessaan nuoret kansalaisensa. Nämä kertoiwat nyt elämästään siitä lähtein kuin he oliwat lähteneet Suomenniemestä. Kun he oliwat kertomuksensa lopettaneet, ehdottiwat he Pekkalaisille, että nämä tulisiwat heidän metsäpirttiinsä asumaan siksi ajaksi kuin he oleskelisiwat tällä järwellä. Sihen nämä oliwatkin heti suostuwaiset ja sitte mentiin yhdessä seurassa saarelle. Ukko Pekkalaisen mielestä tämä paikka oli kalastusta ja metsästystä warten hywin walittu, mutta tulewaa uudispaikkaa warten se ei ollut sowelias. Hän onnitteli poikia heidän karhunpyyntinsä johdosta ja katsoi irwistäwiä karhun pääkalloja, jotka riippuiwat naulattuina sileän ja korkean hongan kyljessä.

Nähdessään heidän nahkakimppunsa hän ihmetteli. Siitä pojat saisiwat runsaasti rahaa kun weisiwät nahat Norjaan. Se olisi paljoa edullisempaa kuin myödä ne Ruotsissa. Ensi talwena heidän piti itsensä wiedä ne sinne. Hän oli itsekin aikonut sinne mennä ja sillom he woisiwat kulkea samassa matkassa.

Kun he eroſivat, kehoitti hän toista heistä ſeuraamaan itſeänſä, niin hän heille antaiſi jauhoja, joiden puutteeſſa he kauvan olivat olleet. Koska tarjous tehtiin ihan wiimeiſellä hetkellä, niin päätettiin, että toinen heistä ſeuraiſi jäljeſtäpäin. Nyt olihan ſe saman tekewä. Heidän piti waan ſeurata myötawirtaan, ſillä saman wirran ſuulla Pekkalaiſen torppa oliſin.

Nyt neuwoteltiin ſiitä, kumpiko lähtiſi jauhoja hakemaan, wai menkſiwätkö yhdeſſä. Pekkaa ei haluttanut lähteä ja pitihän majawan pyydykſiäkin koka. Antin piti ſen wuokſi lähteä matkalle ykſin. Hän olikin ſiihen halukas. Pekka arweli, että hänen piti ottaa mukaanſa jonkun werran ſuolaista peuranlihaa ja karhunläskiä waihtokaupaſſa jauhojen makſukſi. Sitä tuumaa:Antti kin piti hywänä. Hän meni nyt hakemaan lihaa, joka edelleenkin oli talleſſa hongan ſiſällä heidän entiſen aſuntonſa luona tunturilla.

Pekka tahtoi kulkea mukana katſoakſeen ympärilleen tuolla tunturilla. Tultuaan wanhan majanſa luo he eroſiwat. Antti meni kontti ſeljäſſä hongan luo, Pekka ja Rakki ylös tunturin huipulle päin.

Pitkälle hän ei ollut kulkenut kun hän jo kuuli Antin huutawan ja meluawan ja pian ſen jälkeen kuului karhun kiljumista. Rakki meni kuin ammuttu nuoli ja Pekallekin tuli yhtäläinen kiire. Jonkun ſilmänräpäyksen kuluttua kuuli Pekka Rakin käywän karhun kimppuun. Siitä tuli kiiwas ottelu ja wälin kuului Antti täyttä kurkkua yllyttäwän Rakkia. „Käy päälle Rakki! Karkaa kiinni! Kas niin, ſe on oikein! Uſuſs, ota kiinni!“

Nyt oli Pekkakin ſaapunut paikalle eikä woinut hillitä makeaa nauruanſa nähdeſſään ſen näyn, joka hänen ſilmienſä edeſſä oli. Pakſun kuuſen juurella oli karhu istualla torjuen Rakin alituiſia hyökkäyksiä ja ylhäällä kuuſeſſa istui Antti kiroilla mutisten tyhmyyttänſä kun oli aſettanna lähtemyt tunturille. Pekalla oli täyſi työ pyſyä tyynenä, ſillä koko juttu tuntui hänestä niin naurettawalta ja kun Rakki näki Pekan, haukkui ſe karhua entistä kiukkuiſemmin.

Kun Pekan luoti ſattui karhuun, ei ſe heti kaatunut, waan nouſi pystyyn, ſyleili puuta, johon Antti oli kiwennyt, mutta putoſi ſitte maahan. Se oli karhun wiimeinen woiman ponniſtus.

Kun karhu nouſi pystyyn, kapuſi Anttikin ylemmille oksille kaiken aikaa pitäen melua ja torui ſekä karhua että itſeään. Mutta kun Pekka näki karhun kaatuwan, niin hän nauraen käski Antin tulla alas. Epäluuloiſena hän kunsta myöten laskeutui alas, waan nähdeſſään karhun olewan kuoliaana, oli hän heti maaſſa.

Hän kertoi nyt, että hän tultuaan hongan luo, jonka ſiſällä lihat olwat, oli nähnyt karhun repineen auki kamen ja kaiwaneen eſille uſeita lihakappaleita, joita ſe wiſkeli ſiinne täänne. Antti oli

silloin suuttunut ja ruvennut meluamaan sekä wiskelemään kiwiä karhun päälle, joka taas wuorostaan oli ruvennut kiljumaan ja hätyyttämään häntä. Silloin hän oli nousut kuuseen, pauhasi ja tiroili karhulle käskien sen mennä tiehensä. Mutta sen sijaan tämä oli nousut istumaan ja oli ilkeän näköinen. Silloin oli Rakki tullut, josta Antti tietysti oli tullut iloiseksi, mutta jos hän olisi tiennyt, ettei karhu ollut sen suurempi kuin se näytti olevan, niin hän kyllä olisi tuota wastaan puolensa pitänyt. Lihan säilytyspaikalle hän ei enää koskaan menisi ilman pyssyä, sillä woihan kyllä tapahtua, että useammat pedot sinne olisivat tulla.

Kun karhulta oli tukki riisuttu ja Antilla oli ollut ilo saada pistää karhunkin lihat hongan onteloon, otti hän sen werran peuran ja karhun lihoja, kuin hänen piti wiedä Pekkalaisille.

Pekka wei Antin järwen yli jo kewäällä walmistetulla lautalla ja käski Antin huutaa jollei Pekka häntä huomaisi kun hän palajaisi. Kun Antti oli mennyt pois, meni Pekka mieluipaikallensa tunturin huipulle ja siellä hän oli kaiken päiwää. Seuraawana aamuna hän oli warhain liikkeessä. Hänen kirweensä iskut kajahtelivat metsässä kaiket päiwät, ja kun Antti melkoisen ajan kuluttua antoi karkean äänensä kaikua, niin tuli Pekka häntä wastaan soutaen somasti tehdyllä siistillä ruuhella, joka oli rakennettu wanhasta ontelosta hongasta.

„No hei waan, Pekka, oletko sinä tehnyt tuon sillä wälin kun minä olin poissa? Oletpa sinä ollut reipas ja nuttera. Mutta mitenkä sinä sen sait järween?“ — „No ymmärräthän, että minä kaasin hongan järwen rannalta.“ — „Niinpä kyllä, mutta kuitenkin?“ — „Se on nyt tässä; tule tänne waan!“ — „Niin“, sanoi Antti, „joka wuosi sinä waan tulet wäkewämmäksi ja pitemmäksi. Sitä minä waan ihmettelen, mahtanewatko äiti ja isä meitä nyt enää tuntea.“ — „Ei sinua ainakaan, Antti“, sanoi Pekka nauraen, „sillä olethan sinä niin paksu ja leweä kuin heinähaasia ja niin on sulla nisfakin wahwa kuin wanhalla sonnilla ja entäs kouras-sitte! ne owat leweät kuin puoli ruuhta.“ — „Olkoonpa niin, mutta kyllä äiti minut kuitenkin tuntee.“

Niin kului kesä. Päiwät tulivat yhä lyhemmiksi ja yöt pitenivät. Majavat alkoivat mennä loukkuihin ja metsästäjät tulivat ahkeammiksi.

„Kas nyt“, sanoi Pekka eräänä päiwänä, „emme kaiwa maan sisään majavain ruumiita, waan teemme karhunpyydyksiä sinne tänne wuoriharjanteille ja panemme kuolleet majavat syötiksi. Tulee jo se aika, että karhu rupee suurisyömäriksi, niinkuin Tanelin oli tapa sanoa; koettakaamme nyt.“

Ja sitte tehtiin toinen karhunpyydys toisensa jälkeen. Työtä oli tarpeeksi asti ja wainoistaan saiwat pojat kyllä palkkion. Sekä

karhun että majavan pyydyksillä saatiin hyvät saalut. Ja sitte alkoi taas näkyä peurojakin tuntureilla. Niitäkin piti koettaa pyytää ja nyt kun lumi oli maasta poissa ja maa paljas, onnistuivat metsämiehet piiloutumaan maassa oleviin syvennyksiin, kuten ja mättäiden taakse. Toinen peura toisensa jälkeen joutui heidän saaliiksensa, kunnes pakkanen ja lumen tulo teki lopun jeka peurain pyynnistä että saaliista.

Molemmat metästäjämme olivat iloissaan talven tulosta ja rupesivat katselemaan pyytämiensä metsänotusten nahkoja. Nyt nähtiin, että niiden kuljettamiseen tarvittiin kaksi kelkkaa. Wanha kelkka piti siis korjattaman ja toinen uusi tehtämän lisäksi. Tarvittiin wielä uudet suksetkin. Tarvispuut tuotiin metsästä ja Pekka sanoi Antille ottawansa puusepän työn tehdäksensä kun Antti lähtisi metsälle hankkimaan muutamia näädän nahkoja. No siihen Antti kyllä suostui, sillä puun weistämiseen ja wuolemiseen hänellä ei suurta halua ollut. Jos hän saisi takoa rautaa, niin ei hän pitäisi lukua metsästämisestä, mutta nyt hän tekisi parastansa. Ja parastansa hän tekikin, sillä jonkun päiwän metsästettyään hän palasi tuoden saaliinansa neljä näädän ja yhden mäyrän nahan sekä koko joukon lintuja.

He olivat nyt koonneet yhteen ja kätkeneet omaisuutensa hywin eiwätkä ottaneet mukaansa enempää kuin mitä heillä oli päällänsä. Kelkat olivat nahkoja täynnä ja eräänä talviaamuna he jättivät hywästit saarelle. Mahtoivatko he koskaan palata koskaan?

---

21. Oikeudenkäynti erämaassa.

Tullessaan Suomenniemelle ja wanhan Pekkalaisen luo saiwat he kuulla surullisia uutisia kansalaisistaan. Muuan suomalainen oli polttanut ja wiljellyt halmeen luoteisella puolella Dalbyn seurakuntaa. Tuo suomalainen oli itselleen muokannut hywän paikan ja rakentanut sen hywään kuntoon. Tämä herätti Ojwanjön seudulla asuwain ruotsalaisten kateutta. Kesällä oli kadonnut joitakuita raawaseläimiä ja suomalaista syytettiin, että hän oli ne „notunut". Sitte kokoonnuttiin yhteen ja poltettiin suomalaisen asunnus, häwitettiin hänen talouskapineensa ja ruokawaransa. Suomalainen turwautui heimolaistensa puoleen saadakseen apua ja jos mahdollista, woidakseen ottaa takaisin häneltä ryöstetty karja. Suomalaiset olivat tulleet kokoon, neuwotelleet ja päättäneet, että mentäisiin Dalbyhyn

hankkimaan suomalaiselle oikeus joko hyvällä tai pahalla. Kaikkien taistelukumppaneiden suomalaisten piti tulla mukaan ja olipa ajateltu hakea näitä nuoria miehiäkin, jotka nyt tulivat niin sopivaan aikaan.

Nuorukaiset eivät epäilleet seurata maanmiehiänsä kun asia kerran oli tällaisella kannalla. Lähtöpäivä ei vielä ollut määrätty. Tahdottiin käyttää hyväksensä vuodenaikaa ja kunien wähyyttä, jonka aikana tuotaisiin metsistä kotiin kesällä kootut eläinten nahat ja siihen toimeen Pekkalainen pyysi nuorten miesten apua.

Parin viikon kuluttua oltiin Suomenniemellä walmiina. Pyssyt ja muut aseet olivat tarkastetut, ruokawaroja pantu kokoon ja odotettiin waan sanaa, että naapurit olisivat walmiit.

Tällainen sana saatiinkin kyllä pian kun wirran warrella asuvat suomalaiset eräänä iltana saapuivat Pekkalaisen luo.

He olivat warustetut ja walmiina retkelle. Pari hiihtäjää lähetettiin edeltäkäsin wiemään sanaa alempana asuville, että pohjoisemman seudun suomalaiset olivat tulossa. Niin kuljettiin sitte hiljaista kulkua pitkin wirtaa Kärrbakin rantaan. Siellä oli suomalainen, jonka talo oli hävitetty. Sitä paikkaa sanottiin nyt yleensä Kateuden harjuksi (Afundsåsen) ja se nimi sillä wieläkin on. Joukkoon oli yhtynyt monta suomalaista ja nyt heitä oli jo karttunut neljätoista miestä. Johtajiksi walittiin Pekkalainen ja Wetalainen — sen niminen oli wahinkoa kärsinyt suomalainen — ja retki järjestettiin niin, että talonpoikain taloihin tultiin puolen yön aikaan.

Taloja oli kaksi lähellä toistansa. Ne ympäröittiin ja Pekkalainen kolkutti Tuftan isännän ovelle, sillä tämä oli ollut ilkityön alkumpanija. — „Tule ulos Janne!“ huusi Pekkalainen.

Kun ei kuulunut mitään, niin huudettiin uudelleen. „Tule ulos Janne! Meillä on sinulle terveisiä Wetalaiselta.“

Janne oli jo kauwan sitte noussut ylös, mutta kun hän kuuli suomalaisen äänen ja huomasi, että hänen talonsa oli piiritetty, niin hän kauhistui eikä uskaltanut wastata.

„Tule ulos Janne!“ kuului wielä kerran pahaa ennustawa ääni, „wai tahdotko jäädä makaamaan omille makuusijoillesi?“

Janne wastasi nyt, ettei hän tahtonut tulla. „Te aijotte tehdä minut kylmäksi.“

Sillä hetkellä tuli paikalle Jannen naapuri, joka oli pakoitettu seuraamaan Jannen taloon. „Jöns, sano Jannelle, että hän tulee ulos!“ käski Pekkalainen ankarasti.

„Antaa, Janne!“ sanoi Jöns, „tässä ei ole muuta neuwoa kuin maksaa sowinnoiksi.“ — „Aijotko sinä Jöns maksaa sowinnoita?“ — „Aijon.“

Sitte kuului sisältä rukoilewaa ääntä ja Janne tuli ulos, ylpeänä, isoisena ja tuiman pöyhkeänä. „Mistä syystä minulta sowinnoita waaditte?“ — „Siitä mitä teit Harjun suomalaiselle.“

— „Hän oli tehnyt talonsa minun maalleni, ja omalla maallani minä teen mitä tahdon."

„Älä suullasi suurentele, Janne!" vihkoi Pekkalainen. „Meillä suomalaisilla on eräväli kirjallinen lupaus, että saamme asettua asumaan metsissä missä tahdomme; ja siellä sinulla ei ole mitään maata. Nyt olemme tulleet tänne hyvämään sinulta tahdotko maksaa sovitusta siitä pahasta minkä teit, muutoin saat kärsiä saman, minkä teit Wetalaiselle. Sano pian kuinka tahdot!" — „No mitä multa waaditaan?" kysyi Janne kiukkuisesti.

„Ensiksi täytyy sinun antaa takaisin karja-eläimet, jotka anastit: sitte sinun täytyy elättää Wetalainen ja hänen perheensä elonkorjuuseen asti ja sitte sinun täytyy ruokkia ne miehet, jotka rakentavat talon ja maksaa heille kaksi säkillistä ruista ja neljä säkillistä ohria. Se on kohtuullinen waatimus. Sano nyt miten tahdot tehdä!"

„Minä tahdon miettiä asiaa."

„Ottakaa pojat kirveet ja pilkkokaa syytyksiä ja tehkää tuli sillä wälin kun Janne miettii asiaa", sanoi Pekkalainen istuen pölkyn päähän selin Jannen oveen päin.

Kun suomalaiset olivat wieneet mukaansa Jönsin, oli lähetetty sana naapureille kauwemmaksi eteläsä päin ja näitä oli kokoontunut koko joukko miehiä, jotka seisoivat wähän etäämpänä ja kuulivat Jannen ja Pekkalaisen keskustelun. Jannen tuwassa oli äänettömyys. Kuultiin kuitenkin kuiskauksia, joihin sekaantui itkua ja nyyhkytyksiä.

„Isä, nyt meillä on puita", sanoi Pekkalaisen wanhin poika. — „Pankaa ne pystyyn seinien ympärille!" käski Pekkalainen. Nyt astui kokoontuneesta miesjoukosta pari ruotsalaista esiin ja menivät awonieliesti Pekkalaisen luokse. He terwehtivät: „Jumalan rauha!" ja sitte toinen huusi: „Tule ulos Janne!" Janne oli heti ulkona oven suussa Pekkalaisen wieressä. „Maksa sowinnoita, Janne!" sanoiwat miehet; „muutoin olet ansainnut saada saman itse, mitä muille olet tehnyt."

„Mitä sinä Jöns maksat sowinnoksi?" kysyi hän riitakumppaniltansa. — „Rehuja Wetalaisen elukoille." — „Syöttäköön itse elukkansa", wirkkoi Janne ylpeästi. — „Sinun pitää kustannukset suorittaa puoliksi kaikesta!" — „En!" wastasi Jöns.

„Käykäämme sisälle", sanoiwat wieraat miehenkilöt Pekkalaiselle, „ja ottakaamme Jöns mukaan; nähän, että me olemme asettomat." — „Niin menkää waan sisälle, että haluttaa", wastattiin. „Kiskokaa pojat päreitä ja nyyttäkää jokainen tulisoihtunsa", sanoi Pekkalainen istuen jälleen paikallensa.

Pian sen jälkeen leimusi kolmekymmentä tulisoihtua, jotka walaisiwat laajan piirin. Silloin Pekkalainen huusi korkealla äänellä: —

„Kaikilla naishenkilöillä ja lapsilla on rauha mennä ulos“, ja avasi heti oven.

„Kaikilla naishenkilöillä ja lapsilla on rauha!“ huusivat suomalaiset jokainen iloisella äänellä.

Nyt tulivat wieraat miehet ulos, asettuivat Pekkalaisen luo ja sanoivat: „Te suomalaiset olette kyllä ankarat toimissanne, mutta teillä on oikeus puolellanne ja sen wuoksi te saatte sen korwauksen, jota te waaditte. Siitä me Swabakin asukkaat menemme takauksen. Lähtekää rauhassa takaisin metsäseuduillenne! Kaikki tapahtuu niinkuin olette sanoneet“, ja samalla hän Pekkalaiselle ojensi kättä.

Heti sen jälkeen lähtivät suomalaiset tiehensä, mutta heidän tulisoihtunsa loistivat pitkässä jonossa osoittaen, mitä tietä he olivat kulkeneet.

Kylänmiehet sitä wastoin jäiwät paikoillensa ja katselivat suomalaisten jälkeen kunnes tulisoihdut katosivat kaukana etäisyydessä. Mutta Jannelle ja Jönsille he sanoiwat: „Pitäkää waan huolta siitä, että täytätte mitä me lupasimme teidän puolestanne! Muutoin kyllä tunnette meidät!“

Näin päättyi ensimmäinen kahakka Dalbyn wäestön ja suomalaisten wälillä. Niin kertoo tarina, mutta siihen se ei loppunut. Kotimatkalla suomalaiset suostuiwat heti yksissä neuwoin rakentamaan Wetalaisen talon uudelleen ja kun Antti sekä Pekka oliwat wapaita itsenäisiä miehiä, niin kysyttiin heiltä, eiwätkö he tahtoisi ruweta wakinaisesti Wetalaista auttamaan rakennustyössä. Pekka wastasi heti myöntäwästi ja siihen mukautui Anttikin. Mutta pian oli joulu tulossa ja työ piti jätettämän kunnes juhla olisi ohitse.

Joulujuhlan nuorukaiset wiettiwät Pekkalaisen luona. Juhlan lopulla he meniwät Katenbenharjulle ja ryhtyiwät työhön. Työtä tehtiin ja wilua kärsittiin, mutta työ edistyi, sillä ympäristössä asuwat suomalaiset tuliwat wuorotellen työhön. Nuorukaiset ja torpan omistajat waan oliwat yhtä mittaa työssä.

Sitte eräänä päiwänä tuli Dalbyn etelä-osasta sama wieraswarainen suomalainen, joka edellisenä wuonna oli poikia kestittänyt. Tyytywäisyys oli suuri kun he taas tapasiwat toisensa. „No olipa hauskaa kun teidät tapasin! Kyllä minä kuulin, että pari itsellismiestä oli mukana retkellä Jannen luo, mutta en tullut ajatelleeksikaan teitä. Nyt saatte rakkaita terweisiä wanhemmiltanne: Yrjänä Kailanen ja Heikki Närkkiläinen owat kesän kuluessa kulkeneet länteen päin.“

Pekan silmät säkenöiwät kun hän kuuli miehen kertoman uutisen, ja Antti iski jättiläiswoimalla kirweensä pölkkyyn. „Pekka“, sanoi hän, „lähtekäämme! Isä ja äiti tarwitsewat meitä. Wetalainen, tule nyt toimeen ilman meidän apuamme, meidän täytyy nyt lähteä!“

22. Jällen näkeminen.

Ilosta riemastuneet nuorukaiset rientsivät vanhan Pekkalaisen luo Suomenniemelle. Heidän täytyi hänelle ilmoittaa ilonsa ja hakea sieltä kelkkansa ja sitte he tahtoivat kiiruhtaa pois tavataksensa kauvan kaivatut rakkaat sukulaisensa.

Tyynenä tapansa mukaan hän kuunteli nuorten miesten puhetta ja kun he ilosta hehkuvin silmin olivat lopettaneet puheensa, sanoi hän: „älkää nyt hätäilkö innossanne! Yrjänä Kailanen on asettunut talveksi rauhaan. Närkkiläisen kanssa hän pitää huolta, ettei puutetta tule äidille eikä lapsille. Teidän täytyy kuljettaa kelkkanne mukananne halki metsien. Sen hyvin arvaatte, mikä aika ja vaiva siihen menee; sellaisissa oloissa tuskin voitte tavata omaisianne ennenkun vasta keväällä Se omaisuus, jonka olette hankkineet, ei voi heille tuottaa mitään hyötyä sellaisena kuin se nyt on, ettekä tekään, sillä kaskea ette voi hakata, niin kauvan kun lunta on näin paljon. Ei, pysykää te vaan siinä aikeessa, johon olitte päättäneet ryhtyä! Viikon kuluttua minä teidän tähtenne laitan itseni valmiiksi lähtöön ja sitte kuljemme samassa seurassa Norjaan. Kun olette saaneet kokoomanne turkiset myödyiksi ja saaneet rahaa, niin on teillä jotakin, jolla heitä tosiaan voitte auttaa. Sitte olette myös päässeet vapaiksi kaikesta tavaran kuljetuksesta ja silloin voitte nopeammin matkustaa halki metsäseutujen. Ja sitte kuljette lännestä itäänpäin, joka teille aina on edullsi, jos, kuten minä aavistan, Yrjänä on lähtenyt sinne päin. Teillä on hyllä aikaa ja tapaatte hänet hyllä tarpeeksi aikaisin ehtiäksenne kaatamaan metsää ja rakentamaan asunnsta ennen talven tuloa".

Vaikka heillä olikin innokas halu tavata omaisensa, niin olivat nuoret suomalaiset hyllksi järkevät seuratakseen vanhan Pekkalaisen neuvoa. Mutta hylläpä päivät tuntuivatkin pitkiltä.

Vanhan Pekkalaisen kelkassa olevia tavara oli jotenkin erilaista kuin nuorukaisten. Siinä oli vaan vähempi osa nahkoja; suurempi osa kuormasta oli voipyttyjä, jäätyneitä lintuja ja pieniä tuohitöitä. Kelkkaa vetivät Pekkalaisen nuoremmat pojat kunnes he tulivat vanhemman pojan Martin kotiin pari peninkulmaa lännempänä. Hänellä oli hevonen ja reki ja siihen nyt tavarat muutettiin. Nuorukaiset saivat asettaa rekeen niin paljon omia tavaroitaan, että heidän ei tarvinnut ottaa mukaansa kuin yksi kelkka.

Niin kuljettiin sitte metsien halki; hevosella oli jalassa lumiantuat, joita ruotsalaiset nimittävät „trygor" ja niihin hiihtivät sukkilla. Glommen virran laaksossa tavattiin aiettavia teitä

ja kulkijoita, joiden joukossa oli suomalaisiakin. Kuta lähemmäksi merta ja Osloa tultiin, sitä enemmän tavattiin ihmisiä maanteillä ja sitä enempi oli nähtävää. Oslossa mentiin erään kauppiaan luo, jonka Pekkalainen tunsi ja hänen luonansa saatiin ajua majatuvassa (Bondestuen). Kauppias itse oleskeli siellä usein ja pakinoi suomalaisten kanssa, tarjoili hintoja heidän tavaroistaan, ostikin kun kaupoilla sovittiin ja tarjosi heille welaksikin.

Petollisesta kohtelusta epäluuloisiksi tulleet suomalaiset eivät kuruhtaneet kauppoja tekemään. He kulkivat kaupungissa paikasta paikkaan kuulustelemassa. Nuorukaiset nahkaisissa waatteissaan ja sudennahkaiset lakit päässä herättivät huomiota niin että monet wastaantulijat seisattuivat heitä puhuttelemaan, hieroskelivat kauppoja heidän kanssaan ja tahtoivat nähdä heidän turkkinahkojansa.

Sitte tuli merkillinen päivä, jolloin Pekkalaisen wälityksellä tehtiin heidän isäntänsä kanssa kauppa. He saivat omasta miehestään melkoisen rahasumman, joka huolellisesti pantiin talteen poveen.

Kun he olivat ostaneet kumpikin wartailla kudotun willaröijyn ja tulipunaisen huippulakin, niin ei heidän ulko-asussaan ollut sanottavasti huomattawaa eroitusta norjalaisten tunturinasukasten pukuun werraten. Ainoastaan heidän parkitsemattomista hirwien koipinahoista tehdyt jalkineensa olivat outot, waikka ei aiwan tuntemattomat, sillä samallaisia oli muillakin suomalaisilla ja Norjankin talonpojilla.

Pekka tahtoi nyt lähteä paluumatkalle, mutta Antti oli tehnyt tuttawuutta erään pyssyjsepän kanssa ja tahtoi jäädä sinne wielä lumen lähtöaikaan asti oppiaksensa tekemään pyssynpiippuja. Pekka mukaantui tähän, saatuansa työtä kauppiaan luona. Ukko Pekkalainen, joka ei myöskään hätäillyt lähteäksen kotimatkalle, hywäksyi Antin päätöksen, mutta joukun päiwän kuluttua hän jätti nuorukaiset ja lähti kotiin matkustamaan. Kuormassaan hänellä oli joukko arwokasta tawaraa, etupäässä suolaa, patoja, ruutia ja lyijyä omiksi ja naapurien tarpeiden waralta.

Erotessaan hän kehoitti nuorukaisia tulemaan häntä terwehtimään tulewana talwena. Sitä he eivät uskaltaneet luwata, mutta käskivät hänen kotiin tultuaan mennä hakemaan ja pitää omanansa ne suolatut lihat, jotka he olivat tallettaneet säilytyspaikkaansa juuren hongan sisälle. Pekkalainen oli kiitollinen siitä ja niin he erosivat.

Antti asui nyt sepän luona ja Pekka teki työtä kauppiaan makasiinissa ja hakkasi puita. Aika kului ja meri aukeni. Laiwoja tuli ja purki lastinsa. Pekka oli usein laiwalaiturilla, jossa hän kantoi säkejä ja wieritteli tynnyreitä. Kauppias toiwoi saawansa

Pekan rengitsensä, mutta kuullessaan semmoisia esityksiä Pekka oikaisi itsensä suoraksi ja antoi kieltävän wastauksen.

Sitte tuli eräänä päivänä joku, joka lujasti löi häntä olkapäälle. Se oli Antti. Ilosta loistaen ojensi hän pyssynpiipun Pekalle ja sanoi: „Nyt, Pekka lähdemme!“ Tapansa mukaan Pekka kohotti kätensä ja hänen kasvonsa loistivat yhtä iloisina kuin Antinkin. „No niin, lähtekäämme waan. Mene Antti kauppiaan luo; minä tulen pian jäljessä.“

Kun työ illalla oli lopussa ja Pekka ilmoitti kauppiaalle aikowansa lähteä, sai hän maksamatta olewan osan palkastaan ja hänelle luwattiin aamiainen seuraawana päiwänä ennenkun hän lähtisi. Sitä paitse oli kauppiaalla hänelle erityisesti puhuttawaa.

Pekka oli kauppiaan luona ollessaan saanut toimittaa monta asiaa talousasioissa toimiwille palkollisille. Nyt tuli palwelustyttö ja pyysi hänen hukuttaa pari koiranpenikkaa, joita kauppiaan iso metsästyskoira-narttu ei saanut enää pitää. Ne olivat nyt liian suuret ja tahtoivat ruokaa, mutta talon rouwa ei tahtonut niitä ottaa elätettäwiksi. Pekka kysyi saisiko hän itse pitää penikat. Se hänelle kernaasti luwattiin, mutta kaikki arwelivat, että hänellä oli tarpeeksi asti yhdestäkin koirasta, tuosta ilkeästä Rakista, joka ei koskaan ollut hywä kellekään.

Kewät oli tullut, ja lumi kaiwan sitte jo sulanut. Teiret jo kuhisiwat puiden latwoissa, kirki kirkui suolla ja pikkulinnut wisertelivät joka oksalla.

Oli aikaisin aamupäiwällä. Aurinko jo paistoi lämpimästi kun tapaamme nuorukaiset kaukana synkässä salossa asettuneina muutamain tuuheain kuusten juurelle, jossa oli pehmeä pakku sammal ja pieni puro juoksi loristen. He olivat pitkänään maassa ja syödä nakertelivat kuiwaa lihaa. Nekki seisoi kummellen sillä wälin kuin pienet koiranpenikat, joita Pekka uskollisesti oli kantanut awarassa tuohikontissaan, hyöriwät leikitellen nuutamilla kuiwilla kuusenkäwyillä.

Äkkiä hypähtiwät molemmat nuorukaiset pystyyn ja kuuntelivat, ja Antti huudahti kiwaasti: „Pekka, Pekka! Ellemme olisi Norjassa, niin minä wäittäisin, että äiti siellä laulaa. Olepas äänetti!“ sanoi hän, ja pian kuultiin naisen ääni, joka huhuili karjalle.

Sanaakaan sanomatta juoksi Antti kipuisella kiireellä halki metsän sinne päin, mihin paimenen äänet ohjasiwat hänen kulkuansa ja sillä wälin Pekka innoissaan keräsi kokoon kapineet ja rinsi perässä.

Pienellä nuthyllä, jossa lehmiä ja wuohia käwi laitumella kaikessa sowussa, istui kaatuneen hongan rungolla nainen ja polwillaan, pää naisen sylissä oli Antti.

Pekka ei woinut hairahtua: se oli Mattu. Tämä tuli häntä vastaan ilosta loistavin silmin. Äänetönnä hän ojensi Pekalle kätensä ja weti hänet luokseusa ja kasvattoveljen luo. Kauvan oltiin ääneti, kunnes Antti äkkiä hyppäsi pystyyn, otti eukon syliinsä, pyöritti häntä ympäri ja sitte hän juoksi metsään päin isosti naurahdellen. Heti sen jälkeen hän palasi takaisin tuoden konttinsa, tempasi sen auki ja otti esiin leipäkakun: „Niti, syökää!“ sanoi hän; „se on kaukaa tuotua leipää; syökää!“ wirkkoi hän wärisewällä äänellä; „on minulla sisaruksillekin.“

Nämä sanat kuultuaan wuodatti Mattu runsaita kyyneliä ja hän huudahti: „Menkäämme kotiin! Isä ja Heikki tahtovat nähdä teidät!“

---

23. Vogen.

Palajamme takaisin siihen kohtaan kertomustamme, jolloin jätimme Yrjänän rakentamaan turvemökkiä.

Wasta sitte kun ruotsalainen tilanomistaja Matti oli lähtenyt pois, tuli hidas-aatteisille suomalaisille selwäksi, kuinka huolellista suosiota heidän ystäwänsä oli heille osoittanut.

Kuokkain ja rautaseipään awulla saatiin maakuoppa joutuisasti syweneteyksi. Jo muutaman päiwän kuluttua se oli tarpeeksi awara. Tehtiin tulisija ja laitettiin lawitsat, ja sitte pantiin hienoista puista nälttäwä katto. Kaikki tyyni peitettiin paksulla multakerroksella yläskaiwetusta maasta. Sitte muniin pantiin suuret kuiwat houkapölkyt, jotka sytytettiin ja nyt oli talwiasunto walmis. Siihen ruwettiinkin heti asumaan.

Nyt tehtiin seinä, johon sowitettiin owi niin tiiwiiksi kuin mahdollista ja warustettiin eteinen, joka risuilla ja mullalla tehtiin taajaksi ja siellä saiwat tilaa suomalaisten wähäiset tawarat. Eteinen sitä paitse esti lämpimän haihtumista. Yhtssä neuwoin tehtiin muutamia yksinkertaisia ja tarpeellisia talouskapineita ja sitte saatiin luminen talwi.

Tämä oli uudisasukkaille hywin onnellinen tapaus, sillä ruokawarat olimat wähissä ja wiime aikoina oli syöty pelkkiä lintuja. Miehet kiirehtiwät nyt etsimään hirwiä ja onnistuiwatkin jo kolmantena päiwänä palajamaan tuoden hirwen nahan ja lihaa. Lapset saiwat hywän makupalan ja runsaasti syödäkseen. Rohkeus ja toiwo elähytti taas uudisasukkaitamme eikä se juuikaan siitä wähentynyt, että Matti ja Pietari pian sen jälkeen tulimat tuoden muka-

nansa karhu-koiran. He olivat nyt lähteneet saadakseen suomalaiset mukaansa metsänkäynnille, jotta he voisivat seuduu wapauttaa niin monesta wahingollisesta pedosta kuin he suinkin löytäisivät.

Suomalaisten suurella ilolla he toivat mukanansa melkoisen joukopuskin ja suoloja. Suomalaiset suostuivat mielellään heidän esityksseensä ja sitte tuloksita festitettiin ja syötiin yhdessä hirven lihaa ja leipää. Wiimeksi mainittua talolliset jakoivat runsaasti suomalaisille.

Tehtiin metsästyssuunnitelma ja metsästyssaaliin jako määrättiin niin, että koirankin piti saaman yksi osa. Saalis oli siis jaettava wiiteen osaan. Tämä oli karhunnahan myömistä enemmän se oli tapettukaan; mutta tällä kertaa se kuitenkin onnistui ja joulun aikana oli tapettu monta karhua ja hirveä.

Siihen aikaan talolliset lopettivat metsästyksensä ja menivät kotiin. Lunta oli satanut niin runsaasti, että oli mahdoton metsässä päästä kulkemaan ilman suksia, mutta sellaisia he eivät osanneet käyttää. Kuhtäminen oli suomalaisten tapa kulkea metsissä. Erotessaan he tarjosivat suomalaisille koiransa lainaksi ja sen tarjouksen Yrjänä wastaanotti mielihyvällä. Kun talolliset olivat jättäneet jenkin wähän määrän ruutia ja luotia, mikä heillä oli jäljellä, toivottivat he suomalaisille hywää metsästysonnea ja lähtivät kotiinsa.

Uudisasukkaitten mielestä tulewaisuus näytti waloisalta ja elettiin tyynessä rauhassa. Miehet käwivät metsästämässä ja Mattu oli usein päiwät pitkään yksin lasten kanssa turvemökissä. Talwi tuli ankarasti, lunta karttui paljon ja miesten täytyi pysyä kotona. He olivat kyllä terveitä, mutta lasten tila heidät teki lewottomaksi. Lapsissa oli jo kauwan ollut yskä ja nyt ne alkoivat walitella ja kuihtua. Ei kukaan tiennyt mitään parannuskeinoa. Se oli „oikeata Jumalan tautia.“ Siitä asiasta ei paljoa puhuttu, mutta kaikki tunsivat itsensä alakuloisiksi ja toiwottomiksi. Mattu itki kaiossa hiljaisuudessa, mutta kynteleet taukosivat kun lasten tuskat päättywät muutaman päiwän wäliajan kuluttua.

Kun kewätaurinko sulatti lunta ja kylmät yöt tekiwät hangen kowaksi, pantiin pienokaisten ruumiit kelkkaan ja wietiin metsien länsitse suomalaisten suosijan Träskogin Matin taloon. Hänen tuli Yrjänää sääli, mutta hän sanoi, ettei tämä nyt saisi lapsia haudatuksi, koska pappi asui kaukana. Nyn pitäjässä eikä tulisi Gunnarskogin enemmän kewäällä. Kirkolle Matti aikoi tulla Yrjänän mukana. Siellä oli hauta, johon talwella pantiin kaikki ruumiit, kewäällä haudattawiksi sitte kun pappi tulisi. Silloin pitäisi Yrjänänkin olla läsnä ja tuoda setelinsä mukanaan ja wielä lampaanwuona tai joku metso, sillä sen pappi otti hautauspalkaksi. Kun lapset oli laskettu hautaan palasiwat Mattu ja miehet turvemökkiin.

Nyt tuli ikävät työnteon päivät, kunnes Mattu lumen sulamisen aikaan, jolloin vesipurot alkoivat kohista, syntyi Yrjänälle pojan. Entistä alakuloisuutta seurasi nyt rohkeutta ja luottamusta tulevaisuuteen ja uuden kodin ensimmäistä kaskea varten kaadettiin reippaasti metsää.

Aikanansa tuli Yrjänä takaisin seurakunnan kirkolle, sai lapsensa kaudatuiksi, setelit tarkastetuiksi ja papin palkan maksetuksi, jonka jälkeen hän haki karjaeläimensä ystävien luota Träskögistä. Hän hakkasi parhaillaan kaskea Heikin kanssa.

Sitte hän eräänä päivänä kuuli Matun huutavan ja ihmetteli, minkä vuoksi tämä tuli kotiin tähän aikaan päivästä, kun Mattu oli varustautunut ollakseen paimentamassa päivälliseen asti. Odottaen Matun tuloa metsästä näkyviin taukosivat miehet hakkaamasta. Mutta vielä enemmän he ihmettelivät nähdessään kaksi rotevaa miestä raskaat taakat seljässä tulevan Matun seurassa. Nämä astuivat Yrjänää ja Heikkiä kohti ja Antti rensi toisten edelle sanoen: „Jumalan terveeksi, isä!“

Yrjänä seisoi hetkisen aivan ääneti; sitte hän ojensi pojalleen kätensä ja silmiin nousivat vedet hänen lausuessaan: „Wähämpä puuttui, etten olisi sinua tuntenut enää; ja entäs Pekka sitte, kuinka oletkaan kasvanut pitkäksi!“ lisäsi hän. „Mutta ratkaat pojat, olettepa te oivallisen näköiset: villaröijyt päällä ja punaset huippulakit päässä!“ — „Hyvää päivää, pojat!“ sanoi Heikki ylen onnellisena nähdessään heidän rotevat ja mulkeat vartalonsa. „Nyt on hauska olla Ruotsin metsässä, ja onhan teillä pyssytkin ja koira. Olettos Yrjänä semmoista aavistanutkaan?“

„En“, wastasi tämä, „lewätkäämme tänään, Heikki; nyt saamme Vogenissa apuwäkeä“, naurahti hän. „Tietäkääs pojat: minä ja koko mökki olemme saaneet uuden nimen!“ Ja sitte hän kertoi, että ruotsalaiset talonpojat, jotka eivät woineet muistaa Nailasen nimeä, keskenään nimittivät häntä nimellä Vogen, muistoksi heidän ensimmäisestä kohtaamisestaan, jolloin Yrjänä tappoi karhun eikä siitä työstään ottanut muuta palkkiota kuin yhden lawan *), ja nyt minun mökkini nimi on Vogen. Siinä on alku. Minä arwelen, että siitä nyt paisuu koko ruumis. Mattu, menkäämme sisälle!“

Kun miehet tulivat sisälle, istui siellä nuori naishenkilö. Se oli Träskögin Matin sisar, joka oli elukkain kanssa seurannut Yrjänää mökille. Hän oli jäänyt muutamaksi päiväksi suomalaisten luo Matun suureksi iloksi ja hyödyksi; sillä sillävälin kuin Mattu kesytytteli karjaa ja totutti sitä tähän paikkakuntaan, oli Priita hoitanut Matun pientä lasta. Enemmän miehet olivat menneet mökkiin

*) Lava = mokkin: boa.

siſälle, oli Yrjänä nuorukaiſille kertonut lasten kuolleen ja waroittanut heitä, ettewät he Matulta kyseliſi lapſia.

Kun Mattu oli noille monille michille walmistanut waroihin nähden runſaan aterian, istuttiin mökin edustalle ja nyt nuorukaiſet kertoiwat elämän waiheensa pitkän croajan kuluessa. Lopetettuaan kertomuksensa ottiwat he esille ja antoiwat isä Yrjänälle ansaitsemansa rahat. Tämä istui kauwan ääneti, sitte hän laski ristiin karkeat kätensä ja sanoi: „Jumalalle olkoon kiitos!“

Pojat, jokſi Mattu heitä wieläkin nimitti, ottiwat nyt esiin monellaiſia pieniä tawaroita, joita he oliwat tuoneet mukanaan Norjasta ja jättiwät ne nyt kotona oleville. Lahjat oliwat melkein samaa laatua kuin ne, jotka Yrjänä oli antanut Matulle palatessaan matkalta herttuan luokse, mutta nämä oliwat useampaa lajia; sillä paitse kirweitä ja puukkoja toi Pekka mukanaan sahan ja höylän sekä muita puusepän työkaluja ja Antilla oli koko joukko sepän työkaluja ja wiimeksi otettiin esille pyssynpiippukin ja koiran penikat. Silloin ilo nousi ylimmilleen. Antti wakuutti, että Heikkikin saisi pyssyn. Sen hän lupasi pian laittaa walmiiksi ja koirat piti opetettaman metsäkoiriksi, niin että nälkää ei pitänyt nähtämän Bogenissa.

Näin iloittiin ja juteltiin koko ilta kunnes nuorukaiſet pyysiwät Yrjänän kertoa, miten aika oli häneltä kulunut. Kumpaiſeltakin pojalta pääsi koston sanoja suusta niitä wastaan, jotka oliwat polttaneet heidän wanhempainsa talon ja wiljahalmeen ja pojat toiwottelewat, että he oliſiwat olleet siinä tilaiſuudessa läsnä; mutta Mattu kiitteli onnea kun asiat oliwat nykyiſellä kannallaan.

Muutaman päiwän kuluessa ei tullut sanottawasti mitään työtä tehdyksi Bogenissa, sillä oli liian paljon puhuttawaa. Pian kuitenkin päätettiin ryhtyä huonetta rakentamaan. Siitä oltiin eri mieltä, mikä oliſi ensin rakennettawa. Mattu tahtoi saada navetan ensiksi, michet taas asuintuwan. Matun mielipide woitti ja aljettiin hakata ja kuljettaa esille rakennuspuita karjahuonetta warten. Elukat oliwat yön aikana paljaan taiwaan alla; niiden suojana oli ainoastaan pikapäiſesti tekaistu aitaus. Mattu oli lewoton, mutta michet huoleti ja luottiwat itseensä sekä pyssyihinsä. Siitä he jaiwatkin kärsiä. Eräänä yönä he heräſiwät kun karja möliſi hädissään ja Rakki haukkui wimmatusti. Syöstiin ulos ja tultiin liian myöhään — karhu oli tappanut pukin. Koiran kiukkuiſesti hyökätessä sen kimppuun täytyi toſin karhun se jättää, mutta ennenkun ampujat oliwat walmiina, oli karhu jo ehtinyt metsään, jossa he pimeän aikana eiwät woineet sitä saawuttaa.

Siitä päiwästä alkaen tuli kiire työtä tehdessä. Aamusta warhain iltamyöhään asti kuului kirwesten kalke ja wuorotellen walwottiin yöſaudet sillä seurauksella, että karhu wiimein heitti henkensä.

Vasta syksyn tultua saatiin talo rakennetuksi, sillä paljon oli aikaa kuluunut rehujen kokoamiseen. Niillä rahoilla, jotka perheeseen oli saatu poikain uutteruudella, voitiin hankkia useampia elukoita ja niitäkin varten tarvittiin paljon rehuja. Yrjänä lähti kyläkuntaan ostamaan pari lehmää ja muutamia lampaita. Häntä odotettiin levottomasti kotiin palajavaksi ja kun Yrjänä palasi tuoden ostamansa karjan, niin oli suuri ilo uudispaikalla, sillä nyt voitiin luottamuksella katsoa tulevaisuuteen.

Sitte kului talvi, joka miesten piti kuluttaa metsästäen. Tuli kevät ja uusia töitä. Seurasi uuden kasken poltto, palon siemennys, sitte kalastusta, metsästystä ja heinäntekoa sekä maanviljelystä kunnes maan pinta taas jäätyi. Jo keväällä oli Matun täytynyt hankkia apua karjan paimentamisessa. Heikki oli nemmyt Mangskogissa asuvien suomalaisten luo ja oli siellä onnistunut saamaan *nuoren tytön Matulle avuksi.*

Kaikki oli hyvin ja sitte kului pari-vuotta uupumattomassa työssä; mutta olipa Vogen nyt vähäinen talo. Kylvettiin sekä ohria että perunia ja nauriita ja olipa ehditty hankkia yhtä ja toista tarpeellista huonekaluakin. Rupesi jo olemaan vähän joutohetkiäkin. Nuoret miehet alkoivat keskenään puhua lähteäkseen käymään vanhassa asunnossaan yllyällä tunturiseudulla. He ikävöivät taas kulkuri-elämäänsä. Pekka varsinkin innokkaasti muisteli ja puheli siitä ihanasta ajasta, jonka he olivat siellä viettäneet, ja nythän talo oli sellaisessa kunnossa, että vanhemmat kyllä voisivat tulla toimeen ilman nuorten apuakin. Tuumailtiin ruveta keskustelemaan vanhusten kanssa tästä asiasta, niin aavistamatta tuli Träskogin Matti tuomaan heille sanan, että tanskalaiset olivat ryhtyneet ahdistamaan vanhaa kuningasta ja että norjalaisia oli nähty valtakunnan rajalla. Hänet oli lähetetty kehoittamaan suomalaisia varustautumaan niin pian kuin he voivat ja seuraamaan hänen mukanansa. Oli lähetetty sanoma kaikille suomalaisille kokoutua pitäjäläisten kanssa Edan luona, jossa esivalta tulisi heitä kohtaamaan.

Tämä sanoma miellytti nuoria miehiä. Itse puolestaan heillä ei ollut mitään norjalaisia vastaan, mutta he halusivat päästä liikkuvaista elämää viettämään. Sen vuoksi he olivat aivan tyytyväiset ja Matun suureksi suruksi he iloitsivat sotaan pääsemisestä. Mattu oli nähnyt sotaa ja saanut sen takia kärsiä ja nyt hän tunsi uljensa levottomaksi poikainsa puolesta ja vielä ikävämmäksi tuli hänen mielensä kun Yrjänäkin alkoi varustautua. „Heikillä ei ole pyssyä", sanoi hän; „hän saa jäädä kotiin."

Reippaalla mielellä ja täydet eväskontit mukana lähtivät suomalaiset torjumaan norjalaisia. Matti kulki edellä ja niin tultiin hänen kotiinsa. Silloin olivat kaikki miehet kulkeneet jo edeltäpäin,

sillä heille oli Bortanin talosta lähetetty jalan syyen sanoma, että norjalaiset olivat naapuritalossa Helgebodassa, jonka vuoksi sotilaamme rientävät sinne. Sen läheisyydessä he tapasivat talonpojat, jotka olivat kulkeneet edeltäpäin ja nämä kertoivat, että kun norjalaiset olivat nähneet heidän suuren joukkonsa, olivat he menneet takaisin rajan yli, jonne talonpojat eivät tahtoneet heitä seurata, vaan aikoivat nyt palata kotiansa. Matti vastusti ehdotusta. Kaikki he olivat saaneet käskyn saapua Edaan, ja sinne heidän piti lähteä kohtaamaan esivaltaa; ja kun Matti oli waraksa mies, niin hänen puhettaan toteltiin, jonka jälkeen koko joukko marssi Edaan.

Perille tultuansa he tapasivat paljon väkeä ja woudin sekä pari sotamiestä. Kyseltiin oliko nähty norjalaisia ja sitte kerrottiin mitä tiedettiin, eikä siinä paljoa ollut. Talonpoikia oli paljon, mutta suomalaisia waan kolmekymmentäkuusta. Näillä oli useimmilla pyssyt. Kellä pyssy oli, hänelle annettiin ruutia ja lyijyä, ja pian sen jälkeen wiritettiin koko joukko pieniä walkeita. Ryhdyttiin heti walamaan luotia. Sitte tulivat sotamiehet walitsemaan yhden pyssyllä warustetun miehen ja kaksi keihäällä tai kirveellä warustettua ja sitte asetettiin wartioita. Kului useita päiviä, ettei norjalaisista kuulunut mitään. Sitte lähetettiin wakoilijoita ja siihen toimeen olivat suomalaiset aivan kuin itsestään määrätyt. Yrjänä ja hänen poikansa lähetettiin tutkimaan, mihin ne norjalaiset olivat menneet, jotka oli nähty Helgebodan luona. Parin päivän kuluttua he palasivat tuoden sanan, että joukko oli hajaantunut. Suurin osa oli wetäytynyt länteen päin Norjan sisämaahan, toinen pienempi parvi, jossa oli waan neljä wiisi miestä, oli kulkenut koillisen päin. Heitä piti suomalaisten seurata; kenties he olivat menneet Fryksdalin puolelle yhtyäkseen johonkin toiseen joukkoon. Koiran avulla ei Yrjänällä seuralaisineen ollut sanottawaa waiwaa seuratessaan norjalaisten kulkemaa suuntaa. He olivat kulkeneet pitkin rajaa. Eräänä aamuna wakoilijat tulivat aivan lähelle norjalaisia. Yöllä wiritetystä tulesta nousewa sawu ilmaisi tämän seikan. Hiivittiin hiljaa eteenpäin. Tulen ääressä ei ollut ketään. Norjalaiset olivat menneet tiehensä, mutta monesta merkistä päättäen oli selwä, että he täällä olivat wiipyneet useita päiviä ja huwitsensa metsästäneet. Aivan selwä oli, että norjalaiset olivat waan wähän matkan päässä heidän edellänsä. Nyt rientettiin.

Matka tehtiin reippaasti ja levottomuudella huomattiin, että oltiin aivan lähellä omaa kotia. Olikohan norjalaisilla aikomus häwittää se? Pikajuoksussa tultiin halmeen reunaan. Siellä näkyivät norjalaiset kaikessa rauhassa wetelehtiwän päiwänpaisteessa ja siinä seisoi lähellä Mattukin pakinoiden. Heikki istui kiwellä wuolleksien punta. Mitä nyt oli tehtäwä? Wiimein norjalaiset nousiwat seisoalle, terwehtiwät ystäwällisesti ja johtaja sanoi, että hän mie-

Iellään tahtoisi antaa Matulle jotakin, mutta sen pahempi hänellä ei ollut mitään antaa.

Silloin Yrjänä ja pojat astuivat sisin ja puhuttelivat wihollisiansa ystäwällisesti, jonka jälkeen pian aiwan rauhallisesti keskusteltiin sodasta. Norjalaiset sanoiwat tehneensä retken maan rajalle, koska oli kerrottu, että ruotsalaiset aikoiwat häwittää Norjan puolella. Kun he huomasiwat, että ainoastaan talonpoikia oli heitä wastassa, oliwat he palanneet Norjaan. Nämä wiisi miestä oliwat saaneet käskyn kulkea muutamia päiwiä pohjoiseen päin pitkin rajaa katsellen, uhkasiko joku waara. He aikoiwat nyt mennä kotiin. Tanskalaiset ja ruotsalaiset tapelkoot sen werran kuin halutti. Norjalaisten ja suomalaisten wälillä ei ollut mitään riidan aihetta.

Sen sanottuaan norjalaiset lähtiwät matkaansa ja Yrjänä poikineusa julisti sodan heidän puoleltansa päättyneeksi, jonka jälkeen he kertoiwat uutisensa kotona oleville. Näilläkin oli uutisia kerrottawana. Wogeniin oli tullut eräs suomalainen waimonsa kanssa ja aikoi asettua sinne asumaan, ja jos tarkkaan kuuntelisiwat, niin he woisiwat kuulla, kuinka siellä kaadettiin puita uudistorpan rakennuksiksi. Tätä uutista nuoret miehet terwehtiwät ilolla ja onnittelimat Mattua, että täme oli tullut naapuriin naishenkilö. No niin, eihän se ollut pahemmaksi Matunkaan mielestä, kunhan waan naapurin waimo, joka oli Wappu nimeltään, olisi ollut toista sukua. Sillä oli pahat silmät ja kyllä se osasi enemmän kuin kukaan arwasi, sen oli Mattu hänestä nähnyt: kyllä kaiketi se oli suuri taikuri.

Tämä ei ollut ainoa uutinen, mikä Matulla oli kerrottawana. Heikki ja Katri olimat keskenänsä tehneet kaupat menuäkseen yhteen. Kyllähän tuo Mangskogin tyttö oli wielä koko nuori, mutta eihän siinä asiassa auttanut wastustelemineukaan: mitkä yhteen tahtowat mennä, yhteen he menewät; antaapa heidän tehdä tahtonsa mukaan. Heikki oli niin monena wuonna auttanut Yrjänää; nyt oli Yrjänän wuoro auttaa Heikkiä, ja siitä oli kaikilla samalla ajatus. Nyt he kyselimät Heikiltä kuinka hän tahtoi ja sitte lähti hän Yrjänän kanssa katsomaan paikkaa, mihin olisi tehtäwä kaski ja asunnuspaikka.

Kuitenkin pidettiin tarpeellisena, että siswallalle oli tieto annettawa siitä, mitä norjalaiset olimat Yrjänälle ilmoittaneet ja tähän toimeen walittiin Pekka, joka oli joutuisin astumaan. Pekka palasi pian ja tiesi kertoa, että talonpojat olimat saaneet luwan lähteä kotiin, mutta heidän tulisi pitää itsensä warustettuina, jos norjalaiset taas näyttäytyisiwät, joka ei olisi mahdoton uskoa, sillä nyt tiedettiin, että nuori perintöruhtinas oli woittanut tanskalaiset Smoolannissa.

Sitte ryhdyttiin taas uutteraan työhön. Kaikki miehet tekiwät nyt Närkkiläisen mökkiä ja joskus autettiin myös Grillsiä. Närkkiläisen torppa tuli walmiiksi ennen lumen tuloa ja siellä saiwat

Grills waimonsa kanssa asua, sillä Heikki ja Katri menivät Mangskogiin Katrin kotiin. Ja sitte Yrjänä ja Mattu jäivät yksin täysikäisten poikain ja pikku Matin kanssa, joka oli saanut nimensä Träskogin isännän mukaan. Yrjänä alkoi samoin kuin Mattukin jo vanhentua. Hän oli väsynyt ja pysyi kotona tänä talvena; mutta nuoret miehet sitä vastoin oleskelivat melkein kaiket ajat metsässä, josta he toivat kotiin paljon metsästyssaalista, jakaen siitä usein myöskin Grillsille. He saivat suuren maineen metsästystaidostaan ja joskus hakivat likitienoiset suomalaiset ja talon isännät heitä susista wapauttamaan wahingollisista petoeläimistä, jotka naapurit olivat itse saaneet tapetuiksi.

Nuoret koirat olivat jo opetetut metsästykseen ja harvat karvät, jotka ne olivat ajaneet, pääsivät pakoon nopeilta hiihtäjiltä. Osittain sukulaistensa kautta osittain sen wuoksi, että he olivat sotaretkellä tavanneet muita suomalaisia, olivat nuoret miehemme tunnetut wihin ikänä he tulivat ja matkoillansa halki metsien olivat he useana yönä tuttavainsa luona vieraina. He olivat hywin tervetulleita sekä heidän itsensä takia että sen metsänriistan wuoksi, jota he aina toivat mukanaan ja kun nuorukaiset olivat nähneet maailmaa enemmän kuin useimmat muut suomalaiset, niin he woivat antaa arwokkaita selityksiä ja joskus hywiä neuwoja.

Kymmen-järwen itäpuolella oli eräs paikka, johon nuorukaiset usein menivät weraiksi ja johon Antti meni mielellänsä. Siellä asui wanha suomalainen seppä, joka wuosien kuluessa oli itselleen hankkinut pajan ja työkalut. Suomansiokseen hän korjaili suomalaisten ja ruotsalaisten talonpoikain pyssyjä. Tämän miehen luona Antti hywin wiihtyi ja joskus sattui, että Pekka sai yksin kuljeksia metsästelemässä. Suomalais-ukko oli leskimies ja hänen talouttaan hoiti kaksi tytärtä. Nuorten miesten oleskellessa siellä tämwoitti heidät eräs suomalainen Gräsmarkenista, kauwan aikaa heitä etsittyään. Nyt hän omasta ja naapurien puolesta tuli pyytämään, että Pekka ja Antti seuraisiwat häntä kotiin auttamaan suomalaisia hirmuisen karhun tappamisessa, joka useina wuosina oli tehnyt heille wahinkoa ja wiime wiikkojen kuluessa haawoittanut kolme metsästäjää, joista yksi oli kuollut. Mielihywällä metsästäjämme siihen suostuiwat ja heti lähdettiinkin matkalle. Heidän kulkiessaan suomalainen arweli, että se karhu warmaan olikin noiduttu ja „nostettu“ ihmisten wahingoksi, sillä siihen ei pystyneet pyssyt eikä se nemmyt pyydyksiin. Wiime syksynä se oli ollut pyydyksessä, mutta oli sen repinyt hajalle niinkuin haukka repii pyyn. Suomalainen toiwotti, että hänellä olisi perimäksi jäänyt hopearaha. Kun hän siitä kowertaisi wähän hopeaa ja walaisi sen luodin sisään, niin karhu hyllä kaatuisi.

Niin, tosiaankin pelottawan tiedon saiwat metsästäjämme tuosta karhusta. Antti ei tiennyt missä perittyä hopearahaa olisi, mutta

kyllä hän olisi mielellään sellaisen ottanut. Pekka wastasi hänelle, että niilläkin luodeilla, joita heillä oli, olivat he tappaneet niin monta karhua, että nämäkin luodit kyllä yhtä hywin auttaisivat. Muutoin hän ei uskonut, että kukaan tätä mykyä osaisi noitua. „No nyt on taas Riko-pappi mielessä“, wirkkoi Antti; „hän se warmaankin on nuo jutut pannut päähäsi. Kyllä saat siitä olla warma, että sellaisia on ja toiwoisinpa olevani sanallainen tietäjä kuin Wappu, silloin ei meitä yksikään karhu wälttäisi.“

„Antti, ehkä tahdot kääntyä takaisin?“ kysyi Pekka aiwan totisena. Tähän hän ei saanut mitään wastausta, mutta Antti antoi sukkillensa sellaisen wauhdin, että hän mennä sujautti toisten edelle ja sitte mentiin koiken päiwää täyttä kiirettä eteenpäin.

Jowalkean ääressä Antti oli entisellään. Puhuttiin enemmän seudusta kuin karhusta ja syödessä hän sanoi Pekalle, ettei hän aikonut palata kotiin ennenkun lumi oli sulanut tai hänellä oli seljässään tuon ihmiswihaajan karhun nahka.

Perille tultua Gräsmarkeniin kestitettiin metsästäjiä kelpo tawalla ja kun oli päiwä lewätty, lähdettiin metsälle. Lähtiessä oli koko joukko pyssyniehiä läsnä, waan ainoastaan kaksi seurasi metsästäjiämme. He tulivat näyttämään karhun saarrospiiriä ja kantoivat metsästäjäin kapineita. Sitte tultiin perille ja seurattiin piiriä joku kappale matkaa. Piiri kulki liki tiheän lumisen wiidakon reunaa. Siellä irtautui warpaallinen Antin toisesta sukesta, jonka wuoksi hän seisattui sitä korjaamaan sillä wälin kun Pekka ja toiset suomalaiset jatkoiwat kulkuansa eteenpäin warmasti luottaen, että Antti heidät pian saawuttaisi. Jonkun minuutin olivat he kulkeneet niin kuuliwat he Antin huutawan ja meluawan ja heti sen jälkeen kuului karhun karjunta. Koirat laskettiin silmänräpäyksessä irti ja niiden kukkuisen haukuntaan yhtyi nyt karhun ärjyminen. Jonkun silmänräpäyksen jälkeen oli Pekkakin ehtinyt taistelupaikalle ja siellä hän näki Antin suin päin sywällä lumihangessa kaswot alaspäin ja karhu oli hänen päällänsä. Toinen koirista oli haawoitettuna kyykistynyt wähän matkan päähän, ja toinen haukkui wimmatusti eteenpänä. Pekka ampui heti luotinsa tuon tawattoman suuren elänän riutaan sillä seurauksella, että karhu kita auki kauheasti kiljuen syöksi häntä wastaan.

Pekka oli warustautunut karhua wastaanottamaan. Se sai niin ankaran keihään piston, että se horjahti ja nyt alkoi elämästä ja kuolemasta taistelu, joka oli metsän kuninkaan arwolle sopiwa.

Pekka tunsi woimiensa wähenewän, mutta sai apua siltä taholta, josta hän wähimmin sitä oli odottanut: Antti seisoi hänen wieressään antaen karhulle toisen keihään piston toisensa jälkeen, wuoroin nuuaen wuoroin taas syytäen haukkumasanoja karhulle. Tätä se

ei enää kestänyt: se kaatui maahan niin että jyrähti, kun Pekka viimeisen kerran sitä iski keihäällään.

Ottelu oli ankara ja metsämiesten täytyi huoahtaa ennenkun saivat sanotuksi: Jumalan kiitos! Kului wähän aikaa ennenkun Antti siitä toipui, mutta sitte hän nauroi taas ja sanoi wähän aikaa ollensa aivan typerryksissä, ja wielä tuo wäkewä mies wapisi.

„Antti, miten Herran nimessä tämä tapahtui?“ kysyi Pekka, sitte kun Antti oli täydelleen tyyntynyt. — „Sitä minä tuskin tiedän itsekään“; sanoi hän, „minä olin kumarruksissa sukseani korjatakseni ja kiskoin hampaineni warpaallista lujemmalle, niin sain takaapäin semmoisen syöksyksen, että menin suin päin lumeen ja tunsin jonkin repivän itseäni takapuolelta. Katsoppas tuosta! — ja sitte hän näytti, että lujat hirwennahkaiset housut olivat repaleina — „ja sitte repi päätäni niin että ratisi ja lakki meni päästäni ja samalla sinun pyssysi pamahti. Oho! arwelin minä, kylläpähän nyt neuwo keksitään. Sitte tunsin olewani wapaa karhusta ja katsahdin ylös ja näin miten sinä painiskelit karhun kanssa koettaen saada toinen toisenne kumoon. Silloin minä sanoin „lempo soikoon“, ja läksin minäkin keihäs kädessä leikkiin. No miten sinun laitasi on Ratki? Onnuthan? Tule tänne poikaseni, ja sinä Tipp, oletpa reipas poika, sen kyllä näen; mutta Pekka, missä on minun lakkini?“ Ja sitte hän kourasi päätänsä ja sai werta sormiinsa. „Katsoppas Pekka, mitä tämä on!“ — „No siinä on waan pari walkoista ja yksi punanen hiukseton juowa. Tuo ukko wähän waan kampasi päätäsi, ja lakkisi se on kolmena kappaleena.“

„Hitto wiekön mokoman ilkiön! Woi sentään minun wanhaa sudennahka-lakkiani! No nyt se on menmyttä kalua! Mutta missä meidän owat kumppanimme? Wai tuolla! Tulkaa täänne waan, kaikki kävi hywin ilman mitään hopeaa luotiin walamatta. Tulkaa täänne, täällä on teidän mörkönne maassa; nyt siitä pääsette rauhaan.“ Suomalaiset nensivät esille katsomaan otusta. He eiwät woineet kyllin kehua nuorten metsästäjäin woimaa ja rohkeutta sekä karhun suuruutta, ja warsinkaan Pekan tawatonta woimaa, kun hän kykeni wastustamaan kun karhu tunki päälle. Ja kowatpa pomiskuset lienewät olleetkin, sillä Pekan sukset-hihnat olivat poikki menneet ja sukset olivat uponneet maahan asti. Karhulle ei nyt mitään tehty. Suomalaiset tahtoivat hakea hewosen, ja wedättää karhun kotiin, että kotowakisin saisi nähdä tuon kauhean pedon. Nyt oli nuorten miesten maine paisunut suureksi. Yleensä puhuttiin, ettei heidän wertaistaan ollut ruumiin woimissa, rohkeudessa ja metsästystaidossa.

Kun metsämiehemme olivat palaamatkalla, sanoi Pekka leikillänsä Antille, ettei tämän tarwinnutkaan jäädä ilmenlähtöön asti: olivathan he saaneet karhun ilman sellaisia tietäjän keinoja osaa-

matta kuin Wappu. „No niin“, sanoi Antti, kyllähän meitä onni auttoi, mutta Wappu on kuitenkin tietävämpi muita akkoja; en tahtoisi waan joutua hänen wihoihinsa, ja waro sinäkin Pekka sitä!“ — „Minä en färsi hänen silmiään, waikka hän onkin kaunis ja muhkea ihminen; enpä niinkään färsi; enkä ihan ensi hewillä mene Grillsin mökille, se on warma.“ — „Et nyt ole hywällä tuulella tänään“, wirkkoi Antti. „Minun mielestäni Wappu on kuin muutkin naiset.“ — „Se on tietty, hän on kuten sanot, kauniimpi ja ylpeämpi, mutta ehkei hän sille taida mitään; mutta minusta nähden olkoon nimmoinen tahansa.“

---

24. Kaunala wieras.

Tuli taas kewät ja kesä. Oltiin alinomaa työssä ja niin sai Heikki kotinsa kuntoon ja kaskensa kaadetuksi. Kesä oli sateinen ja kylmä. Yrjänän kaski paloi huonosti, rukiin korjuu onnistui huonosti ja ohrat wei halla. Tosin saatiin mielen lohdutukseksi auttawasti hywin karjanruokaa, mutta arweluttawalta näytti talwen tulo. Sen lisäksi tuli, että lintuja oli wähän ja seudulla liikkui useampia metsämiehiä. Elettiin kuitenkin kewääseen. Kewät tuli tuoden kaunista päiwän paistetta ja lämmintä. Ruoho kaswoi pian, niin että elukat saiwat syödäkseen, kaski saatiin poltetuksi ja ruis kylwetyksi. Mutta sitte tuli helteisen kuuma aika. Rukit einät itäneet, touot kuiwuiwat, entiset ruokawarat oliwat lopussa, pettuleipään oli jo kaunan sitte ryhdytty ja halmeesta ei saatu kuin ollia. Ruuan puutteessa karjakin laihtui ja missä heinää niitettiin, siinä se oli poudan kuiwaamaa ja surkastunutta. Hiljaisuudessa tehtiin työtä ja ryhdyttiin keräämään hätäwarakst karjalle lehtiä ja sammalta; wiimeksi mainituista ainakaan ei ollut puutetta ja Yrjänä oli kyllikst wuosi kootakseusa sitä suuret määrät.

Paraikaa oltiin siinä toimessa kun Katri tuli juosten ja sanoi, että paras hieho oli kuolemaisillaan. Se täytyi teurastaa ja sen sisuksissa löydettiin kowa pallo, jossa oli karwoja ja muita roskia. Sehän oli noidan taikapala. „Wappuko?“ tuumi Antti, mutta ei kukaan wastannut. Sitte tuli wielä lisäksi pahan onnen sanoma. Iso lehmä oli mennyt suohon. Se wedettin ylös: jalka oli poikki ja lehmä täytyi teurastaa. Wappua epäili Antti taaskin. Mattu katsahti häneen ja meni wiimein Grillsin mökkiin.

„Heillä ei ole mitään hätää“, wirkkoi Mattu palattuaan takaisin; „heillä syödään wielä selwää leipää, eikä meidän tarwitse heille antaa lihasta.“ — „Anna heille kuitenkin“, sanoi Yrjänä ja sitte tuli Grills itse tuoden suoloja, joita hän tiesi heidän tarwitsewan teurastetun lehmän lihoihin. „Wappu käski kiittää ja sanoa terweisiä; hän arweli, että kylläpä te ujem teurastelette.“ Mattu huokasi ja ilmoitti syyn. Grills arweli, että heille woisi tulla ahdinko talwen aikana. Sen kyllä jokainen ymmärsi ja Yrjänä wirkkoi: „Sitä saawat kyllä kaikki suomalaiset tänä wuonna kärsiä. Kuinka teillä käy asiat?“ — „No menechän, me olemme waan kahden: kyllä toimeen tulemme jos waan saamme olla terweinä.“

Saatiin sitte sadetta; äsken kylwetty ruis nousi oraalle ja mylly saatiin käymään; petäjän kuoret ja oljet saatiin jauhetuiksi ja sitte oli taas leipää ja yhä waan kesti sadetta. Kaloja saatiin pyydyksistä, se rohkaisi mieliä paremmin, ja saatiin wielä joku lintukin ansoista.

Niin olivat Antti ja Pekka eräänä päiwänä ulkona ja tuumiskelivat mitä keinoja olisi keksittäwänä, että jotakin saataisiin taloon hankituksi. Sitte tuli Wappu, lempeän ja pulskan näköisenä. „Kuuleppas Pekka, jauhattaisitko mulle säkillisen rukiita? Grills on mennyt kylälle enkä minä ymmärrä myllyä käyttää.“ — „Kyllä minä jauhatan“, sanoi Pekka ja sitte Wappu meni pois.

„Heillä kyllä on rukiita“, sanoi Antti, „ja sitä jauhamaan pyydetään sinua. Waro nyt waan taikuria; ei kukaan muu kuin hän ole taikapalaa antanut hicholle ja ajanut isoa lehmää suohon; ole siitä warma!“ Nyt tuli Wappu. „Tuletko Pekka samaan matkaan?“ — „Tulen.“ Sitte he lähtiwät yhdessä. „Lähdetkö Pekka ilman pyssyä? Ota tästä pyssy mukaasi“, sanoi Antti; onhan siellä pyitä myllyn luona.“ Pekka otti pyssyn ja sitte lähti hän Wapun kanssa yhdessä kulkemaan Grillsin mökille.

Illalla tuli Pekka myllystä. Jauhot olivat walmiit ja hän laski jauhosäkin kotaan. Sitte Wappu tuli ulos ja katseli jauhoja. „Pekka, sinä jauhatat paremmin kuin Grills; tule sisään istumaan lepuulle; tässä on sinulle wähän illallista.“ Ja Wappu toi hänelle pakjua ruisleipää, woita ja juustoa. Sellaista hän ei ollut isoon aikaan syönyt. „Olettepa te rikkaita“, sanoi Pekka. — „Mitäpä tässä rikkaudesta, mutta kyllähän meillä ruokaa on“, wastasi Wappu „ja tässä on wähän *suopursu-olutta juodakseesi*“, ja sitte hän antoi Pekalle kupin istahten itse penkille hänen wierecnsä. Pekka ryyppäsi, ja joi wielä toistekin: se maistui tawattoman hywältä. Sitte hän pani kupin penkille ja sanoi: „Kyllä mar sinä osaat juomaa walmistaa!“ — „No se taito on minun juurtsani“, wastasi Wappu. Pekka oli syönyt kyllikseensä ja Wappui wirkkoi: „Juo wielä!“ —

„Kyllä se on hywää“, wastasi Pekka „mutta se on niin wäkewää.“

„No wäkewähän sinäkin olet; juo pois waan!“ Sitte Pekka tyhjensi koko kupin ja sanoi Wapun antaneen hänelle liiaksi. „Niinkö arwelet, Pekka? Eipä suinkaan; mutta etkö tahtoisi jäädä meille talweksi? Kyllä se mitä meillä on, riittäisi sinullekin.“ — „Tahtoisitko sinä sitä, Wappu?“ wirkkoi Pekka katsahtaen häntä kiitollisesti silmiin. — „Kyllä minä tahtoisin!“ — „Minä kysyn sitte kotiwäeltä, miten heidän tahtonsa on,“ sanoi Pekka. — „Tarwitseeko sinun siitä kysyä keltään?“ — „Kyllä minä tahdon heidän kanssaan neuwotella; minä arwelen, että he tarwitsewat minua.“ — „Se on kyllä mahdollista,“ wirkkoi Wappu, „mutta olethan sinä jo sillä ijällä, että woit seurata omaa tahtoasi. Hyi kuinka kolkkoa onkaan kun on sateiset ilmat ja Grills on poissa kotoa; sinä woit kernaasti jäädä meille yöksi,“ sanoi Wappu ja istui Pekan polwelle. — „En mar,“ sanoi tämä nousten kiiwaasti seisoalle ja samalla hän awasi owen. „Maltahan sinä!“ sanoi Wappu ja nyt hänen silmänsä wälähtelivät wiheriäisinä; „minä lähetän sinulle sellaisen, joka sinut taiwuttaa,“ ja samalla hän wiskasi kupin Pekan jälkeen ja päästi raa'an naurun.

Kun Pekka meni ulos tuntui hänen silmiensä edessä pimeältä. Hän katseli tietä kunnes hänen silmänsä tottuiwat pimeään. „Pelkäätkös,“ huusi Wappu, „niin tule takaisin!“ Pekka ei wastannut mitään, mutta tultuaan halmeeen reunalle hän seisattui ja totutun tawan mukaan tarkasteli pyssyänsä ennenkun meni metsään. „Olisikohan mahdollista, että Antti on oikeassa wäittäessään, että Wappu on taikuri?“ puheli hän itsekseen. „Mattu muori sanoo hänen olewan semmoista sukua ja minä kyllä tunsin mieleni kummalliseksi kun hän tuli minun syliini, mutta: „päästä meitä pahasta“ sanoi Niko pappi,“ ja samalla Pekka teki ristinmerkin, joka tähän aikaan ja kauwan jälkeenkin päin suomalaisten keskuudessa oli tawallista. Samassa hän edessään näki mustan esineen ja kuuli kauheaan karjumisen. Ohoh, sen hän kyllä tunsi. Heti sen jälkeen hänen pyssynsä paukahti niin että kaiku jymähteli harjusta harjuun. Kun Pekka, jonka silmää huikasi leimaus hänen omasta pyssystään, kykeni katsomaan eteensä, oli siinä kuolemankielissä karwainen möhkäle. „Jumalan kiitos!“ sanoi hän ja kuuli kuulleensa takanansa, että jotu hiljaa kulkea tassutteli tiehensä.

Pekka seisoi hetkisen miettien mitä hänelle oli tapahtunut. Silloin hän kuuli jonkun henkilön reippaita raskaita askeleita, jotka juosten tuli ylämäkeen. „Ohoi!“ huudettiin. „Täällä ollaan!“ wastasi Pekka.

„Mitä merkillisen konstikkaita wehkeitä täällä on kun sinä ammuskelet Pekka, pilkkopimeällä yöllä?“ — „Ei hätää mitään, tule waan tänne.“ Kun Antti sai nähdä karhun ja kuulla, että se oli

syösyt Pekkaa wastaan näin lähellä ihmisasuntoa, seisahtui häu ja sanoi: „Wappu!“

Mentiin kotiin ja kerrottiin Yrjänälle mitä oli tapahtunut ja sitte yksissä neuvoin karhu laahattiin kotiin. Mattu tuli sitte ja wiskasi sen yli tulisia hiiliä, sanoen: „se karhu oli nostettu Pekkaa wastaan Sinä olet onnen lapsi, eikä tällä paikkakunnalla ole kuin yksi, joka osaa karhua nostattaa, yksi waan on sitä sukua.“ — „Wappu!“ wirkkoi Antti Mattu ei puhunut mitään sen enempää, mutta kuuren ristin hän weti sekä tuvan oven että naivetan oven päälle. Se oli wanha taattu suojeluskeino noidan nuolia wastaan.

Tuli taas talvi ja sen mukana pakkanen ja lunta maahan, niin että eläväin jäljet näkyivät. Nuoret metsämiehemme olivat alati metsästämässä, mutta niukalti oli syötävää metsän riistaa. Linnut olivat kadonneet melkein sukupuuttoon ja hirviä ajoivat sekä ruotsalaiset että suomalaiset. Kisteltiin saaliista, jaettiin sitä sowinnolla ja puute yhä lisääntyi. Heikki ja Katri olivat menneet Katrin wanhempain kotiin siinä toivossa, että näillä olisi paremmat olot, ja päätettiin, että nuoret metsämiehet weisiwät mukanaan ne eläinten nahat, mitkä oli tähän asti saatu, länteenpäin Norjaan, hankkiakseen jauhoja ja mahdollisesti siellä metsästääkseen, sillä ruokawarat yhdessä karjan antaman maidon kanssa arwattiin riittäwän Yrjänälle, Matulle ja pikku Matulle kewääseen asti. Jätettiin kotiin talwen kuluessa saatu sudenmahka. Yrjänän piti lähteä kyläkuntaan hankkimaan sudenmahalla wähän jauhoja.

Oli jo keskitalwi kun nuoret miehet lähtiwät Norjaan puoleisiin metsiin, mutta siellä oli metsän riistaa yhtä niukalta kuin Ruotsinkin puolella. Pari näätää saatiin ammutuksi ja niiden lihalla elettiin jonkun aikaa. Sitte onnistuttiin saada joitakuita lintuja ja kuta lähemmäksi tultun meren rantaseutua, sitä runsaammalta tawattiin metsäneläwiä ja oikein oli onnellinen päiwä, kun eräänä päiwänä saatiin ilwes tapetuksi. Koirat olivat nälkiintyneet eiwätkä jaksaneet enää ajaa, mutta nyt parin päiwän kuluessa wirkistyttiin ja sitte tultiin Osloon, jossa etsittiin sama kauppias, jonka kanssa oltiin tuttawat entiseltään. Hän tunsi hywin nuoret miehet jälleen ja kuunteli heidän asiaansa ja hädänalaista tilaansa. Hywän hinnan hän lupasi heille maksaa nahoista, mutta ehdotti, että he jeisattuisiwat kewätpuoleen ja teliisiwät työtä hänen sahalaitoksessaan. Siellä he, noin woimakkaat ja reippaat miehet, woisiwat ansaita kelpo päiwäpalkat. Tämän tarjouksen he wastaanottiwat ja toiwoiwat hywin warustettuina ruokawaroilla saawansa lähteä taas metsäseudulle.

Kun lumi hupeni ja hanki alkoi kannattaa, lopettiwat nuoret miehet työnsä. Niin oli käynyt kuin kauppias oli sanonut: he olivat saaneet hywän ansion ja waikka heidän säästönsä nyt oli werrattomasti wähempi kuin heidän edelliselllä kerralla lähtiessään Oslosta,

niin oli heillä kuitenkin kelkka täyteen lastattuna jauhoja, suolaa, ampumawaroja ja joitakuita muita pikkutawaroita, niinkuin röijyjä, lankaa, neuloja ja joitakuita työkaluja.

Sekä miehet että koirat olivat nyt levänneet ja wirkistyneet, hywässä woimissa ja täysin reippaat. Eikä paluumatkalla witkasteltukaan. Parin wiikon kuluttua sen jälkeen oltiin kotona ja mentiin halmeen poikki mökille. Täällä miehet hämmästyivät, sillä owi oli pönkitetty kiinni ja tuvan ympärillä olevasta lumihangesta nähtiin, ettei tuvassa oltu asuttu isoon aikaan. Mitä nyt oli tapahtunut, ja missä wanhukset olivat? Kiruhdettiin navettaan, johon kulki jälkiä ja siellä olivat elukat, tosin hywin laihoina, mutta terweinä ja täysilukuisina.

Miten oli asiain laita? He seisoivat neuwottomina ja katsoivat toisiinsa. Silloin tuli Grills. „Jumalan terweksi!“ terwehti hän rehellisesti ja wakaasti; „tuletteko minun mukanani meille?“ — „Emme; missä owat isä ja äiti?“ kysyi Antti. — „Olisi parasta kun tulisitte kotia meille, niin saammepahan puhua.“ — „Ei, Grills, me pyydämme, wastaa meidän kysymyksemme“, sanoi Pekka. — „No kun niin tahdotte. Yrjänä ja Mattu owat kumpikin kuolleet, mutta pikku Matti on meillä kotona.“ — „Owatko molemmat kuolleet?“ kysyi Antti. — „No kun ette tahdo tulla meille kotiin, niin istukaa, minä kerron teille miten se on tapahtunut.

Kun miehet olivat istahtaneet ääneti miettimään, alkoi Grills kertoa. „Minä tapasin Yrjänän muutamana päiwänä teidän lähtömme jälkeen. Silloin hän oli lähtemäisillään kyläkuntaan myömään yhtä sudennahkaa ja paria pukunahkaa, sillä hän tarwitsi jauhoja. Sitte hän lähti ja palasi takaisin muutaman päiwän kuluttua. Silloin minä tulin tänne kuullakseni uutisia. Yrjänä oli silloin sängyssä ja walitti itseään sairaaksi. Minä menin sillon kotiin saatuani Yrjänältä lupauksen, että hän tulisi meille, jahka hän oli tarpeeksen lewännyt. Minä sen jälkeen oleskelin joitakuita päiwiä metsässä ja kun kysyin Wapulta olko Yrjänä käynyt meillä, wastasi hän: Ei! Silloin minä menin Yrjänän luo ja kun tulin perille, niin oli tupa kylmä ja sängyssä olivat pitkänänsä Yrjänä, Mattu ja poika. Lapsi wikisi ja itkeä tihruutti, jonka tuoksi minä Matulta kysyin, mikä Mattia waiwasi. En saanut mitään wastausta ja mieleni kävi kolkoksi, mutta menin kuitenkin tuwan peräle ja liikutin Mattua kun arwelin, että hän oli nukuksissa. Silloin oli Mattu kylmänä, Yrjänä kylmänä ja heidän kasworsa täynnä haawoja ja samallainen oli Mattikin; ja minä otin pojan, käärin hänet nahkaisiin ja kannoin hänet Wapun luo. Wappu häntä hoiteli niin että hän nyt on terwe. Yrjänä ja Mattu owat kirkkomaassa. Sinne Wappu ja minä heidät wedimme ja Matin weimme papin ristittäwäksi. Tuletteko minun mukaani meille?“

Nuoret miehet olivat ääneti, mutta hetkisen kuluttua wastasi Antti: „Ei tänäpäiwänä; fenties toiste.“

Sitte he meniwät tyhjään tupaan ja paniwat unnin lämpiämään. Wanha Rakki makasi siellä kuoliaana ja kylmänä. „Kaikki owat kuolleet!“ huudahti Pekka ja otti kuolleen koiran syliinsä. „Kaikkiko?“ sanoi Anttikin. „Ei, Pekka, olemmehan me jäljellä. Kenen hywäksi me elämme? Mikä meistä tulee? Meillä ei ole mitään, jonka puolesta eläisimme, meitä ei kukaan tarwitse.“

Silloin owi wähän naksahteli ja tupaan astui kyyryssä kulkewa henkilö. Se hoiperteli penkille asti ja istahti. „Kaarina“, sanoi Antti, „kuinka sinun on laita?“ Ja hän meni Kaarinan luo. „Anna minulle jotain syödäkseni“, kuiskasi tämä.

Samoin kuin edelliselläkin kerralla oli Antilla leipää mukanansa kotia tuoda. Nyt hän yhtä pikaisesti awasi kontin ja antoi tytölle leiwän ja Pekka tuli lähteeltä tuoden wettä. „Kuinka sinun on laita?“ kysyi Antti kun tyttö oli syönyt. — „Hywin nyt, kyllä minun on hywin, mutta isä on kuollut ja sisareni sairas; minä olen tullut täänne teiltä pyytämään apua. Missä Mattu on ja missä Katri?“ — „Poissa he owat! Laskeu lepäämään ulkona kelkalle, Kaarina; täällä asun kuolema; tule nyt!“ Ja sitte hän kantoi tytön ulos. „Kupea tuohon maata“, sanoi hän.

„Lämmitä Pekka lujaski! Pane unni puita täyteen ja sitte sänky ulos; senkin me poltamme. Isorokko on sisällä, meidän täytyy se sawustamalla häwittää“, sanoi Antti auttaessaan Pekkaa tekemään kaikki mitä hän sanoi. „Kaarina! No, hän on nukkunut, lapsi rukka; hänen oli woimansa lopussa kun hän tänne pääsi perille; pidä hänestä huolta, Pekka!“ sanoi Antti, asettaessaan konttiinsa jauhoja, suoloja ja lihaa. „Minä lähden Linsua katsomaan. Herran haltuun nyt. Tule jäljessä, jollen minä olisi takaisin tullut jonkun päiwän kuluttua.“ Sitte hän kiristi kuksen kihnoja ja lähti hiihtämään.

Kun Antti oli kadonnut metsään, istui Pekka kelkkaan siinä nukkuwan tytön luo. Hän istui kauwan ääneti ja näytti katselewan miten sawu, sitte kun luukut ja owi olivat suljetut, tunkeusi ulos katosta ja tuwan seinien raoista. Sitte hän meni pois ja teki suuren röykkiön polttopuista. Hän otti sen jälkeen rakkaan wanhan Rakkiwainajan, asetti sen halkokasalle ja latoi puita yhden ympäri ja päälle, sytytti halkokasan tulen, awasi tuwan owen ja meni sisään istumaan. Kun hän tuli ulos oli halkokasa palanut loppuun ja Kaarina herännyt.

Kaarina oli Kymmen-järwen rannalla asuwan wanhan suomalaisen sepän tytär. „Woitko tulla sisään, Kaarina? Nyt on lämmintä!“ — „Kyllä minä olen nyt lewännyt, Pekka, mutta minua wiluttaa.“ — „Tule sitte sisään!“

Sitte hän ferroi Pekalle, ihanja kuolleen sydäntalven aikana.
Ehtiö olimat sitte ollect yhtin, ja heitsi oi waarin waihön waareja-
Ihtör olimat lopusta ja sitte oli Liisuksa kuuluisa ihmeaikain apua.
Nyt ne olimat kuusta nuuta nennon. Nyt hän tahtoi palata kotiin.
häneltä ei ollut Katrin suttonan. Kaarina toivomut, että „Anni meni jo kammaan sitte
Hän oli toivomut Katrin suttonan. Kaarina toivomut, että „Anni meni jo kammaan sitte
"Ei Kaarina, lepää nyt tässä tällä kuitenkin. Nyt hän tahtoi palata kotiin.
Liisua suttonan." — "Noh!" sanoi hän on niin toivomut, että „Anni meni jo kammaan sitte
Liisu teemeesti sitte, sillä hän on niin toivomut, että „Anni meni jo kammaan sitte
kotiin ja suttonii tässä ole kumpaakaan. — "Mutta miksi se olette ollect?"
mutta ehkäpä Kaarina, hjömittolla." — "Sellä ne onat, miksi Kaarina,
— "Boiksa, Kaarina, hjömittolla." — "Mutta miksi Kaarina,
ja "Matka nuori?" — "Sellä ne onat, miksi Kaarina,
huhet onat Manaiskoiksa; ne olemme yhteen", sanoi
ja Heikki onat Meidän täytyy kiitettä yhteen", sanoi
olemme. — "Saammehan kuulusta. Nyt meni nainen
— "Saammehan kuulusta. Nyt meni nainen
ulos "ihmisen kuulusta. Nyt meni nainen

Sielkä tuli Kaappu, hyvinvoinnin kaimalaisen
Kaappu ei ollut sen jälleen Pekka näki
tanut. Kaappu meni ulos, näki hän maitokuulun
Sun Pekka meni ulos, näki hän maitokuulun
Pekka istui hetkisen ihmeisiksi, mutta
kodaska- istui hetkisen ihmeisiksi, mutta
keitettämpä nyt puuroa." keitettämpä nyt puuroa."

"Kauhojako noiksa jälleen?" — "Kauhoja?" — "Kauhoja."
"No onhan kuulusta on ulkona maitokuulun
"Kuulla se kiihän, Kaarina!" — "Kuulla se kiihän,
"Ota se kiihän, Pekka ja kasti maitokuulun
"On" sanoi Sitte se kiihän sanoi maitokuulun
Sitte se kiihän sanoi maitokuulun
Sitte se kiihän sanoi maitokuulun

Nuoret miehet olivat wapaaehtoisesti luopuneet omasta kodistaan ja ensi kerran nyt oli tulevaisuutta warten tehty erilaiset tuumat. Antti oli kyllästynyt harhailevaan kuljeksivaan elämään ja hän oli mieltynyt Liisuun. Hän aikoi asettua Liisun kotiin ja ruveta jatkamaan Liisun isän sepänammattia. Kaarinan ja Pekan piti jäädä heidän luokseensa. Niin oli Antin ehdotus ja tuuma, mutta se ei sopinut yhteen Pekan oman halun kanssa. Häntä wastustamattomalla woimalla weti puoleensa metsä, yksinäisyys, wapaa elämä salomaalla. Siellä oli hänen isänsä elellyt ja siellä hän lapsena oli ikänsä wiettänyt.

Sitte lähdettiin kodista kirkolle. Pekka seurasi mukana Antin uuteen kotiin. Siellä oli kaikki walmiina järjestyksessä, häntä ei siellä tarwittu ja huolimatta mutkroista pyynnöistä ja houkutusyrityksistä hän eräänä aamuna teki poislähtöä. Antista eroaminen oli katkera, ja kun tämä wapisewalla äänellä häneltä kysyi, milloinka hän aikoi palata takaisin, wastasi hän: „En tiedä!“ — „Mihin nyt lähdet?“ — „Tunturille, saareen minä menen; sieltä annan lähempiä tietoja. Hywästi Antti!“ Sitte hän wihelsi koirille, ja meni pian näkymättömiin Antilta.

Kun Pekka tuli Wetalaisen luo, oli jo kevät. Häntä terwehdittiin wanhana ystäwänä. Talo oli nyt walmiiksi rakennettu ja wäki oli elää kituuttanut yli talwen, waikka talwi olikin ollut waikea. Ruotsalaisilta oli saatu olla rauhassa. Suomalaisia oli tullut useampiakin ja he olivat asettuneet sinne tänne metsäseuduille, sekä etelän että pohjan puolelle. Useampia wielä odotettiin tulewaksi. Wetalaisen welikin oli asettunut keskiwaiheille metsäseutua. Hänellä oli waroja, ja jos Pekka tahtoi häntä auttaa rakennustyössä, niin hän saisi hywän maksun. Pekka sanoi menewänsä wanhan Pekkalaisen ja muiden tuttujen tykö pohjoisemmassa päin. Niin, kyllähän ne kuuluiwat olewan hengissä, waikka riitaa ja eripuraisuutta kuului olewan heidän wälillään pitkin wirran wartta ylempänä. Muutamat tahtoiwat, että äskentulleiden suomalaisten piti asettua yhteen paikkaan asumaan, toiset että he lähtisiwät etemmäksi, ja pari tulokasta oli torjuttu pois. Saman jutun sai Pekka kuulla joka suomalaisen mökissä matkallaan Pekkalaisen luo.

Hänen mielensä tuli lewottomaksi siitä, että suomalaiset keskenään alkoiwat kinastella. Heidän pitäisi olla yksimieliset ja auttaa toisiaan. Häntä sen wuoksi ilahutti kun hän tullessaan Suomenniemelle sai kuulla, että Pekkalainen oli samaa mieltä ja että ne suomalaiset, jotka sanottiin pois torjutuiksi, oliwat itse huomanneet wiisaimmaksi, että suomalaiset eiwät asettuisi aiwan ahtaalle eikä niin että syntyisi puute eläinten rehusta, jonka wuoksi he mielisuosiolla olwat wetäytyneet Norjan puolelle, johon he asettuiwat asumaan.

Pekkalainenkin arveli, että Pekan piti jättää sikseen kuljeksiva elämä ja asettua yhteen paikkaan asumaan, jollekin hyvälle seudulle. Pekka sanoi miettivänsä asiaa; nyt hän tahtoi käydä katsomassa entistä työsijaansa ja kutsui ukon kesän ajalla kalastamaan siellä.

---

25. Takaisin tuntureille.

Niin Pekka lähti matkaan ja tultuaan järven rantaan hän löysi veneen samassa paikassa, mihin hän monta wuotta sitte oli sen jättänyt. Kun hän tuli saareen ja oli tunkeutunut wiidakon läwitse, löysi hän tupansa samassa tilassa, johon hän sen oli jättänytkin. Ei yhtäkään ihmistä ollut käynyt siellä, waan tuwassa oli kuitenkin asukkaita. Pari wästäräkkiä oli näet tehnyt pesänsä harjahirren alle.

Pekka tunsi itsensä onnelliseksi. Hänellä oli tarpeensa ja pian oli hän siistinyt asunnon ja ympäristön sekä ottamut piilopaikoista esille sinne kätketyt kapineet. Hän oli jo kuin kotonansa ainakin. Hän tahtoi nyt mennä entiselle paikallensa tunturin huipulle, josta hän oli seutua katsellut. Siellä hän istui kauwan. Sitte hän meni katselemaan miten majawat eliwät. Oliwatpa nekin entisellään. Nekin näyttiwät saaneen nauttia häiritsemätöntä rauhaa. Kun hän oli kaikkea katsellut, alkoi huoli ja työ tulewaisuuden hywäksi. Kalastus ja linnustaminen oliwat lähinnä olewat toimet ja saalis olikin runsas, sillä täällä ei linnut olleet wähentyneet. Sitte wanhaan tapaan wiritettiin loukut ja raudat majawia warten. Näilläkin pyydyksillä Pekka sai hywän saaliin, waikka kesä oli tulossa. Saaliin aika kuitenkin pian loppui ja Pekalla ei ollut juuri sanottawasti mitään tekemistä. Hän päätti sen wuoksi katsella muitakin seutuja ja lähti kulkemaan itään päin käydäkseen kenties Oren metsissä Yrjänän ja Heikin tuttawien suomalaisten luona. Missä hän kulki, oli ylen wähän ihmisten jälkiä, mutta sitä enemmän metsän eläinten jälkiä ja loppumattomia metsiä.

Niinpä hän eräänä kirkkaana päiwänä oli ruwennut lewolle wuolaan wirran rannalle ja pitkänänsä hän katseli miten pienet kalat hyppeliwät tawoitellen kunni weden pinnalla lenteleviä hyönteisiä, kun hänen huomionsa äkkiä kääntyi erääseen esineesen, joka oli wedessä. Hän nousi heti ja käwi ottamassa sen wedestä. Kumartuessaan alas huomasi hän useampia sellaisia ja otti siis wedestä koko joukon näkinkenkiä. Semmoisia hän ei ollut koskaan ennen

nähnyt. Tultuansa taas maalle, istui hän jutellen itsekseensä: „Minun piti niitä etsimän missä hywänsä wirroissa; ne owat toosain muotoiset ja tummat wäriltään kuin wirran pohjakin; sitte minun piti awata ne, ja katsoa oliko niissä helmiä. Herneen kokoisia ja pienempiä helmiä; ne minun piti tallentaa hywin ja wiedä hänelle, niin puhui kauppias Oslossa sinä aamuna kuin minä jätin hywästit, ja kaikkea mitä haluaisin pitäisi minun niillä saaman: ruutia, lyijyä ja rahaa. Näin hän sanoi ja minä luulin, että hän waan tahtoi tehdä minusta pilaa; mutta tässä nyt owat toosat eli simpukat, siitä ei ole epäilemistäkään; ja jos sellaisia löytäisin, piti minun olla waiti, aiwan sanaakaan muille wirkkamatta kellekään, paitse hänelle yksinänsä. Ei kellekään, ei edes weljellekään pitänyt niistä mitään puhua. No sen kyllä woin luwata, mutta sinulle Rakki ja sulle Tipp sen kyllä woin jutella. Katsotaanpa nyt noita merkillisiä herneitä, joita niiden sisässä piti oleman. Näinköhän on mitään perää hänen puheissaan. „No, minkänäköiset te olette sisältäpäin?“ ja samalla hän puukollansa mursi auki kuoren siltä simpukalta, jonka hän oli ensiksi löytänyt. Se oli suurempi muita ja näytti kuin siinä olisi ollut toisella puolella jotakin sammalen näköistä.

Kun Pekka oli awannut simpukan, oli se hänen mielestään sisäpuolelta aiwan kuin kalan maitti ja se oli hengetön. Sitte hän sen leikkasi kappaleiksi. „Katsoppas waan, tuossa weitsi sattui johonkin kowaan;“ Pekka sitä likisti weitsen terällä ja siitä tuli tosiaankin muodoltaan herneen kaltainen, mutta wäriltään walkoisempi, kirkkaampi ja loistawampi. „Se on warmaankin helmi“, sanoi hän, pyöritellen sitä kämmenellään. „Olisikohan se sen arwoinen, että sillä saisi ruutia, lyijyä ja rahaa?“ No siinä tapauksessa hän sen ottaisi ja wielä muitakin. Sitte hän awaili useampia simpukoita, mutta ei löytänyt useampia helmiä. „Niitä on warmaankin wähän“, arweli hän, koska kauppias niin mielellään niitä tahtoi. ja sitte Pekka wielä kerran meni weteen. Wedessä hän pitkin wirran wartta näki tuhansittain simpukoita, joita hän otti rannalle niin paljon kuin sai kannetuksi.

Myöhemmin illalla Pekka puuhasi majan tekemistä rannalle. Siinä oli waan katto, eikä oikeastaan puoli kattoa. Halaistuista pölkyistä tehtiin sitte kaksi seinää ja awonaiselle puolelle laitettiin nuotiowalkea. Sellainen on metsäjeutulaisten keskuudessa wielä tätä nykyä tawallinen koju. Kun se oli walmis jutteli hän: „Enpä woi luulla, että kauppias laski leikkiä; kyllä hän oli weitikkamaisen näköinen, mutta sellainenpa hän oli yhä muutoinkin. Oli miten oli, tänne minä jään joksikin ajaksi työtä tekemään, jollei muuten nun Rakin ja Tipp-koirani tähden; sillä niinhän ne syöwät simpukoita mielellään kuin jos saisiwat lihaa. Jos saan ansaituksi ruutia ja lyijyä, niin sitä parempi; ompa kyllä paljon köyhiä suomalaisia,

jotka tarvitsevat sen, mikä minulta jää ylitse. Ja onpa täällä kalpja runsaasti sekä lintuja ihan mustanansa; kaikkihan täällä on mulla hyvin. Mutta tästä ei minun pitänyt puhua kellekään. Kaikki kuoret minun täytyy kaivaa maahan, sillä jos täällä joku kulkee, niin hän pian älyää, että simpukat kelpaavat johonkin ja sitte ne sen kyllä pian saavat selville mihin ne kelpaavat. Niin mun täytyy tehdä. Tulee han tästä suuret kasat kuoria, sillä eipä monessa simpukassa helmeä ole."

Pekka oli nuttera, mutta kun ilma tuli wiileämmäksi ja metsästysaika lähestyi, niin hän jätti sillensä helmien pyytämisen ja wetäytyi ylämaahan tuntureille, jossa peurat nyt alkoivat kokoutua parwiin, jonka wuoksi hän palasi saareensa ja ryhtyi peuroja metsästämään sekä pyytämään majawia.

---

26. Myötävirtaan koskia pitkin.

Hän istui eräänä päiwänä kotona ja kuuli kaukaisen huudon toiselta puolen järweä. Kun hän meni ulos, näki hän sawun nousewan samalta paikalta, missä hän oli tawannut wanhan Pekkalaisen ja kun hän näyttäytyi rannalla, tuli esille mies, joka wiittasi, että Pekan piti tulla hänen luoksensa.

Pian sen jälkeen oli Pekka ruuhinensa mennyt odottajan luo. Hän oli yksi Pekkalaisen pojista ja Kaarina oli hänen mukanansa. Pekka kummastui nähdessään tytön niin kaukana kotoansa. „No Kaarina, mikä nyt on?" kysyi hän, „kuinka on Antin laita, onko hänelle jotain tapahtunut, Kaarina?" — „On", wirkkoi tyttö, „hän lähetti minut tänne pyytämään sinua Pekka tulemaan meille nyt heti; hänellä on warmaankin jotakin hyvin iloista sulle sanottawaa, sillä minä kuulin hänen sanowan Liisulle eräänä päiwänä kun hän metsästä palasi kotiin tuoden koko kantamuksen kiwiä: „Ei nyt tarwitse Pekan enää kulkea pitkin metsiä." Sitte hän kysyi minulta tahtoisinko mennä sinua kutsumaan, kun hän neuwoisi missä sinä olet; ja tiedäthän, että minä kyllä mielelläni läksin."

„On minullakin sulle terweisiä, Pekka, isältä", sanoi nuori Pekkalainen, „sinun pitäisi tulla hänen luoksensa, eteläosassa metsäseutua on rauhaton olo. Kulowalkea on ollut liikkeessä ja on polttanut suuret alat metsää Klar-joen länsipuolella ja Dalbyn miehet arwelewat tulta suomalaisten sytyttämäksi. He owat keskenään tehneet sopimuksia, lähteäkseen yhdessä joukossa häwittämään kaikki

suomalaiset wirran ja maan rajan wälillä. Suomalaiset pelkäävät nyt, kun wilja on kypsymässä, että he panewat aikeensa toimeen. Isä toiwoo, että sinä tulisit meille, että saisitte neuwotella. Kuinka teet?"

Kun Pekka kuuli Paawon tuoman sanoman, ymmärsi hän, ettei siinä ollut leikin sijaa, jonka wuoksi hän sanoi tulewansa. „No minä menen sitte edeltäpäin kotiin, sillä minä arwaan, että sinun täytyy wähän warustautua sillä wälin kuin Kaarina lepää. Ota sinä weneesi ja laske alas koskia myöten; kyllä minä sen sitte taas kiskon sinulle ylös." — „Kiitos lupauksestasi! Tytön tähden minä teen niin. Tule wenheesseen Kaarina!"

„Woi kuinka sinulla täällä on hywä olla, Pekka!" sanoi Kaarina kun he olivat saapuneet hänen tupaansa; „täällä minä tahtoisin olla sinun luonasi, niin ei minun tarwitsisi käydä paimenessa, lehtiä riipimässä, heiniä leikkaamassa ja monessa muussa toimessa, täällä sinulla on lihaa ja kalaa yltäkyllin. Pekka, anna minun jäädä tänne luokseni." — „Ei nyt tällä kertaa, Kaarina; syö nyt ja lepää; meidän täytyy pian lähteä matkalle."

Antin lähettämää sanaa Pekka ei paljoa ajatellut. Pekkalaisen sanoma sitäwastoin antoi aihetta moniin mietteisiin; paras oli siis kiiruhtaa. Pekka olikin walmiina lähtöön parin tunnin kuluttua, mutta Kaarina parka nukkui wäsyneenä ja säälistä hän ei tahtonut tyttöä herättää, waan lepäsi jonkun aikaa itsekin, mutta kauwan hän ei lähtöä wiiwytellyt. Tyttö saisi lewätä weneessä jos oli tarwis. „Kaarina, nyt lähdemme", sanoi hän; „sinä saat syödä weneessä; tule nyt!"

Matkalla wirtaa alaspäin sai Kaarina lewätä. Tosin hän joskus peljästyi, kun laineet läiskyttiwät wettä weneeseen heidän kulkiessaan halki koskien, mutta nähdessään Pekan tyynenä ei hän hätäillyt. Lewottomampaa olon oli sellaisilla koskipaikoilla, joissa Kaarina ei saanut olla mukana weneessä waan hänen täytyi kantaa tawaroita, maata myöten ja Pekka yksin kulki weneessä, mutta olipa sellaisiakin koskia, joissa ei ollut korkeita laineita, mutta wirran juoksu kuitenkin oli kiiwas, niin että wene syöksi eteenpäin kuin laukkaawa hirwi. Kaarinan mieltä hirwitti ja se oli hänestä hystiä.

Niin tultiin Suomenmienelle, jossa wanha Pekkalainen ja muuan wieras mies seisoi odottaen Pekkaa.

Kaarinan käskettiin mennä tupaan ja Pekkalainen mainitsi heti, ettei Pekan tällä kertaa pitänyt wiipyä hänen luonansa kauwan, sillä nyt täällä oli sanoma, että oli saatu tieto suuren Dalbyn miesjoukon olewan aikeissa lähteä länteenpäin sillä wälin kun toinen joukko aikoi lähteä pohjoiseen. Oli syytä uskoa, että heillä oli pahat aikeet suomalaisia wastaan, waikka kyllä koruiltiin, että muka norjalaisia olisi nähty rajalla. Pekkalainen ja lähimmät asuwat suoma-

laiset aikoivat memmä ruotsalaisia wastaan Höljosetin luona ja nyt hän pyysi Pekkaa rientämään edeltäkäsin wiemään sanaa, että Pekkalainen naapurinensa kulkiwat Walkoinuoren poikki. Sitte piti Pekan wielä rientää Wetalaisen luo tätä auttamaan. Siellä heidän tulisi pitää siitä huoli, että etelämmässä ja idempänä asuwaiset suomalaiset saisiwat tiedon ja olisiwat warwillaan. Jos waara uhkaisi ja he tarwitsisiwat apua, niin Katajawuorelta nousewa sawu pänwällä ja tuli yöllä olisi annettawa merkki siitä, että he tarwitsiwat apua. „Kiikkalainen tässä tulee mukaasi. Weneesi sinun täytyy jättää. Ota se, niin olette pian perillä. En pelkää neuwoessani teitä kulkemaan wirtaa pitkin, sillä te molemmat yhdessä kyllä ilman waaratta menette Warokoskia alas; hywästi nyt, pojat!“ ja sitte hän meni siselle.

Jonkun minuutin kuluttua sen jälkeen olimat nuoret suomalaiset jo matkalla, ja heitä wei eteenpäin waltawa wirta. Kiikkalainen oli elänyt wirran warrella pienuudesta asti ja tunsi wirran aiwan hywin, jonka wuoksi hän rupesi wenettä ohjaamaan ja ennen pimeän tuloa olimat nuo rohkeat miehet kulkeneet peljättyjen koskien läpi sekä laskiwat maalle Höljosetin luona. He ilmoittiwat asiansa siellä wartioiwalle miehelle ja lähtiwät Kiikkalaisen kotiin, jossa arweltiin, ettei nuorta Kiikkalaista kotona tällä kertaa ehdottomasti tarwittu. Hänen piti seuraaman Pekan mukana Wetalaisen luo ja lepäämättä rientsiwät nuoret miehet sinne.

Wetalainen wastaanotti heidät ilolla, waan ei ollut kuullut mitään Dalbyn talollisten hankkeista, mutta kyllä uhkauksia. Hän oli nyt iloissaan kun hänellä oli apua jos jotakin tapahtuisi. Hän kehoitti heitä lepäämään ja kestitsi heitä niinkuin taisi.

Kun miehet seuraawana aamuna nousiwat makuulta, lähetettiin sana Wetalaisen weljelle kehoittamalla häntä olemaan warwillaan.

Niin seisoskeltiin jutellen ja huomattiin keskipäiwän aikaan uscampia sawupatsaita kohoawan ilmaan likellä toisiaan etelässä päin. Sawu oli erilaista, mustaa ja sinertäwää. Miehet kalpeniwat, ja mitään puhumattakaan ymmärrettiin, että paraikaa tapeltiin luulla salomaalla. Pian tarttuttiin aseihin ja lähdettiin rientämään taistelupaikalle.

27. Kahakka Lahtarilaaksossa.

Dalbyn pitäjä, joka on pohjoisin Wermlannissa, oli asuttu wanhimmista ajoista asti. Sen kirkkoa pidetään wanhimpien joukkoon kuuluwana Wermlannissa ja kilpailee wanhuudessa Gillbergin ja Edan kirkkojen kanssa. Asukkaat olivat woimakasta kookasta sukua ja sama ominaisuus on pysynyt wiimeisiin aikoihin asti. Luonnollista oli, että he pahastuivat suomalaisten maahan tuloa ja asettumista asumaan paikkakunnalle, jota he pitivät omanansa. Kun suomalaiset eivät pitäneet welvollisuutenansa ollenkaan hyvä siihen lupaa Dalbyn miehiltä, niin nämä siitä suuttuwat wielä enemmin ja kävivät uhkaawiksi. Edellä kerrotusta olemme nähneet, että muutamat Dalbyn miehet häwittämällä Kateudenharjun kokivat päästä wapaiksi lähellä asuwasta suomalaisesta, mutta heidän oli täytynyt tälle palkita se wahinko, minkä he hänelle olivat tehneet.

Tuli sitte koko joukko suomalaisia, mukanansa waimot, lapset ja talouskapineet ja menivät wirran poikki asettuaksensa asumaan läntisiin metsiin. Olivatko he lewätessään Dalbyssä antaneet mitään erityistä syytä tyytymättömyyteen, siitä ei tarina tiedä mitään kertoa. Mahdollista kuitenkin on, että asian laita oli niin. Dalbyn talonpojat, kiukustuneina kesän kuluessa tapahtuneesta suuresta metsänpalosta ja ärtyneenä siitä masennuksesta, jonka pohjoisemmat suomalaiset olivat heille tehneet, ja kenties myöskin siinä toiwossa, että nyt saapuneella suomalaisparwella olisi mukanansa arwokasta omaisuutta muutakin kuin se karja, joka heillä oli, päättivät aawista matta hyökätä heidän kimppuunsa ja tappaa kaikki suomalaiset.

Kun suomalaiset olivat menneet pois, seurasi heitä wakoojia, jotka muutaman päiwän kuluttua tulivat takaisin ja ilmoittivat, että suomalaiset olivat asettuneet leiriin parin kolmen penikulman päähän metsässä erään pienen järwen luo, jota nimitetään Dypen eli myös Ung-Dypen. Muutamat leirissä olivat työssä, ja toinen osa suomalaisista oli lähtenyt eri haaroille katsomaan sopiwia asuinpaikkoja. Oli siis edullisinta heti hyökätä suomalaisten kimppuun. Tietämätöntä on miten suuri miesjoukko Dalbyn talonpojilla oli, mutta luultawa on, ettei se ollut warsin suuri.

Tuli iltamyöhä ennenkun Dalbyn miehet saapuiwat suomalaisten leirin läheisyyteen. He päättivät sen wuoksi lykätä hyökkäyksen seuraawaan aamuun ja asettuiwat leiriin toiwoen warhain seuraawana aamuna woiwansa aawistamatta käyda heidän kimppuunsa.

Lienewätkö he nyt kaatacssaan puita ja tehdessään tulia ilmaisseet itsensä, wai olivatko suomalaiset aawistaneet waaraa, sitä

ei warmuudella tiedetä, mutta kun Talbyn miehet tulivat suomalaisten leirille, löysivät he sen warustettuna kaadetuista puista tehdyllä wallilla. Ruotsalaiset tekivät kuitenkin heti päällekarkauksen. Pyssyt laukaistiin ja sitte kirveet ja keihäät ratkaisivat tappelun. Suomalaiset tappelivat omaistensa ja henkensä puolustukseksi, ruotsalaisia kiihoitti wiha ja saaliinhimo. Se warma tieto, että he taistelivat oikean asian puolesta, waikutti että tehtiin ihmeteltäviä urhoitöitä ja teki taistelun pitkän aikaa kestäväksi. Wiimein ruotsalaiset kuitenkin onnistuivat kaatamaan wiimeisenkin suomalaisen ja anastamaan leirin. Sillä wälin olivat muutamat waimot ja lapset päässeet pakenemaan. Ei yhtään säästetty henkiin.

Sitte seurasi saaliin jako. Jakaannuttiin kahteen joukkoon, niin että muutamain piti ajaa ryöstetty karja kotiin laaksoon päin sillä wälin kuin suurin joukko menisi etelään päin Wiggeniä kohti, jossa jo muutamia suomalaisia perheitä oli asettunut asumaan. Piti ensinnäkin puhdistaa metsät kaikista suomalaisista. Sitte syytettiin suomalaisten leiri palamaan, ammuttiin ilosta muutamia laukauksia ja lähdettiin liikkeelle. Tämän joukon Wetalainen oli nähnyt ja tämä heidät sai kiiruhtamaan.

Kun he tulivat likelle taistelupaikkaa, lähestyivät he suurimmalla warowaisuudella. Kärry ohjasi heidän kulkuansa ja pian he puiden suojassa woivat nähdä koko paikan ja hävityksen. Tuli oli wähenemässä, paikka autiona ja syvä äänettömyys wallitsi. Kaikki kaatuneet suomalaiset olivat hautaamatta, mutta ruotsalaisten ruumiita ei ollut missään nähtäwänä. Suomalaisia kamotti se minkä he näkivät ja hetkisen he seisoivat neuwottomina.

Pekka, joka kotimaassaan oli nähnyt ja ollut osallisenakin werisissä kahakoissa, tointui ensin hämmästyksestään. Hän kulki ympäri koko paikan ja tultuaan takaisin kumppanien luo hän taisi ilmoittaa heille, että suurin osa ruotsalaisista oli wetäytynyt etelään päin ja ainoastaan muutamat harwat olivat menneet pois wieden mukanansa karja-eläimet. Wähäisen neuwottelun jälkeen päätettiin ajaa näitä takaa ja kun karja ensin olisi otettu takaisin, piti suurempaa joukkoa ahdistettaman.

Ei ollut waikea seurata karjan jälkiä ja nuo kolme miestä juoksivat kuin metsästyskoirat saaliinsa jäljessä.

Ruotsalaiset saawutettiin eräällä aukeammalla paikalla metsässä, jossa he neljän miehen istuiwat harjanteella lepäämässä ja puhelivat keskuen, aawistamatta wähääkään, että heitä ajettiin takaa. Silloin yksi heistä nousi seisoalle iskeäkseen tulta tulukselta. Mutta samalla hän hyppäsi korkealle, lewitti kätensä, joksi pari askelta eteenpäin ja kaatui. Pyssyn laukaus sai nuo kolme muutakin syöksemään pystyyn. Kaksi heistä kaatui silmänräpäyksessä. Niin juhahti

halki ilman kieppuwa pyörä. Se oli lyhytwartinen kirwes, joka halkasi neljänneltä mieheltä pään.

Waikka yö oli tulossa, niin nuo kolme suomalaista ajoiwat karjan metsän läpi takaisin Lahtarinlaaksoon, joksi sitä nyt ensi kerran nimitettiin. Kun miehet wäsyksissä oliwat suomalaisten tawoin sitoneet yhteen elukkain etujalat, neuwotteliwat he joukun hetkisen, ja sen johdosta he meniwät hajalle tappelupaikan ympärille wahtimaan. Sinä yönä ei mitään tulta palanut Lahtarilaaksossa. Miehet eiwät wähääkään liikkumalla ilmaisseet läsnäoloansa.

Aamun koitteessa kuului joku hiljaa hiipiwin askelin lähestywän paikkaa. Se oli puolikaswuinen poika. Hän seisoi kalpeana ja wawisten hän katseli kaatuneiden ruumiita; silloin laskeusi hiljaa käsi hänen olkapäälleen ja Pekka puhutteli häntä. Peljästynyt poika rohkaisi mielensä kun hän kuuli Pekan sanowan: „Älä pelkää, me olemme ystäwiä! Oletko sinä tapettujen suomalaisten omaisia?" — „Olen; mutta menkäämme pois täältä; wielä on suomalaisia elossakin. Minä wien teidät heidän luokseen. He lähettiwät minut tänne katsomaan, owatko ruotsalaiset tulleet takaisin."

Sitte kuului wihellys ja Pekan kumppanit tuliwat esiin. Kun he oliwat saaneet tiedon pojan sanomasta, seurasiwat he häntä. Poika astui nopein askelin ja tunkeusi pian tiheään wiidakkoon, jonka loppupäässä oli tuulen kaatama murrokko. Myrskytuuli oli kaatanut puita, niin että ne oliwat kaatuneet päällekkäin ja muodostiwat melkein läpitunkemattoman sulun. Pienempiä puita oli kaswanut siitä ylös ja tähän puiden, pensasten ja oksain sekasortoiseen risuläjään oliwat henkiin jääneet suomalaiset wetäytyneet piiloon. Kun poika miesten kanssa oli tullut murrokon luo, käski hän heidän seisattua odottamaan sillä wälin kun hän itse ryömien katosi risujen alle.

Odottaessaan miehet pian huomasiwat, miten oksat ja pienet pensaat pian alkoiwat liikahdella ja pari aseellista miestä tuli esiin. Näille he nyt kertoiwat, mitä he tiesiwat siitä onnettomuudesta, joka oli kohdannut suomalaisia, ja missä he saisiwat takaisin ryöstetyn karjan. Suomalaiset puolestaan kertoiwat olleensa poissa ja tulleensa takaisin seuraawana ehtoona, jolloin yksi heidän waimowäestään oli heille kertonut ruotsalaisten hyökkäyksestä ja suomalaisten taposta ja oliwat heidät wieneet murrokon luo, jossa jälellä hengissä olewat naiset ja lapset oliwat. Henkiin jääneet oliwat harwat, sillä osan lapsista oliwat ruotsalaiset wiskanneet järween. Niin kertoiwat miehet. Mitä nyt oli tehtäwä?

Pekka sanoi nyt, ettei heillä ollut ruotsalaisilta mitään peljättäwänä. Heidän piti nyt koota karja-eläimet, haudata ruumiit ja tutkia oliko mitään ruokawaroja jäänyt palamatta. Sitte piti heidän jäädä piilopaikkaansa kunnes Pekka kumppaniensa kanssa tulisi takaisin.

„Meidän täytyy ajaa ruotsalaisia takaa auttaaksemme niitä suoma laisparkoja, joita he aikovat tuhota.“

Kumppanicillensa Wetalaiselle ja Riikkalaiselle hän sanoi: „Meidän täytyy rientää; mahdollisesti ruotsalaiset tänään saavan makaavat. Jos heidät saavutamme, ennenkun he lähtevät liikkeelle, niin kenties heidät saamme kesken jättämään koko retkensä etelään päin suomalaisia wastaan. Isä sanoi aina wiisaimmaksi hyödä wihollisensa takaapäin ja siten wähitellen napsauttaa heidät huoliaalsi näyttäytymättä itse ollenkaan heille. Niin mekin teemme. Jos meidän päällemme hyökätään, niin pakenemme, kunnes talonpojat wäsywät meitä ajamasta. Silloin palajamme ja alamme uudelleen. Jos joudumme erillemme, niin kokoonnumme lähimmälle korkeimmalle wuorenhuipulle. Jos woimme sowittaa niin, että kun wihollisemme ajawat yhtä meistä takaa, niin toiset tai joku meistä woisi ajaa talonpoikia takaa ja käyttää tilaisuutta ampuakseen jonkun heistä, niin pian saamme woiton, sillä isä sanoi, että sellaiset takaa-ajajat, jotka takaapäin tulevat woitetuiksi, kadottavat rohkeutensa ja taukoawat wainoamasta. Nyt saamme koettaa. Meidän täytyy hyödä nyt käydessämme, ennekä saa kulkea lähempänä toisiamme kuin parhaiksi niin kaukana, että näemme toisemme tai kuulemme toistemme askeleet. Kaikki aukeat paikat metsässä ja suot me kiertämme, aina wasemmalta puolelta. Tikan naputus kuiwaan puun oksaan on meidän sowittu tunnusmerkkimme. Nyt minä käyn edeltä päin.“

Muutaman tunnin kuluttua olivat suomalaiset koossa sen tulen ääressä, jonka ääressä ruotsalaiset olivat majailleet yöllä. He olivat wastoin suomalaisten luuloa lähteneet liikkeelle aikaisemmin kuin taka-ajajat olivat arwelleetkaan, jonka wuoksi nämä sitä kiiruunmin ja innokkaammin rientävät kulkuaan.

---

28. Tappelu Wiggenin luona.

Kun ruotsalaiset hyökkäsivät leirin kimppuun Dypenin luona, oli muuan nuori suomalainen nainen heti huomannut, että he miesluwussa olivat suomalaisista woitolla. Hän pelkäsi sen wuoksi, etteiwät suomalaiset woisi päästä woitolle. Itse hän oli juuri äsken tullut matkalta metsästä etelän puolelta. Siellä hän oli kaukaa kuullut karjankelloja ja suomalaisten paimentorwien ääniä ja tämä saattoi hänen mieleensä ajatuksen, että hän koettaisi sieltä päin hankkia

omaisilleen apua. Hän oli siis rientänyt sinne päin niin kiireesti kuin taisi, mutta hän oli kulkenut ehyksiin huonosti kuljettavalla salomaalla eikä päässyt perille ennenkun myöhään illalla. Kuultuaan hänen kertomuksensa, olivat suomalaiset kahdella päällä. Heitä oli vaan muutamia harvoja ja he epäilivät sen vuoksi sekautua taisteluun, jonka syytä ei oikeastaan tunnettu. Päätettiin sen vuoksi mennä taistelupaikalle siellä tekemään ratkaiseva päätös pitikö yhtyä yhteisesti samaa asiaa puolustamaan kuin nekin suomalaiset, joiden kimppuun oli käyty, vai eikö. Lähetettiin sanomia länteen päin naapureille ja sillä välin varustauttiin parhaimman mukaan.

Yöllä tuli lisäksi muutamia miehiä ja oltiin valmiit lähtöön aamukoitteella. Kun oli tultu sille harjulle, johon juurin kaski oli kaadettu ja näköala leveni pohjoiseen päin, niin huomattiin alhaalla laaksossa savu. Seisatuttiin neuvottelemaan ja pari miestä lähetettiin vakoilemaan. Heitä odottaessa palajavilsi seistiin keskustellen ja kummastellen mitä nyt oli tulossa. Yleinen äänettömyys syntyi kun huomattiin toinen vakoojista ja hänen seurassaan kolme miestä, jotka puolekši juosten tulivat heitä lähemmäksi. Tulijoita tarkasteltiin ja sitte kuului iloinen hälinä. Oli tunnettu yksi heistä ja nyt kuului sana: „Karhuntappaja Pekka!“

Hengästyneenä ja peräti hikisenä oli Pekka heidän keskellään. „No hyvä!“ virkkoi hän kohottaen kättään; „ruotsalaiset ovat tuossa tuokiossa meidän kimpussamme. Teettekö niinkuin minä sanon teille?“ — „Kyllä teemme“, vastattiin levottomasti; „sano vaan, mitä on tehtävä.“

„Yksi juoksee alas ja korjaa piiloon kaikki lapset ja vaimoväen. Kellä vaan on pyssyt tai jousct, piilottautuvat kaksitellen ulkohuoneiden, kivien ja raunioiden taakse; ja kaikki ne, joilla ei ole muita aseita kuin keihäät ja kirveet, seuratkoot minua.“

Silmänräpäyksessä katosivat ampujat ja Pekka asettui muiden miesten kanssa ulkohuonerivin taakse. „Seisokaa täällä, minä tulen pian takaisin“, ja sitte hän rensi kuin tuuliaispää ampujain luo, siirsi jonkun vähän eteenpäin, toisen taaemmaksi ja järjesti heidät niin, että ampujat olivat puolikympyrässä talon ympärillä. Jokaiselle hän sanoi: älkää ampuko älkääkä alkako taistelua; alkakoot ruotsalaiset; olkaa hiljaa paikoillanne älkääkä näyttäytykö ennenkun minä huudan.“

Ei kulunut kauvan aikaa ennenkun Dalbyn talonpojat olivat näkyvissä, pian sen jälkeen kuin toinen vakoilija oli tullut taloon. Vanha akka, joka ei ollut tahtonut jättää tupaansa, sanoi hänelle, missä miehet olivat, jonka jälkeen hän meni heidän luokseusa. Talossa ei ollut ketään näkyvissä.

Halmeen halki ja ahon poikki tulivat talonpojat epäsäännollisissä parvissa. He kulkivat puhellen iloisesti ja sanoivat, että

nyt suomalaiset saisivat lämmitellä. Wanha akka seisoi joko tyhmyydestä tai uteliaisuudesta paikoillaan ja katseli lähemmäksi marssivaa talopoika-parvea. „Anna tänne wettä, ämmä!“ sanoi joku etumaisista, mutta kun akka ei ymmärtänyt mitä ruotsalainen sanoi, sieppasi tämä hänen tukastaan, raahasi hänet wesilähteen luo ja pakoitti akan wettä nostamaan. Kun useat talonpojista olivat jaonsa sammuttaneet, kysyttiin akalta missä miehet olivat. Siihen kysymykseen ei akka osannut yhtään wastausta antaa, jonka wuoksi muuan talonpojista häntä potkasi, niin että hän kaatui. Kun akka kömpi pystyyn, löi hän akan pään halki kirweellä. Heikko paukahdus kuului, pieni sawu tuprahti ja murhahimoinen talollinen kaatui uhrinsa päälle. Talonpoikain joukko nosti kauhean kostohuudon ja syöksiwät sinne päin, missä he näkiwät sawun nousewan, mutta tien katkaisi heiltä ulkohuoneriwin takana oleva suomalaisjoukko, joka sieltä ampui piilopaikastaan.

„Mitä te tahdotte?“ huusi muuan mies ruotsiksi. „Sen saat kyllä nähdä, kurja suomalainen“, ja samalla koko talonpoikajoukko syöksi suomalaisia kohti. Keihäät ojennettuina ja kirweet kohollaan seisoiwat suomalaiset lujana. Tämän wastarinnan nähdessään talolliset seisahtuiwat silmänräpäykseksi. Sellaista eiwät he olleet odottaneetkaan, ja nyt paukahteli toinen laukaus toisensa jälkeen; toinen nuoli lensi toisensa jälkeen ilman että ruotsalaiset oikeastaan tiesiwät mistä ne tuliwat. „Takaisin päin!“ huudahti heidän johtajansa, „asettukaa suojaan ja käyttäkää yksityjä;“ ja samalla he kiiruhtiwat huoneiden taakse. Kun he käänsiwät takaisin, oliwat suomalaiset jo kadonneet.

Pitkä aika kului niin ettei kuultu mitään, joka olisi keskeyttänyt äänettömyyden. Oliji luullut seutua autioksi.

Talolliset seisoiwat niin, että tupa heitä suojeli siltä puolelta, mistä he oliwat tulleet. Siitä eteenpäin oli maa aukeata ja tasaista. Tuwan ja metsän wälillä ei ollut mitään suojaa suomalaisille, ja he joko eiwät uskaltaneet tai tahtoneet antautua julkiseen tappeluun rotewia ja woimakkaita Dalbyn talollisia wastaan.

Talonpoikain päällikkö seisoi kauwan äänetönnä ja mietiskeli. Wiimein hän sanoi: „Tämä asia ei ole oikealla tolalla. Meidät on petetty. Suomalaiset oliwat warustautuneet kun me tulimme, ja minä luulen, että heidän joukossaan oli pohjoiskulman suomalainen. Huomasiko kukaan teistä sitä pitkää miestä, joka kysyi mitä me tahdomme?“ — „Huomattiin kyllä, hän oli pohjoisruotsin suomalaisten kanssa Tutstadissa.“ — „Niinpä tuntui minunkin mieleständi, ja jos täällä on joku pohjoiskulmalta, niin heitä woi olla useampiakin. Näkikö teistä kukaan sitä, joka äsken ampui lähteen luona?“ — „Näin, minä näin hänen päänsä, ja jollei hänellä ollut Wetalaisen lakki, niin ei minun silmäni ole oikeassa.“

Wetalaisen nimeä mainitessa syntyi talonpoikain joukossa suuri levottomuus ja johtaja sanoi: „Jos hän on täällä, niin täällä on muitakin. Wetalaisella on puolustajia koko metsäseudulla; mutta meidän täytyy jatkaa. Yksi teistä nouskoon katolle warovaisesti katsomaan onko ketään suomalaista näkyvissä."

Muuan nuoremmista ruotsalaisista teki niinkuin johtaja oli käskenyt. Kuului pyssyn paukahdus ja mies tuli alas lakki läpiammuttuna. „Niin, kyllä suomalaiset owat ympärillämme, sillä puolella; meidän täytyy mennä takaisin kedon yli metsään, siellä suomalaiset saawat nähdä mihin me kelpaamme. Pistäkää tupa palamaan! Kun sawu tulee sakeaksi, niin juoksemme metsään ja asetumme suojaan. Suomalaiset luulewat, että me pakenemme ja ajawat meitä taka yli kedon, ja silloin he saawat sen nähdä, että asia kääntyy. Tarkastakaa pyssyjenne lukot ja piit, että ne owat kunnossa ja olkaa walmiit!"

Tupa oli jo sieltä täältä syttynyt palamaan ja sawu alkoi tulla sakeaksi. Jo tulta sytytettäessä huomasiwat suomalaiset ruotsalaisten hankkeet ja heti sen jälkeen kuului tukka hakkaawan kuiwaa puun oksaa. Tämä ääni lähti ulkohuoneriwin luota, jossa Pekka muiden suomalaisten kanssa wielä seisoi.

Pekan antama merkki sai heti Wetalaisen ja Riikkalaisen tulemaan hänen luokseensa. „Ruotsalaiset pelkäänwät meitä. He eiwät uskalla antautua hajallaan olewien ampujien laukauksille alttiiksi eikä täällä käydä meidän kimppuumme. He owat sytyttäneet tuwan wetäytyäksensä sawun suojassa takaisin metsään. Meidän täytyy ennakolta estää heidän aikeensa. Kiipeää kaikkien ampujien luo ja sanokaa, että he wetäytyisiwät takaisin päin ja asettuisiwat paikoilleen metsän reunaan, mistä ruotsalaiset tulewat aukealle. Siellä meidän miehemme wastaanottawat heidät niin, ettei yksikään pääse pakoon. Minä riennän sinne edeltäpäin, mutta tulkaa pian, sillä sawu alkaa käydä sakeaksi. Pitäkää silmällä talollisten joukkoa, ja jos joku pakenee tänne päin, niin ottakaa hänet kiinni. Täältä ei kukaan heistä saa päästä pois."

Pekka katosi sitte ja mennessään omalle walitsemallensa paikalle oli hänellä ilo yhtyä Riikkalaiseen ja tämän ampujiin, jotka asettuiwat niille paikoille, joihin Pekka määräsi. Tuli ei tuwassa warsin pian syttynyt leweälle. Oli hywä aika molemmin puolin panna tuumansa toimeen. Wetalainen oli ampujinensa tullut Riikkalaisen luo ennenkun sawu oli ehtinyt tulla niin sakeaksi, että sen arwattiin piilottawan ruotsalaiset. Wiimein kurkihirsi oli palanut, niin että se putosi ja nyt hulmusi sawua ja kipinöitä taiwaalle, niin että se pimitti suurimman osan halmetta.

Talolliset riensiwät nyt täyttä juoksua alas metsään päin. Pyssyjen lukot naksahteliwat ja pamaus kuului toisensa jälkeen.

Yksi ainoa talollinen syöksi esiin ampujain linjaa kohti ja salaman nopeudella hän wilahti piiloon puiden ja pensaiden taakse. Toiset talonpojat olivat joko kaatuneet tai seisattuneet Ne joilla oli pyssyt, laukaisivat ne nyt esiin syöksewiä suomalaisia wastaan. Tappelua ei kauwan kestänyt. Hetken kiihko ja raiwo ei jättänyt ainoatakaan ruotsalaista henkiin. Haawoitetut tapettiin armoa antamatta ja wähitellen kokoutuivat kaikki suomalaiset kaatuneiden ympärille. Ruwettiin tarkastamaan keitä suomalaisista oli poissa. Niiden joukossa oli Pekka ja Kiikkalainen. Tästä tappiosta oltiin aiwan lohduttomassa alakuloisuudessa ja jokainen ricnsi heitä etsimään metsästä kunnes Wetalainen huusi: „Älkää etsikö, ette te heitä kuitenkaan löydä. Ettekö nähneet sitä miestä, joka juoksi ampujarinnin länvitse? He ajawat häntä takaa. Olkaa huoleti, ei yksikään talollisista näe huomista päiwää. Niin oli pohjoiskulmalaisten tuuma ja luultawa on, että se käypi toteen. Minä kyllä tunnen ne nuoret miehet. Menkäämme nyt sammuttamaan tuli."

Jonkun tunnin kuluttua suomalaiset olivat kokoutuneet kuolleittensa ympärille. Pekka ja hänen kumppaninsa olivat taas tulleet heidän joukkoonsa. Suomalaisten wahingot enwät olleet wähäpätöiset, sillä wiimeisessä kahakassa olivat talolliset tapelleet ankarasti henkensä puolesta. Puheltiin tulewaisuudesta ja päätettiin asettaa nuoria miehiä sillä tawoin, että he woisiwat pitää waralta mitä Dalbyn miehet mahdollisesti tekisiwät. Jos talolliset kokoutuisiwat, niin piti kaikille suomalaisille annettaman waroitus arpakapulain ja merkkitulien kautta ja kaikki merkit tappelusta Wiggenin luona piti häwitettämän. Waikea oli häwittää jäljet Lahtarilaaksosta Wiggeniin. Wetalainen ja hänen kumppaninsa ottiwat suorittaaksecn tämän tehtäwän ja sen wuoksi he sanoiwat jäähywäiset Wiggenin luona oleville suomalaisille ja lähtiwät salomaan halki pohjoiseen päin.

Kun pohjoiskulman suomalaiset, joiden joukkoon Pekkakin kuului, saapuiwat tappiolle jääneiden suomalaisten piilopaikalle murrokkoon, oli näiden lisäksi tullut Wetalaisen weli ja hänen miehensä. Nämä olivat saaneet heille lähetetyn sanoman ja olivat sitte menneet sille paikalle, jossa he kohtasiwat tappiolle jääneet suomalaiset ja saiwat kuulla, että kolme miestä oli lähtenyt etelään päin, jonka wuoksi he odottiwat näitä palajawiksi. He ilmoittiwat, että kaatuneet olivat haudatut. *) „Kiirusti nyt pois täältä", sanoi Pekka; „meillä ei ole mitään peljättäwänä niiden ruotsalaisten puolelta,

*) Kun kirjan tekijä 1850-luwun alkupuolella käwi Slagtardalenissa, näytettiin maan wuosi pientä hautakumpua, joihin sanottiin kaatuneet suomalaiset olewan haudatut. Mieshukka ei tästä päättäen näytä olleen warsin suuri, jollei useampia ole haudattu samaan hautaan. Tunnetut eiwät enempiä tutkimuksia tekemästä, mutta matkakumppanit arwelivat, että moni kaatunut lepäsi järwessä.

jotka täällä owat olleet, mutta toisia kyllä tulee; heidän ei pidä löytämän täällä ketään. Menkää te länteen päin; siellä kyllä löydätte metsäsenutuja, missä woitte rauhata asuaksenne wiljamaita. Kuta pikaisemmin kuljette, sitä paremmassa turwassa olette, seuratkaa Wetalaista." Tälle hän wirkkoi: „Tee minkä woit, mutta pidä kiirettä! Me tahdomme olla yksin täällä metsässä: kylläpähän sitte saatte meistä tiedon."

Kun suomalaiset olivat menneet pois, rientsivät nuo kolme miestä Lahtarilaaksoon ja sytyttivät metsän palamaan monesta eri paikasta. Pian tuli paisui liekehtiväksi mereksi, mutta kuitenkin sytytettiin tulta wielä useampaan paikkaan kunnes suomalaiset olivat sinne, missä kaatuneet ruotsalaiset olivat. Siellä pinottiin tavattoman suuri röykkiö puita, joka sytytettiin palamaan yhtaikaa kuin ympärillä oleva metsäkin. Kaikki paloi! Savu hulmusi taivaalle, kipinöitä lenteli ympäri ja rytinä oli kauhea kun metsän jättiläispuut kaatuilivat. Ilma tuli sakeaksi ja kaikkityyni waikutti kamalaa kauhistusta ja hirmua.

Metsää kaswawalla saarekkeella keskellä rahkasuota istuivat nuo kolme pohjoispuolen suomalaista sywimmässä rauhassa. He tuskin olivat huomaawinaan tuota kauheata metsänpaloa. He istuiwat syöden ewästänsä, jolloin Wetalainen wirkkoi: „no nyt woiwat talollisten wakoojat tulla; jälkiä ei näy missään; ei kukaan woi sanoa mihin heidän kumppaninsa owat joutuneet, ei yksikään ainoa paitsi suomalaiset ja he eiwät enää koskaan puhu siitä asiasta. Lewätkäämme nyt ja ruwetkaamme maata; täällä meitä ei kukaan häiritse."

Kun miehet seuraawana päiwänä tuliwat Wetalaisen torppaan, niin ei heissä mikään ilmaissut, että he olisiwat olleet tappelussa. Suomalaisen saunan löyly oli heistä puhdistanut noet ja weret; heidän waatteensa olivat pestyt ja paikatut. He kantoiwat parillaan wiljaa kun pari talollista pitäjältä tuli torppaan ja kysyiwät olivatko suomalaiset huomanneet, että metsät paloiwat eteläkulmalla pitäjää.

Sen olivat suomalaiset kyllä huomanneet; tuntuihan käry tänne saakka; mutta kuka metsän oli sytyttänyt, sitä he eiwät tienneet, mutta arwelivat, että kaiketi sen olivat tehneet jotkut metsämiehet pitäjästä, sillä ei kukaan suomalainen ollut wielä lopettanut elonkorjuutansa, jonka wuoksi heillä ei ollut aikaa käydä metsällä. Sitte talollisilta kysyttiin mistä he tuliwat, ja tiesiwätkö he kertoa jotain uutisia. Eihän heillä ollut uutisiakaan kerrottawana, mutta ehkä suomalaisilla oli jotain uutta kerrottawaa. No olihan kuultu, että hywää wuodentuloa odotettiin Norjan puolella ja arwelivat, että talwella tulisiwat halwat rakennushimmat ja sitte he kyselivät talollisilta, millä asialla he kulkiwat. No, he olivat waan lähteneet katso-

maan missä metsä paloi, sillä alhaalla laaksossakin olivat he tunteneet käryhajua ja sawua. Sitte he olivat paremmin nähdäkseen menneet wuoren harjulle, josta näki laajalle. Myöskin olivat he olleet lähempänä tulta, mutta nyt he aikoivat mennä kotiin. Sitte tuli Wetalaisen waimo ja tarjosi talon isännille maitoa juoda, jonka jälkeen he menivät tiehensä.

Tuskin olivat talolliset menneet näkymättömiin halmeen reunalta, kun suomalaisen pää tuli näkyviin wastakkaisella reunalla ja näkyi käsi, joka wiittasi, että joku tulisi sinne. „Pekka, ota hirwes mukaasi ja mene sinne! Minä sillä wälin katson, mihin päin talolliset menewät.“

Wetalainen tuli pian takaisin ja Pekkakin tuli näkywiin. Kun toverit häneen katsoiwat kysywäisen näköisinä, sanoi hän: „Siellä oli waan suomalainen; muuan wakoilija tuolta Wiggenistä. Hän on seurannut talollisia. He olivat jo aikaisin tänään tulleet metsäwalkean ääreen. He olivat jakautuneet useaan joukkoon ja nämä olivat warmaankin tulleet tänne katsomaan, oliko Wetalainen kotona, sillä he jo epäilivät, että jotakin oli tapahtanut sille joukolle, joka oli lähtenyt marssimaan suomalaisten jälkeen ja nyt he sitä joukkoa etsivät. Nuori Wiggenin mies tahtoi sen sanoa meille ennenkun hän seurasi talonpoikia. Hän on arwannut, että me sytytimme tulen. Jäljet owat kadonneet, ei yhtään merkkiä ole osoittamassa, mitä on tullut toisesta tai toisesta puolueesta. Hän tahtoi tietää meidän ajatustamme, pitäisikö hänen seurata edelleen näitä talollisia wai arwelemmeko wiisaammaksi, että hän seuraisi sitä heidän joukkoansa, jota ei kukaan pidä silmällä. Mitä te tuumitte?“

„Mitäs itse arwelet, Pekka?“ — „Että suomalainen menköön kotiinsa. Talolliset eiwät löydä mitään. Sanokoon hän omaisilleen sen minkä hän tietää ja jos jotain tapahtuu tuolla etelän puolella, niin tuokoot sinulle sanoman. Minä ja Kiikkalainen menemme alas wirran puolelle jos joku talollisjoukko on kulkenut sitä tietä.“ — „Olkoon niin“, tuumi Wetalainen ja meni puhuttelemaan piileskelewää suomalaista. Hän palasi pian takaisin ja wakooja seurasi hänen mukanansa, sillä hän tarwitsi lepoa ja ruokintoa.

Kun Pekka ja Kiikkalainen erosiwat Wetalaisesta, arweli tämä, ettei laaksossa ollut tapahtunut mitään, waan kehoitti Pekkaa pian palajamaan, ja niin Pekka tekikin. Hän oli Kiikkalaisen luona tawannut Kaarinan ja oli nyt matkalla Antin luo. Wetalaisen aawistus oli käynyt toteen. Wiggenin luona ei talonpoikia oltu nähty ja wakoojat olivat palanneet sieltä takaisin ilmoittaen, että metsä oli wapaa.

29. Antti.

Kun Pekka ja Kaarina tulivat Kymmen-järven luo, oli Antti poissa. Liisu kuitenkin tiesi hänen pian palajavan kotiin. Hän oli waan mennyt Träskogin Matin luo ja sinne hän tähän aikaan meni usein. „Te kyllä tarwitsette lewätä jonkun päiwän pitkän matkan kuljettuanne; te olette kumpikin wäsyneen näköiset.“

Antti tuli pian, ja hänen mukanaan oli sekä Matti että Grills. He olivat kaikki iloissaan Pekan tulosta. He olivat kauwan häntä odottaneet. He tahtoivat Pekan kanssa neuwotella eräästä äskettäin tapahtuneesta asiasta. Wappu oli joku aika sitte käynyt Bortanin talossa ja siellä oli „Walkolehmäntonttu“ (talon isäntä) hänelle sanonut, että sekä Grillsin että Yrjänän poikain piti maksaa hänelle weroa. Hän oli lunastanut talonsa kruunulta ja kuninkaalta. Bogen, jolti suomalaisten taloja sanottiin, olivat hänen maallansa ja nyt Wappu lähettää terweisiä kehoittaen meitä menemään isännän luo. Wappu sanoi, että meillä oli rakennusseteli kuninkaalta ja arweli sanoa hänelle ei aikowansa maksaa hänelle mitään weroa. — „Tulkaa te waan tuoden kumpikin pukin joulukfi, sen sanon sulle, sinä jenkin noita-akka, muuten saat sellaiset joulupidot, jommoisia et ennen ole nähnyt, sen sanon minä ja Walkolehmäntonttu myöskin; ja korjaa nyt luusi!“

Wappu oli sanonut, että ylpeä ruotsalainen kenties saisi kuulla hänestakin jotain. „Nyt olemme puhuneet Matin kanssa täällä, ja hän sanoo todeksi, että iseruotsalainen Bortanissa on kruunulta lunastanut talonsa, mutta hän ei usko, että meidän halmeemme kuuluu hänelle ja sitte hän sanoo, että jos me kukin tänä wuonna Bortanin isännälle annamme weroa yhden pukin, niin hän ensi wuonna tahtoo kaksi, ja hän on häjy mies. Nyt tahdomme kuulla sinunkin mielipiteesi.“

„Pukki wuodessa jokaiselta, sanotte! No eihän tuo nyt niin äärettömän paljoa ole; neuwotellaan wastedes, jahka minä olen saanut miettiä asiaa.“ — „Niin, eipä siinä wielä kylliksi, että hän waatii pukin, sillä jonkun päiwän kuluttua sen jälkeen kuin Wappu oli tawannut ison isännän, löysi tämä yhden lehmistänsä kuolleena metsässä, ja siihen hän epäili Wappua syylliseksi. Sen saimme kuulla Matilta, mutta samalla kuulimme, että iso isäntä kyllä osaisi ottaa maksun lehmästäänkin. Olipa hywä kun tulit, Pekka!“

„Onko isäntä Heikiltäkin waatinut weroa?“ — „Ei, arwatenkin hän pitää Heikinkin kuuluwaksi Yrjänän poikien joukkoon. Niin, Herra paratkoon, wielä on yksi asia. Kun Wappu eräältä

kylän akalta, joka kävi hakemassa kipunsa woidetta, sai kuulla, mitä Matti meille oli sanonut, niin Wappu siitä kiukustui ja lähetti isoisännälle sellaiset terweiset, että jollei tämä taukoaisi Wappua soimaamasta lehmän kuolemaan syylliseksi, niin Wappu kyllä kykenisi häwittämään kaikki hänen karjansa ja sano wielä hänelle sillä tawalla, että mokoman asian takia ei Wapun tarwitse edes astua tuwastaan ulos. Sen kyllä woi arwata, että sellaiset terweiset warmaan wietiin perille, ja totta kai iso isäntä miehinensä pian owat meitä ahdistamassa."

„Niin", sanoi Antti, „Wappu tosiaankin tulee yhä häjymmäksi. Kun minä tahdoin ottaa pikku Matin tänne meille, niin Wappu rupesi ilkeäksi ja sanoi, että poika oli nyt hänen poikansa ja että hän aikoi pojan pitää, eikä se saisi meille tulla. Jos minä sitä wielä waatisin, niin hän kyllä siihen keinon tietäisi." — „Niin", wirkkoi Grills, „hän on pojasta niin arka kuin silmäterästään; kyllä hän pojan hoitaa, niin ettei teidän tarwitse sitä olla lewoton, ja kyllä hän on kiltti, kun hän waan ei olisi niin itsepäinen."

„Mutta emme me ainoastaan tämän tähden lähettäneet Kaarinaa sinun luoksesi", sanoi Antti. „Tuleppas pajaan, niin saat nähdä jotakin ja kuulla jotakin kanssa."

Kun miehet olivat tulleet pajan luo, niin he eiwät menneet sisälle, waan istahtiwat ulkopuolelle. Antti meni hetkiseksi pois ja palasi tuoden miehen kämmenen kokoisen metallikappaleen. „Katsoppas, Pekka", wirkkoi hän, „tämä on hopeaa; meillä on monta sellaista möhkälettä, ja useampia woimme saada. Sen tähden tahdoimme, että sinä tulisit tänne meitä auttamaan." — „Kuinka te olette tämän saaneet?" — „Niin, sano sinä Matti se hänelle."

„Jo wiime wuonna minun paimentyttöni sanoi mulle, että pukit olivat olleet puskustilla eräällä wuorella ja kun hän oli juossut sinne niitä erottamaan, olivat ne potkineet sammalen pois kalliolta ja sinä kiilsi jotain kirkasta ihan kuin sulanutta lyijyä. Se oli jotain, jota jättiläiset olivat kätkeneet wuoreen. Tyttö peljästyi, eikä uskaltanut siitä puhua, ennenkun pyhä oli ohitse. Sitte hän tahtoi minua mukaansa katsomaan, mitä se oli. Minä arwelin, ettei siellä mitään ollut enkä huolinut mennä hänen mukaansa, mutta tuonoin kewäällä oli hän eräänä päiwänä ollut karjaa paimentamassa samalla paikkakunnalla ja sanoi silloin nähneensä saman taas ja että siellä oli jotain peikkojen kätköjä, josta me tulisimme rikkaiksi, jos siitä ottaisin waarin. Minä arwelin, ettei siellä ollut mitään, enkä minulla ollut haluakaan kulkea sinne sitä pitkää matkaa."

„Ja sitte eräänä päiwänä Antti ja Grills tulivat luokseni ja silloin minä heille puhuin, mitä tyttö oli nähnyt ja kysyin tahtoiwatko he seurata mukana, niin woisimmehan tuota katsoa. No se

Ei on wistäwää ja mieltä-

oli pian tehty. He olivat menossa Mangskogiin ja se soveltui heidän matkaansa.

„Tyttö ei löytänyt enää sitä paikkaa, jonka vuoksi me asetuimme syömään, mutta tyttö ei kahtonut jäädä meidän seuraamme, vaan juoksenteli sinne tänne vuorilla ja niinpä hän vähän ajan kuluttua huusi: „isäntä! tässä se on.“ „Seiso hiljaa“, sanoi Grills ja juoksi sinne, ampui pyssynlaukauksen ja pani terästä vuorelle. „No nyt voitte tulla“, sanoi hän. „Sinsillä ei ole mitään voimaa enää.“ Sitte menimme sinne ja näimme kuinka kulteli eräässä kallion raossa. Silloin ihastuimme ja ihmettä se olikin, sillä me olimme seisoneet samalla vuorella jo ennen, mutta näetkös tyttö ei voinut sitä nähdä kun me olimme samassa seurassa kaikki, sen kyllä huomasimme.

„Me koetimme silloin murtaa irti sen kappaleen, jonka näimme, mutta eipä se onnistunut. Minä menin tytön kanssa kotiin työkaluja hakemaan ja sitte teimme työtä iltaan asti. Työtä tehdessämme suostuimme, että jokainen saisi kantamuksen irtimurrettua kiveä ja sitte piti mentämän Antin luo malmia sulattamaan, sillä sen me warmaan uskoimme, että se oli hopeaa. Sitte wiivyimme Antin luona, kunnes hän oli sulattanut ensimmäisen malmin ja sitte saimme hopeamöhkäleen. Silloin neuvoteltuamme päätimme, ettemme siitä mainitsisi kellekään, waan pitäisimme sen itse ja sitte teimme suostumuksen, että kaikessa salaisuudessa murtaisimme malmia jokainen wiikon erältänsä, sillä wonthan sen kyllä arwata, että jos joku meistä olisi kauwemman aikaa ollut poissa, niin aina joku olisi ruwennut ihmettelemään, missä hän olisi ja jos useat saawat malmista tiedon, niin silloin on meidän asiamme pilalla. Nyt olemme olleet wuorotellen työssä, mutta kuitenkin on ihmetelty, missä me olimme. Wappu oli pahin utelemaan ja nyt on Grillsin täytynyt antaa hänelle tieto asiasta, niin että nyt olemme Wapulta rauhassa, mutta minun akkani päiwät pitkään arwelee aprikoi mitä minä metsissä juoksentelen kun ei mulla ole mitään kotiin tuotawaa ja sama asia on Antillakin, waikka minä luulen, että Liisu kyllä jotakin aawistelee. Kun nyt olimme ja wieläkin olemme tällaisessa asemassa, niin tulimme ajatelleeksi sinua, joka olet yksinäinen mies, ja tietäwäthän ihmiset, että sinä alati kuljeskelet metsissä. Sen wuoksi Antti lähetti sinulle kutsumuksen ja nyt kysymme sulta, tahdotko meitä auttaa malmin murtamisessa, niin jaamme sillä tawoin, että sinä saat osasi ja me osamme, jokainen tasan.“

Pekka oli ääneti kuunnellut Matin tarkkaa kertomusta, mutta nyt hän wastineeksi kysyi: „Mitenkä sen tiedätte, että se on hopeaa?“

„No hywänen aika, senhän jokainen näkee! Mitäpä muuta se olisi?“ — „No sitä en woi sanoa, mutta tiedäthän sinä, Antti, että Malmiwuoren luona ihmiset hokiwat saanensa kauppiaalta

rahoja, jotka eivät ollect oikeita, waikka ne olivat oikean näköisiä. Minä arvelen sen wuoksi, että me, ennenkun jatkamme työtä, hankimme warman tiedon maksaako se waivamme. Joku meistä woi mennä joko Malmivuoren luo tai woudin tykö tätä tiedustelemaan ja sitte woimme esiwallalta hankkia oikeuden hopeakaivoksecn. Kyllä se on parasta. Jos niin on, että tämä tosiaan on hopeata, niin minä fernaasti teitä autan malmin murtamisessa, kunnes saamme esiwallalta lupakirjan kaivoksecn. Silloin woimme palkata niin monta työmiestä kuin tahdomme."

Miehet istuivat kauvan äänetä miettien mitä Pekka oli ehdottanut, mutta lopulta sanoi Antti: „Siihen minä kyllä suostun, että otamme selkoa onko hopea oikeata; mutta ei Malmivuoren luona eikä woudin tykönä. Ei mar, silloin he meiltä ottavat suurimman osan, ehkäpä kaikkityyni. Niin he ovat tehneet muillekin suomalaisille. Mutta kuulkaas miten minä tahtoisin. Nyt meillä on miehen kantamus. Me murramme malmia ja sulatamme minkä werran kerkiämme, kunnes lumi tulee maahan. Silloin Matti hevosellaan lähtee Osloon. Onhan meillä kullakin muutamia nahkoja; ne hän ottaa mukaansa, että on näyn wuoksi asiaa matkustaa, ja kun hän palajaa, niin saatte nähdä, että hopeaa se on, mitä olemme löytäneet."

Tämä neuwo tuntui sekä Matin että Grillsin mielestä parhaalta Nyt heillä oli waan lyhyt aika murtaa wuoresta malmia, sillä jokainen oli sitä mieltä, että lumen tultua ei sitä työtä jatkettaisi. Lumessa tuntuisi jäljet ja ne taas saattaisivat asian ilmi. Nyt olivat sekä Matti että Grills olleet kauvan poissa kotoa. Antilla oli malmia sulatettavana, sentähden piti Pekan pitää huolta malmin murtamisesta; ja sitte kun Pekka oli sen luwannut, menivät he kukin kotiansa.

Kului sitte aikaa, niin tuli pakkanen ja satoi wähän lunta. Miehet tekivät nyt työtä kotona, Antti pajassa, ja Pekka oli mennyt metsälle pyssy ja koirat mukanansa. Silloin tuli Wappu aivan odottamatta. Hän kyseli Pekkaa. Kun hän oli saanut tietää, että Pekka oli poissa, meni hän pajaan Anttia tapaamaan. Hän tapasi hänet tiellä. „Grills on sairaana", sanoi hän; „eikä minulla ole rehuja elukoille. Heikki on poissa. Tule minua auttamaan."

Kun Antti ja Wappu tulivat Bogeniin, oli, kuten mainittiin, Grills sairaana. Hän pyysi Anttia tuomaan heiniä eteläpuoleiselta suolta. „Sinne on tie tasaisin ja sieltä woit wetää täyden kuorman. Pikku Matti menköön mukaasi näyttämään minun haasiani, sillä Bortanin isolla isännälläkin on siellä heiniä." — „Minä tulen mukaan", sanoi Wappu, „poika olkoon sinua hoitamassa."

Kun Antti ja Wappu tulivat suolle järwen rantaan, oli iso isäntäkin siellä renkinensä kahdella hewosella heiniä hakemassa. Antti

weti kelkan sen haasian luo, jonka Wappu näytti ja otti siitä pois katoksen. Silloin tuli iso isäntä ja huusi: „Älä kajoo niihin heiniin, ne on minun!“ — „Sinunko?“ sanoi Wappu, „ja kuitenkin olen minä itse kantanut ne kotoon ja itse pannut ne haasialle. Sinunko sanot? Joko teillä on joulu-olut walmiina? Kai se niin on“ lisäsi hän pilkallisesti nauraen „koska sinulla ei ole tietoa omista haasioistasi.“ — „Suusi kiinni noita-akka ja korjaa nyt luusi, muutoin alkaa tanssi, jonka minä lupasin sinulle jo tätä ennen. Mene tiehesi haasialta!“ sanoi hän Antille, joka oli epätietoisena, sillä hän ei ollut warma siitä, ettei Wappu hänelle hankkisi harmia. „Wappu, onko haasia sinun?“ — „On kyllä, johan minä sen sinulle sanoin; luuletko sinä, että minä huolisin mitään tuolta juopporatilta?“ wastasi Wappu ja osoitti isäntää. Kalpeana ja wihasta wavisten lykkäsi tämä kukussaan Anttia. „Mene pois haasialta kuuletkos, muutoin tulet sieltä maahan pikemmin kun sinne nousit?

„Sinunko tämä haasia on, Wappu?“ kysyi Antti wielä kerran. „Niin on, kuulethan sen“. — „Isäntä“ hunahti nyt renki, joka luuli hänen erehtyneen, „se haasia ei ole meidän, kyllä se on Bogenin Grillsin.“ Silloin Antti otti syliliisen heiniä ja heitti ne kelkkaan. „Älä koske heiniin, sanon minä! Heinät owat kaswaneet minun maallani, ne owat minun.“

Nyt Antti heitti kelkkaan toisen sylin täyden heiniä ja samalla iso isäntä häntä löi niin että lakki lensi yli heinähaasian. Antti seisoi silmänräpäyksen hiljaa mutta sitte hän syöksi isäntään kiinni. Iskuja sateli kummallakin puolella ja pian olivat he saaneet toisensa kiinni wyötäiseltä. Retuutettiin ja kiskottiin toinen toistansa, mutta ei kumpikaan kaatunut. Epäilemättä oli Antti wäkewämpi, mutta iso isäntä oli sukkelampi liikkeissään. Kummallekin katsojalle, rengille ja Wapulle oli epäselwä, miten asia päättyisi. Renki seisoi äänetönnä, mutta Wappu huusi Anttia yllyttääkseen. „Kas niin, se on oikein! Löylytä häntä niin, että hän tukehtuu, Antti, kas noin! Se on oikein! Onpa hänellä koipia, mutta kyllä ne nupuwat, hywin käy!“ Nyt iso isäntä kaatui ja Antti hänen päällensä. Tämän nähdessään renki tempasi seipään haasiasta ja juoksi awuksi pelastaaksensa isäntänsä Antin päätä kohden tähdätyllä iskulla; mutta paljoa sukkelammin oli Wappu hyppännyt alas haasialta, juossut seipään alle ja nyt hän kuin willitty kissa karkasi kiinni rengin pitkään tukkaan ja huusi: „nouse ylös Antti, ylös Antti!“ Ennenkun Antti oli ehtinyt itsensä irroittaa riehuwasta suomalais-akasta, oli Antti jo päässyt eroon rauenneen isännän käsistä ja nyt hänen tawattoman suuret kouransa olivat tarttuneet rengin päähän ja kourat takertuneet hänen pitkään tukkaansa.

Reuki, joka oli nähnyt isäntänsä kaatuwan, oli myöskin oiwaltanut, miten wäkewä Antti oli ja seisoi nyt hiljaa pyytäen rauhaa. Antti läähötti ja kuohui wihasta, eikä wastannut heti, mutta malttoi mielensä ja sanoi: „Rauha, niin olkoon memmeekki meidän kesken, koska sinä puhuit totta, ja olkoon anteeksi annettu, että sinä yritit minua lyömään. Onhan Wappu sinua jo sen werran merkinnyt, jotta näkyy, ettet ole pelkuri", wirkkoi hän pilkallisesti nauraen. „Mene!" sanoi hän, hellittäen kouransa hänen tukastaan.

„Mitä sinä aijot nyt tehdä, Wappu?" huudahti hän lewottomana, huomatessaan, että Wappu puukko kädessään oli isännän päällä, joka werisenä ja tiedotonna wielä makasi maassa. „En mitään, mikä sinua koskisi, Antti; minä waan tahdon, että hän muistaisi minut", sanoi hän samalla leikaten pakkun tukon ison isännän hiuksista. „Kas niin", nauroi Wappu kamalasti, „kyllä nyt minut muistat." Sitte hän pisti hiustukon laukkunsa ja sanoi Antille: „Mennään nyt kotiin!" — „Ei ilman heiniä, Wappu", ja samalla hän alkoi panna heinäkuormaa kelkkaan sellaisella innolla ja niin kiukkuisesti, että wiha wieläkin näkyi hänessä kehuwan. Kun kelkka oli täynnä ja kuorma köytetty, otti hän jukon olkapäällensä ja huusi: „Istu kelkkaan, Wappu!" — „Et sinä sitte jaksa wetää kotiin", sanoi tämä. — „Istu kelkkaan, Wappu!" Nyt Wappu huomasi, että Antti oli wielä enemmin kiukustunut; jonka wuoksi hän piti wiisaimpana heti hyppätä kuorman päälle ja nyt Antti weti niin kiiwaasti, että kelkan jukko ja jalakset nasahtelivat.

Kun he saapuiwat kotiin, wiskasi hän kuorman kelkasta hangelle. „Pane tämä korjuuseen", sanoi hän kääntäen kelkan ja otti kirween, ja sitte hän taas juoksuaskelin lähti takaisin haasian luo.

Wappu kalpeni sanoessaan: „Nyt en luule ison isännän henkeä suurenkaan arwoiseksi; mutta onpa hän lyönytkin Anttia. Jospa nyt Pekka olisi täällä."

Kun Antti saapui haasian luo, olivat sekä hewonen että reuki isäntinensä poissa. „Lempo soikoon", kiukutteli hän. Sitte hän taas ahtoi kelkan täyteen heinä ja niin meni hän jälleen Grillsin torppaan. Pikku Matti, joka nyt jo oli isoksi kaswanut, oli ulkona kun Antti tuli perille. „Hywää päiwää Antti, joko olet tullut takaisin", sanoi hän ja asettui aiwan lähelle weljeänsä; „kylläpä sinä olet palawissasi ja hiessä; jätä heinät ja tule sisään! Grillsillä on wieraita. Träskogin Matti on täällä", sanoi hän. „Kyllä he tahtoisiwat puhua sinun kanssasi Antti!" ja sitte hän tarttui Antin käsiin wetäen Anttia mukaansa sisään.

„Antti, sinähän olet weressä", sanoi Wappu; „tulehan tänne, että mä katson!" Antti pyyhkäsi kädellään kasworjansa ja käsi tuli wereen, jonka wuoksi hän meni Wapun luo ja antoi tämän pyyhkiä itseään. „Onko hän hengissä?" kysyi Wappu kuiskaten." En tiedä,

hän oli mennyt pois kun minä tulin takaisin.“ — „No hyllä hän sitte on hengissä“, wirkkoi Wappu; „minä en ole mitään wirkkanut Grillsille enkä Matille; saat itse sanoa heille jos tahdot.“

Kun Antti oli istahtanut miesten wiereen, kysyi hän Grillsiltä: „Kuinka monta wuotta olette pitäneet sitä niittyä, josta minä toin heiniä?“ — „Siitä saakka kun tänne tulin asumaan“, sanoi Grills. „No olipa se kummaa, kun iso isäntä, joka oli niityllä käymässä, wäitti heiniä omikseen. Niin, hän sanoi, että ne olivat kaswaneet hänen maallansa ja käski minun mennä matkaani.“ — „Etkä sinä mennyt?“ — „En, minä panin heiniä kelkkaan ja sitte hän löi minua.“

Tuli pitkä äänettömyys ja miehet istuivat liikkumatta. „Onko hän hengissä?“ kysyi Grills. „En tiedä“, wastasi Antti, „mutta Wappu sanoo niin. „Sekä renki että hewoset olivat poissa kun menin sinne takaisin.“ — „Olitko sinä kahdesti suolla?“ — „Olin!“

„Kuuleppas Antti“, sanoi Matti, „minä olen toimittanut asiani Grillsille ja sain häneltä nahat rekeeni; nyt on hewonen lewännyt: totta kaiketi sinä tulet mukaani kotiin päin?“ — „Tulen“, sanoi Antti.

Kun Antti aamulla heräsi, wirkkoi Matti: „Nyt minä kyyditsen sinut kotiin. Iso-isäntä on hengissä ja hän kyllä wirkoaa; nyt hän on sairas, älä häntä enää ajattele!“

Pekka oli kotona kun Antti ja Matti tulivat Kymmen-järwelle. Antti kertoi heti tappelunsa Bortanin isoa isäntää wastaan ja Pekka ei siihen wirkkanut mitään. Otettiin esiin ne eläwäin nahat, jotka oli saatu kootuiksi ja sitte nuo salaperäiset metallimöhkäleet. Matti oli päättänyt matkustaa Norjaan saamaan sen kysymyksen ratkaistuksi.

Kun otettiin jäähywäisiä, niin Pekka hänelle jätti poikki sahatun ja tarkoin suljetun pukinsarwen pyynnöllä, että Matti sanoisi terweisiä kauppiaalle, että hän sarwen sisällyksestä tahtoi ruuta ja lyijyä, ja nahoista hän tahtoi röijyn ja lakin. Jos ehtempi tulisi, niin hän tahtoi yhden röijyn lisäksi.

Matin poissa ollessa ei Antti wiihtynyt kotona. Hän meni Pekan kanssa metsään, jossa nämä wirkut ja reippaat metsämiehet kulkiwat hywällä onnella kuten tawallisesti ja Antin mielestä haihtui sekä hopeakaiwos että iso isäntä. Matti palasi wasta joulun aikaan. Suomalaiset meniwät silloin häntä wastaan ottamaan Träskogiin. Syyksi pitkään poissa wiipymiseensä hän sanoi raskasta kuormaa, joka hänellä oli wedätettäwänä. Muutoin oli hän eritäin iloissaan ja kun miehet olwat keskenänsä yksin, niin hän taisi heille kertoa, että hopeato oli niissä möhkäleissä ja että nyt niistä oli saatu rahaa, niin että kaikkien pitäisi olla tyytyväisiä. Ei ollut syytä nyt ruweta niitä jakamaan. Hän lupasi tulla suomalaisia

kyydit∫emään jahka he pala∫ivat kirkosta kotiin Antin luo, jossa he oli∫ivat häirit∫emättä. Antille hän wirkkoi, ettei tällä ollut mitään waaraa kirkossa käydä, ∫illä Matti oli käynyt i∫on i∫ännän luona Bortanissa. Tämä oli nyt jalkeilla waikkei aiwan parantunut, ja oli niin pahoin pelj äästynyt ∫iitä, että Wappu oli ottanut hänen hiuk∫iansa, ettei hän uskaltanut liikuttaakaan suomalai∫ia. Koko suku oli ∫iinä warmassa luulossa, että i∫o ruotsalainen nyt oli Wapun wallassa, jonka wuoksi Antti kyllä woi∫i turwassa käydä kyläkunnassa mihin tahtoi, crittäinkin nyt kun Wappukin oli mukana. Wappuhan oli wastikään uhannut sekä ihmi∫iä että elukoita, niin ettei kukaan hänelle uskaltanut pahaa tehdä.

Antti ei sanonut tarwit∫ewansa Wapun apua. Hän kyllä it∫e pitäi∫i puolensa. Että Wapulla oli woimaa ja että hän oli „tie-täjä", ∫itä ei woinut kukaan kieltää, mutta Antti ei tahtonut olla hänen kans∫aan mis∫ään tekemi∫is∫ä. Kun suomalai∫et pala∫ivat Kymmenjärwelle, seura∫i Matti mukana ja ∫itte toimitettiin rahain jako. Olihan niitä enemmän kuin oli odotettukaan, ja joka mies piti it∫eään warakkaana. Pekka oli saanut wähimmän osan, koska hän oli wähimmän ajan tehnyt työtäkin ja it∫e hän arweli saancensa enemmän kuin hän tahtoikaan. Sitte tahdottiin tietää, mitä Pekka oli lähettänyt kauppiaalle pukin sarwessa, kun hän woi saada niin paljon ruutia ja lyijyä ∫iitä, ∫illä lyijypala oli melkoisen suuri ja raskas. Pekka sanoi tehneensä työtä kauppiaalle ja lähettäneensä ∫iitä todistuk∫en ja sen koommin ei asiasta puhuttu. Kauppias oli lähettänyt terweisiä Pekalle, että hän tekisi työtä wieläkin ja antaisi tietoa it∫estään.

Pekka seura∫i Mattia takaisin kyläkuntaan kun tämä lähti Kymmenjärweltä. Sinne tultuaan hän pyy∫i Mattia seuraamaan mukanansa i∫on ruotsalaisen luo Bortaniin. Sen Matti kyllä lupa∫i tehdä, kun Pekka waan sanoisi, mitä hän suurelta ruotsalaiselta tahtoi. „Minä hänelle tahdon maksaa weroa Bogensta." — „Ahaa!" tuumi Matti; „kyllä ymmärrän, ∫inä tahdot sowittaa rauhaa Antin ja i∫on ruotsalaisen wälillä." — „Niin, jos he kerran wielä sattuwat yhteen, niin he kyllä tekewät lopun toi∫esta tai toi∫esta!" — „Hywä on jos se sulle onnistuu; mutta i∫on ruotsalaisen kans∫a ei ole helppoa olla tekemi∫is∫ä."

Kun he tulitwat Bortaniin, tapa∫iwat he i∫on ruotsalaisen ulkona. Matti sanoi hänelle, että Pekka aikoi maksaa hänelle weroa sekä Yrjänän poikain että Grillsin puolesta. „Wai niin", sanoi hän, „enpä minä huomaa, että hänellä oli∫i mitään, millä hän maksai∫i."

„Kyllä mar", sanoi Matti, „minä luulen, että hänellä on rahoja." — „Silloin olet wäärässä luulossa, Matti. Eihän suomalai∫illa rahoja ole. Mistäpä he niitä sai∫iwat?" — „Kuten tiedät,

ei Pekalla ole perhettä; häneltä kuluu wähän. Hän on paras pyssymies. Minä olen Norjassa myönyt nahkoja, jotka olivat hänen; kyllä hän kykenee maksamaan."

Iso ruotsalainen rupesi arwelemaan. „Melkeinpä luulen", sanoi hän, „että on yhtä hywä tehdä suorastaan loppu koko suomalaisjoukosta; se on mulle wähäpätöinen asia." — „Niinkö tuumit?" wirkkoi Matti. „Woisihan niinkin olla, kun waan saisi kaikki yhtaikaa; mutta jos yksikään jäisi jäljelle, niin asia kyllä kävisi waaralliseksi sinulle, niin jäykkä kuin oletkin. Parempi on ottaa heiltä weroa ja sinulle", sanoi hän nälydessään paljaan hinksettoman pilkan ison ruotsalaisen päässä, „olisi ehkä paras pysyä sovinnossa suomalaisten kanssa."

Nämä sanat näyttivät sattuwan jäykkään talolliseen. Hän huusi luokseusa Pekan, joka oli seisattunut wähän matkan päähän keskustelewista. „Kuules Pekka", sanoi hän, „Matti sanoo, että sinä tahdot maksaa mulle weroa Bogenin torpista." — „No niin on aikomukseni ja sen wuoksi tänne tulin." — „No jokaiselta perhekunnalta minä tahdon pukin; missä ne nyt sulla on?" — „Minä ne lunastan rahalla; mutta mieluimmin lunastaisin torpat kerrassaan weroista wapaiksi, joko nyt sinulta tai esiwallalta." — „Esiwalta", sanoi iso ruotsalainen, „on myönyt kaikki minulle." — „Niin, kyllä se on oikein", sanoi Matti, „ja minun mielestäni ei ole kiirettä lunastaa torppia kokonaan kerrassaan. Woithan sinä maksaa, jos niin tahdot, Pekka, parin wuoden weron", ja samalla hän Pekalle iski silmää.

Sitte hän kääntyi ison isännän puoleen ja sanoi, että Pekka tahtoi saada rauhan sovitetuksi weljensä Antin ja isännän wälillä. „Rauhan minun ja Antin wälille!" sanoi tämä oikaisten itsensä, „eipä niinkään, Pekka; suotta rupeat siihen waiwaan! Rauha sinun ja Grillsin sekä minun wälilleni, no se olkoon menneeksi, koska sinä nyt maksat weron, mutta Antin kanssa! Ei mar; eipä ennen kuin minulla on toinen mieli."

Kun Pekka erosi Matista, sanoi tämä, ettei hänen pitänyt painaa mieleensä, mitä iso ruotsalainen oli sanonut sovinnosta. „Toimita sinä niin, ettei Antti etsi tilaisuutta tawatakseen isoa ruotsalaista! Hän ei etsi Anttia; siksi hän liian paljon pelkää Wapun noitakonsteja. Ja onpa kyllä pitkä matkakin Kymmenjärwen ja Bortanin wälillä. Jos saat Antin estetyksi etsimästä tilaisuutta tawatakseen isoa isäntää, niin kaikki kyllä käy hywin. Minä puhun Grillsin ja Wapun kanssa, sillä eiwätpä suinkaan he toiwo wihamielisyyttä syntywäksi."

Kun Pekka oli palannut Kymmenjärwelle, oli sinne tullut kaksi kulkekiwää suomalaista ja heidät oli Antti ottanut palwelukseensa. He olivat kaikki työssä pajassa, aseitaan kuntoon laittamassa.

„Olipa hyvä kun tulit, Pekka! Minä olen tumminut mennä ison ruotsalaisen luo weroa maksamaan. Nyt meitä tulee neljä, jotka lähdemme täältä. Sitte menemme ja otamme mukaamme Grillsin ja Heikin ja teemme wainvaiseksi koko ison ruotsalaisen.“ — „Veron isolle ruotsalaiselle minä jo olen maksanut, Antti; sinne ei kenenkään tarvitse sen asian takia mennä. Minä tahtoisin, ettet ajattelekaan mennä wielä ison ruotsalaisen luo. Minä tuumin lähteä pois. Kun minä palajan, niin saammehan wielä miettiä teidän riitaanne. Antti, sinä olet warakas mies, ja voit omaisuutesi kartutetuksi suuremmaksi kuin muiden suomalaisten. Jos sinä niihinesi menet ison ruotsalaisen luo, niin on kyllä mahdollista, että voitat sen mitä ajattelet, mutta montako meitä suomalaisia on ruotsalaisiin verraten! Jätä asia, kuten sanoin, siksi kunnes minä tänne palajan takaisin. Johan sinä kerran olet voittanut ison ruotsalaisen; enempää sinä et tarvitse. Anna nyt asian olla sillänsä, kunnes hän sinua ahdistaa. Puolusta silloin itseäsi, ja päättyipä sitte taistelu miten päättyikään, niin et ainakaan sinä ole ollut rauhan häiritsijä.“

„No enhän minä arvellut jättää asiaa sillensä ennenkun olisin nähnyt ison ruotsalaisen kylmänä, enkä ymmärrä miksi en sitä tehnyt heti; mutta silloin ei lyönnin jälkeen kirvellyt niin kuin nyt on jonkun aikaa tuntunut kirvelevän; mutta sinä Pekka olet aina ollut voitolla; minä teen sinun tahtosi mukaan, sillä minä tiedän, että niin on parempi. Iso ruotsalainen olkoon rauhassa, kunnes sinä sanot.“

Mihin Pekka aikoi mennä, sitä hän ei wielä itsekään ollut päättänyt, mutta monet ajatukset pyöriwät hänen päässänsä. Rahat, jotka hän oli saanut malmin murtamisesta, olivat hänet panneet miettimään ja wielä enemmän oli hän ruwennut miettimään niitä rahoja, jotka hän oli saanut pukinsarween kätkettyistä helmistä, joiden hän ei ollut koskaan arwannut olewan niin kallisarwoisia. Hän ei ollut ajatellutkaan jättää kulkurielämäänsä nyt kun wanhat Kailaset olivat kuolleet. Nyt kun hänellä oli rahoja ja hän tiesi keinon miten hän jotenkin wähällä waiwalla woisi hankkia enemmän lisäksi, niin useammin kuin kerran oli tullut äkkiä hänen mieleensä ajatus raiwata itselleen mudispaikka. Hän tahtoi lähteä kauwemmaksi omaistensa piiristä miettimään ja päättämään omasta tulewaisuudestaan.

Niinpä hänkin meni pajaan katsomaan herra Eerikin pyssyä, joka hänelle oli tullut niin rakkaaksi sekä walamaan itselleen luotia matkansa warakst. Suuri hyljymöhkäle hänellä oli mukana ja kun hän sitä katseli sekä ajatteli, miten paljon ruutia hän oli saanut, niin hän wielä kerran mietti helmien kallista arwoa. Sitte hän otti kirween ja hakkasi kappaleen hyljystä. Kirween terä ei mennyt sywälle, jonka wuoksi Pekka löi wielä lujemmin ja nyt irtautui kap-

pale hyljyä ja samalla wierähti hyljystä erilleen hopearaha. Pekka oli ihmeissään. Sitte hän wielä kerran löi kirweellä. Siitä tuli wieläkin hopearahoja ja kun hän otti niitä pois, tuli yhä uusia esille. Mitähän tämä merkitsisi? Kutsuisiko hän Antin? Ei! Hän ryhtyi aarrettansa lukemaan. Siinä oli monta wertaa enemmän kuin mitä hän oli saanut hopeakaiwoksesta. Kauppias ei ollut liioitellut puheissaan Pekalle. Nyt hänelle kerrassaan selwisi, mitä hänen piti tekemän ja sen mukaan hän ryhtyi toimiin.

Hänen matkawalmistuksensa käwiwät pitemmiin ja kun hän sanoi jäähywäiset Antille, kysyi tämä: „Mihin sinä Pekka lähdet?“ — „Kuninkaan puheille!“ — „Ajatko sinäkin rakentaa itsellesi tuwan ja kaataa kasken?“ — „Ajanpa kyllä, Antti, minä arwelen, että „kulkurisuomalainen“ haluaa asettua rauhaan.“

Kewään tultua alkoi Antti rainata peltoa ja taloa laajentaa ja pian sen jälkeen hän meni malmilouhokselle, jossa hän joskus wiipyi kauwan. Kesän ajan hän sitä wastoin oli kotona. Liisulle hän sanoi: „Malmi on louhoksesta loppunut; siellä ei makja waiwaa työskennellä; me saamme tyytyä siihen, mitä meillä on.“ Ja asia jäi sille puheelle.

Niin kului wuosia. Wogenin ja sen asukkaiden kanssa ei oltu paljo tekemisissä. Pikku Matti kasuoi pian aika mieheksi. Samoin kuin Anttikin oli Grills hankkinut rengin ja Wapulla oli nyt perilinen. Kymmenjärwellä puhuttiin enemmän Pekasta, ja ihmeteltiin kun ei häntä kuulunut kotiin tulewaksi. Hänestä ei myöskään oltu saatu mitään tietoja, mutta pohjoisempana tiedettiin hänen olleen. Antti piti uskollisesti Pekalle antamansa lupauksen ja näytti unhottaneen wihansa isoa ruotsalaista wastaan.

Sitte eräänä kewäänä kuultiin huhu, että iso ruotsalainen oli kadottanut paljon karjaa, osaksi petoeläinten, osaksi kulkutaudin kautta. Tuota onnettomuutta pidettiin Wapun toimittamana, koska iso ruotsalainen oli uhannut hänen sydänkäpyänsä Mattia, jonka hän oli pakoittanut eräässä tilaisuudessa antamaan wastan, maan arentia, jota ei oltu maksettu sen jälkeen kuin Pekka lähti pois paikkakunnalta. Wappu oli silloin taas lähettänyt terweisiä isolle ruotsalaiselle ja niin wiritettiin taas täyteen woimaan wiha ja ilkeys.

Sitte tuli aika, jolloin piti suolla niitettämän heinää. Wappu harawoi ja Matti niitti tuolla riidanalaisella suolla. Niwan odottamatta tuli iso ruotsalainen heinämiehmeen. Heti Wapun nähtyään meni hän tämän luo ja sanoi, että nyt piti Grillsin heinänteon loppua. „Mene nyt tiehesi sinä ilkeä noita, muutoin pistän sinut kuoliaaksi tuohon paikkaan! Sinä olet minua wahingoittanut niin paljon, että olet hywin ansainnut tämän“, ja samalla hän Wappua löi muutaman kerran kepillä. Wappu lähti pakoon, mutta seisattui pian ja haukkua sätti isoa ruotsalaista huutaen Mattia

kostamaan isolle ruotsalaiselle sitä häväistystä, jonka hän oli kärsinyt. Tämä suututti ruotsalaista wielä enemmän, niin että hän kiljuen ja uhkaillen juoksi ajamaan Wappua takaa. Pian hän sai Wapun kiinni, jolloin Mattikin samalla oli riitelijäin edessä kirves kohotettuna. „Laske irti äiti!“ huusi hän wimmatulla woimalla. „Grills, Antti, Heikki! auttakaa, auttakaa!“ Wappu kaatui ja iso ruotsalainen weti tupesta puukkonsa. Silloin Matin kirves iski alas ja iso isäntä kaatui silmänräpäyksessä antamatta ääntäkään. Wappu nousi ylös, seisattui Matin wiereen, tarttui hänen käteensä ja sanoi: „Tule!“ jonka jälkeen hän weti suosikkipoikansa mukaansa ja meni metsään näkymättömiin.

Koko tapauksen olivat nähneet ison ruotsalaisen seurassa olewat työmiehet, jotka olivat lähestyneet. Niemettiin kaatuneen isännän luo häntä auttamaan, mutta kaikki apu oli turha: muutaman silmänräpäyksen kuluttua oli henki mennyt.

Ison ruotsalaisen wäki ei heti ajanut takaa Wappua ja Mattia. Mutta muutaman päiwän kuluttua sen jälkeen oli koko joukko heistä Grillsin torpassa kostamassa. Silloin he huomasiwat, että paljon oli suomalaisia kokoontunut, mutta Wappu ja Matti olivat kadessa. Suomalaisilla ei ollut mitään muistuttamista sitä wastaan, jos he kostaisiwat Matille siitä rikoksesta, jonka hän oli tehnyt, mutta he olivat kokoontuneet siltä waralta, että ruotsalaiset kenties aikoiwat saattaa Grillsin tai hänen talonwäkensä edeswastuuseen siitä mikä oli tapahtunut. Ruotsalaiset eiwät aikoneet mitään pahaa Grillsille eikä toisille suomalaisille, mutta murhamiestä he tahtoiwat rangaista. Sitte ryhdyttiin tarkempiin puheisiin ja saatiin selwille, että Matti ja Wappu olivat karanneet rajan yli Norjan puolelle eiwätkä warmaankaan uskaltaneet tulla takaisin koskaan.

Ruotsalaiset olivat kyllä siinoja, että jättiwät asian sillensä. He ymmärsiwät, että iso isäntä etupäässä itse oli syypää siihen, mikä oli tapahtunut, ja meniwät sen jälkeen kotiinsa.

Suomalaiset olivat wielä hetken paikoillaan ja puhelivat taukesta. Silloin tuli Antti ja useita aseilla warustettuja suomalaisia. Hän oli tuskin ehtinyt sanattua ennenkun hän jo sanoi: „Sanoman minä sain, owatko ruotsalaiset antaneet itsestään jotain tietoa?“ — „Owat!“ Ja sitte kerrottiin miten ruotsalaisten käynti oli päättynyt. „No mitä nyt arwelette?“ kysyi hän. — „Me tuumailemme wiisaimmaksi memä kotiin. Grills kyllä saa olla rauhassa ja ruotsalaiset eiwät tahdo tehdä hänelle eikä meille mitään pahaa. Miten sinä arwelet?“ — „Niinkuin tekin“, wastasi Antti reippaasti; „weljeni on tehnyt saman minkä minä olin aikonut tehdä; hywä on niinkuin on. Missä Matti on?“ — „Wappu saattoi häntä Norjan suomalaisten luo Röytäjärwen seudulle. He

owat samaa sukua kuin mekin ja siellä hän on turwassa. Maailma on suuri. Kylläpä hänestä saamme kuulla eikä hän waratonkaan ole. Kyllä Wappu muisti asiansa, waikka lähtö tapahtuikin kiireesti." — „Kiitos, Grills, mieleni on hywä kun ei mulla ole mitään wihamiestä; nyt Pekka taas woi tulla Antin luo."

---

30. Pekka.

Kun Pekka lähti Antin luota, suuntasi hän matkansa ystäwäinsä luo Wiggeniin ja sieltä eteenpäin Wetalaisen luo. Hänen poissa ollessaan eiwät ruotsalaiset olleet hätyyttäneet suomalaisia, mutta sitäwastoin olivat suomalaiset keskenään tapelleet silloin tällöin niin että oli werta wuodatettu. Olipa yksi tai toinen suomalainen tehnyt itsensä syylliseksi ilkitöihin ruotsalaisia wastaan ja muutamat suomalaiset olivat käydessään asutulla seudulla saaneet kokea pahaa kohtelua. Malmiwuoren tienoilla oli otettu irtolaissuomalaisia sotawäkeen. Monet sellaiset olivat wapaaehtoisesti ottaneet sotamiehen pestin ja kulkupuhe oli liikkeessä, että kaikki kulkurisuomalaiset piti kuninkaan mukana wietämän sotaan ja ettei rakennusseteleitä annettaisi muille kuin niille, jotka woisiwat todistaa, että heillä on waroja rakentaa ja maata wiljellä.

Kun Pekka tuli Suomenniemelle wakuutti ukko Pekkalainen todeksi sen minkä hän jo ennen oli kuullut, ja että kuningas lähtisi sotaan kewätpuolella. Oli siis tarwis kiirehtiä jos Pekka tahtoi saada rakennusseteliin ennenkun kuningas lähti; mutta nyt oli sellaiset ajat käsissä, että jollei Pekka tahtonut itse lähteä sotaan, niin hän tulleesaan pääkaupunkiin pitemmittä mutkitta otettaisiin sotamiehekši. Olisi sen wuokši ehkä parasta, että Pekkalainen itse lähtisi kuninkaan palwelukseen. Häntä wanhaa suomalaista ei kukaan ottaisi ja olipa hänellä itse puolestaan myöskin puhuttawaa kuninkaalle. Hän oli jo entähyden jo ennen Pekan tuloa melkein päättänyt lähteä sellaiselle retkelle. Nyt hän teki ratkaisewan päätöksen ja rakennusseteli piti hänen saada mukaansa palatessaan kotiin. Sillä wälin Pekka taisi katsella asumuspaikkaa. Sellaisista ei ollut puutetta. Sen lisäksi päätettiin, että Pekka ja Pekkalaisen nuorin poika seuraisiwat ukkoa niin kauwan kuin he woiwat metsissä piilottautua. Sitte jahka tultaisiin niin lähelle asuttuja seutuja, ettei se käynyt päinsä, piti nuorten miesten seisattua odottamaan ukkoa. Tuuma oli wiisaasti

mietitty eikä sen pitänyt jäädä onnistumatta. Piti kuitenkin rientää, sillä jo oli talvi pitkälle kulunut.

Lähdettiin wiipymättä matkalle halki autioiden metsäin ja sitte tultiin Daal-joen warrelle. Siellä Pekka tunsi matkan jo siltä ajalta kun hän wiimeksi siellä kulki, eikä siis tarwittu epäillä matkan suunnasta. Pekka kulki matkueen etupäässä ja parin wiikon kuluessa oli jätetty wuoriset seudut ja tultu alankomaalle kunnes eräänä päiwänä kaukana idässä huomattiin meri. Pekka seisattui hetkiseksi ja sitte iloinen hymy loisti hänen kasvonpiirteisään.

„Mitä nyt ajattelet, Pekka?“ kysyi wanha Pekkalainen. „Minä arwelen, että pian olemme saapuneet päämääräämme ja me eroamme, jollei muistoni petä. Tulkaa!“ Ja sitte hän pari tuntia kuljettuaan seisattui erään harjun rinteelle. „Kuuletteko jotain?“ — „Kuulun kosken pauhua!“ — „Sittepä pian olemme perillä.“ Niin olikin. Pekka oli taas löytänyt saman paikan mihin hän Antin kanssa oli noussut maalle Ruotsin rannikolle ja todistukseksi siitä näytti hän hongan, jonka kylkeen oli tehty puumerkki Y. „Onpa sinulla hywä muisti, Pekka!“ wirkkoi ukko. „Woimmeko lewätä täällä?“ — „Kyllä kaiketi“, sanoi Pekka; asettukaa maahan; minä lähden ulommaksi tutkistelemaan ympäristöä.

Muutamien tuntien kuluttua tuli hän takaisin ja sanoi: „Niin täällä on autiota ja asumatonta kuin ennenkin pitkä matka: ei näy sawua eikä ihmisen jälkeä. Katsotaanpa nyt onko kukaan löytänyt, mitä tänne olemme kätkeneet.“ Tammen ja hongan sisällä oli hywin säilynyt mitä niihin oli piiloon pantu ja waikka metsä oli kaswanut ja lumi wielä oli maassa, niin löydettiin wenekin. Kun Pekka oli ottanut esille pilossa olleen pyssyn, pääsi nuorelta Pekkalaiselta ilon huudahdus. „Niin, Paawo“, sanoi Pekka, „ole iloissasi! Suomalaisilla on yksi pyssy enempi, ja tule pian takaisin, niin metsästämme miklin määrin paluumatkalla; ja nyt sillä wälin kun isä ukko on poissa pitää meidän hankkia tarpeemme. Silloin saat näyttää, kykenetkö pyssyä pitämään yhtä hywin kuin joustakin. Nyt meidän pitää asettaa kuntoon yönwiettopaikkamme, sillä niinkuin sanoin, luulen parhaaksi, että seisatumme tänne. Jsä Pekkalaisen ei ole waikea löytää tie menäkseen kunnkaan luo. Sinne menään waan seuraten meren rantaa. Kaikki lahtien jäät wielä kannattawat ja minä tiedän, että etelämpänä on asuttuja seutuja.“

Kun ukko oli lewännyt pari päwää, jatkoi hän matkaa, kun oli ensin tehty suostumus, että jos nuoria miehiä jollain tawoin hätyytettäisiin, niin piti heidän pelastaa itsensä niin hywin kuin taisiwat, odottamatta Pekkalaisen palajamista. Hänenkin piti saada wapaasti toimia mielensä mukaan. Jollei hän olisi palannut takaisin lewään tullessa kun mättäät alkoiwat pistää esiin lumihangen alta, niin nuorten miesten piti lähteä kotiin.

Pekka ja nuori Paavo seurasivat ukkoa niin pitkälle etelään päin, kunnes tultiin asutuille seuduille, jonka jälkeen he palasivat leiripaikalle, jossa he warustautuivat ollakseen kauvemman aikaa. Ja sitte he kuljeksivat metsästelemässä likiseuduilla täyttääkseen joka-päiväiset tarpeensa.

Eräänä päivänä olivat he kulkeneet pitemmän matkan metsästämässä eiwätkä palanneet emenkun myöhällä, jolloin he ihmeksensä jo kaukaa huomasivat, että heidän walkeansa paloi kirkkaasti ja sen wuoksi he warowaisesti sitä lähestyiwät, jolloin he ilokseusa huomasiwat, että ukko Pekkalainen oltuaan puolitoista wiikkoa poissa, jo oli tullut takaisin.

Hän toi nuorille miehille sellaiset iloiset tervehe , että hänen matkansa oli onnistunut edot mattomen hymin. Kuinkaalle hän oli saanut lausua waan pari sanaa, sillä kuninkaalla oli ollut kiiru, mutta rakennussetelit oli hän saanut toiselta, „ja hywästä oli ettette olleet siellä, sillä koko j kon suomalaista irtolaiswäkeä olivat he ottaneet sotawäkeen. Olipa hywä kun eiwät minua ottaneet", lisäsi hän leikillään, „ette woi aawistaa kuinka paljon wäkeä siellä oli. En koskaan enää do mennä kuninkaan luo. Huomenna lähdemme taas takais imme; siellä tyllä kaikessa rauhassa wiihtyy."

Kewät oli rinko pehmitti lumen päiwällä, jonka wuoksi suomalaiset achemme kulkiwat waloisain öiden aikana, jolloin pakkanen te lumihangen soweliaaksi sukstlla hiihtää. Heidän kulkunsa käwi rei paasti heidän seuratessaan Daal stea missä se oli mahdollista.

Niin he eräänä aamuna saapuiwat Malungin ecken ystäwän Pietarin ja hänen isäntä luo. Nämä wastaanottiwat suomalaiset lewottoman näköisinä ja anoiwat,, etteiwät he uskaltaneet heitä wastaanottaa nä uin heidän welwollisuutensa waati, eikä edes antaa heille yösijaa, sillä wouti oli käskenyt, että kaikki kulkija-suomalaiset piti otettaman nni ja wietämän hänen luoksensa ja nyt he pysyiwät suomalaisi outuisast n. Kun pois emenkun kukaan naapureista saisi heidät nähdä. „Ehkä kaan tuolla yläällä wuoriston puolella", sanoiwat he, „niin me pimeän tullessa tulemme teidän luoksenne ja pidämme huolta, että saatte mitä tarwitsette."

Woudin antama käsky oli suomalaisille aiwan uutta, jonka wuoksi he eiwät epäilleet noudattaa taalalaisten toiwomusta. Waikka he kyllä woiwat todistaa, etteiwät he olleet kulkurisuomalaisia, niin eiwät he kuitenkaan tahtoneet itseänsä wäsyttää kun heidät olisi wietty woudin luo, waan he lähtiwät mihin heidän ystäwänsä olivat käskeneet. Heidän lepoaikansa oli tullut, ja heistä oli oikeastaan samantekewä missä he lepäsiwät.

Illalla tulivat sekä isä että poika heidän luoksensa tuoden yhtä ja toista syötävää ja sitte tultiin pakinoihin. Taalalaisten tyytyväisyys oli suuri kun he saivat tietää, että wanha Pekkalainen niin äskettäin oli palunut kuninkaan kansja ja että suomalaiset, Pekkalin niihin luettuna, eivät olleet sulkureita, waan tilallisia miehiä. He tahtoivat nyt, että suomalaiset seuraisivat kotiin heidän luoksensa, sillä nyt ei ollut mitään waaraa. Ei, suomalaiset tahtoivat jatkaa matkaansa Suomenniemelle ja sitte piti Pekan kertoa miten hänen aikansa oli kulunut sittekun hän oli eronnut Pietarista ylhäällä tunturilla.

Kun Pekka kertoeli, miten Antti ja hän oli elellyt tuolla ylhäällä, innostuivat sekä hän että wanha Pietari. Tämä wiimeksi mainittu kertoi nuoruudenmuistelmiansa, miten hän oli tuntureilla metsästellyt ja kuinka hän nälkäpäin wanhanakin oli toiwonut pääsewänsä naapurin metsästysmaille. Wanha Pekkalainen harmitteli, ettei hän ollut kaskaan sielle käynyt waikka ne seudut olivat waan muutaman päiwän matkan päässä hänen kotoansa. Ukkojen keskustelu antoi aihetta Pekalle sanoa, että he pidentäisi matkaa ainoastaan wähän, sillä he sulkisivat kotiin sieltä kautta. Tämä wuodenaika oli edullinen ajaa peuroja. Hän ehdotti sen wuoksi, että taalalaiset seuraisivat suomalaisia yhdessä metsästämään niin kauwan kuin sukkikeli on sowelias. Itse hän toiwoi löytäwänsä mökkinsä paikoillaan koskematta, ja siellä olisi tilaa heille kaikille. Ehdotus hyväksyttiin jos waan suomalaiset odottaisivat päiwän werran, sillä niin kuin taalalaiset warustautuivat matkalle. Se oli tietty, että he kernaasti tekisivat ystäwiensä toiwon mukaan, ja sitte pää[illegible]

Wiikkoa myöhemmin olivat kaikki metsästäjät eräänä iltana koolla Pekan majapirtissä. Siellä jo eli katolla kaksi sarwekasta peuranpäätä ja kattilassa kiehua porisi pata. Matkalla oli nähty peuroja ja ryhdyttiin samalla niitä ajamaan sillä tawoin, että nuoret miehet olivat kiertäneet peuralauman ja edestäpäin ahdistamalla peräyttäneet ne wahtimassa olewien wanhempain miesten luo. Nyt oltiin perillä. Metsästys oli alkanut hywin ja juteltiin kuinka parhaiten saataisiin niin monta peuraa kuin suinkin.

Wanha Pietari sanoi silloin tietäwänsä erään tunturin pohjoisempana, joka oli äkkijyrkkä länteenpäin ja siellä olivat kerran muutamat hänen esi-isistään sattumalta tawanneet suuren joukon peuroja, jotka he olivat piirittäneet ja säikäyttäneet niin, että peurat olivat heittäytyneet alas tunturilta ja musertuneet kuoliaiksi niin suuressa määrin, ettei heidän tarwinnut enempää metsästää koko sinä wuonna. „Jos siellä tapaisimme peuroja, niin tekisimme samalla tawalla; ainakin pitäisi meidän koettaa.

Ehdotus oli kaikkien mielestä hywä ja halu syttyi tehdä jollainen retki ja sitte lähdettiin matkaan. Metsämiehillämme olikin hywä onni, sillä heidän tullessaan tunturille oli siellä melkoinen joukko peuroja. Nyt oli waan konsti ajaa ne tuonne waaralliseen jyrkkyyden partaalle. Wanha Pietari johti metsästystä ja määräsi kumppaniensa paikat. Pekka asetettiin wiimeiseksi ja sitte ruvettiin hiipimään ja wälimatka peurain ja metsästäjäin wälillä lyheni lyhenemistään. Puolipäiwän aikaan oli peurat kierretty kolmelta puolelta. Neljännellä puolella oli äkkijyrkkyys, joka itsessään esti peuroja pois pääsemästä. Tämä metsästystapa koetteli käsiwällisyyttä. Närsittiin nälkää ja wilua, mutta toiwottiin hywää saalista, sillä iltapuolella olimat peurat wetäytyneet tunturin huipulle ja ampujat pääsiwät pyssyn kantamamatkalle niistä peuroista, jotka kulkiwat wiimeisinä tunturin alapuolella.

Paawo Pekkalainen, nuorin pyssymiehistä, oli lähinnä otuksia. Hän oli ryömimyt kaiken päiwää ja wihdoinkin oli nyt peura lähellä. Nuoruuden weri wuotaa kuumasti ja nyt se kuohahti. Laukaus pamahti, peura kaatui ja samalla koko peuralauma syöksi tunturin syrjää myöten eteläiseen suuntaan. Mutta siellä kajahti pyssynlaukauksia wastaan. Nyt lauma kääntyi ja syöksi ylöspäin pohjoista kohti niin läheltä jyrkkyyden partaita, että jos nyt olisi joku ollut niin lähellä, että olisi ampunut, niin koko lauma olisi syöksyt jyrkkyydestä alas.

Pahaksi onneksi se metsästäjä, jonka olisi pitänyt olla siellä, ei ollutkaan saapuwilla. Se oli Pekka. Hän ei ollutkaan ryömimyt tarpeeksi kauwas eteenpäin reunaa myöten. Peuralauma sai tilaa hajotakseen ja kun tämä oli tapahtunut, laukasi Pekka pyssynsä, jolloin osa peuroista wielä kerran kääntyi takaisin kun toiset ampujat saiwat tilaisuuden ampua. Peurat tunkeutuiwat nyt ampujalinjan läwitse ja katosiwat pian näkymättömiin.

Kokoonnuttiin ja katseltiin saalista. Se oli runsas, mutta ei niin suuri, kuin se olisi woinut olla jos olisi onnistuttu ajamaan arat eläwät alas jyrkkyyden partaalta. Ukko Pietari toiwoi, että olisi ollut pelkkiä wanhoja metsämiehiä; ei nuoriin ole koskaan luottamista. Paawon olisi pitänyt malttaa enemmän aikaa ennenkun ampui ja Pekan olisi pitänyt hiipiä etemmäksi; sitte olisi ollut toinen asia. Nyt saatiin kuitenkin olla tyytywäisiä siihen, mitä oli saatu. Oli kyllä waiwa tätäkin saalista kotiin kuljettaa. Kun oli muutama päiwä wielä tehty työtä, niin lähtiwät taalalaiset kotiin kuljettaen saalistaan Pekan wanhalla kelkalla. Oli suostuttu ensi wuonna uudelleen tehdä samallainen metsästys. Kun taalalaiset olimat menneet pois kysyi ukko Pekkalainen aiwan äkkiä Pekalta: „Miksi sinä et säikähdyttänyt peuroja jyrkkyydestä alas? Minä kyllä näin, että sinä olit perillä ja olisit sen woinut tehdä, mutta wetäysit ta-

kaisin." — „Sen minä tein siitä syystä, ettemme olisi woineet käyttää hywäksemme niin suurta saalista." — „Niwan oikein! Miten sinä sitä tulit ajatelleeksi?" Pekka kertoi mitä oli tapahtunut Kuusiwuorella, kun suomalaiset tappoiwat paljo useampia hirwiä kuin he tarwitsiwat. „Minä jo arwasin, että olet ollut osallisena jossakin sellaisessa tilaisuudessa; muista Paawo, että metsästäjän tulee noudattaa kohtuutta tappamishalussaan," ja sinä lausui tuo wanha suomalainen sanat, joita metsämiehen tulee kaikkina aikoina muistaa.

Suomenmiehellä syntyi ilo, kun wanha talonisäntä seuralaisineen palasi kotiin. Joku päiwä lewättiin, jonka jälkeen Pekkalainen sanoi, että jos Pekka tahtoi wiipyä jonkun aikaa, niin he yhdessä wielä tekisiwät metsästysretken. Pekkaa pyydettiin auttamaan lewättöissä. Huomaten, että ukolla oli joku wakawa tarkoitus tällä ehdotuksellaan, jäi Pekka paikoilleen ja sitte tuli sekin aika, jolloin lewätyöt oli saatu walmiiksi. „No nyt, Pekka, minä seuraan sinua ja autan sinua walitsemaan itsellesi mudispaikan. Poikani seuraawat, emmekä me mene kotiin, ennenkun simulla on katto pääsi päällä — lopun saat itse toimittaa."

Sitte he wiiden miehen lähtiwät matkalle, mutta jo lähimmällä suomalaismökillä heitä kohtasi ikäwä tieto, että heidän tuttawansa Kateudenharjun ajukas Wetalainen oli kuollut. Hänen weljensä Keskisalon Juho oli ottanut luokseen leskeu ja lapset ja jättänyt torpan eräälle reippaimmista miehistään. Toinen ikäwä uutinen oli, että talollisia oli nähty länsipuolella metsäseutua uhkailemalla puhua pauhaamassa. He oliwat sanoneet, että he eiwät tahtoneet tehdä rauhattomuutta niille suomalaisille, jotka nyt oliwat siellä asumassa, mutta jos useampia suomalaisia tahtoi sinne asettua, niin he aikowat hajoittaa mökit. „Uhkauksesta ei kukaan kuole," sanoi wanha Pekkalainen, „ja mihin nyt asetumme, sieltä eiwät talolliset meitä ihan wähällä löydä." Kun he kulkiwat Kateudenharjun uuden asukkaan ohitse, niin hän tuumi, ettei Ruotsin puoleisilta talollisilta ollut mitään peljättäwää, mutta norjalaisiin sitä wastoin ei ollut mitään luottamista. Warmimmassa ja parhaimmassa asemassa oli Juhana Wetalainen, joka asui ihan keskirajalla Jos ruotsalainen tuli, niin hän oli Ruotsin alamainen, jos norjalaiset tuliwat, niin hänkin oli norjalainen; hän tuli hywin toimeen ja oli kaikissa asioissa jäykkä mies.

Kun Pekkalainen' seurueinensa oli päiwän kuljeskellut, tuliwat he oikeaan aarniometsään, jossa ei nähty merkkiäkään, että ihmiset olisiwat siellä koskaan käyneet. Sitä wastoin nähtiin sen useampia willipetojen jälkiä, ja kun oli tultu matalammalle muorelle, jolla kaswoi etupäässä lehtimetsää, niin oli se niin täynnä tuulen sortamaa risukkoa, että oli waikea tunkeutua perille. Hämmästyttiin kun

huomattiin, että nämä lukemattomat maassa olevat puut olivat majavain kaatamia. Kun seurue oli päässyt mäen päälle, wiskasi Pekkalainen kantamuksensa maahan ja sanoi: „No, Pekka, nyt sinä olet tullut paikalle, mihin sinun pitää tehdä itsellesi asunto. Täällä mäen alla juoksee etelään ja länteen päin wähäinen wesistö, siinä löydät joukottain majawia. Idästäpäin löydät järwiä, pohjoisessa ja lännessä samalla tawoin ja tuolla näet korkean tunturin huipun. Sieltä woit nähdä suuren osan metsästä, ja niin monta hirweä ja karhua kuin täällä on, saat turhaan etsiä toisessa paikassa tätä maanosaa. Minä tämän tiedän siitä, että minun ikäiseni suomalainen on täällä elellyt muutamia wuosia yksin, ja harwat hänen tunsiwatkaan. Hän kuoli minun luonani ja sanoi, että jos minä tahtoisin muuttaa asuinpaikkaa, niin pitäisi minun menä tänne. Kerran jo sitä tuumin tehdä ja olin täällä paikkoja katselemassa; nyt minä jätän nämä seudut sinulle.

„Ystäwäni antoi paikalle nimen Bjurberg, ja sopiwa se nimi onkin. Ja täällä sinun tulee rakentaa ja asua, se on minun neuwoni. Kas nyt työhön! Hakkaa Pekka itse halmeesi, tuwan minä sinulle teen, kuten olen jo sanonut."

Sitte kajahtelivat kirweiden lyönnit satawuotisten honkain kylkiin ja jyrähdellen kaatuiwat wanhat puut. Kirsikerros toisensa jälkeen kohosi tuwan seinille ja tupruten nousi sawu taiwaalle, missä maata raiwattiin ja poltettiin. Sitte eräänä päiwänä sinne tuli aiwan odottamatta Juho Wetalainen ja pari muorta suomalaista. Hän oli kuullut pohjoissuomalaisten lähteneen etelämpäin ja oli sitte rientänyt heidän luokseen, koska norjalaisia liikkui metsissä. He olwat käyneet erään miehen luona Kateudenharjulla, mutta heidät oli wastaanotettu sillä tawalla, että he lähtiwät pakoon ja jättiwät jälkeensä neljä pyssyä. Oliko useampia miesjoukkoja tullut rajan yli, sitä hän ei tiennyt, mutta hän oli tahtonut waroittaa kansalaisiaan.

Kun Wetalainen sai kuulla, että Pekka aikoi asettua sinne asumaan, terwehti hän Pekkaa terwetulleeksi hywänä ystäwänä ja kuultuansa, että Pekka oli yksin, ehdotti hän, että Pekka ottaisi kumppanicina luokseen molemmat suomalaiset Makkaraisen weljekset, jotka oliwat hänen seurassaan. Nämä oliwat äskettäin tulleet Suomen puolelta ja oliwat warattomat, jonka wuoksi he hakiwat suojelusta ja työnansiota. Ukko Pekkalainen neuwoi Pekkaa pitämään luonansa nuo molemmat nuoret miehet; siihen hänellä oli waroja, ja sitte oli asiasta sopimus tehty. Kun Wetalainen otti jäähywäisiä, lupasi hän Pekalle antaa tiedon jos hän kuulisi jotain norjalaisista, ja otti Pekalta lupauksen, että tämä antaisi waroituksen jos ruotsalaiset liikkuisiwat pahoissa aikeissa. Pekan piti waan syttyttää walkea tuonne korkealle wuorelle, niin Wetalainen tietäisi mitä se merkitsi.

Jonkun ajan kuluttua sen jälkeen Pekkalainen nuoret miehet mukanansa lähti Bjurbergistä. Nyt oli Pekalla oma tupa ja oma halme ja kaksi nuorta apulaista ja käytettävänänsä kaksi pyssyä. Hän oli itse isäntä, jolla oli rakennusseteli; ei kukaan häntä woinut häiritä muutoin kuin wäkiwallalla ja sellaista hän ei liioin peljännyt. Hän luotti itseensä, miehiinsä ja koiriinsa, siihen ystäwyyteen ja tuttawuuteen, joka hänellä oli melkein kaikkien suomalaisten kesken laajalti ylen ympäri. Hän woi huoleti tehdä työtä uudisasunnossaan ja sitä ei laiminlyötykään. Syksypuolella olivat ulkohuoneet walmiit ja laaja ala raiwattu. Sinä wuonna ei talon rakentamiseksi woitu tehdä sen enempää ja nyt piti huolta pidettämän talwen waroista. Majawan pyydyksiä wiritettiin ja sitte alkoi täydellä todella metsästys ja saaliin pyynti.

Weljekset Makkaraiset, jotka Pekka oli ottanut luokseen, olivat arwokkaat metsästyskumppanit ja taitawat pyydystäjät. Mitä wanha Pekkalainen oli sanonut metsänriistan rikkaudesta näillä tienoilla, siinä ei ollut liioittelua. Pekka tawallaan rakasti etupäässä karhunpyyntiä samoin kuin kaikki muutkin uudisasukkaat, sillä pedoista ylipäänsä karhut tekiwät suurimman wahingon sekä karjalle että hirwille ja hirwet olivat juuri köyhäin uudisasukasten mielestä arwokkain metsänriista. Tästä syystä Pekkakin kumppaneineusa innokkaasti käwi karhujen kimppuun sellaisella onnella ja menestyksellä, että Pekan nimi tänäkin päiwänä wielä muistetaan sillä wiljellyllä ja raiwatulla seudulla, joka nytkin wielä nimitetään Finnskogen (suomalais-metsä).

Niila Makkarainen sanoikin eräänä päiwänä: „Kuuleppas Pekka, meidän täytyy rakentaa itsellemme toinen tupa lisäksi; eihän tässä tuwassa ehdi saada lihoja kuiwatuiksi ja sawustetuiksi.“ — „Niinpä kyllä, Niila, olenpa minä sitä ajatellut. Sen tuwan me rakennamme lähemmäksi wuorta tuonne lammin rannalle, jossa sinä keihäällä pistit suuren mustan karhun; ja se tupa on olewa sinun ja siellä sinun pitää asua, sillä kyllä meillä kolmella on woimia saada se tehdyksi ja kewäällä hakkaamme sinulle kasken Makkarais-lammin*) rannalle. Liha kyllä saadaan kulutetuksi, jollei meillä, niin kyllä niitä on, jotka sitä tarwitsewat ja karhut meidän täytyy wähentää jos tahdomme karjamme pitää rauhassa.“

---

*) Paikkaa nimitetään nyt: Mackartjärn.

31. Rauhaton.

Niin eleli ja työskenteli Pekka kumppaneinensa muutamia wuosia. Yhä useampia suomalaisia tuli paikkakunnalle ja yhä tiheämmiksi uudis-asumukset tulivat. Pekkaa kutsuttiin usein avuksi kun karjut näyttäytyivät liian ilkeiksi. Ei ollut enää warsin harwinaista nähdä wieraita hänen kodissaan Bjurbergissä, jonka wuoksi se ei häntä wähääkään kummastuttanut, kun hän eräänä päiwänä näki erään naisen ja miehen tulevan kulkien ahon poikki ja ohjaawan kulkunsa häntä kohti.

Pekka kumminkin hämmästyi tunticssaan tuon naisen Wapuksi. „Hywää päiwää Pekka!“ sanoi tämä reippaasti. „Wai niin, wai olet sinä nyt rakentanut itsellesi oman talon ja näin kauwas meiltä. Eipä sinua, Pekka, ollut niin ainoan helppo löytää, mutta nyt on Wappu täällä ja poikasi on mukana. Luulenpa, ettet häntä enää tunne? No niin, eipä tuosta ole ihmettelemistä. Ethän sinä ole tahtonut tulla minun luokseni häntä katsomaankaan sitte kun hän oli ihan pikkunen. Niin, semmoiset ne miehet owat! Ehket tunne minuakaan? No niin, johan siitä illasta on pitkä aika kulunut, jolloin minä istuin sinun sylissäsi ja sinä juoksit pois luotani!“

Pekka oli hämmästyksissään Wapun näkemisestä ja tämän puhuessa hän seisoi suu awoinna ja äänettömnä. Hän ei woinut tajuta, mitä Wappu tarkoitti ja oli juuri kysymäisillään oliko tämä tullut mielenwikaan, kun Wappu taas ryhtyi puhumaan ja sanoi: „Pekka, menkäämme sisään; minulla on muutakin sulle sanottawaa ja me tarwitsemme saada kewätä. Tule!“ sanoi Wappu lykäten häntä edellänsä. „Käy sisään Pekka“, sanoi kän kääntyen nuoren miehen puoleen ja ennenkun Pekka oikein ehti selitä ajatuksistaan, oli hän jo sisällä ja owi suljettu.

„Istu nyt“, sanoi Wappu Pekalle, „ja kuule nyt mitä minulla on sulle sanottawaa; äläkä mulkoile niinkuin tahtoisit iskeä kirwcen kalloon.“

„Hm!“ myhähti weljellensä Niila Makkarainen, joka oli kuullut mitä Wappu oli sanonut. „Ymmärrätkö sinä tätä juttua? Olipa se saakelin topakka akka, ja niin pulska sitte! Mutta en minä usko, että Pekalla on mitään sen kanssa tekemistä. Näitkös miten hän silmiään muljautteli häneen? Oikeinpa luulen, että hänellä oli Pekkaa wastaan jotain pahaa mielessä. Menemmekö sisään?“ — „Mitä joutawia, kyllä Pekka noille kahdelle puolensa pitää. Eihän se nies ihan kuihtuneen näköinen ollut; on mar hänessä rohkeutta

niinkuin hänen äidisjäänkin; mutta niinkuin ma jen sanoin, kyllä Pekka puolensa pitää; menkäämme sillä wälin halmeelle."

Kun Wappu oli tullut tupaan, oli hän hetkisen waiti ja sanoi sitte Pekalle: „Etkös tunne poikaasi?" — „En", sanoi Pekka. — „No minun kaiketi pitää sulle sanoa, että me tulimme tänne juuri hänen tähtensä. Hän on pikku Matti, Yrjänä Kailasen ja Mattu muorin muorin poika ja minun kasvattipoikani. Ethän sinä ole koskaan huolinut käydä meillä poikaa katsomassa; nyt sinun täytyy pitää poika luonasi ja hän jää sitte sinun pojaksesi. Sen olen tahtonut sulle sanoa, niin että renkisi jen tietäisivät ja muutkin ihmiset tällä paikkakunnalla. Matti on hukkaan joutumaisillaan, kun hän tappoi Bortanin ison ruotsalaisen eikä hän woi oleskella kotipuolen metsäseuduilla, ettei häntä tapa joko esivalta tai ison ruotsalaisen sukulaiset. Röytäjärvellä saimme kuulla, että sinä olet täällä rakentanut itsellesi asuinpaikan ja sitte tulimme tänne. Sinun pitää nyt ottaa Matti huostaasi ja suojella hänet, jota me emme kotona kykene tekemään. Anna meille nyt jotakin syödäksemme ja sitte minä menen. Matti ja sinä woitte sitte neuwotella miten asetatte asianne."

Pekka nousi nyt seisoalle wirkkamatta sanaakaan ja meni halmemaalle, jossa Makkarais-weljekset olivat työssä. Nuoremmalle hän sanoi: „Käy sisälle pitämään huolta, että wieraat saawat jotakin syödäksensä. Ota esille mitä meillä waan on." Sitte hän tarttui rautaseipääseen ja wäänsi kirviä niin suurella woimalla ja innolla, että Niila oikein hämmästyi. Jonkun ajan kuluttua sanoi Niila: „Pekka, miten nyt on asian laita? Owatko wieraat sinut taikoneet? — „No eipä niinkään, Niila, mutta toiwoisinpa, että ukko Pekkalainen olisi täällä neuwoja antamassa. Ei ole helppo ymmärtää miten on tehtäwä." — Kylläpä sinä Pekka ymmärrät, etpä sinä tawallisesti neuwottomaksi jää, ja woithan sitä paitse pian tawata ukko Pekkalaisen."

„No niinkuin sanot, Niila, parasta kaiketi on mennä hänen luokseen, jollet sinä woisi mulle antaa hywää neuwoa. Käykäämme metsään istumaan, niin saat kuulla, miten asian laita on."

Kun miehet olivat asettuneet istumaan puiden suojaan, kertoi Pekka omaisistaan ja tuttawuudestaan Grillsin ja Wappun kanssa ja heidän wälillään tapahtuneista seikoista. Hän kehui samalla Wappua sen ystäwyyden takia, jota tämä oli osoittanut Mattia kohtaan, mutta kuuli kuitenkin, että Wappu olisi woinut estää hänet tekemästä ilkityötä ison ruotsalaista wastaan.

„Siihen saat kyllä luottaa", puuttui Niila innokkaasti puheeseen. „Ei mar, kyllä Wappu tahtoi ison ruotsalaisen kuolemaa ja yllytti Matti parkaa, joka ei tiedä mistään muusta äidistä; sen saat kyllä kuulla häneltä itseltään. Selwää on sekin, ettei hän si-

nulle toivota mitään hyvää, mutta Matin hyväksi hän nyt on toiminut wisaasti, wiisaammin kuin moni muu. Saathan kuulla mitä Wappu wielä sanoo, ennenkun hän menee pois, mutta minä luulen, että meidän pitää sanoa kaikkinyni minun weljelleni. Kyllä on tarpeen, että me kaikki olemme yksissä neuwoissa jos saamme ihmiset uskomaan, että Matti on sinun poikasi, joka luullakseni ei menesty ajan pitkään. Ota hänet sen wuoksi mukaasi ja mene Pekkalaisen luo; kyllä ukko neuwon tietää sanoa, miten on paras asettaa asia Matin edukksi ja sinä asiassa Antinkin pitäisi sanoa mielipiteensä ja saatpa nähdä, että hän sen tekeekin."

He näkiwät nyt nuoremman Makkaraisen tulewan tuwasta ulos ja astuwan alas halmeelle päin. He huusiwat hänet luokseen. „No mitä ne wieraat sanowat?" kysäisi Pekka kun tämä oli tullut heidän luokseensa. „No eipä juuri mitään. Nuori mies näyttää minusta surulliselta ja nainen kysyi minulta eikö meillä ole talossa mitään naiswäkeä ja kun minä sanoin, että tulimme hywin toimeen ilmankin, niin hän kuulusteli, olikö meillä karjaa ja kuka sitä hoiti. Silloin minä menin tieheni. Nyt he owat kyönneet, niin että parasta on, Pekka, kun menet sisälle ja katsot, mitä he aikowat tehdä." — „Niin", wirkkoi Pekka ja nousi ylös; „sano Niila weljelleni miten asian laita on ja menkää sitte työhön."

Kun Pekka tuli tupaan, istuiwat Wappu ja Matti ääneti. Wappu lopetti äänettömyyden sanoen Pekalle: „Kiitos nyt ja hywästi tällä kerta! Minä otin ewästä mukaani, niin että tulen toimeen. Hywästi nyt, Mattiseni! Sydäntäni kaiwaa, kun en woi jättää sinulle Grillsin pyssyä, mutta näkyyhän Pekalla olewan kaksi; kyllä kai sinä saat toisen; ehkäpä minä wastedes woisin sulle lähettää pyssyn. Tee nyt ja toimi niinkuin minä olen sulle sanonut, äläkä anna kenenkään ottaa itseäsi waltaansa kuuletkos! Wappu tahtoo, että sinä pysyt elossa ja että pian taas tapaamme toisemme. Ja kuuleppas nyt, Pekka! Jos Matille tulee wahinko, niin minä waadin sinut siitä edeswastuuseen. Et ole wielä Wapusta kuitti, waikka oletkin onnen lapsi."

Niin sanoen Wappu heitti kontin selkäänsä, otti pyssyn kätensä ja lähti kiiresti astumaan pois.

Kun Wappu oli mennyt metsään näkymättömiin, sanoi Pekka aiwan ystäwällisesti: „Terwe tultuasi tänne, Matti! Älä ole enää surullasi; paljon saa tässä elämässä kokea. Kaikkia suruja ja huolia wastaan olemme työtä tehneet ja jahka nyt olet lewännyt jonkun päiwän, niin menemme käymään wanhan Pekkalaisen luo Suomenniemellä neuwottelemaan hänen kanssaan, mitä on tekeminen wastedes. Rupea nyt lepäämään kyllikseesi! Täällä woit olla aiwan huoleti; jos joku sinua etsisi, niin me kyllä saamme waroituksen

sillä täällä metsäseudulla suomalaiset ovat valppaat. Sitä paitse me nyt olemme neljä miestä ja koirat lisäksi. Ei kukaan voi sinulle tehdä pahaa."

Kiitos, Pekka, olkkä kiitoksia isä! Niin Wappu tahtoi minun sanomaan, mutta minä en tiedä kummanko minä teen. Sano, miten sinä tahdot."

„Ei sinun tarvitse sanoa minua isäksi," sanoi Pekka hämillänsä, „molemmat ystäväni, Makkarais-veljekset tietävät koko jutun. Wappu kyllä tarkoitti hywää; mutta hän ei tunne meitä pohjoismaalaisia: me woimme säilyttää salaisuuden ja suojella sukulaisemme pettämättä kuitenkaan toisiamme. Kuten sanottu, minun micheni tuntewat sinut ja sen onnettomuuden, joka on tapahtunut. Heiltä ei maksa waiwaa mitään salata. Jos aawistamatta joku muukalainen täällä näyttäytyisi, niin woithan pysyä poissa niin kauwan kuin wieras on täällä, ja niinkuin ma sanoin, jahka olet lewännyt, niin lähdemme pois."

„Pekka, en minä wäsyksissä ole, eikä minun tarvitse lewätä; minä lähden sinun mukaasi!" — „No olkoon niinkuin tahdot; tule waan!" Sitte he menivät työmaalle ja tekivät työtä iltaan asti.

„Kuulepppas Niila," wirkkoi Pekka seuraawana päiwänä, „Matti ja minä lähdemme nyt Pekkalaisen luo. Seuraa meitä wähän matkaa, niin saamme jutella. Meidän täytyy ottaa mukaamme matkalle molemmat pyssyt. Seuraa sinä meitä siis Katcudenharjulle ja koeta saada ostaa yksi niistä pyssyistä, jotka suomalaiset sicllä ottiwat norjalaisilta, sillä teitä ei käy jättäminen tänne ilman ampuma-aseita. Wielä parempi olisi jos woisimme häneltä saada ostaa kaksi pyssyä; mutta jos ei se käy päinsä, niin jompikumpi teistä saa mennä Antin luo. Hän kyllä keksii jonkun neuwon, sillä pyssyjä me kaikki tarwitsemme."

Seuraawana päiwänä miehet lähtiwät koirat mukanansa pohjoiseen päin. Kun he lähestyiwät Katcudenharjua, päätettiin, että Niila menisi yksin perille ostamaan yhden pyssyn. Katso waan, että saat wirkeettömän," muistutti Pekka, „ja jos saisit kaksi, niin sitä parempi. Tässä on rahoja, Niila; me odotamme sinua täällä."

Niila ei sinä päiwänä palannut eikä jälkeisenäkään ennenkun myöhään. Hän toi mukanansa pyssyn, mutta kowalle otti sen saaminen Katcudenharjun suomalaiselta ja melkein kaikki rahat oli mennyt. Pyssy oli kallis mutta hywä.

„No hywästi sitten Niila," wirkkoi Pekka; „tee tahtosi mukaan kotona Bjurbergissä; epäwarmaa on, milloin minä palajan. Jollen tulisi ennenkun talwella, niin mene Kymmenjärwelle ja kuulustele, miten Antti woi ja hanki muutoinkin tieto, miten on niiden suomalaisten laita, jotka wälillä tapaat, ja ole warowainen, jos joku kysyy Matista.

„Ethän niin kauvan kuin talveen asti jää pois, Pekka?“ — „No kenties; älkää minusta huolta pitäkö. Hoitakaa kaikkea niinkuin se olisi teidän omaanne. Kyllä minä takaisin tulen. Herran rauhaan, Niila!“

Pekka ja Matti lähtivät pohjoiseen päin sillä wälin kuin Niila mietteisiin waipuneena lähti etelää kohden. Hän mietiskeli mitä tuumia Pekalla mahtoi ollakaan.

Kun Pekka ja Matti olivat jonkun werran aikaa marsseeet, sanoi edellinen luulewansa parhaaksi, että he kulkiessaan wälttäisiwät näyttäytyä muiden suomalaisten luona ja kun Mattikin oli samaa mieltä, niin he tekiwät sillä tawalla.

Tultuansa Klar-joen warrelle kysyi Pekka osasiko Matti uida. Sitä ei Matti osannut. „No sinun tähtyy oppia,“ wirkkoi Pekka; „astu nyt tänne ja odota minua, kunnes minä tulen takaisin. Minä menen yksinäni Pekkalaisen luo keskustelemaan miten parhaiten teemme. Tee sinä walkea wasta sitte kun on pimeä tullut ja sammuta se ennen päiwän nousua. Paras on olla warowainen, waikka tässä ei waaraakaan ole.“

Sitte Pekka kaatoi paksun kuiwan hongan, hakkasi siitä pölkyn ja halkasi siitä paksun palkin, jonka hän kiskoi wirran rantaan. Sitte hän riisui waatteensa, sitoi ne pyssyn kanssa palkin päälle ja sanoi Matille: „Tawarani minä kuljetan tällä tawoin mieluummin kuin lautalla, sillä wirta on wuolas ja täynnä kiwiä, jotka nyt woin paremmin wälttää. Lepää nyt hywässä rauhassa kunnes minä tai joku toinen tulee huomenna sinua hakemaan.“

Näin puhuttuaan Pekka työnsi palkin weteen, wihelsi koiria ja ui lykäten palkkia edellänsä. Pian oli hän päässyt wirran poikki toiselle puolelle, jossa hän reippaasti pukeutui ja katosi metsään.

Kun Pekka tuli wanhan Pekkalaisen taloon, seisoi tämä ulkona parin miehen kanssa keskustellen. Pekkalainen ja miehet terwehtiwät Pekkaa mielihywällä. He olivat wanhoja tuttuja: Huuskoinen Dalbystä ja nuori Pietari Kuusiwuorelta.

„Oletpa enemmän kuin terwetullut, Pekka“ wirkkoi Pekkalainen, „me tässä paraikaa keskustelemme kaikellaisista. Täällä etelämalla eiwät suomalaisten asiat metsäseudulla ole niinkään hywin. Käydäänpä nyt sisään katsomaan, onko eukolla mitään padassa, niin saamme sitte pakinoida.“

Syötyään meniwät miehet ulos ja heittäysiwät pitkäkseen keskelle tasaista halmemaata. Siellä he woiwat keskustella pelkäämättä kuuntelijoita ja kenenkään tulematta aawistamatta heidän luokseen. Pekkalainen sanoi nyt: „Kerro, Pietari, Pekalle mitä tiedat metsäseudun kaakkoiskulmalta.“

„Niin,“ wirkkoi Pietari, „en ole itse nähnyt, mutta olen kuullut, että Hakkarainen on kauwan ollut riidassa Ekshäradin talollis-

ten ja Tyngsjön suomalaisen kanssa. Ekshäradin talolliset ja heidän wallesmannunsa, jotka sitä nimittävät, owat polttaneet Hakkaraisen torpan ja kaiken hänen omaisuutensa. Itse hän taistellen hyökkäsi heidän riwiensä läwitse ja pääsi metsään pakenemaan. Sitte Hakkarainen, joka luuli Tyngsjön suomalaisen auttaneen Ekshäradin miehiä, on hyökännyt tämän kimppuun ja nyt he kumpikin rauhattomina harhailewat ympäri metsiä. Pitkän-Riston pojat owat myöskin tehneet ilkitöitä ja polttaneet erään talon, mutta yksi heistä on joutunut kiinni, sillä muut suomalaiset eiwät ole tahtoneet häntä auttaa ja Malmäwuoren luona on koko joukko kulkuri-suomalaisia otettu kotawäkeen. Ei ole lepoa eikä rauhaa itäpuoleisissa metsissä."

„Eikä myöskään joen warsilla", tokaisi Hanskoinen; „siellä on kulkenut suomalaisia ja he owat tehneet ilkitöitä, warastelleet karjaa ja ryöstäneet yksityisiä ruotsalaisia. Pahimmin oli muuan äskettäin tullut suomalainen Häkkinen menetellyt. Nyt hän on asettunut Fryksdalin metsäseudulle ja menettelee järjettömästi sekä suomalaisia että ruotsalaisia wastaan, niin että minä pelkään meidän suomalaisten saawan odottaa waikeita aikoja, sillä pahoja kuulumisia kuuluu munalta kauwempaakin, niin että Jumala tietä kuinka tässä toimeen tultaneen."

„Niin", tumma Pietari, „talolliset wättäwät saaneensa esiwallalta luwan häwittää sekä meidät, että asuntomme; mutta tätä minä en ikinä woi uskoa todeksi, kun kerran kuningas on antanut meille rakennusseteleitä ja Kaarle kuningas on meidät tänne kutsunut." — „Ei", tokaisi siihen wanha Pekkalainenkin, „enpä minäkään sitä ota uskoakseni, mutta ikäwä on kuulla, etteiwät suomalaiset menettele siiwosti. Mutta neuwoa minä en tiedä kuin että me, pohjoiskulman suomalaiset, lähetämme heille sanan, että he pysyywät laissa ja oikeudessa, taikka täytyy meidän heitä rangaista."

Tässä kohden heidän puheensa keskeytti Pekkalaisen koira, joka juoksi metsään päin ja haukkui kiiwaasti. „Sieltä tulee joku", wirkkoi ukko, „pidetään waaria ja ollaan walmiit!"

Miehet sieppasiwat pyssynsä juuri samassa kun eräs mies tuli näkywiin halmeen reunalla. Silmänräpäyksen ajan he seisoiwat hiljaa, mutta kun mies oli yksin ja ilman pyssyä, niin he laskeusiwat taas paikoilleen ja wanha Pekkalainen hunsi koiraa.

Tulokas kulki suoraan heitä kohti. „Hakkarainenhan se on, — lotta tosiaan!" sanoi pieni Pietari. Tulija oli jo saapunut perille. Hakkarainen wirkkoi: „Sinäkö olet Pekkalainen, niin sano! minä etsin häntä ja luulen oikein löytäneeni." — „Niin olen", wastasi Pekkalainen nousten pystyyn. „Miten woin sinua auttaa?"

„Auttaa minua! En minä apua hae. Kyllä minä itseni wastedeskin autan niinkuin tähänkin asti. Nyt minä waan tahtoisin lainata sinulta waatteita, sillä kuninkaan puheille minä aion mennä. Sinä näet minkä näköinen minä olen", wirkkoi hän. „Ei yhtä

eheää riepua ole ruumiini werhona eikä ole paljoa eheää nahassanikaan. Tuli, Ekshäradin miesten puukot ja keihäänpistot owat kyllä minua merkinneet. Minä en tahtonut jäädä kotipuolelle metsissä itseäni paikkailemaan, sen wuoksi tulin tänne ainut luokseni Pekkalainen, ja tänne tuumasin jäädä kunnes nahka paranee eheäksi."

„Terwetuloasi tänne, Hakkarainen, kylläpä sinä oletkin lewon ja hoidon tarpeessa, sen näkoinenkin sinä olet ja minä tuskin ymmärrän, kuinka sinä olet kyennyt kulkea tänne tämän pitkän matkan. Onhan yläpuoli rummistasi ja käsiwarresi sekä käteesi melkein yhtä ainoata haawaa." — „Niin, kyllähän Ekshäradin michet tahtoiwat mulle hywää ja aikoiwat minut sitoa, mutta eipä se onnistunutkaan. Hakkarainen on wielä wapaana, sen he kyllä wielä aikoinansa saawat huomata. Toimita, että minä saan kylpeä, niin kyllä minusta wielä mies tulee.

„Mutta mitä wäkeä sinulla on luonasi Pekkalainen? Tuon michen, joka on Granssjön tienoilta, minä kyllä tunnen, mutta entäs nuo toiset? Wai niin", lisäsi hän kun Pekkalainen oli ilmoittamut keitä he oliwat, „olenpa minä kuullut heistä jo ennenkin puhuttawan. Karhunampuja Pekka on ollut meidän metsäjeuduillamme, mutta mitä he nyt tahtowat täältä? Mistä te nyt puhutte?"

Wanha Pekkalainen nyt kertoi, että he oliwat kuulleet, miten suomalaiset menettelimät epäreheliisesti ja wäkiwaltaisesti niin että he ärsyttiwät ruotsalaisia ja nyt oli aikomus saada suomalaiset taiwuteluihi suurempaan warowaisuuteen ruotsalaisia kohtaan sekä muutoin pysymään laissa ja oikeudessa ja yksimielisyydessä keskenänsä.

„Laissa ja oikeudessa, sanot!" wirkkoin Hakkarainen, hyppähtäen pystyyn! „ruotsalaiset juuri eiwät pysy laissa eikä oikeudessa. He wäittäwät saaneensa esiwallalta luwan polttaa suomalaisten kodit ja talot ja häwittää heidät itsensä! Onko tämä laki ja oikeus? Minulla on rakennusseteli ja lupa rakentaa ja asua; se on laki ja oikeus, sen tahdon näyttää talonomistajille ja kuninkaan luo minä menen ja talollisten täytyy rakentaa jälleen minun taloni ja kylwää halmeeni, sen minä Hakkarainen sanon. Pysykööt suomalaiset keskenään yksimielisinä! Se on kyllä oikein, mutta kuinka luulette sen asian saawanne tapahtumaan?"

„Niin, me pohjoiskulman suomalaiset elämme sowussa keskenämme ja olemme tarpeeksi woimakkaat tekemään omat päätöksemme laiksi!"

Hakkarainen hyppähti taas pystyyn. „Te pohjoiskulman suomalaiset!" rähähti hän kiukkuisesti, mutta waikeni ja istahti jälle ja wirkkoi: „Niinpä niin, ehkä se kyllä olisi hywä se; joku esiwalta tahan olla pitää. Kun saisitte muutkin pysymään rauhassa ja tekemään oikeuden mukaan, niin Hakkaraisenkin kyllä siihen suostuu."

Tuotiin sana, että sauna oli lämmitetty ja lähdettiin kylpemään, jolloin Hakkaraisen haavat puhdistettiin ja katsottiin ja samalla ihmeteltiin hänen kärsivällisyyttään ja voimaansa kun hän oli jaksanut kestää ja voittaa ne tuskat, joita hänen oli täytynyt tuntea hoitamattomain haavojensa takia. Mutta olipa Hakkarainen tunnettu kaikialla rohkeudestaan ja erinomaisista ruumiin voimistaan.

Juteltiinpa vielä suomalaisten asemasta ruotsalaisiin, mutta ei voitu nyt päättää mitään, ennenkun oli saatu varma tieto siitä, oliko mitään perää siinä puheessa, jota ruotsalaiset levittelivät, että heillä muka oli oikeus tappaa suomalaiset ja polttaa heidän talonsa. Siitä piti Hakkaraisen antaa tieto, jahka hän palajaisi kuninkaan luota.

Päätettiin, että suomalaiset pysyisivät sillä välin hiljaa, pysyen kuitenkin valppaina, ja että he kaikin mokomin hankkisivat itselleen niin monta pyssyä kuin miehiäkin oli. Kenen oli mahdoton varojen puutteessa hankkia ampuma-asetta, häntä pitäisi niiden auttaa, joilla oli jotakin. Suomalaisten piti vielä alkeraan antaa tietoja toisilleen ja tiedustella huolellisesti varustautuivatko ruotsalaiset hyökkäykseen. Sitte erottiin.

Hakkarainen ja Pekka jäivät jälelle. Pekka pian wei Pekkalaisen erilleen ja pyysi hänen soutamaan virran poikki. Täällä yksinäisyydessä Pekka hänelle ilmoitti Mattia koskevan salaisuuden ja sen yhteydessä olewat seikat ja pyysi Pekkalaisen neuwoa.

„Ei sellainen tuuma menesty, Pekka, että ihmisille uskotellaan hänen olewan sinun poikasi. Yhtä wähän sekään neuwo kelpaa, että pidät häntä luonasi wielä jonkun aikaa, sillä se on tietty, että ison ruotsalaisen sukulaiset etsivät häntä ja jos he hänet löytäwät sinun luonasi, niin kyllä siitä miehiä kaatuu molemmin puolin ja sitte tulee rauhattomuus yli koko metsäseudun.

Ei, kyllä Matti on jo siksi wanha, että hän pitää huolen itsestään. Saata hänet tunturcille ja anna hänen olla siellä. Jos hänen käy huonosti, niin hän woi saada apua minulta, mutta nyt ei ole syytä hänen näyttäytyä kotona minun luonani eikä naapurien luona. Paras on, ettei kukaan hänestä tiedä mitään ja sinä teit oikein kun tänne tulomatkalla et poikennut lenenkään luo. Sinun luokseni woiwat kyllä wakoojat löytää tien, mutta siellä heiltä katoo jäljet ja tunturcilta ei kukaan hae. Jos wuoden kuluttua tai niin tahdot saada Matin luokseni, niin sillä wälin woimme lewittää kulkusuhteen, että sinä odottelet Suomesta erästä läheistä sukulaista sdewakst ja kun hän tulee, niin hän on sinun weljenpoikasi. Ison sännän suwulle kulkupuhe juskin pääsee min tawallisesta tapauksesta kuin että sukulainen tulee meren poikki. Nita myöskin waikuttaa asiaan, enkä minä luule, että me nyt Matin hywäksi wommc

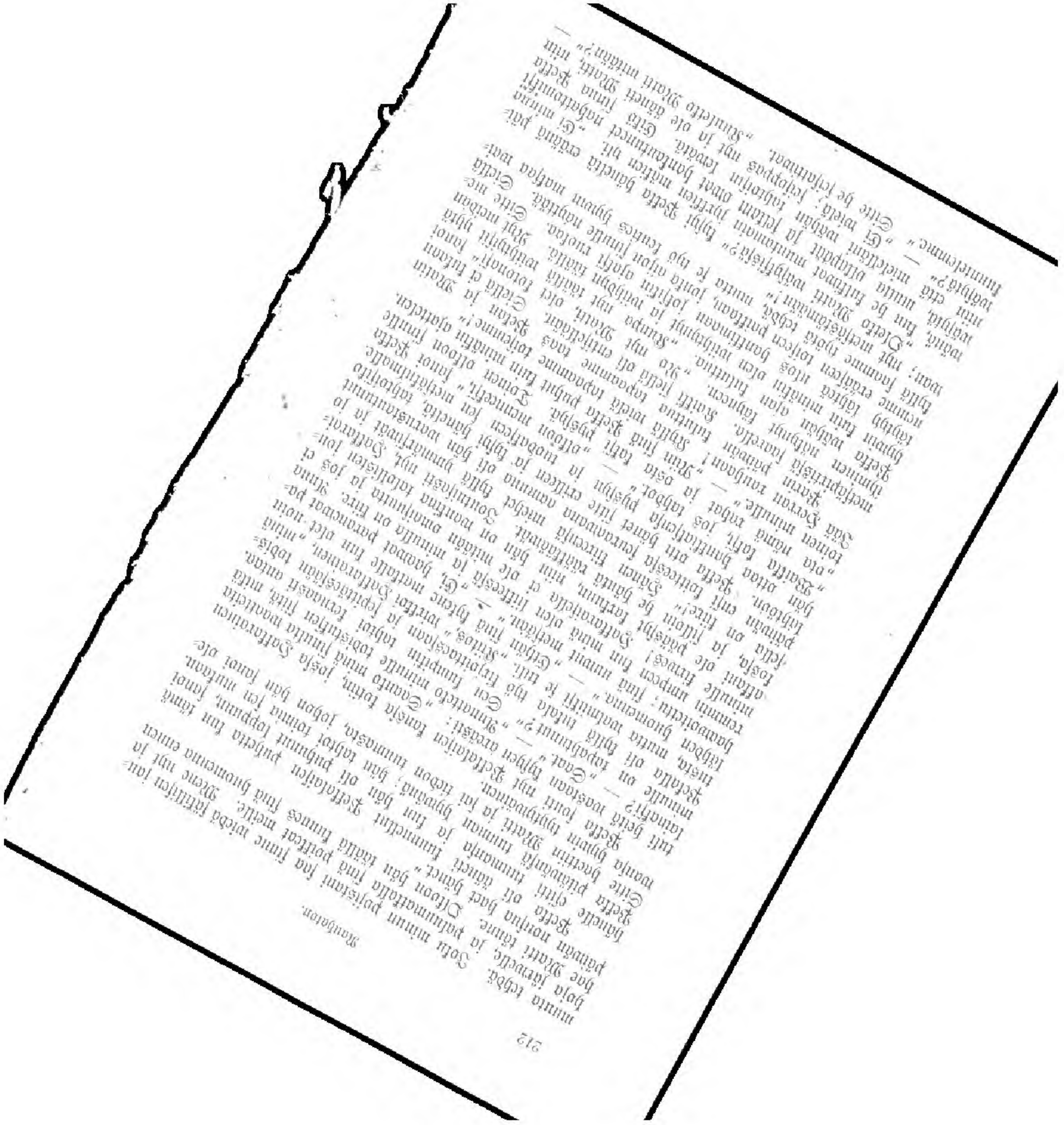

„Kuulen virran pauhua idästäpäin.“ — „Niin on“, sanoi Pekka, käydään eteenpäin, virran varrella saamme levätä; siellä on matkamme päämaali, ja nyt eteenpäin!“

„Nyt olemme Matti perillä. Tähän me nyt asetumme; pois kontti hartioilta,“ — „No kah, onko sulla Pekka täällä varastoaitta? Oletko täällä ennen ollut?“ — „Olen! Tee nyt valkea, niin saat kuulla, minkä vuoksi olemme tänne tulleet.“

Kun nuotio paloi ja molemmat matkamiehet olivat ruvenneet pitkäksen, kertoi Pekka mitä kauppias oli hänelle sanonut simpukoista, siitä saaliista, jonka hän täällä oli koonnut ja miten paljon hän kauppiaalta oli saanut tälle lähettämistänsä helmistä. „Niistä rahoista, Matti, ei ole enää paljoa jäljellä, sentähden olen lähtenyt tänne. Tänään lepäämme ja huomenna rupeamme työhön; mutta kun sinä kaiketi olet utelias näkemään simpukoita, niin minä haen muutamia näyttääkseni sinulle ja sitä paitse koirat niitä miclellään syövät; ne saavat nyt hyvän ruokaveron.“

Metsänkulkijat tekivät työtä viikkokausia kunnes tuli syksy ja virta alkoi paisua. Silloin heidän piti tauota. Saalis oli tyydyttävä. Pekka oli hyvillään ja sitte he lähtivät taas liikkeelle. „Katso nyt, Matti, tarkoin ympärilleesi, niin opaat tänne tulla vaikka kulkisit yksinäsikin. Tämä olkoon sinun hopeakaivoksesi. Antin kaivos pian loppui; minä luulen, että sinun aarrepaikkasi tulee runsaammaksi jos pysyt varowaisena; ja nyt eteenpäin!“

Kun he tulivat Pekan mökkiin saaressa, oli paras aika ruweta majawia pyydystämään ja wirittää karhuille loukkuja, ja kun Matti oli sinä toimessa saanut opetusta, otti Pekka häneltä jäähywäiset. „Tee nyt Matti työtä! Jääköön Tipp tänne sinun luoksesi. Siitä sinulla on hyötyä ja seuraa. Kewätpuolella saat minusta tietoja. Jos sulle tulee jokin wastoinkäyminen, niin mene ukko Pekkalaisen luo. Hän auttaa sinua, ja ennen kaikkea, älä rupea riitaan ihmisten kanssa; wältä heitä, kunnes saat kuulla minusta!“

---

32. Taistelu Pyssjän jäällä.

Kulkiessaan Pekka pahaksi onnekst sai ankaran lumipyryn ja tuli peräti nupuneena Suomenmieheen.

Ukko Pekkalainen oli iloissaan kun näki hänet jälleen ja hänellä oli kerrottawana se lohdullinen sanoma, ettei suomalaisten ja ruotsalaisten wälillä ollut tapahtunut mitään ikäwyyksiä hänen poissa ollessaan, eikä myöskään norjalaisten wälillä. Metsäseudulla oli

hiljaista ja rauhallista. „Oletpa sinä Pekka kauvan wiipynyt metsässä ja tuntureilla, ja sitä en ollenkaan ihmettele. Hywin sinä siellä wiihdyt etkä kaiketi tahtonut jättää Mattia ennenkun hän oli tottunut toimeen tulemaan yksin. Nyt sinun pitää täällä jonkun aikaa lepäämän." — „Kiitos waan, isä Pekkalainen, mutta minä tahdon päästä kotiin niin pian kuin pääsen kulkemaan."

Oli täysi talvi kun Pekka tuli kotiinsa Bjurbergiin. Niila oli ilosta haltioissaan kun hän tunsi isäntänsä ja ystäwänsä, waan toinen weli weteli äänetönnä lumdalla lunta ja kuraa pois Pekan waatteista.

„No pojat, kuinka jaksatte?" — „Hywin waan, ja olipa hywä kun tulit kotiin. Täällä tuli lunta niin aikaisin, että olemme kiertäneet monta karhua. Kylläpä niitä on runsaasti tänä wuonna ja suurta wahinkoa ne owat tehneet sekä talon omistajille, että suomalaisille. Sekä Wiggenin ajutkaat että Kestisalon eli Midsfogin Juho owat käyneet täällä simulta apua hakemassa. Nyt tulee metsässä elämä; mutta missä on Tipp?" — „Matin luona." — „Olisihan minun pitänyt se arwaamankin, mutta minä olen sinun kotiin tulostasi niin hywilläni, että olen ihan tyhmistynyt. Kyllä metsästys yhtä hywin onnistuu Pitku-Kalin awulla; ajatteleppas, miten hauska meille tulee tänä talwena."

„Onko mitään uutisia?"

„Eipä kuulu mitään."

„Onko teistä kukaan käynyt Antin luona?"

„Eipä ole tullut käytyä."

„Mutta onhan teillä kaksi pyssyä?"

„No niinpä tosiaankin! Pietari Hakkarainen käwi täällä ja jätti pyssyn sinulle annettawaksi ja sanoi paljon kiitoksia ja hän käski sanoa sulle terweisiä ja mainita, ettei meillä kuningasta olekaan waan kuninkaatar, joka on oikein herttaisen hywä. Hän on tuominnut Ekshäradin talolliset rakentamaan Hakkaraisen talon uudelleen ja elättämään sekä hänet, että hänen akkansa kunnes talo tulee walmiiksi ja hän on saanut wiljaa korjata ja heidän wallesmanninsa on hän tuominnut antamaan Hakkaraiselle asunnon ja suojelukset. Arwaappas miten Hakkarainen siitä ylpeili. Hän sanoi, ettei suinkaan maksaisi waiwaa ruotsalaisten tehdä mitään kiusaa suomalaisille, sillä nyt hän oli puhutellut kuninkaatarta niin, että he kyllä saisiwat tietää hänen käyneen kuninkaan talossa."

„Tiedättekö mihin Hakkarainen meni täältä?" — „Hänellä oli aikomus käydä täällä pohjoiskulman suomalaisten luona, sillä tänä talwena hänen ei tarwitse tehdä työtä. Minä arwelin, että hän meni Pekkalaisen luo, ainakin hän sanoi sinne menewänsä."

Minkä werran teillä pojat on ruokawaroja talweksi?" — „No tarpeeksi asti on jauhoja, mutta lihaa on niukasti. Talwi

tuli liian aikaisin, niin että saimme wähän lintuja. Yhden karhun saimme loukusta, mutta sen lihoja jaoimme Elgsjön suomalaisille. Majawia olemme saaneet wiisi ja kaksi näätää olemme ampuneet, mutta nyt tulee kyllä toinen juttu kun sinä Rakin kanssa olet tullut kotiin. Olispahan nyt hengissä sinun wanha Rakkisi, niin woisimme jakautua eri seuroihin, mutta nyt saamme kulkea yhdessä. Ei hätää mitään. Meillä on kolme pyssyä. Sepä wasta oikein on jyskyttäjä se pyssy, jonka Hakkarainen meille osti. Katsoppas waan!" — „Oletko sitä koetellut?" — „Olen tietysti kin, mutta se on liian iso ampua pienempiä lintuja, ei jää mitään jälelle jos ampuu teirtä tai pyytä."

„Ammu siltä. Niila, pää poikki!" wastasi Pekka leikillisesti, „niin jää ruumis eheäksi." — „No niin," wastasi Niila, „kyllä siitä hywä tulee, kun waan ensin näytät minulle, miten se käy päinsä", ja sitte kumpikin nauroi.

Jonkun päiwän kuluttua sen jälkeen olivat michet walmiit karhunajoon ja heillä olikin siinä onni ja menestys mukanaan. Toinen karhun kallo toisensa jälkeen nostettiin Pekan karhu-honkaan ja Niila piti lähetettämän Wiggeniin ja muihin suomalaistaloihin terweisiä wiemään, että jos he tahtoiwat tulla hakemaan karhun lihaa, niin he olisiwat tervetulleet Bjurbergiin.

Moni käytti hywäksensä niin harwinaista tilaisuutta ja muutaman päiwän kuluessa oli Pekan kotona oikein wilkasta. Kehuttiin hänen anteliaisuuttaan ja metsästysonneaan ja iloittiin kun oli päästy niin monesta turmiollisesta pedosta.

Niiden joukossa, jotka käwiwät Pekan luona, oli myöskin Juho Wetalainen. Hän oli äskettäin tawannut ukko Pekkalaisen ja kehui Pekkaa onnelliseksi kun hän taisi odottaa Suomesta weljensä poikaa tulewaksi luokseensa. „Teitä on sitte neljä aika miestä", sanoi hän, „ja jollei teitä menestys seuraa, niin ei sitte kukaan suomalainen menesty. Tahdotkos Pekka saada turkiksesi ja muut nahkasi myödyiksi, niin minä mielelläni ne otan mukaani Norjaan, johon minä matkustan jonkun päiwän kuluttua. Ota ne mukaasi ja tule kotiin, niin tahdon sulle tarjota apuani, jollet halua itse tulla mukaan?"

„Ei, Juha, Norjaan ei tee mieleni, mutta jos tahdot, kuten sanot, myödä minunkin nahkani, niin olen hywilläni ja kyllä minä ne toimitan sinulle hywissä ajoin. Mitä sanot weljeni pojasta, niin hywäpä on saada hänet tänne, jos hän muutoin on kelpo mies, ja luulenpa, että hän on sellainen. Lienet kai kuullut sen wanhalta Pekkalaiselta?"

„Olenpa niinkin; hän sitä mulle puhui ja jutteli paljon muutakin. No entäs Hakkarainen sitte, joka teki niin onnellisen matkan esiwallan puheille!" — „Niin, olenhan minä siitä kuullut. Tiedätkö missä hän nyt on?" — „En, jolleihan olisi Pekkalaisen

luona. Hän oli siellä käydessäni apumiehenä kotiin wetämässä heiniä suolta ja ukko Pekkalainen sanoi, ettei hän ole nähnyt Hakkaraisen wertaista työniestä."

Oli jo loppupuoli talwesta kun Wetalainen ja Pekka jälleen tapasiwat toisensa. Wetalainen oli nyt palamut matkaltansa ja teki siitä selkoa. Pekka oli saanut tarpeensa, ja sen lisäksi rahoja. Wetalainen kertoi, että näytti rauhattomuutta olewan Norjassa syntymäisillään. Siellä luultiin sodan tulewan Ruotsia wastaan, sillä ruotsalaiset ja tanskalaiset jo tappelewat keskenään. Hywin oli waikea ollut saada ostaa pari pyssyä, jotka hänen piti tuoda mukanansa kotiin Pekkalaiselle. „Jollen olisi ollut suomalainen ja asunut Norjan puolella", sanoi hän nauraen „niin warmaankaan en olisi saanut pyssyjä, en ruutia enkä lyijyä; mutta nyt se onnistui. Muutoin minä ylipäänsä en usko mitään waaraa uhkaawan meitä suomalaisia, sillä jos norjalaiset tulewat, niin kyllä kai he menewät etelämmäksi. Täällä heillä ei juuri ole mitään otettawaa, ja ehkäpä he myös luulewat, ettei ole niin aiwan helppo kulkea halki metsien."

Wetalaisen antamat tiedot norjalaisista saiwat Pekan paljon miettimään. Mietteitä hänellä oli kyllä ennestäänkin. Hän oli lewoton kun ei ollut kuullut mitään Antista ja hän oli turhaan kaiken talwea odotellut Anttia tulewaksi käymään. Hän päätti siis äkkiä lähteä käymään Antin luona.

Tästä hän puhui Niilalle ja käski tämän sillä wälin kaikessa hiljaisuudessa käymään tuntureilla katsomassa, miten Matti siellä tuli toimeen. Se Niilaa miellytti. Niin päätettiin, että he heti lähtisiwät matkalle kumpikin omalle taholleen ja että he kohtaisiwat toisensa kotona siihen aikaan, jolloin hanhet tulewat etelästä päin. „Hywästi nyt, Pekka, hanki Niilallekin koira kun tulet takaisin"

Mihin ikään Pekka tuli, oli hän joka suomalaistorpassa tervetullut. Jokainen tahtoi häntä wiipymään päiwän pari luonaan. Ilolla kuuli Pekka, että oli rauhallista ruotsalaisten ja suomalaisten wälillä. Tosin oli tapahtunut eripuraisuuksia ja tappeluita, mutta niillä ei toki ollut suurta merkitystä. Aina paremmaksi tuli asia kuta etelämmäksi Pekka tuli. Siellä asuttiin niin kaukana ruotsalaisista, että heitä harwoin nähtiinkään ja kauppa-asiat toimitettiin Norjan puolella. Sitte Pekka eräänä päiwänä tuli Antin luo. Siellä oli ilosta ja riemastusta! Antti ei tiennyt miten hywin hän olisi ystäwäänsä pitänyt.

Keskusteltiin kauwan ja monet kerrat, miten ne wuodet oli wietetty, jolloin oli oltu erossa. Kyllä oli kuultu, että Pekka oli itselleen rakentanut talon, mutta sitä ei oltu uskottu. Naiset olimat ihmeissään, ettei hän ollut itselleen hankkinut karjaa eikä waimowäen apua ja Kaarina selitti heti päättäneensä seurata Pekkaa hänen

kotiinsa. Muutoin ei käynyt päinsä. Talo ilman emäntää kävisi päin mämikköä. Kaarina oli mielestään tarpeeksi wanha, suuri ja woimakas, että hän kyllä hoitaisi tehtäwänsä ja sitte tultiin iloiselle ja reippaalle tuulelle.

Kun hopeakaivos oli tyhjentynyt, oli Antti wäliajoilla taas ryhtynyt metsästelemään ja hänellä oli hywät koirat, jen saisi Pekka kyllä kuulla ja nähdä.

Sittekun Pekka oli Antin kanssa jäänyt kahden kesken, käänsi Pekka puheen Mattiin. Wappu oli Pekan luota lähdettyään menynyt takaisin kotiin Grillsin luo ja lähettänyt terweiset Antille, että Matti oli hywässä suojassa; Antin ei tarwinnut olla huolissaan. Wappu ei kuitenkaan ollut sanonut, missä Matti oli, mutta kun Antti tiesi, että Matti oli Wapun silmäterä, niin ei hän pitänyt wiisaana tiedustellakaan Matin olopaikkaa. Parasta oli kun puhe Matista sai waipua unhotuksiin. Ison ruotsalaisen suku oli kyllä parastaan koettanut Mattia kuulustellessaan läheltä ja kaukaa, mutta Wappu oli niin hywin kätkenyt hänen jälkensä, että kaikki tiedustelut jäiwät ihan turhiksi.

Wappu oli ollut ilkeämpi kuin tawallisesti kotiin tultuaan ja Holmsjön suomalaiselta hän oli saanut selkäänsä siitä syystä, että hän elukoillaan oli syöttänyt tämän heinäniityn. Antille oli Wappu lähettänyt sanan, että parasta olisi kun Wappu ostaisi Yrjänä Kailasen talon, elikä Antin ja Pekan osan. Rahat hän antaisi Matille. Grills oli kauwan ollut kiwulloinen ja Wappu nyt puuhasi ja hallitsi taloa ja kaikkityyni.

Eräänä päiwänä Pekka tahtoi mennä Träskogiin isäntä Mattia tapaamaan. Antti tahtoi tietää, oliko Pekalla jotakin erityistä asiaa Matille, sillä muutoin Matti pian tulisi Kymmen-järwelle, koska hän oli Matin kanssa tehnyt sopimuksen lähteä yhdessä metsästämään jahka hanki rupeaisi kammattamaan. Niin, Pekka tahtoi lähettää Matin Norjaan ostamaan yhtä ja toista tarwittawaa.

„Pekka, se on tarpeetonta; sinä saat lainata minun hewoiseni ja matkustaa itse, taikka minä lähden matkaan," sanoi Antti; „sinä saat metsästää yhdessä Matin kanssa."

Se oli hywä ehdotus. Pekka teki walmiiksi kirjeen ja tawarapaketin ja Antin piti se antaa kauppiaalle, niin hän kyllä saisi ne tawarat, jotka Pekka tarwitsi. Ja niin Antti lähti matkaan kysymättäkään Pekalta, mitä asioita kauppiaalla oli Pekan kanssa, joita Antti ei tiennyt.

Muutamia päiwiä sen jälkeen tuli Träskogin Matti. Antti oli poikennut hänen luokseen ja mainimut, että Pekka oli kotona odottamassa Mattia. Matti oli kokenut saada Anttia kääntymään takaisin, sillä Norjan puolelta oli kuulunut, että siellä tehtiin warustuksia kewään tullen hyökätäkseen ruotsalaisten kimppuun. Jos

siinä oli perää, niin Antti kenties pidettäisiin Norjassa sotavankina. Tätä puhetta tosin ei tahdottu uskoa, mutta kaikissa tapauksissa se vaikutti levottomuutta. Liisu taas arveli miesten suotta hätäilevän ja sanoi: „Ei Antti itseään jätä norjalaisten käsiin; ei mar, siihen he eivät kykene; ja sitä paitse, eihän norjalaisten ja suomalaisten välillä ole mitään riidan aihetta: kyllä Antti kotiin tulee."

Ja totta Liisu ennustikin, sillä eräänä aamuna varhain tuli Antti suksilla hiihtäen. Hän oli väsyksissä ja reissusta rähjääntynyt, sen näki päältäkinpäin, ja tuskin oli hän ehtinyt ovesta sisään ennenkuin hän huudahti: „Nouse, Pekka! Norjalaiset ovat niskassamme! Niin, niin", sanoi hän sitte iloisesti, nähdessään Pekan kavahtavan seisaalle makuultaan penkiltä ja tarttuvan pyssyyn, „ei niin kiirettä toki ole; mutta ei montakaan päivää viivy ennenkun he ovat alhaalla pitäjässä. Pekka, minun matkani onnistui hyvin. Kaikki on toimitettu ja tässä on sinun tavarasi", ja sitte hän otti kontin seljästään ja asetti sen Pekan viereen. „Siinä sulle on enemmän kuin luuletkaan, ja tässä on sulle kirje", sanoi Antti ojentaen sen Pekalle. „No, Liisu, nyt on Antilla hyvä ruokahalu, se on varma; älä nyt viivyttele asettaessasi eteen syödäkseni mitä sulla on tarjota!"

„Me olemme olleet levottomat sinun takiasi, Antti", sanoi Liisu sillä välin kun Antti pisti ruokaa poskeensa; „me pelkäsimme, että norjalaiset sinut olivat ottaneet vangiksi." — „Wai pelkäsitte sellaista! No ettepä niin väärin arvelleetkaan; ainakaan ei paljoa puuttunut, etteivät sitä tehneet." — „Miten se tapahtui, Antti?" kysyi Pekka, joka oli lukenut kirjeen.

„No niin se tapahtui, että kun ajoin tietä pitkin, niin minä tavoitin koko parven sotamiehiä ja muuta sotaväkeä. He seisoivat yhdessä ryhmässä; olivat kaatuneet tykkiä vedättäessään eivätkä kyenneet kuormaansa pystyyn nostamaan. Sitte minä menin heidän luokseen, näin miten he käyttäytyivät typerästi, menin sitte loitommaksi ja hakkasin itselleni kääntökangin. „Pois tieltä!" sanoin minä ja sitte pistin kangin tykin alle ja nostin sen jälleen rekeen. „Kas se oli oikein tehty," sanoivat norjalaiset. „Mikä karhu sinä olet miehiäsi?" — „Minä olen vaan suomalainen Ruotsin puolelta", sanoi minä. „Ruotsalainen!" sanoivat he: „no niinpä me otamme sinut vangiksi, muutoin sinä luistat kotiisi kielittelemään, että me olemme matkalla."

„Otatteko minut vangiksi?" sanoin minä. — „Otamme kyllä", vastasivat he. — „Ette ole vielä ottaneet, sanoin minä ja silloin nostin kankini ja tuumasin kolahuttaa heidän päämiestään kalloon; mutta silloin hän sanoi: „No sinä saat mennä matkoihisi, koska sinä olet suomalainen, mutta sinun hevoiskaakkisi me otamme ja

waljastamme sen tykkimme eteen.“ Silloin minä arwelin: wiekööt, muutoin tulee pahemmat rähinät ja sitte kysyin että „saankos minä ottaa eväskonttini?“ — „Ota waan, se on kohtuullista, mutta sinä et saa kulkea pikemmin kuin mekään.“

„Sitte matkattiin, mutta hitaastipa matka edistyi, sillä meidän täytyi wälistä olla hiljaa tuntikaudet, kun tuli ihmisiä, jotka siwuuttiwat meidät, ja toisten piti kulkea takaisin, ja sinäkös kiroiltiin ja pauhattiin. Sitte tuli ehtoo ja meidän piti lepäämän eräässä talossa. Sekin oli wäkeä täynnä ennestään, niin että kaikki huoneet oli täpötäynnä tai he kulkiwat sisään ja ulos. „Ettekös pane hewoista talliin ja ruoki sitä? kysyin minä. „Sen saat itse tehdä“, sanoiwat he. No minä riisuin hewoisen ja otin heiniä tallista; mutta waikeapa oli mitään saada. Silloin minä tuumin, että jahka hewonen on wähän syönyt, niin saattepa nähdä, mihin Antti lähtee.

„Sitte minä söin itse ulkona ja näin, että tuli enemmän ihmisiä, jotka liikkuiwat edestakaisin; enkä nähnyt ketään siitä joukosta, jossa minä tulin. Ja sitte minä pidin warani ja nousin hewoisen selkään ja ratsastin takaisin eikä kukaan wastaantulijoista pitänyt minusta lukua. Rekeni oli paikoillaan mihin minä sen olin jättänyt ja sitte minä waljastin hewoisen ja läksin pohjoiseen päin metsäteitä kulkemaan; ja sinne tänne kulkien jouduin Bogeniin. Sinne jätin hewoisen ja kuorman Heikin luo, joka tulee tänne kaikki mukanaan jahka hewonen on muutaman päiwän lewännyt, ja Heikin sukulla tulin nyt kotiin, niinkuin näette.“

„Niin, terwe tultuasi, Antti; rupea nyt lewolle“, sanoi Pekka, „sitte saamme keskustella enemmän jahka olet lewännyt.“

Ennenkun Antti oli ehtinyt lewätä kyllikseensä, tuli Träskogin Matti sanaa tuomaan, että kaikkien suomalaisten piti niin pian kuin mahdollista kokoontuman Edan kirkolle, sillä nyt oli wainon aika yli koko rajaseudun. Tanskalaisia ja norjalaisia tuli retkeillen lukemattomat parwet. Kaikki olimat huolissaan ja waimowäki riensi pakoon. Talolliset warustautuiwat paraikaa ja pyysiwät, että suomalaiset kiiruusti yhtyisiwät heihin.

Sitte Matti lähti eteenpäin ja tuli useita suomalaisia korjaamaan Antilla pyssyjänsä. Hän nousi lewoltaan ja lähti heti pajaan ilmoittaen ystäwilleensä, etteiwät norjalaiset wielä kolmeen neljään päiwään ehtisi perille Edaan. Sitte tuli marssien koko parwi itäkulman suomalaisia ja tahtoiwat Pekkaa mukaansa. Mutta Pekka tahtoi mennä pohjoiseen naapurinsa luo, jos norjalaiset tulisiwat sitä tietä metsien kautta. „Ei, Pekka, sinun täytyy tulla meidän mukaamme; me emme tahdo kadottaa sinua. Sinun pitää ruweta meidän johtajaksemme ja sinua me tahdomme totella. Sinä et suinkaan saa mennä pois luotammo, sillä jos norjalaiset tulewat tänne metsäkulmalle, niin sen tiedätkin, etteiwät ruotsalaiset meitä auta,

waan meidän täytyy itsemme pitää puolemme elikkä sortua. Ei; Pekka, sinun täytyy jäädä meidän joukkoomme."

Sitte Anttikin tuli ja sanoi, ettei Pekka saisi lähteä pois joukosta ja ettei hänellä ollut mitään kotona tehtävää. „On kyllä", wäitti Pekka, „mutta oli menneekssi; minä lähden teidän mukaanne, kun saisin jonkun wiemään sanaa kotiin Niilan luo." Siihen ei ollut helppo löytää ketään. Kaikkien täytyi lähteä mukaan sotaan ja niin oltiin neuwottomina. „Kyllä Kaarina osaa sen tien kulkea", sanoi Antti. — „Tahdotko sinä mennä, Kaarina?" — „Tahdon." — „No käy sitte Wiggeniin, siellä kyllä löydät jonkun, joka sinulle näyttää tien minun kotiini, Bjurbergiin. Tule tänne niin sanon sulle jotakin." Hän wei Kaarinan wähän erilleen ja sanoi hänelle, että hänen piti waan wiedä Niilalle sana, että Pekka pyysi Niilan asettamaan asiat oikealle tolalle tunturilla jos siellä jotakin oli wäärällä tolalla. „Tämä on jätettävä Niilalle. Se on ruutia ja rahaa. Jahka sota on lopussa, niin minä tulen kotiin."

Seuraawana päiwänä suomalaiset lähtiwät liikkeelle. Kun he olivat tulleet asutulle seudulle, niin he saiwat kuulla, että norjalaiset olivat polttaneet useita taloja Ruotsin puolella ja olivat kokoontuneet Edan tienoille, jossa myöskin ruotsalainen sotawoima oli heitä wastassa. Myöhemmin päiwällä tuli heitä wastaan hiihtäjä sanoen olewansa lähetetty pyytämään suomalaisia, joilla kaikilla oli sukset, kulkemaan halki metsän ja kokoontumaan Edan itäpuolella Byssjön järwen luona.

Pimeän tullessa olivat suomalaiset perillä. Heitä wastassa siellä oli ruotsalainen kapteeni, joka heidät järjesti ja luki. Suomalaisia oli noin 300. Sitte hän käski heidän seisattua samassa paikassa, missä he olivat, sillä järwen päällä hän aikoi kohdata norjalaiset ja antaa heille selkään. Mutta suomalaiset eivät wälittäneet hänen puheestaan ja silloin hän huomasi, etteivät he ymmärtäneet ruotsia, jonka wuoksi hän huusi: „Eikö ole ketään teidän seassanne, joka osaa ruotsia?" — „On" wastattiin kaukana joukon toisessa päässä. „No tule sitte esiin!" Ja Antti astui esille. „Onko muita useampia kuin sinä, jotka osaawat ruotsia?" — „On." — „Sano suomalaisille, että he itse walitsewat itselleen päällikön, joka osaa kumpaakin kieltä."

Antti teki niin, ja siihen wastattiin: „Me olemme jo walinneet." — „Sano hänelle että hän tulee tänne." — „Pekka, Pekka, käy esille nyt esiwallan luo!" huudettiin joka haaralta. Kun ruotsalainen päällikkö, kapteeni Lorentz, sai nähdä Pekan, näytti hän iloisesti hämmästyneen Pekan ulkonäöstä ja kysyi: „Sinutko suomalaiset owat walinneet päällikökseen?" — „No niinhän he tekiwät, mutta enpä minä tiedä kelpaanko minä sitsi; on jo pitkä aika

siitä kuin olen nähnyt kään sotaa." — „Oletko ennen ollut mukana sodassa?" — „Olen."

Sitte Pekka kertoi mitä hän lapsuudessaan oli nähnyt. „No eihän tuo nyt paljoa ollut", arveli kapteeni; „mutta jos sinä olet yhtä kelvollinen kuin olet pitkäkin, niin asiasi käy kyllä hyvin. Näet tähän asiaan kuuluu vaan tappeleminen ja sillä tavoin tappeleminen, ettei yksikään vihollinen pääse perille. Näyttäkää nyt, että te tappelette kuin miehet, te metsäsuomalaiset! Huomenna päivänkoitteessa tapaamme toisemme." — „Me tarvitsemme ruutia ja lyijyä", sanoi Pekka. — „No lähettäkää pari miestä minun mukaani, niin saatte."

Kun kapteeni jätti suomalaiset, alkoi heidän seassaan tyytymättömyyden hälinä. He tahtoivat mieluimmin tapella metsässä: järven jäälle he eivät tahtoneet menmä; siellähän he olisivat ilman mitään suojaa tarjolla vihollisen joka laukaukselle. „Olkaa huoleti suomalaiset, te saatte kyllä suojan ja kelvollisen. Täune joka mies joilla on kirveet!" — No kirves oli jokaisella. Sitte sanoi Pekka: „nyt me hakkaamme leveän avannon, jääkappaleet me tempaamme ylös vedestä ja teemme niistä muurin ja siihen jätämme ampumaaukkoja. Sitte laskemme pitkäksemme jäälle ja ammumme. Tekisipä mieleni nähdä kuka norjalainen avannon yli tulee meidän kimppuumme."

Hei, sen asian jokainen ymmärsi. Tämä juttu myöskin huvitti suomalaisia ja illan hiljaisuudessa kaikui pian satojen kirveiden iskut. Muutamat hakkasivat jäälohkareita, toiset kiskoivat ne jään päälle ja toiset muurasivat jäävallia. Ruvettiin jäälle pitkäkseen ja mitattiin niin että jokainen sai oman ampuma-aukkonsa tarpeeksi korkealle. Niin tehtiin työtä voimakkaasti ja suurella innolla. Kohta tuli ihmisiä länsirannalta katsomaan mitä suomalaiset tekivät kun siellä oli sellainen jyrinä. Pekka heille ilmoitti tuumansa suojella väkeä vihollisen luodeilta ja pian kuului kirveen kolketta länsirannan puolelta ja kapteeni tuli itse katsomaan suomalaisten työtä.

„Hyvä on, Pekka, se on hyvä! Sellaisen muurin teemme voilli koko järven. Valakaa sitte vettä päälle, niin että jääkappaleet jäätyvät kiinni yhteen, ja sitte, Pekka, meillä on jäämuuri, joka kestää tykin luotiakin vastaan. Ha haa", nauroi hän; „hyökätkää te tanskalaiset vaan meidän jäävalliamme vastaan, niin saattepa paitanne märjiksi!" — „Kovin vähän me saimme, kapteeni, ruutia ja luotia", rohkeni Pekka muistuttaa. „Niinpä kyllä, Herra nähköön, kyllä minä sen tiedän; mutta meillä ei ole sen enempää. Sano miehillesi, että säästävät ampumisensa, kunnes jokainen voi kaataa vihollisensa, enempää emme voi tehdä, Pekka", sanoi hän alakuloisesti.

„Onhan meillä wielä kirweet, kapteeni!“ — „Niwan oikein, Pekka; luulenpa, että suomalaiset osaawat käyttää kirweitään.“ — „Osaawatpa, kapteeni, wielä puukkojakin.“ — „No hywä, me tapaamme toisemme päiwän koittees sa. Hywää yötä.“

Myöhemmin yöllä oli suomalaisten osa awantoa ja jäämuuria jo walmiina ja samaan aikaan leimahti metsässä koko joukko nuotiowalkeita, joiden ääressä suomalaiset woiwat lewätä ja wirkistää itseänsä ruualla. Träskogin Matti, joka oli talonomistajain joukossa keskellä järwen jäätä, tuli metsään puhuttelemaan Pekkaa ja Anttia ja sitte puhuttiin, että he taistelussa kunnollisesti auttaisiwat toisiansa. „Meillä talollisilla on waan wähän pyssyjä, kyllä kaiketi me tappiolle tulemme“, arweli Matti. „Eipä niinkään, Matti“, sanoi Pekka, „minä en muuria tehnyt sen pitemmäksi kuin että woin sinua auttaa muutamia suomalaisia antaen awuksenne, jos näyttäisi siltä, että se on tarpeellista. Pyssykää waan paikoillanne! Norjalaiset ja tanskalaiset eiwät ikänä pääse awannon yli. Ja jos he tulisiwat, niin te lyötte heidät kuoliaiksi, ennenkun he pääsewät muurin yli. Siitä asiasta minä olen warma, eikä siitä asiasta tarwitse olla lewottomuutta, Matti! Nyt rupeamme lewolle. Heikki ja hänen sukulaisensa, Mangskogin suomalaiset pitäwät wahtia, ja he owat kerrassaan kelwollista wäkeä.“

Jo ennen päiwänkoittoa kuultiin jyrysä ja meteliä tanskalais-norjalaisesta sotajoukosta. Se kuului kuin kaukainen ukkoisilma. Suomalaiset alkoiwat liikkua ja oliwat lewottoman näköiset. „Syökää, miehet, lujasti, sillä ei ole warmaa, että tänään saamme mitään päiwällistä. Kyllä kai meidän täytyy ajaa norjalaiset rajan yli, ennenkun pääsemme pois lähtemään.“ — „Luuletkos, Pekka, että asiat käywät sitä tietä?“ — „Luulen, ja sitte meillä on työtä kyllä kuljettaessamme tänne kaikki ne tawarat, jotka norjalaisten täytyy meille jättää.“ — „No se kyllä käy. Hei pojat, minkä tanssin annamme norjalaisille!“

Auringon noustessa tanskalainen sotajoukko ryntäsi eteenpäin Byssjön järwen jäälle, jossa se lewisi suureksi linjaksi. Pekka, joka seisoi rannalla, huusi, että suomalaiset wielä woiwat istua walkeain ääressä, kunnes ruotsalaiset oliwat tulleet jäälle. Kun se oli tapahtunut, huusi hän, että suomalaiset nyt taisiwat tulla. Heidän piti yhtä hyppiä muuria myöten, sillä tarpeetonta oli, että wihollinen heidät saisi nähdä. „Pian joka mies omalle ampumalunkulleen!“

Neippaasti tämä temppu oli tehty ja suomalaiset saiwat nähdä wihollisten suuren luwun. Mutta nyt oli jo myöhä wetäytyä takaisin. Jokainen oli paikallaan ja sitte Pekka tyynenä ja rotewana kulki pitkin ampumalinjaa tarkastamaan, että kiwäärit oliwat kunnossa.

Jo jyrähti ampuminen läntisellä rannalla, josta tuli suuri lauma ratsumiehiä, kapteeni etupäässä. He seisattuivat muoren alla itärannalla. Kun kapteeni saapui Pekan luo, sanoi hän: „Minä tuon sulle Pekka apuväkeä; sillä jos vihollinen täällä murtautuisi länvitse, niin voit miehinesi vetäytyä metsään ja ylös muoristoon, mutta jontuisasti se on tehtävä, ettette jää vihollisten ja ratsumiesten välille. Oletko nyt ymmärtänyt?“ — „Olen, herra kapteeni.“ — „Onko sulla mitään wartijajoukkoa muorella waroittamassa meitä, jos tanskalaiset koettaisivat meitä kiertää?“ — „On, Antti ja kahdeksankymmentä suomalaista sukšimiestä on siellä. Pikemmin kuin minuutin kuluessa he woivat saapua tänne.“ — „Hywä on; oohoh!“ sanoi hän samalla kun tykin luoti hipasi jäämuurin reunaa ja lensi winkuen pitkin jäätä järwen eteläpäähän.

Sitte tuli yhteis-laukaus, niin että wuoret kajahtelivat wastaan. „Hywää huomenta!“ sanoi kapteeni nauraen, siepaten liinan, jolla hän heilutteli. Heti paukahti läntisellänkin rannalla ja tykin luodit näkyiwät lakaisewan maahan koko joukon tanskalaisia. „Hywää yötä teille!“ wirkkoi hän nyt ja ratsasti ruotsalaisten tykkimiesten luo.

Wihollinen sotajoukko nyt oli hetkiseksi pysähtynyt. Mutta sitte alkoiwat tykit jyskää sillä wälin kuin tanskalaiset ryntäsiwät eteenpäin ja tuossa tuokiossa paukahteli yhteislaukaus heidän pyssyniestensä riweistä. Jääsirpaleita lenteli muurista ja suomalaisten pyssyjen lukot alkoiwat nakšahdella. „Malttakaa!“ sanoi Pekka, ja sitte hunto kulki hiljaisella äänellä pitkin koko linjaa. Tanskalaiset nyt ryntäsiwät esiin ja ampuiwat toisen kerran. Kun he eiwät saaneet mitään wastausta siltä puolelta muuria, missä suomalaiset olivat, tulivat he rohkeammiksi ja kulkiwat lähemmäksi. Silloin tuli käsky: „sihdatkaa joka mies tarkkaan omaa wihollistaan!“ ja pian sen jälkeen kuului Pekka isolla äänellä huutawan: „ampukaa!“

Silloin rätisten paukahteli laukaus toisensa jälkeen pitkin koko jäämuuria ja mies toisensa jälkeen kaatui wihollisen riweissä. „Takaisin te, jotka olette ampuneet, ja esille ne, joilla on pyssyt ladingissa!“ Niin paukahteli ison aikaa, kunnes wihollinen wetäysi takaisin.

Sellaista taistelua jatkui pitkin koko päiwää ehtoohämärään asti. Silloin olivat tykit ruotsalaisten puolella tauonneet paukkumasta ja kiwäärituliku yhä harwennut. Nyt Pekka sai kuulla, kuinka laukauksia paukahteli ylhäällä muorella, missä Antti suomalaisineusa oli. Hän tuli kewottomaksi, mutta silloin tuli Heikki. „Antti lähetti sanomaan terweiset, että meidän astiamme käwi hywin. Se norjalaisparwi, joka hyökkäsi meidän kimppuumme, on peräytynyt.“

Sitte tuli kapteeni ja sanoi: „suomalaiset, wetäytykää metsään: ratsumiehet, kulkekaa awannon ympäri ja hyökätkää tanskalaisten kimppuun suulta päin!“ Tuossa paikassa suomalaiset pujahtivat metsään ja ratsumiehet karauttivat ohi ja samalla lähti koko talonpoikaisjoukko länsirannalla pakoon. Kapteeni syöksi sinne niin pian kuin hewonen taisi juosta, ja nyt sotamiehetkin alkoivat peräytyä isompilukuisen wihollisen edestä. Kapteeni Lorentzin ei onnistunut saada wäki seisattumaan, sillä hän kaatui kun luoti sattui hänen olkapäähänsä. Pimeä tuli äkkiä ja tanskalaiset wetäytyivät takaisin ja syyksi siihen arveltiin ratsuwäen tekemää hyökkäystä.

Pekka oli suomalaisinensa kauwan alallansa odottaen saawansa jotakin käskyjä kapteenilta. Wihdoin tuli Träskogin Matti ja koko joukko hänen naapureitaan. Hän kertoi kapteeni Lorentzin kaatuneen ja sekä sotamiesten että talonpoikain wetäytyneen etelään päin, mihin, sitä hän ei tiennyt; mutta että tanskalaiset olivat peräytyneet samalle suunnalle, mistä he olivat tulleetkin, sen oli hän itse nähnyt. Suomalaisten luo hän oli tullut neuwottelemaan siitä, mitä nyt oli tehtäwä. „Ensi aluksi me wetäymme wähän matkaa metsään ja asetumme sinne leiriin“, wastasi Pekka. „Huomenna saamme nähdä mitä wielä on tehtäwää. Tule Matti, michinesi meidän mukaamme. Täällä ei meillä ole mitään tanskalaisista pelättäwänä, kun täällä on näin sywät lumihanget. Heillä ei ole lukuja ja me suomalaiset emme tänään ole sen pahemmin rasittuneet, kuin että me kyllä woimme walwoa.“

Sitte joukko lähti wuorelle, jossa yhdytettiin Antti. Hän ja hänen miehensä olivat iloisella tuulella. He olivat karkoittaneet koko suuren joukon wihollisia ja ainoastaan kaksi heistä oli saanut mitättömän pieniä haawoja. Tässä katsannossa oli Pekalle käynyt pahemmin: hänen miespuolessaan oli useita haawoitettuja ja pari kuolluttakin. Matti sanoi talonpojista useita kaatuneen ja sotilaista wielä useampia.

Aikaisin jo ennen päiwännousua olivat Pekka, Matti ja Antti ulkona wakoilemassa. Muurin luona ja läntisellä järwen rannalla olivat kaatuneiden ruumiit paikoillaan, mutta ei ruotsalaisista eikä tanskalaisistakaan näkynyt wilahdustakaan edes: koko seutu oli kuin autio. Etelässä päin kuitenkin kuului kaukaista hälinää, jonka wuoksi wakoilijamme piiloutuiwat metsään. Se läheni, pian kuului selwästi hewoisten jalkojen töminä ja nyt tuli näkywiin ratsumiehiä. Suomalaiset tunsiwat heidät ruotsalaisekst ratsuwäeksi. Pekka huusi heille; he olivat eilispäiwäisiä tuttuja. He tervehtivät suomalaisia kunnioittaen. Suomalaiset olivat suuri joukko, joka oli sesattunut eikä ollut hajaantunut. Ratsumiehet olivat ulkona wakoilemassa. He pyysiwät Pekkaa seisattumaan sinne paikalle kunnes he palajaisiwat.

Pari tuntia myöhemmin suomalaiset taas yhtyivät ratsumiehiin. Nämä kertoivat, että tanskalaiset wielä olivat paikoillaan kortteerissaan wiime yön jälkeen ja että jäällä oli norjalaisten ja tanskalaisten ruumiita monta sataa. Kapteeni Lorentz ei ollut kuollut, waan ainoastaan haawoitettu. Ratsumiesten päällikkö pyysi suomalaisia wiipymään kunnes saataisiin esiwallalta tieto mitä piti tehtämän. Sillä wälin piti suomalaisten wakoileman tanskalaisten liikkeitä ja lähettää sana Norsundiin, jossa päällystö ja sotamiehet oliwat, jos waan tanskalaiset wetäytyisiwät järwen poikki etelään päin.

Tähän suomalaiset hyllä suostuiwat. Kun tuli päiwä, niin tuli tanskalaisia ja norjalaisia pienissä parwissa ja ottiwat pois kuolleitten toweriensa ruumiit, ja kun tämä oli tapahtunut, tuli myöskin joukko ruotsalaisia sotamiehiä hakemaan ruotsalaisten kuolleita. Niiden joukossa oli useita talollisia. Silloin suomalaisetkin tuliwat esille. Kohta sen jälkeen tuli sanoma ja terweiset, että suomalaisten piti tulla Norsundiin, johon ruotsalaiset oliwat kokoutuneet ja warustautuiwat paraikaa.

Suomalaisten sinne tultua kutsuttiin Pekka heti kapteenin luo. Hän oli tosin pahoin haawoitettu, mutta sairaswuoteeltaan hän kuitenkin woi johtaa niitä liikkeitä, joita ruotsalaisten piti tekemän. „Pekka“, sanoi hän, „sinun pitää sukkimiehinesi lähestyä tanskalaista sotajoukkoa. Piiloittautukaa metsiin ja seuratkaa tanskalaisia mihin päin he menewät. Anna minulle monta kertaa päiwässä sanansaattajan kauita tieto tästä, ja pidä waralta, jos joku pienempi joukko jää erilleen toisista, niin kaada se maahan! Nyt saat ampuma- ja ruokawaroja kaikille, mutta älä luota siihen, että minä enää woisin kertaakaan antaa apuasi. Teidän täytyy koettaa siepata pois wihollisilta ruokawaroja ja mitä waan woitte sekä auttaa meikäläisiä. Reippaasti nyt waan työhön! Minä lähettäisin mukaasi upseerin, mutta täällä ei ole ketään, joka osaa hiihtää. Näytä nyt, että toimit niin, että tapaamme toisemme. Mars!“

Illalla Pekka ja taisi kapteenille ilmoittaa tanskalaisten lähteneen liikkeelle ja että heidän etujoukkonsa nyt oli Kolan luona, jossa he polttiwat ja häwittiwät raakalaisten tawoin. Samassa määrässä kuin tanskalaiset kulkiwat eteenpäin, seurasiwat suomalaiset jäljessä ja eräänä päiwänä he onnistuiwat häwittämään wähäisen joukon, joka oli asettunut metsätien warrelle ja samalla kertaa ottanut muutamia wankeja. Se oli Kolan papin kahden tyttärensä kanssa. Heidät lähetettiin nyt reellä kapteenin luo sekä muutamia hewosia, ja siitä toimesta kapteeni suomalaisille lähetti kiitoksia.

Tanskalaiset oliwat jo saapuneet Holmedalin luo ja suomalaiset saiwat kääntyä takaisin. Kun he tuliwat Norsundiin, wastaanotti kapteeni heitä hywin. Hänellä oli nyt sekä ruokawaroja

että ampumatarpeita heille antaa jos he wielä jonkun aikaa tahtoiwat jäädä rajalle wartioimaan. Talonpoikain piti ottaa haltuunsa tanskalaisten jättämä Norastin walli-linnoitus ja suomalaisten piti edelleenkin olla metsissä pitkin rajaa; häwittää kaikki wihollliset, jotka he waan tykeniwät, ja sitä paitse piti heidän edelleenkin lähettää kapteenille tieto kaikesta mitä tapahtui.

Tähän määräykseen suomalaiset oliwat tyytyväisiä ja iloisella mielellä lähtiwät he taas eteenpäin ja leviämiwät pitkin maan rajaa. Nyt heillä oli helpot päiwät, sillä ei ollut yhtään wihollista läheisyydessä, jonka wuoksi he metsästeliwät, seurustelivat heimolaistensa kanssa Norjan puolella ja kuluttiwat aikaansa hauskimmalla tawalla.

Sitte tuli kewät ja kirkkaat päiwät, lumi suli ja mättäät pistiwät esiin. Silloin suomalaiset tuliwat Pekan luo sanoen tahtowansa nennä kotiin. „Mene kapteenin luo ja sano, että meidän pitää päästä kotiin, askareitamme hoitamaan.“ Walli-linnoituksessa hän tapasi kapteenin, joka jo oli parantunut. Kun Pekka puhui asiansa, sanoi hän talollistenkin esittäneen saman pyynnön. He tahtoiwat päästä maanwiljelystään hoitamaan ja samoin lienee kai ollut laita norjalaistenkin. Hän ei sentähden nähnyt mitään waaraa olewan, waikka hän antoi kaikille luwan nennä kotiansa, mutta kehoitti heitä samalla olemaan walmiit jos hänen täytyisi heitä uudestaan kutsua kokoon. Pekkaa hän kehui erittäin, antoi hänelle waltakirjan edelleenkin olemaan suomalaisten esimiehen ja kehoitti heitä tottelemaan Pekkaa kaikessa. Sitte suomalaiset marssiwat kukin kotiinsa.

Pekan ja Antin kotiin tultua kertoi Liisu Niilan käyneen siellä tuomassa Pekalle sanaa, että tuntureilla oli kaikki wallan hywin. Niila oli tuonut mukanansa sieltä nahkoja ja Kaarina oli sanonut terweisiä, että hän aikoi jäädä Bjurbergin kunnes Pekka tulisi kotiin. Sekä Kaarina että Niila lupasiwat kaikesta pitää hywän huolen, niin ettei Pekan tarwinnut olla huolissaan. Antille Liisu sanoi, ettei hän ollut Niilasta saanut eroa, ennenkun hän oli antanut tälle Antin narttukoiran; mutta olihan heillä wielä kaksi koiraa sitä paitse. Antti ei sanonut mitään siitä, että Liisu oli antanut Niilalle nartun, ja sitte oli taas kaikki hywin.

„Tottahan sinä nyt jäät meille joksikin aikaa, Pekka?“ kysyi Antti. „Auta minua kewättöissä, niin minä sitte seuraan sinua. Minun tekee mieleni nähdä sinun talosi ja ehkä wähän enemmänkin“, sanoi hän, „jopa on pitkä aika kulunut siitä kun minä olin pohjoispuolen metsissä.“ — „Olkoon menneeksi, Antti; Niila kyllä hoitaa kotoiset askareet: minun tekee myöskin mieleni katsella ympärilleni täällä päin.“

33. Viimeinen kosto.

Kun kewättyöt olivat lopussa, suostuivat Pekka ja Antti menmäkseen käymään Grillsin luona. Kun he ehtoolla saapuivat Bogenüin, näkwät he sawua nousewan Grillsin tuwan katolta. „Pian nyt, Antti!“ huudahti Pekka; „katto on tulessa eikä ihmistä näy ollenkaan. Sammuttakaamme tulipalo!“ Muutaman minuutin kuluessa olivat nuo reippaat miehet purkaneet tuwan katon ja saaneet walkean tukehtumaan. „Mutta missä täältä on ihmiset?“ kysyi Antti. „Hoi!“ Tuwan takapuolelta kuului woihkimista wastineeksi. He riensiwät sinne.

Siellä oli Grills kalpeana ja kuolemaisillaan ja hänen wieressään oli toinen mies, werisään ja taimukisissa. „Miten sinun on laita, Grills?“ kysyiwät miehet lewottomina tämän nähdessään. „Pahasti, pahasti!“ Json ruotsalaisen pojat owat olleet täällä. Minulle wanhalle kiwulloiselle raukalle eiwät ole muuta tehneet kuin heittäneet ulos tuwasta. Renkiä he hakkasiwat, kun hän rupesi Wappua puolustamaan, ja Wapun he weiwät pois! Jumalan kiitos kun lapset olivat Heikin luona! Jos woitte pelastaa Wapun, niin tehkää se. Talolliset owat waan wähän matkaa edellänne. Joutukaa! Jumala teitä auttakoon!“

Pekka ja Antti juoksiwat pitkillä harppauksilla samaa polkua myöten, jota talolliset olivat kulkeneet. „Ota kiin', Tipp! Ot' kiin'!“ Ja nyt täydellä todella ajettiin talollisia takaa. Eräällä harjanteella he saawuttiwat neljä talollista, jotka seisoiwat yhdessä ryhmässä hosuen pois koiria luotansa. „Mitä te tahdotte?“ kysyiwät he eteenpäin ryntääwiltä suomalaisilta. „Missä Wappu on?“ — „Emme ole ketään nähneet; emmekä tiedä missä se noita-akka on.“ — „Wastatkaa pian!“ huusi Pekka, asettuen suojaan hongan taakse ja sihtasi pyssyllänsä.

„Wai niin“, wastasi muuan talollisista, „wai tahdotte ampua rehellisiä ihmisiä sen welhon tähden. Koettakaa jos uskallatte. Muutoin ei Wappu kaukana ole tiestä. Te olette juosseet hänen ohitsensa ja hän ei warmaankaan teistä wälitä, koska hän ei mitään wirkkanut. Hywästi waan! Hywästi Antti! Sano weljelleni, sille murhamiehelle, että me hänet kyllä tapaamme; ja waro itseäsi myös! Ammu jos tahdot: Kuta pikemmin taistelu alkaa sinun sukusi ja minun sukuni wälillä, sitä pikemmin se loppuu.“

Wiimeksi lausutuista sanoista ei Pekka eikä Antti kuullut sanaakaan. He jo olivat kääntyneet kappaleen matkaa takaisin ja kehoittelivat koiraa etsimään. Samassa kiiwas haukkuminen heille

ilmoitti, että koirat olivat jotakin löytäneet. Se oli Wappu, joka jalat ja kädet sidottuina oli puoliväliin saakka kaivettu suureen muurahaispesään. Hänen suunsa oli pönkitetty auki kalikalla ja muurahaiset ryömivät sisään ja ulos hänen kitaansa. Muurahaisten puremat olivat waikuttaneet niin suuria tuskia, että silmät pullistuivat päästä ulos ja hän oli tullut niin kamalan näköiseksi, että ken hywänsä olisi sitä nähdessään wavissut.

Pekka, joka ehti edelle, tempasi ensin kalikan pois Wapun suusta ja leikkasi poikki köydet, joilla hän oli sidottu, samalla huutaen: „Wettä, Antti! Tuo wettä pian!“ Ja samalla hän Wapulta riisui waatteet ja ravisti pois ne tuhannet muurahaiset, jotka hänen ruumistaan pureskelivat. „Enemmän wettä, Antti!“ huudahti hän, tyhjennettyään Antin lakin ja poisti edelleen muurahaiset Wapusta. Kun Antti toisen kerran toi wettä, pani hän sitä Wapun suuhun ja sywä helpotuksen huokaus pääsi Pekalta, kun hän huomasi, että Wappu nielasi weden. „Kyllä hän wirkoo, Antti, hän wirkoo!“ huudahti Pekka ilosta. „Woi Wappu parkaa! Olipa se hirmuinen, oikein pirullinen kosto, jonka talolliset hänelle olivat walmistaneet. Kaada enemmän wettä hänen päällensä, Antti! Minun täytyy mennä Grillsin ja rengin luo.“

Antti kirosi ja sanoi menevänsä taloon. „Jää sinä Wappua hoitamaan“, ja odottamatta Pekan wastausta riensi hän pois. Pekka käärі pian Wapun ympärille hänen waatteensa ja otti sitte tuon awuttoman waimon syliinsä ja kantoi hänet kotiin.

Siellä Heikki waimonsa kanssa sekä Antti paraikaa hoitiwat Grillsiä ja renkiä, joka wirkosi taimuksista kun hänet oli pesty.

„Kuinka on Wapun laita?“ kysyiwät kaikki. — „Kyllä hän wirkoo“, sanoi Pekka. — „Wie hänet kotiin meille, Pekka! Siellä on rauhallisempi olo kuin täällä.“ Sitte Pekka ja Heikin waimo menivät yhdessä Heikin kotiin, jossa Wappu pantiin sängyyn. „Kiitos, Pekka, kiitos! Kyllä minä tiedän mitä on tapahtunut“, sanoi Wappu sulkien silmänsä, jotka jo olivat tulleet entiselleen.

„Mene Pekka auttamaan katon korjaamista, niin saamme sairaat sisään tuonne. Kyllä minä Wappua hoidan; hoitakaa te molempia miehiä!“

Kun pimeä tuli, niin oli katto korjattu, uuni lämmitetty ja miehet kumpikin wuoteillaan. Tulipalosta ei huomattu tuskin jälkiäkään. Grills ei ollut jen heikompi kuin ennen talollisten hyökkäystä ja renki oli jo melkoisen wirkeä.

„Mistä syystä talolliset tulivat kostoretkelle juuri tällä kertaa?“ kysyi Pekka rengiltä. — „No, sillä wälin kun talolliset olivat sodassa, oli Wappu käynyt heidän kotonaan ja riitautunut heidän akkawäkensä kanssa, jotka Wappua sanoiwat ylpeäksi ja ilkeäksi, ja silloin Wappu heitä oli lyönyt. Sitte pari talollisten lehmää laitu-

mella kuoli ja yksi taittoi jalkansa. Wappu oli näet tehnyt taikoja ja nyt talolliset aikoivat hänestä tehdä lopun, ison ruotsalaisen kuoleman tähden, kun Wappu oli Mattia yllyttänyt. Niin talolliset sanoivat ennen lähtöänsä. Jumalalle kiitos olkoon, että te tulitte tänne niin oikealla ajalla! Nyt ei talonpojilla ole mitään kaikesta puuhastaan ja kylläpähän minä heidät wielä kerran tapaan", lisäsi hän uhkaillen.

Seuraawana aamuna Wappu oli parempi. Hän lähetti Katrin kutsumaan Pekkaa tulemaan sinne; sillä Wappu tahtoi puhua hänen kanssaan ja Antin kanssa myöskin. Kun he olivat tulleet sinne, istui Wappu sängyssä ja kysyi heiltä olivatko he ollenkaan tummineet talonkauppaa, jonka Wappu oli heille ehdottanut. He olivat kyllä asiata miettineet, mutta eivät aikoneet osaansa myödä, waan pitää sen wielä jonkun wuoden, kunnes tulisi toisellaiset ajat. Antti antoi tämän wastauksen. „No mene sitte pois!" sanoi Wappu, „ja menkää te muutkin; minulla on Pekalle puhuttawaa."

Kun he jäiwät kahdenkesken, kysyi hän lempeästi: „Missä Matti on?" — „Hywässä tallessa", wastasi Pekka karttawasti. — „Niin, minä ymmärrän, että sinä olet Pekka wihoissasi mulle yhdestä ja toisestakin syystä; mutta sano minulle jotakin Matista." — „Johan minä sanoin kaikki mitä hänestä tiedän." — „No sitte en tahdo enempää puhua kanssasi; mene sinä matkaasi, minä kuljen omaa tietäni."

Ja Pekka meni. „No", kysyi Antti, „mitä hän sinusta tahtoi?" — „Hän kyseli Mattia; eipä siitä Wapusta koskaan tolkkua saa." — „Ei", sanoi Antti, „nyt menemme kotiin; täällä kyllä tulewat toimeen ilman meidänkin apuamme." Eikä kulunutkaan kauwan emmenkun Pekka ja Antti tulivat Pekan kotiin. Siellä oli ilo ja riemu heidän tulostaan. Kaarina ja Niila kilwassa osoittiwat Pekalle miten terwetullut hän oli kotiin ja Pekka sanoi, että he olivat ehtineet hänen mielestään toimimaan paljon ja kun Kaarina toi maitoa, oli hän ihmeissään ja kysyi mistä he olivat saaneet lehmän. Silloin Kaarina osoitti karhuhonkaa ja sanoi hymyillen: „Tuolla on wiisi karhunpääkalloa, jotka Niila sinne on asettanut, ja niistä olemme saaneet lehmiä."

„Niin", sanoi Niila, tiedäthän, että mulla oli useita nahkoja; ne minä jätin Wetalaiselle ja hän hankki meille elukoita ja rahojakin lisäksi; mutta nyt, Pekka, olemme Kaarinan kanssa suostuneet yhteen menemään niin että me muutamme Makkaraislammille, sillä minä tiedän, että sinä tahdot olla yksin. Mitäs sinä Antti, joka olet Kaarinan lankonies, siitä sanot?" — „No", sanoi Antti, „kun Kaarina ja sinä olette yksimieliset, niin on kaikki hywin; minä seuraan teitä uudispaikkaanne ja katson, että saatte kotinne kuntoon." — „Niin minäkin teen", wirkkoi Pekka, „ja käyköön teille niin

onnellisesti kuin minä teille toivon!“ Samana päivänä kun muutto tapahtui, wietiin nuoren pariskunnan iloksi heidän mukaansa äskettäin hankitut karjaeläimetkin, sillä kun nämä olivat heidän mukanansa, niin he olivat warakkaita ja hywin toimeentulewia.

Kun Antti ja Pekka sitte palasivat Pekan kotiin, niin siellä oli taas asiat entisellään. Ei paljoa ajateltu maanviljelystä, waan sitä enemmän metsänkäyntiä ja iloittiin kun taas saataisiin elää wanhaa elämää uudelleen. Nuori Makkarainen oli sanonut: „Sinua, Pekka, minä seuraan; Niilan ja Kaarinan on hauskin olla kahdenkesken; minä wiihdyn parhaiten siellä, missä sinä olet.“ Ja asia jäi sillensä.

---

34. Nuori Pekka.

Eräänä päivänä molemmat kaswattiweljet istuiwat pakinoiden wanhoista muistelmista, kun muuan nuori suomalainen tuli halmeelle. Hän terwehti iloisesti ja ystäwällisesti. Se oli yksi waunan Pekkalaisen pojista Suomenniemeltä. Kun oli terwehditty takaisin, sanoi nuori Pekkalainen: „Isä käski sanoa, sulle, Pekka, terweisiä, että on tullut Suomesta tänne sinun weljesi poika. Hän tuli meille kotiin, ja isä päätti häntä seurata tänne. He tulewat huonenna. Isä ei nyt enää astu niin reippaasti“, sanoi nuorukainen hymyillen, „ja sitäpaitse on hänellä monta terwehdittäwää matkalla.“

„Isäsi ja hänen seuransa owat terwetulleet“, sanoi Pekka. „Joko on pitkä aika siitä, kun weljenpoika tuli teille?“ — „Eipä warsin; se oli lumenlähtö-aikaan, ja sitte hän on meillä ollut talossa apuna, sillä isä tahtoi niin: saatpahan wielä kuulla enemmän jahka he tulewat. Weljesi pojan nimi on myöskin Pekka; siitä isä paljon piti, sillä Pekka Hunsoisen nimi on tunnettu suomalaisten keskuudessa. Missä Niila on?“ kysäsi tuo nuori mies. „Hän on kotonansa Makkaraislammilla.“ — „Wai on hän niin pian muuttanut pois sinun luotasi?“ — „Niin, Paawo, mene sinä käskemään Niila ja Kaarina tänne tulemaan; meille tulee wieraita ja Kaarinan pitää jäädä täme, sano hänelle niin.“ — „No sitte minä tulen mukaasi, Paawo“, sanoi nuori Pekkalainen.

Kun nuoret miehet olivat menneet pois, sanoi Pekka: „Käykäämme kalanpyydyksille. Antti, otetaan werkot mukaan! me tarwitsemme syötäwää.“

Kun Antti ja Pekka seuraavana päivänä palasivat kalamatkaltaan, olivat naapurit Makkaraislammilta tulleet ja paraikaa siistivät ja somistivat tupaa odotetuille vieraille. Nämä tulivat kuitenkin perille vasta kolmantena päivänä. Ensin kuului heidän lauluansa, sitte karjaeläinten mölinää, sen jälkeen iloista melua ja naurua ja metsästä tuli näkyviin reipas seurue, jossa oli kahi miestä ja kahi nuorta naista Kun vieraat tulivat tuvan luokse asti, terveltti vanha Pekkalainen: „Jumalan terveeksi!“ ja siihen vastasi Pekka: „Jumala antakoon!“ — „Kytkekää te nuoret, nuo elukat! Sillä välin me vanhat tahdomme puhella. Tule Antti! tule Pekka!“

Ja miehet asettuivat pakinoimaan aholla ja Pekkalainen alkoi puheen.

„Niinkuin Pekka muistat, niin minä lupasin auttaa Mattia sillä ajalla kun hän oleskeli tuntureilla. Se ei käynyt päinsä muutoin, kuin että lähetin tyttöni hänelle jauhoja viemään. He jäivät kauvaksi aikaa pois kotoa, pitemmäksi ajaksi kuin minun mielestäni sillä matkalla heidän olisi tarvinnut viipyä. Kotiin tultua oli Mari ääneti, wähäpuheinen ja itkussa silmät. Silloin eukkoni ryhtyi hänen kanssaan kerran puheisille ja sai tietää, että tyttö ikävöi Mattia, ja että he pitivät toisistaan. Mari tahtoi mennä takaisin Matin mökkiin. Silloin eukkoni sanoi mulle: „Tulkoon Matti tänne: ei Marista muutoin tolkkua tule.“ Silloin minä lähetin Mattia hakemaan. Ensin olin ilmoitellut, että minä odotin sinun weljesi poikaa, Pekkaa, niin että sen tietävät koko metsäkulman asukkaat, ja nyt Pekka Huuskoinen on minun tyttäreni Marin mies. Kodin puolella ei maa ole sen parempaa kuin täälläkään. Tehköötäällä, Pekka, sinun suojassasi itsellesi mökin ja halmeen. Karjaeläimet he saivat minulta, niin että kyllä he toimeen tulevat kun he waan työtä tekewät, ja sitä he kyllä tekewät. Sitte täällä on Bjurbergissa wanha ja nuori Pekka, eikä Matti Kailasta enää olekkaan. Ne, jotka jotain tietävät Matti Kailasesta, eivät häntä saata ilmi.“

„Kiitos, wanha kunnon Pekkalainen kaikesta, mitä olet tehnyt Matille ja meille!“ sanoi Pekka. „Wanha Pekka ei ole koskaan oikein wiihtynyt pysyväisessä asunnossaan. Mielihywällä sen annan sinun wäwylleni, Pekkalainen. Ei Bjurbergissä tarwita kuin yksi Pekka Huuskoinen. Wanhalla Pekalla on talo ja koti Bogenissa jos hän tahtoo. Tulkaa tänne Makkaraisen pojat! Olkaa todistamassa, mitä wanha Pekka on sanonut. Antti, ota Matti mukaasi ja sano hänelle, mitä minä olen sanonut, eikä siitä puhuttako enää sen koommin.“

Ja silleinsä asia jäi. Koko päivä wiiwyttiin yhdessä rauhallisesti seurustellen. Silloin Pekka sanoi: „Nyt täällä on kaikki

hywin; nyt minä lähden tuntureille. Jääkää hywästi! Antti, älä unhota Pekkaa! Kylläpähän tapaamme toisemme!“

Wähän aikaa sen jälkeen Pekka seisoi metsänreunassa wielä kerran katsoen halmettansa, omien käsiensä tekoja ja sitte hän wihelsi koirille ja katosi metsään.

Heti sen jälkeen ilmestyi halmeen wastakkaiselle puolelle muuan nainen, ja Antti sanoi: „Wappu!“
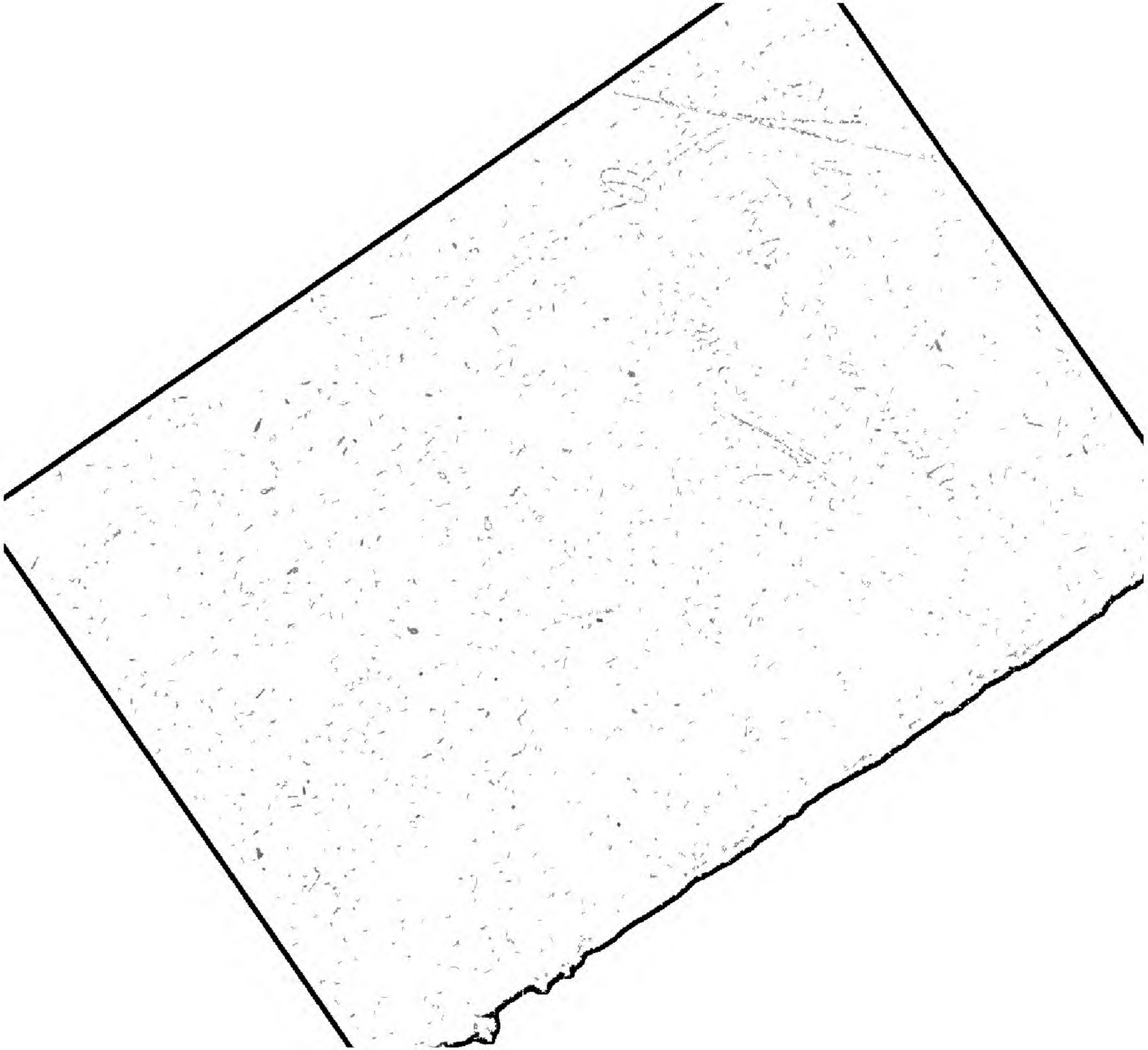
Mitä Wappu tahtoi? Wieläkö hän kerran tahtoi hakea wanhaa Pekkaa? Kenties lukija saa sen tietää wastedes.